

אהלי טהרות

נגעים פ"ח מ"ה

פרשת פקודי

שולחן מלכים

רבנו הגדול מרן הגר"ד לנדו שליט"א

בדברי הר"ש דפרחה בכולו לאחר הפטור טהור

תנן (פ"ח מ"א) הפורח כו' מן הטהור טמא. וכתב הר"ש והא דתנן בסמוך (משנה ב') או שהלכה לה מחיה ואח"כ פרח בכולו טהור ותנן נמי (משנה ג') בהרת ובה שער לבן פרח בכולו ואף על פי ששער לבן במקומו טהור דמשמע וכל שכן אם אינו במקומו איכא לאוקומי הנהו בשלא פטר הכהן עדיין ופרחה בכולו והכא (משנה א') בשפטור כבר ואח"כ פרח. והא דתניא בת"כ אין לי פריחה מטהרת אלא אחר חלוט מחיה, בתחלה מניין, בסוף שבוע ראשון, ובסוף שבוע שני, אחר הפטור, התם קאי אחר חלוט כדפרישית בפ"ק, כלומר אחר חלוט מחיה בסוף שבוע ראשון, ואחר חלוט מחיה בסוף שבוע שני, אחר הפטור דלאחר שפטור בסוף שבוע שני חזרה ונולדה מחיה והחליטו ואחר כך פרח בכולו, אבל אם שוב לא החליטו ופרחה בכולו היינו מההיא טמא, ומיהו אי אפשר לומר כן כלל, ובת"כ מרבה בהדיא דפריחה אחר הפטור טהורה.

מכתב

ב' דתצוה תשכ"ב
א' בס"ד
 אל הדרכ"ת הגאון מוהר"ר חיים שליט"א רב שלו' וכט"ס
 יסלח לי הדרתו שליט"א על שובי להטריחו בדברי כמקדם, אבל סמוך על טוב דרכו בעבר, מצאתי עוז בנפשי גם הפעם להציע ספקותי לפני מעלתו, ותקוה כי יחון דברי ויכני ביקרת אמריו...

עוד רציתי להעיר במש"כ ר"ש נגעים פ"ח מ"א. ומיהו א"א לומר כן כלל ובתורת כהנים מרבה בהדיא דפריחה אחר הפטור טהורה. וכ"כ שם פ"ח מ"ט. ובחזו"א נגעים סי' ז' ס"ק י"ט נתקשה מהא דתנן פ"ק מ"ג להחליט את ההופך לבן מתוך הפטור. [ועוד עי' פ"ח מ"י והלכו וכו']². ובס"ק כ"א הק' כמו כן מהבא כולו נתק וחזר ונולד בו שער שחור וחזר וניתק שטמא משום פסיון³. וליטהר מדין פרח בכולו אחר הפטור, יעו"ש.

ואולי ה"י מקום לומר ע"פ המבואר במגילה ח' ב' ה"ג טהור השתא מליטמא בביאה למפרע⁴. משמע דלכולי מילי מטמא, וכמובן דזה רק בנטהר מתוך הסגר של שבועיים⁵ אבל לא בנטהר בהלכו ממנו סימני טומאה במוחלט, וכן בנולד שער שחור בנתק וחזר וניתק בדודאי באלו אינו מטמא למפרע. ולפי"ז י"ל דסברת ר"ש דחשיב פריחה לאחר הפטור כפורה מטמא, דאי לאו הכי הוה ל"י פסיון ומטמא למפרע⁶, ולהכי הו"ל טומאה⁷. משא"כ בגוני אחריתי הנ"ל דאף דהוה פסיון, [ומקור דין זה מקרא לפי"ז צריך תלמוד], אינו מטמא אלא מכאן ולהבא, ולהכי הו"ל כפורה מן הטהור.

ולפי"ז אולי י"ל דמתני' פ"ק בפורח מן הטהור, איירי בפטור סימני טומאה שהלכו (וקצת דוחק). וכן אתי שפיר מדינא דשער שחור צומח שניתק דהתם אין כאן טומאה למפרע⁸ וכנ"ל. וכן י"ל מתני' דפ"ח מ"ג⁹.

מאד אודנו להדרכ"ת שליט"א אם יואיל לשים עין עיונו על כל הנ"ל ולהשיבני דבר

בעזה"י לכבוד ידידי הרב הגאון וכו' מוהר"ר דב לנדא שליט"א
 אחרשה"ט יקרת מכתבו הגיעני ושמתחי בדבריו ואשיב הנעל"ד על סדר הערותיו
 הא דמגילה ח' ב' טהרו מלטמא בביאה, לכאורה ה"ה כל מילי אלא דקרא מיירי בביאה נקט ליה, דבהדיא תנן אין בין טהרו מתוך הסגר לטהרו מתוך החלט אלא תגלחת וצפרים, אמנם בתוס' ר"ד מפורש כדברי כת"ר שליט"א, והוא חידוש גדול וצ"ע, גם ברמב"ם לא הוזכר.

1. משיח דבר. 2. דתנן, כיצד מי שהיה מוחלט והלכו להן סימני טומאה לא הספיק להראותה לכהן עד שפרחה בכולו טהור שאילו הראה לכהן היה טמא. ומבואר דאם היה הכהן פטור קודם פריחה היתה הפריחה מטמאתו. 3. דתניא בתוספתא (פ"ד והובא בר"ש פ"ח מ"ט), הבא כולו נתק יסיר בסוף שבוע ראשון ובסוף שבוע שני נולד בו שער שחור מן הצד טהור חזר וניתק טמא משום פסיון. 4. דתני רב שמואל בר יצחק קמיה דרב הונא וטהרו הכהן מספחת היא וכבס בגדיו וטהר טהור מפריעה ופרימה דמעיקרא אמר ליה רבא אלא מעתה גבי זב דכתיב וכבס בגדיו וטהר התם מאי וטהר מעיקרא איכא אלא טהור השתא מלטמא כלי חרס בהיסתא אף על גב דהדר חזי לא מטמא למפרע הכא נמי טהור השתא מלטמא בביאה למפרע. 5. היינו שלא פשה הנגע וטיהרו הכהן, דע"ז קאי קרא ד'וטהרו הכהן מספחת היא'. 6. היינו דאף דקודם הפריחה היה טהור, אך לולא דין דפריחה מטהרת והיה לה דין פשוטן היתה הפריחה מטמאתו למפרע, וא"כ הוה אגלאי מילתא למפרע דהפריחה היא מן הטמא ולא מן הטהור, ומשום הכי טהור. 7. והתנ"כ דמרבה אחר הפטור לטהר בפריחה הרי איירי להדיא דנגע העומד לאחר"י שבועות, וא"ש להנ"ל. 8. כיון דחשיב כמו שהיה שימן טומאה והלך הסימן טומאה דבזה אם פשה לא יטמא למפרע. 9. דהרי להדיא תנן התם, מי שהיה מוחלט והלכו להן סימני טומאה לא הספיק להראותה לכהן עד שפרחה בכולו טהור. עיי"ש. ומבואר דאיירי במוחלט ע"י סימן טומאה והלך הסימן טומאה, דבזה אם יפשה לא יטמא למפרע, אבל לעולם אם עמד בעינו ב' שבועות ואח"כ פרח בכולו, בין אם פטרו הכהן ובין אם לא פטרו ה"ז טהור.

תוכן עניינים

שולחן מלכים

רבינו הגדול מרן הגר"ד לנדו שליט"א

אהלי קדם

רבינו סעדיה גאון

מפתח לדעת

הגאון הגדול ר' יצחק קורלנסקי שליט"א ר"כ טהרות בארה"ק

שאלת חכם

הגאון הגדול ר' יבונים שרייבר שליט"א

חקרי נגעים

הגאון הגדול ר' ישראל אדלשטיין שליט"א

צורתא דשמעתתא

הגאון הגדול ר' איתמר גרבוז שליט"א

דברי חכמים

הגאון הגדול ר' דוד פינשטיין שליט"א

לבקר בהיכלו

כ"ק האדמו"ר ר' משה מרדכי אייכנשטיין מטריסק שליט"א

חנוכת שלמה

הגאון הגדול ר' חנוך ברמן שליט"א

עיוני נגעים

הגאון הגדול ר' דניאל וולפסון שליט"א

רווחא שמעתתא

הגאון הגדול רב"צ חדש שליט"א

עטרת האהל

כ"ק האדמו"ר מדז'יקוב שליט"א

מתורת גאליציע

הגאון המופלא רמ"מ באקאן שליט"א

באורי נגעים

נגעים פ"ח מ"ה

פני המשנה

הר"י גרשטיין שליט"א

נידונים למשיחא

הגאון רמ"א סלושץ שליט"א

מושגים באהל

הגאון רא"ד קורלנסקי שליט"א

מבי מדרשא

הערות בעניני טהרות מתורתם של אברכי 'כולל טהרות' שליט"א

מלחמתה של תורה

מז"מ

למעיישה

הגר"ש פולק שליט"א

הגליון הבא יעסוק אי"ה בפ"ח מ"ו

יו"ל ע"י רשת "כולל טהרות" רשת הכוללים ללימוד סדר טהרות בעיון בארץ הקודש

מיסודו של רבינו הגדול מרן רה"י רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זללה"ה

ירושלים • נתיבות • אחיסמך • עפולה • פ"ת • בני ברק • בית שמש • מודיעין עילית • ביתר • אלעד • רחובות • חיפה

• אופקים • נתיבות • רכסים

אהלי קדם

רבינו
סעדיה גאון

מאחר שנתמעטו בסדר טהרות דברי הקדמונים, ורבנא סעדיה גאון הרחיב בהם בפירושו לספר תורת כהנים, אמרנו לסדר דבריו על עניני מסכת נגעים, למען ידלו מהם הלומדים כל הון יקר ונעים. הפירוש נערך על ידי הרב יהודה זייבלד במסגרת מכון עלה זית ליקווד בראשות הרב שמעון שמאנאוויטש ומובא בזאת בנדבת לבם, לע"נ מרת ריזל בת הרב ישראל סנאו ובת אסתר מרים בת הרב חיים זאב זצ"ל, נפטרה כ"ג ניסן תשפ"ב. הרב יוסף שלמה מאיר העביר עין ביקורתו, וברוחב ידיעותיו הוסיף הערות יקרות והוספות נכבדות וסיקל שגיאות.

חלק ד – נגעי שחין ומכוה, בהק, נגע קרחת וגבחת

שיעור הפתוך באדום

מאחר שביאר כאן לבן אדמדם (פסוק יט), הנונו צריכים לבאר את איכות האדמימות המתעברת במראות הנוכרים. והנונו אומרים שהיא בשני אופנים. או שתהיה כגוון היין הנמוג בשלג¹, וגדר היין שיהיה מיין המישור, רצוני לומר ארץ השרון², ומניחים חלק אחד ממנו בכוס ושופכים עליו שני חלקים מן השלג³. או שתהיה כחלב שנפל לתוכו דם⁴, וגדר דבר זה הוא שיעור ט"ז טיפות דם בכ"ד דרהם חלב. אם אחד משני השיעורים הללו נראה באדום, יתמוג המראה הזה, והוא מה שאמר לבן אדמדם⁵.

עוד אגיד מה שאמרו הראשונים בעניין החבורות והמכות הנכללות בשחין ובמכוה. והוא, שגדר המכוה לדעתם הוא הדברים הנכללים באש, כגון הגחלים והפחם והאפר החם והברזל המלוכלך וכיוצא בזה⁶. אבל שאר הדברים החותכים והמכים, כולם נכללים בשחין, ראשית כל הנפיחויות וההפרשות ומה שדומה להם, כגון החבורה והחתך והמכה [וכן כוויה הבאה מחום הסיד והגפת והמים החודרים לעומק⁷ וכיוצא בהם⁸]. ואולם שאר הדברים, כגון הנפילה והרגימה וכל מה שדומה להם, הרי גם כל אלו בכלל השחין הם ולא בכלל המכוה.

שחין ומכוה אינם מצטרפים

עוד אומר, מאחר שסימני טומאת השחין והמכוה וטהרתם שוים, מה התועלת במה שסידרנו את הדברים הכלולים בו לבדם ואת הכלולים בה לבדם. והנונו אומרים, שיש תועלת בכך כמו שיש בכך שהפרידם הכתוב ולא כללם יחד, שהיה יכול לתת את דין שניהם כאחד. אלא הוא

- רס"ג נקט כדעת רבי ישמעאל (נגעים א, ב; תו"כ ב, ה), ושיעור זה הוא שיעור הפתוך בבהרת שהיא כשלג, ובה משערים ביין המזוג בשלג. ופירושו של רס"ג כמזוג כשלג הוא כפירוש הראב"ד בת"כ ששמערים שלג ממש עם יין, ולא כרא"ש על המשנה שם, שהכוונה למשקה שמראיתו כמראה השלג.
- הטעם שהשרון נקרא כך על שם המישור מבואר בדברי רב האי גאון נדה ב, ז: השרוני. פירוש בשביל שירושלים היא בנויה בהרים, וכשתרד ממנה אל המישור, כגון לוד וחברתיה, שמש שרון.
- רס"ג השווה דין יין מזוג האמור בנגעים למראה מזוג בנדה (נדה פ"ב מ"ז), ולמד ממנו שהשיעור הוא שליש יין ושני שליש שלג, ואיכות היין היא שיהיה יין השרוני.
- זו דעת רבי ישמעאל במראה תולדת הבהרת שהוא כסיד ההיכל, שבה מראה הפתוך הוא כדם המזוג בחלב.
- רס"ג חידש במזיגה בחלב לדעת רבי ישמעאל, שהוא שיעור ט"ז טיפות דם בכ"ד דרהם חלב. ושיעור כ"ד דרהם הוא לדעתו שיעור רביעית, כמבואר בפירושו לעיל (י, יא) לעניין שיעור יין המשכר (ורוב הגאונים נקטו ששיעור הרביעית כ"ה דרהם, עיי' מידות ושיעורי תורה פ"ג), וכפי הנראה נקט שזהו שיעור ה"כוס" הנוכר בדברי רבי ישמעאל, כמו שכיוון מדעתו בחזון נחום (נגעים פ"א מ"ב). ושיעור ט"ז טיפות הוא השיעור הגדול ביותר שנקט רבי חנינא (שבועות ו, א) במשל דרבי עקיבא, החולק על רבי ישמעאל וסובר שההבדל בין הפתויים הוא בשיעור טיפות הדם בלבד, והפתוך האדום ביותר הוא כט"ז טיפות דם בכוס חלב. ולכאור צ"ב שרס"ג צירף דברי רבי עקיבא בשיעור הגדול, לשיטת רבי ישמעאל. אך רס"ג לא ביאר לאיזה מראה מארבעת מראות כוונתו בשיעור של ט"ז טיפות דם בכוס חלב, ויתכן שכוונתו למראה ספחת השאת [ביצה] כדעת הראב"ד (פ"א ה"ד), או כוונתו להיפך למראה הבהרת כרמב"ם שם. ויותר נראה שכוונת רס"ג לבאר את שני הקצוות של המראות הפתויים, בהרת ע"י יין ושלג, ותולדת שאת ע"י ט"ז טיפות דם בכוס חלב. אמנם מראה הסיד אינו ט"ז טיפות, אלא פחות [ח' או ד' תלוי בשיטות].
- כמבואר בת"כ (ד, ז) ובפסחים (עה, א): אין לי אלא בזמן שנכוה באור, מנין נכוה בגחלת או ברמץ או בסיד רותח בגיפסים רותח וכל שהוא מחמת האש זו היא מכוה, ת"ל מכוה מכוה ריבה.
- היינו כגון חמי טבריא, שאין חומם מהאש אלא מעומק האדמה.
- כמבואר בת"כ (ז, א): אין לי אלא שחין שעלה מאליו, ממנין לקה בעץ ובאבן ובגפת ובמי טבריא ובכל שאני בא מחמת האש הוא שחין, ת"ל שחין שחין ריבה.
- כמבואר בת"כ (ד, ז): "ובשר כי יהיה בו בעורו שחין", "או בשר כי יהיה בעורו מכות אש", מלמד שאין שחין ומכוה מצטרפים זה עם זה.
- כן הוכיח הרדב"ז (שו"ת ח"ו סימן ב'קצג) ממה שפתח כאן הכתוב בעומק וסיים בשפל, וכיוון לראיית רס"ג.
- כלומר, כפל הלשון מורה על ריבוי בהרות, ואעפ"כ אינם סימן טומאה משום שגוון הלוכלך שלהם כהה מד' מראות, וכן כתב מדרעת עצמו בשם עולם.
- רס"ג כתב תיבה זו 'בהקא', ורמז בזה שכן נכתבת תיבה זו בארמית, ואכן משמעותה בארמית היא פצע בעור.
- כוונת רס"ג לשאלו מאי נפ"מ בין בוחק שאינו נגע כלל, לבין מראה מד' מראות שאין בו סימני טומאה,

כמו שפירשו חז"ל, שכאשר נודמנו שחין ומכוה בבהרת [אחת] בגוף האדם, ויש בהם נגע, כחצי מהשיעור שהוגדר בשחין, וכחצי השני במכוה, אינו טמא כמי שהתקבץ אצלו השיעור השלם באחד מהם⁹. ומטעם זה הוצרכנו גם אנתנו לבאר את מה שנכלל בזה ואת מה שנכלל בזה.

עמוק ושפל אחד הם

ובמה שאמר במכוה "ומראה עמוק מן העור" (פסוק כה) ואחר כך אמר בהתמעטותה "ושפלה איננה מן העור" (פסוק כו), הודיענו בזה ש"מראה עמוק" הוא הוא "מראה שפל", ובטלה סברת מי שסבר שהם שונים זה מזה¹⁰.

הקדמה לבהק

הענין הרביעי מהנגעים הרי הוא טהור, והוא הבהק הלבן אשר הוא [פורח] ואינו עמוק בעור.

בוהק בכמה מקומות בגוף

במה שכפל בהרות בהרות לבנות, כוונתו שגם אם היה הבהק הזה בכמה מקומות נפרדים בגוף, שהרי הוא טהור¹¹.

בוהק אינו נגע ונפ"מ למומי כהנים

והגדר בזה, שיהיה הלוכלך כהה ואינו זוהר, וכל שהוא בצורה זו נקרא בהק. ומה שהוא בצורת הנגעים, ר"ל באחד מרע"א הגוונים המתוארים, אינו נקרא בהקא¹² אף על פי שלא הצטרפו לו הסימנים המטמאים, אלא הוא נקרא נגע טהור. ואם תאמר מאי נפקא מינה בחלוקה זו¹³, תשובתך, לפי שכהן שיש בו נגע צרעת הרי זה אחד מהמומים האוסרים עליו להקריב את הקרבן, כמו שנאמר 'איש מזרעך לדרתם' וגו' (להלן כא, ז-כ)¹⁴, ואמנם אם היה בהק אינו נאסר בהקרבה, לפי שהבהק אינו נקרא נגע¹⁵.

אין מקור לטהר בוהק בשאינו מביע דם

וההבדל בין המראות הוא באמרו כהות לבנות¹⁶. וכבר סבר מי שסבר מן ההמון¹⁷, שהבחינה המבדילה את הבהק מן הנגע היא בכך שנוקבים אותו ויוצא ממנו דם. ודברים אלו אין להם יסוד במסורת.

טעם טהרת פרח בכולו

והוא כמו שהם נתנו טעם לטומאת המנוגע בהיות בו מן הצרעת וטהרתו בפריחת הצרעת בכל גופו, בכך שבהיותו במקצת גופו לא בכולו יורה שהוא כתם דומה למיתה, ועודנו חי מכח

המשך בעמ' ד'

- שהוא נגע טהור, והרי סוף סוף שניהם טהורים. ולכאור כמה נפ"מ כי במה שהבוהק אינו בכלל נגע ולא רק שהוא טהור, מהם להקל, כגון שהוא מקיף או מחלק בין שתי שערות לבנות, או שממעט את המחיה משיעורה, או שמפסיק את הנגע וחולק בינו לבין הפסיון (עיי' נגעים פ"א מ"ה), ואף להחמיר אינו כנגע, שאם פרחה הצרעת במצורע מוסגר או מוחלט מראשו ועד רגליו ומקצת הפריחה היה במראה בוהק, הרי זה מעכב את הפריחה ונשאר טמא כיוון שאינו נגע (נגעים פ"ח מ"ו), ורס"ג נקט חדא מתרי ותלת טעמי. ועל כן אין להוכיח מדבריו שהקוצץ את הבוהק עובר באיסור כמו בקוצץ נגע שאין בו סימני טהרה וכשיטת רש"י (שבת קלב, ב ד"ה נגעים), ואפשר דס"ל כשיטת תוס' (שבועות ד, ד ד"ה בקוצץ) שאינו עובר, כיוון שאינו כלל בכלל נגע, והיה יכול לנקוט גם נפ"מ זו, אלא שלא נקט כולן.
- כדתנן (בכורות מה, ב), בעלי נגעים טהורים – פסולין באדם.
 - כן שיטת תוס' רי"ד (שבת קלב, ב ד"ה ונגעים), בחלקו על רש"י שכתב שאסור לקצוץ את הבוהק, וכתב שנראה שרק נגע מד' מראות נגעים אלא שעמד בעיניו ב' שבועות ואין בו סימני טומאה, נגע טהור הוא ואסור לקצצו וגם פוסל בכהנים משום מום, אבל בוהק אינו נגע כלל, והקוצצו אינו עובר, ונראה מכלל דבריו שכמו כן אינו פוסל בכהנים, ויש מקום לבעל דין לחלוק בכוונתו בזה, ועתה זכינו לשיטת רס"ג המפורשת שאינו פוסל בכהנים. אבל זו ברמב"ם (ביאת מקדש ח, טו) מפורש שהבוהק הוא מהמומים הפוסלים בכהנים והוא בכלל נגעים טהורים. [ובערוך לנר (נדה יט, א), בבאור דברי הגמ' 'כולו הפך לבן טהור הוא, בוהק מקרי', נקט שפרח בכולו נקרא 'בהק' משום שבהק אין משמעותו מראה לבן בגוון כהה, אלא כל מראה לבן שאינו טמא נקרא בהק, וביאר הערו"ל את טעמו בזה שאי אפשר לומר 'נגע טהור' כפי שאין לומר 'טומאה טהורה', ועל כן כל נגע שמראהו טהור נקרא בוהק. ואילו מדברי רס"ג מבואר להיפך, שנגע שאין בו סימני טומאה נגע הוא אלא שהוא טהור, ובהק הוא זה שאינו נגע כלל, והביא נפק"מ רבתי בניהם].
 - היינו שאין הבדל אלא בכהה, שאם לובנו למטה מלוכלך המראות הרי הוא בוהק, ואינו תלוי בדבר אחר.
 - בעלי דעה זו דייקו לשון הכתוב שנאמר בבוהק 'כי יהיה בעור בשרם', שטעם טהרת הבוהק היא מפני שאינו אלא בעור (וכ"כ רלב"ג), ולכן נקטו שאפשר לבדוק דבר זה על ידי נקיבת העור, אם יצא דם הרי שאין הנגע אלא בעור ואילו הבשר שתחתיו חי, ולכן אינו אלא בוהק וטהור. ולא מצאתי דעה זו בקודמים, אך בספר קרני רמים לר' שאול הכהן מגרנבא כתב: שמעתי מרופא אחד אשר לא מכבי ישראל הוא, שהוא מסיח לפי תומו, שידוע אצל הרופאים כי הצרעת ב"מ נוגעת בעומק גם אל הבשר שתחת לעור ולא בעור דוקא, ואמנם הבוהק הוא בעור דוקא. וניכר אצלם אם הוא בעור דוקא או גם בבשר מתחת לעור, ע"י תחיבת ראש מחט באותה בהרת, אם יצא דם משם הוא בוהק, ואם לא יצא הוא צרעת. או אמרתי שלפי זה זהו פירוש המקרא 'ועומק אין מראה מן העור', וכן בבוהק 'בוהק הוא פרח בעור טהור הוא', ר"ל בעור דוקא ולא נגע למטה מן העור, ודו"ק, עכ"ד.
 - כן הביא בצרור המור (פרשת תזריע): ויש שרוצים להתחכם ואומרים כי כשיקרה זה באבר אחד שהוא

המשך - הקדמת הרמב"ם לסדר טהרות

... וטומאות מת בו תשעה אבות. וזה שהמת עצמו אב הטומאה. ואין רצוני באמרי הנה המת כלל המת. אבל הדבר אשר יטמא טומאת מת הוא כזית מבשרו, ונצל, ותרוד רקב, ועצמות, ודם, ושאר מה שיבא מספורו בשני מאהלות.

רבינו נקט דבטומאות מת יש תשעה אבות, והראשון שבהם הוא, המת, [ובהמשך מנה עוד את שאר שמונה האבות במטומאת מת, כדלהלן: הקבר, אדם שנטמא במת, כלים הנוגעים בו, כלים הנוגעים במת, אדם הנוגע בכלים שנגעו במת, כלים שנגעו באותו אדם, כלים שנגעו בכלים שנטמאו במת, אהל המת]. ואזיל ומפרש דהמת אין הכוונה כלל המת אלא אף חלקים מחלקי המת מטמאים כמו כזית מבשרו או נצל, או תרוד רקב וכו' כמפורש בפ"ב דאהלות שהם מטמאים. וכולם נקראים המת שהוא האב הראשון שבטומאת מת. [וכן פירש לה הר"ב בהקדמתו]. אמנם בכללי טומאות לרבינו הגר"א מנה אב הטומאה של מת, המת, כזית מן המת, כזית נצל, תרוד רקב, שדרה וגולגלת, אבר מן המת וכו'. הרי שמנה את המת בפ"ע מלבד שמנה לכל חלקי המת המפורשים במשנה שמטמאים.

והנה תנן במשנה [נוזר פ"ז מ"ב] על אלו טומאות הנוזר מגלח, על המת ועל כזית מן המת ועל כזית נצל ועל מלא תרוד רקב וכו' ובפיה"מ שם כתב רבינו: דמה שאמר שם התנא דנוזר מגלח על המת, אינו רוצה לומר כל גוף המת, לפי שזה מבואר [היינו, שזה פשוט], ואמנם רוצה לומר עצמותיו במנין או בבנין ואף ע"פ שאין בהם רוב עצמות, ואמנם יטמא הנוזר באהלות וחייב עליהם תגלחת כשהעצמות יש בהם רוב בנינו של מת או רוב מנינו אע"פ שאין בהם רובע הקב וכו'.

ומקור דבריו הוא דברי הסוגיא שם [מ"ט ב'] דפריך הגמרא, הן על כזית מן המת מגלח על המת לא כ"ש, ומשני, א"ר יוסי לא נצרכה אלא למת שאין עליו כזית בשר. ובתר הכי פריך עוד בגמרא, ועדיין יאמר על אבר ממנו מגלח על כולו לא כל שכן, אלא כדאמר רבי יוחנן לא נצרכה אלא לנפל שלא נתקשרו אבריו בגידין הכא נמי בנפל שלא נתקשרו אבריו בגידין, רבא אמר לא נצרכה אלא לרוב בניינו ולרוב מניינו שאין בהן רובע עצמות. ואזיל רבינו בפירושו לפרש המשנה כדברי רבא וכוונת התנא באומרו על המת לא למת שלם אלא לרוב בניינו וכו'. ויעויין בר"ש רפ"ב דאהלות שכתב דעיקר מילתא דריו"ח אמתני' דהתם קאי דתנן אלו מטמאין באהל, המת, וכזית מן המת, וכזית נצל וכו'. דאחי מתניתין קשיא נמי כקושיית הגמרא הכא וצריך לשינוי דריו"ח.

ופשטות הדברים, עד"ז כתב כאן רבינו דמת הכוונה לחלקים מחלקי המת ולא למת שלם. אלא שלכאורה משם למדנו איפכא, דבשינוי דריו"ח שאמרו לא נצרכה אלא לנפל וכו' וכן בשינוי דרבא דלא נצרכה אלא לרוב בניינו ולרוב מניינו שאין בהן רובע עצמות. מבואר דבהאי גוונא שאין לנו משום טומאת אבר ולא משום טומאת עצמות כהא קמ"ל תנא דמ"מ טמא ומגלח עליה משום דמת שלם הוא סיבת טומאה אף ללא שם טומאת בשר ואף ללא שם טומאת אבר ולא משום שם טומאת עצמות, אלא דמת שלם לכשעצמו ההוא שם טומאה. וא"כ כשמונה רבינו את אבות הטומאה שיש בטומאת מת, בודאי המת [דהיינו מת שלם] צריך להיות נמנה מצ"ע, אף ללא כזית מבשרו, ונצל, ותרוד רקב, ועצמות, וכו'. [ורק אמתניתין דנוזר קשיתיה דהתם המשנה מחדשת הדין למעשה מתי מגלח הנוזר, ומאחר דע"י כזית בשר נטמא ומגלח שוב א"צ לומר דבמת שלם מגלח. וכן במשנה דרפ"ב דאהלות דתנן אלו מטמאין באהל קשיא דאי לעולם יטמא משום הבשר או האבר כבר אין נ"מ במה שיש בו גם סיבת טומאה מחמת המת מצ"ע]. וכמו שמנאו הגר"א, וצ"ע ביאור דברי רבינו.

והנה רבינו מנה לכל חלקי המת שמטמאים כאב אחד, וכ"כ הר"ב בהקדמתו, [ועויין בכללי טומאות לרבינו הגר"א וביבקש דעת סי' ז'- ח' ויל"ד כוונת דבריהם]. ואפשר לפלפל בכוונתו, דהנה בהא דאמר רבא שם בגמרא דלא נצרכה אלא לרוב מניינו ורוב בניינו

דזה כוונת התנא באומרו "המת" דרוב מניינו גם כן מטמא. ונראה ללמוד מזה דכיון דחזינו דמפיק לה התנא לרוב מנינו וכו' בשם טומאה דמת שלם, מוכח דדין טומאתו הוא רק מחמת היותו חשוכו כמת שלם, ולכן מטמאו. ויש לפלפל ולומר דס"ל לרבינו בכל חלקי המת שנתבאר במשנה בפ"ב דאהלות שמטמאים, שהוא משום דכולהו חשיבי כמו מת שלם, ומטו בבי מדרשא משמיה דרבינו הגר"ז שדייק עד"ז בדיוק לשון רבינו בפ"ב מטו"מ ה"א לגבי כזית בשר, ז"ל שם: כזית מבשר המת בין לח בין יבש כחרש מטמא כמת שלם. ובה"ג באבמה"ח ז"ל: אבר שנחתך מן האדם החי הרי הוא כמת שלם, ובה"ה באבמה"מ ז"ל: קולית המת וכו' אם יש בתוכה מוח כדי לעלות ארוכה הרי זה כמת שלם, ובה"ח לגבי עצמות ז"ל: עצמות המת שאין עליהם בשר אם נכרת בהן צורת עצמות הרי אלו מטמאין במגע ובמשא ובאהל כמת שלם שאין קורא בהם עצם אדם. ופשטות מבואר מדבריו דטומאת כזית בשר וטומאת אבר ועצמות כולהו נמי משום דחשיבי כמת שלם. וז"ל דזהו ביאור דכתב דשם טואת מת אינו למת שלם בלבד אלא לכל חלקי המת, והיינו דבאמת כל חלקי המת המטמאים יש עליהם שם מת שלם ומכח מת שלם הם מטמאים ולכן לא מנאן אלא כאב אחד.

אלא שבעיקר הדבר יל"ע דהא בכל הני הדין הוא דמצטרפי מב' מתי, ולכאורה מכך ראייה דאין גדר טומאתו דחשיב כמת שלם, וצריך לומר דמה שנקט בהו הרמב"ם דהוי כמת שלם כוונתו דדינו שטמא כמו מת שלם, וא"כ אין מקום לכל מש"כ. ואמנם לגבי רוב מנין ורוב בנין שייך שפיר דבהו באמת כל טומאתו הוא דחשיבי כמת שלם, ובודאי לא יצטרפו בזה מב' מתי, וכ"כ ראבי"ה סי' תתקפ"ז, וכ"נ מדברי הרמב"ם פ"ז מנוירות ה"ב עיי"ש. ויש לפלפל בזה ואכמ"ל.

בעיקר הדבר דמנה רבינו למת כאחד מאבות הטומאה, הנה מצינו בדברי רש"י בכ"ד [שבת ס"ו א', עירובין ק"ד ב', פסחים י"ד ב', ב"ק ב' ב', חולין ג' א' ופ"ח א'] ובתוספות [נוזר נ"ג ב', ב"ב כ"א ב'] ובר"ש ורע"ב שהגדירו המת כאבי אבות. ומקור הדברים הביא רש"י [ע"ת במדבר י"ט כ"ב] ממדרש אגדה של רבי משה הדרשן, ז"ל: והנפש הנוגעת בו תטמא עד הערב, מכאן למדנו שהמת אבי אבות הטומאה והנוגע בו אב הטומאה ומטמא אדם. וביאר המזרחי מה שאמר "כאן למדנו", פירוש, מ"והנפש הנוגעת תטמא", שהמת אבי אבות הטומאה והנוגעת בו אב הטומאה, שאלו לא היה המת אלא אב הטומאה, לא היתה הנפש הנוגעת בטמא מת טמאה, מפני שהטמא מת אז הוא ולד הטומאה, ואין אדם וכלים מקבלים טומאה מולד הטומאה. אבל השתא שהמת הוא אבי אבות הטומאה, יהיה הטמא מת אב הטומאה, ולפיכך הנפש הנוגעת בו טמאה, שהאב מטמא אדם וכלים. וכן בפיוט לפרשת פרה של רבי אליעזר הקליר כתב על פרה אדומה: אפרה נעשה אב ה טומאה והיא מטהרת אבי אבות.

ואמנם בש"ס ובדברי רבינו לא הוזכר אלא שהמת הוא אב הטומאה. ומ"מ אף לדעת רש"י ודעימיה אין חומר טומאתו יותר משאר אב דמת אלא לענין דתולדתו נעשה אב לטמא אדם וכלים. ואפשר שיש כאן פלוגתא בהגדרת שם אב לענין טומאה, ויש

לפלפל בזה. בדין טומאת המת ■

לטמאותו מדין חזרה כ"א מחמת שעכשיו אין כאן פריחה בכולו, ואי נימא דחזרה הוא בגדר מחיה הרי הכא לא זה הנידון כ"א מחמת שאין כאן פריחה בכולו.

והנה כאן הרי אינו דומה לחזירת ראשי אברים כי כאן הרי מה שפרח בתחלה נשאר כן רק דנוסף לו עוד חלק בגופו שלא היה מעיקרא וה"א כמי שפרחה הצרעת בכולו ואח"כ גדל לו עוד חלק בגופו, אילו יצויר כן, וכשאנו באים לדון מה דינו של זה, הנה הרי כבר נתבאר דיל"פ טהרת פריחה בתרי אנפי, או דבדר כזה אינו נגע בכלל, או דאה"נ הוא נגע רק דגוה"כ הוא דליכא טומאת נגעים כשהנגע הוא בכולו, והוא נגע טהור, והשתא לא מיבעיא אי נימא דאינו נגע בכלל א"כ פשיטא דגם כאן ישאר טהור כי מה בכך שעכשיו נוסף לו עוד חלק בגופו אבל מ"מ הא מה שיש כאן אינו נגע בכלל, כי אם בשעה שנולדה הפריחה הי' זה בכל גופו ש"מ שזה אינו נגע וא"כ מה בכך שנתוסף לו עוד חלק בגופו, אטו לכן נשתנה הפריחה של אתמול, וגם אי נימא דהוא כן נגע רק דהוא נגע טהור אכתי הרי לא גרע מהיה בו נגע בהיותו עכו"ם או בקמט ונגלה וכיו"ב דנשאר בטהרתו דאין טומאת נגע לא בשעת לידת הנגע וא"כ הכא נמי ישאר בטהרתו מה"ט, ולפ"ז מבואר התו"כ דזה גופא מאי דקאמר התו"כ דכל הטומאה יכולה להיות רק מדין חזירת רא"ב ולא משום שעכשיו כבר אין פריחה בכולו ואהכי הכא דליכא חזירה טהור, אבל הא צ"ב טפי א"כ דמ"ט דהרמב"ם דמטמא כשנקרח הראש והזקן, וצריך עיון.

הנה בטעמא דראש וזקן אינו מעכב בפריחה מבואר בערכין דף י"ח ב' תרי טעמי, או משום דבעינן לכל מראה עיני הכהן וליכא או משום דשאני סימנים דגוף מסימנים דראש, והנה כפשוטו הנהו תרי טעמי חלוקים ביסודם, דלטעמא דלכל מראה עיני הכהן היינו דמקום כזה אינו ראוי לנגע כי ל"ש בו מראה הכהן, ופריחה בכולו היינו בכל מקום הראוי לנגע, ולטעמא דשאני סימנים דגוף מסימנים דראש היינו משום דפריחה הרי בעינן שיהיה הכל נגע אחד בכולו, אבל ראש וזקן דהוא דין נגע אחר לגמרי מנגעי בשר ממילא גם אילו יצויר שיפרח בכולו יחשב כנגע נפרד ושוב אינו פריחה בכולו, ואהכי אינו שייך לפריחה הכללית, ומבואר עכ"פ לשני הטעמים דאין גדרו שאין הראש והזקן מכלל הגוף אלא שאינו מעכב בפריחה, וכן משמע לשון המשנה דכל שאינו ראוי ליטמא בנגע הבהרת אינו מעכב את הפריחה, ומוכח דבאמת חסר כאן בפרחה בכולו רק דאינו מעכב ואינו מגרע את דין הפריחה, אבל עכ"פ גם אי נימא הכי הרי בשעה שהיה הפריחה היה טהור ולא גרע מכל הנגעים הטהורים וא"כ למה יחזור ויטמא אח"כ, וצריך עיון.

ועוד צ"ב מ"ט דהסוברים דחצי עדשה אינו מעכב, ומה ענין חצי עדשה לטהר, ובשלמא אם היה השיעור דחצי גרים הו"א דכל שיעור כזה שאינו ראוי לנגע אינו מעכב, אבל חצי עדשה מה ענינו לכאן הא עדשה הוא שיעור במחיה, ולכא' י"ל דס"ל דבאמת מצד עיקר דין פריחת כולו אזי היה סגי גם בפריחת רובו דרובו בכולו בכל התורה, ורק דהטעם דבעינן פריחת כולו ממש לפי דאם נשאר מקצת ללא פריחה הרי יחשב מקצת זה כמחיה ויטמא את הפריחה, ואהכי אם נשאר חצי עדשה שוב אינו מחיה וטהור, ועי' ■■■.

הנה המבואר במתני' דהיכא דבשעת הפריחה ל"ה מקום זה ראוי ליטמא שוב אינו מעכב בפריחה גם אם אח"כ נעשה ראוי ליטמא, אבל אם נשתייר כחצי עדשה אז גם הוא מצטרף ובעי' שיהא פריחה גם בו, וטעם החילוק לכא' משום דברישא הא כבר נטהר בפריחה וממילא הגם דאח"כ כבר אינו בכולו מ"מ אם בשעת פריחה היה בכולו נטהר, אבל היכא דלא היה מעיקרא בכולו ובעינן עכשיו לטהרת פריחה הא עכשיו שוב אינו בכולו, ומבואר גם דחצי עדשה מעכב בפריחה, אבל צ"ב להסוברים דחזרה מטמאה לא מתורת מחיה כ"א משום דבטלה הפריחה, א"כ גם כאן בטלה הפריחה, ומאי נ"מ אם בטלה הפריחה כי נתקטן הנגע או שבטלה הפריחה כי גדל המקום הראוי לנגע, ומ"ל מקרב הדבר אצל האש או מקרב האש אצל הדבר, וצריך עיון.

הנה כ"ז להר"ש והרא"ש, אבל הרמב"ם בפ"ז הל"ו פליג בתרת', הן דחצי עדשה אינו מעכב, ותו דכשחזר הראש ונקרח הוא מעכב, וכבר כתב הכס"מ דגרים במשנתנו דלא כגירסתינו, וצ"ב דאם להר"מ פחות מכעדשה אינו מעכב בפריחה א"כ למה דוקא כשנסמך החצי עדשה לראש וזקן ומה ענינו לזה והול"ל דכל פריחה בכולו ונשאר פחות מכעדשה טמא, ומאיך גם להחולקים צ"ב דאם חצי עדשה מעכב א"כ מה ענינו לנקרח הראש והוא הלכה בפנ"ע ומה זה שייך לאם כן נקרח הראש או לא נקרח הראש, וצריך עיון.

הנה מבואר בתוספתא דרבי יעקב פליג וס"ל דגם בכה"ג סגי במה דפרח בחצי עדשה והואיל ונסמכה טהרה לטהרה טהור, ולא נתבאר מ"ט דר"י והא הפריחה היא רק עכשיו ומעיקרא עדיין ל"ה לו שם פריחה ועכשיו כבר אינו בכולו, וגם מהו המכוון נסמכה טהרה לטהרה, ואם הכוונה דנחלקו בזה גופא אם פחות מכעדשה מעכב עדיין צ"ב מה ענין נסמכה טהרה לטהרה לכאן, ולשונו דהר"ש אינו מובן וכפה"נ יש איזה ט"ס בדבריו, וצריך עיון.

והגר"א בתוספתא מפרש הפלוגתא באופן אחר, דלכו"ע אם נקרח הראש אינו מעכב בפריחה, אבל נחלקו היכא דפרח גם על הראש הקרח דלרבנן זה הוי כנגע בפנ"ע ויראה כבתחלה, אבל לר"י הואיל ונסמך לטהרה טהור והוי כפריחה בכולו וטהור, ולכא' נראה דנחלקו אם פריחה הוא סוג נגע אחר או דהוא נגע רגיל רק דגוה"כ דהוא טהור, דאם הוא נגע אחר אמר' דהואיל ונסמך לטהרה גם הוא אותו סוג נגע והוא טהור, אבל אם הוא גוה"כ דטהור א"כ זה כיון דאינו מכלל הפריחה הריהו טמא, אבל זה צ"ב דהא אם נקרח הראש לפני שנגמרה הפריחה הרי לכו"ע טמא וש"מ דלאחר שנקרח גם הוא מכלל הגוף לענין פריחה וא"כ למה לא יחשב לכו"ע נגע טהור, וצריך עיון.

ובעיקר ההלכה דמתני' יעוי' בתו"כ פ"ה הל"ג דיליף לה מקרא דכתי' בו בהופך ולא בראש וזקן, וביאר הראב"ד דדוקא חזירת בשר חי בגופו טמא אבל לא בראש וזקן, וצ"ב דהא אין אנו באים

המשך 'אהלי קדם' מעמ' ב'

הבשר החי שבשאר גופו, אבל כאשר מתפשט הגוף הזה בכל הגוף אינו יכולים לומר שזה מת, שהרי אנו רואים שהוא חי, ואיך נאמין שכל גופו מת¹⁸. והוא גם כן טעם לשיטה זו של אחד הקדמונים¹⁹. אלא שאין לו ראייה מקוימת.

הקדמה לדין קרחת וגבחת

הענין החמישי מן הנגעים הוא שייראה אחד מהגוונים במקום שאין צומח בהם שער, והם הקרחת והגבחת. והפרידים משאר כל הגוף, להודיענו שכאשר נראים בהם סימנים הרי הוא טמא בהם, ואין צריך שיחד עמהם יתחדש בהם שער לבן²⁰.

קרחת וגבחת אינם מצטרפים וע"ז

עוד נאמר, מאחר שדין הקרחת והגבחת שוה, מה התועלת בפירוט כל אחד מהם לבדו. הנהו

בו כצרת נושנת דמהו למת, והוא יחיה בחיות שהוא בשאר איברי הגוף. אמנם כשיהיה כולל כל הגוף אי אפשר שנאמר שכל גופו הוא מת כי חי הוא, וא"כ הוא טהור, עכ"ל. ולשונו קרובה ללשון רבינו ונראה שהתנגלה העתקה מדבריו אליו. רס"ג ובעל צרור המור חולקים על טעם זה, רס"ג משום שאין לו סמך במסורת חז"ל וצרור המור משום שהוא טעם התחכמות, אכן אחי המהר"ל בבאר מים חיים (ג, אות ט) כתב טעם זה מדנפשיה והסכים לו, ומסדר דבריו נראה שמקורו בצרור המור. ומהר"י ונה (שחיטה ז, טו) כתב גם כן כדרך זו, וביאר בזה דברי הרמב"ם שהוכיח מפסוקי 'ומחית בשר חי בשאת' 'וביום הראות בו בשר חי' שהבשר שנשתנה אינו חי.

19. כלומר, שכאשר נוקבים את הבהוה ויוצא ממנו דם, הרי הוא טהור, כיון שרואים שמקום זה חי ואינו בשר מת.
20. מדבריו רס"ג נראה שקרחת וגבחת אינם מקום צמיחת שער, והוא שחידש בהם הכתוב שאין צריך שיתחדש בהם שער לבן. וכן דעת הרמב"ם (נגעים פ"ג מ"ו) שקרחת וגבחת אינם מקום גידול שער, וע"כ

אין בהם סימן טומאה של שער לבן. אבל הר"ש (פ"י מ"י) כתב שגזירת הכתוב היא בפסוק "צרעת פורחת היא" שאינו מטמאות בשער לבן, וכשיטתו שלפנינו יש לבדל קרחת שער בקצת מקומות, ובא הכתוב ללמד שאינו סימן טומאה אלא רק מחיה ופסיון.

21. בתוספתא (נגעים ג, יב), לפי הנוסח שהביא הרמב"ם בפיה"מ (נגעים א, ד), הקרחת והגבחת שניהן סימן אחד ושניהן טומאה אחת, ולמה נחלקו, שאין מצטרפין זו עם זו. וכן הביא הרמב"ם (שם י, י) מהתו"כ שאין הקרחת והגבחת מצטרפות, וביאר הרמב"ם שגרים העומד בגבול קרחת וגבחת אינו טמא, וכן נגע בקרחת שפשה לגבחת אינו נחשב פסיון ואין זה סימן טומאה.

22. כמו ששינוי (נגעים א, 1): הקרחת והגבחת מיטמאות בשני שבועות ובשני סימנים במחיה ובפסיון.
23. רס"ג מונה כאן את אופני טומאת נגי עור בשר ואינו מזכיר את הפסיון, כיון שדבריו כאן הם בסימני טומאה המטמאים בתחילה, והפסיון מטמא רק בסוף שבוע ולאחר הפטור.

חקרי נגעים

הגאון הגדול ר' ישראל אדלשטיין שליט"א

מצות פרימה בכהן גדול מצורע

הרמב"ם פ"י מטומאת צרעת ה"ו כתב דמצות עשה על המצורע כל ימי חלוטו להיות פורע ופורם, ואפילו כהן גדול שנצטרע פורע ופורם שעשה דוחה את לא תעשה. והיינו דאע"ג דכהן גדול מוזהר שלא לפרוע את ראשו ושלא לפרום את בגדיו כדכתיב בפר' אמור [כ"א י'] "והכהן הגדול מאחזיו וגו' את ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרם", מ"מ היכא דנצטרע יש עליו מצות עשה דפריעה ופרימה ועשה דמצורע דוחה ל"ת דכהן גדול. והנה בחזו"א אוריות סי' ט"ו ס"ק כ"ג [ד"ה ודעת] כתב דאיסור פרימה הוא רק בבגדי כהונה, עיי"ש מש"כ בזה. אמנם בחסדי דוד מכות פ"ג [ד"ה כ"ג], כתב דהאיסור הוא אף בבגדי חול, וכ"כ הנצי"ב בשו"ת משיב דבר ח"ב סי' צ"ו וסי' צ"ט. ושמעתי להעיר דלכא"ו יש להוכיח כן מד' הרמב"ם הנ"ל שכתב דהא דכהן גדול מצורע פורם בגדיו הוא משום עשה דוחה ל"ת, ואי נימא דכל האיסור פרימה בכהן גדול הוא רק בבגדי כהונה אמאי דחי עשה דמצורע ללא דלא יפרום, והא יכול לקיים מצות פרימה בבגד חול, והו"ל כדין יכול לקיים שניהם דאין עדל"ת, וה"נ יכול ללבוש בגד חול ולקורעו ומקיים בזה המצות עשה דמצורע דבגדיו יהיו פרומים ולא קעבר בלא דלא יפרום את בגדיו דהיינו בגדי כהונה. ולכא"ו מוכח מזה דגם בגדי חול אסור לקרוע.

אמנם נראה דיש לדון בזה דהנה הגרע"א בגליון השו"ע או"ח סי' י"א במג"א ס"ק י"ג הקשה בהא דאמרי' בכלאים בציצית עשה דוחה ל"ת, הא אינו חייב ללבוש טלית בת ד' כנפות ולהטיל בה ציצית, וא"כ אמאי דחי העשה ל"ת דכלאים, הא אם לא ילבושנו לא יעבור על העשה כלל. וכתב ליישב לפימש"כ המרדכי דאין איסור כלל בלבישת הטלית ללא ציצית, אלא כשהוא לבוש בטלית חל עליו המצוה להטיל בו ציצית, ולכן בשבת שאינו יכול להטיל בו ציצית מותר ללבושו בלא ציצית. וא"כ שפיר אמרי' דעשה דציצית דוחה ל"ת דכלאים, דאם יהיה הדין דלא דחי לא יטיל בו ציצית, ומ"מ יהא מותר ללבושו בלא ציצית, ושוב נמצא דמבטל העשה, והיינו דכיון דבאמת עכ"פ מותר לו ללבושו בלא ציצית ממילא חל עליו העשה דציצית ודחי ל"ת דכלאים. עכ"ד עיי"ש.

ומעתה יש לדון דאף אי נימא דבבגד חול אין איסור לכהן גדול לקרוע, מ"מ שפיר אמרי' בזה עדל"ת בכה"ג מצורע לקרוע את הבגדי כהונה שהוא לבוש בהם, ולא אמרי' דיכול ללבוש בגד חול ולא יבטל המצוה, דמ"מ אי נימא דלא דחי ויהא אסור לו לקרוע הבגד לא יהא מוטל עליו ללבוש בגד חול כדי לקרועו, דהא אין איסור בלבישת בגד שאינו קרוע אלא דמצוה עליו לקרוע הבגד שהוא לבוש בו, וא"כ השתא שהוא אנוס על קריעתו מחמת האיסור באמת לא יהא צריך לקרוע ונמצא מבטל עשה דפרימה. וא"כ שפיר אמרי' בזה עדל"ת כדי שלא תבטל המצוה.

אלא דיש לדון בזה בעיקר המצוה דבגדיו יהיו פרומים האם כשאנו יכול לקרוע את בגדיו [וכגון שלובש בגדים שאינם שלוו] האם מחויב ליקח בגד אחר וללבושו כדי לקיים המצוה, או דכל המצוה היא לקרוע את הבגדים שהוא לבוש בהם ואם הוא אנוס מלקרועם אינו צריך ללבוש בגד אחר כדי לקיים מצות קריעה. וכן יש לדון בגבאר ערשילאי אם חשיב שמבטל המצוה באנוס, או דכל המצוה היא לקרוע את בגדיו שלבוש בהם וכשאין לו בגדים אין את המחייב של המצוה. ועי' שו"ת מהרי"ל דיסקין קו"א אות קפ"ה.

והשתא אי נימא דגם כשאנו לבוש בגדים יש עליו חיוב ללבוש בגדים כדי לקיים מצות קריעה, וא"כ לא דמי לד' הגרע"א בציצית, דהא הכא אי נימא דאסור לו לקרוע את הבגדי כהונה שהוא לבוש בהם יהא חייב ללבוש בגד אחר של חול כדי לקיים בו מצות קריעה, ולא תבטל המצוה עיי"ו, וא"כ אמאי אמרי' בזה עדל"ת והא אפשר לקיים שניהם ושפיר תתקיים המצוה בבגד חול בלא דחיית הלאו.

ובעיקר הנידון אם המצוה היא רק על בגדיו שהוא לבוש בהם, או דיש מצוה ללבוש בגד כדי לקיים מצות קריעה, יתכן דזה תלוי במה שדן המנ"ח מצוה קע"א אות ב' האם מצורע מחויב לקרוע בגדיו כאבל או דהמצוה היא רק שיהיו בגדיו קרועין ויכול גם ללבוש בגד קרוע. ועי' שפ"א מו"ק ט"ו א' ועמק ברכה דיני מצורע אות ב'. דאי נימא דהוא רק דין שיהיו בגדיו קרועים י"ל דהוא דין בבגדים שהוא לבוש בהם אבל אינו מחויב ללבוש בגד כדי לקרועו, אבל אם המצוה היא במעשה הקריעה י"ל דמחוייב ללבוש בגד שיוכל לקיים בו מצות קריעה.

משנה ה'

כיצד פרח בכולו אבל לא בראש ובזקן וכו', חזרו הראש והזקן ונקרחו וכו', טהורים.

במשנה אחרונה כ' דמתני' פריחה דטהרה קא מפרש, דאולי' בתר שעת הפריחה, ודן שם אם הוא הדין בפריחה דטומאה כשפרח מן הטהור, אלא דכ' דכה"ג אע"ג דמשום פריחה ליכא, מ"מ טמא משום פשיון ועיי"ש, והנה לדעת הר"ש והרא"ש הרי כל הטומאה בפורח מן הטהור הוא משום פשיון וא"כ אין לדון בזה כלל, דליכא כלל טומאת פריחה, אבל לדברי המהר"ם לעיל (פ"ק מ"ג) דס"ל דאיכא טומאה דפורח מן הטהור גם באופן דליכא פשיון, בזה יש לדון היכא דבטלה אח"כ הפריחה כגון דנקרחו הראש והזקן וכיו"ב, אם אעפ"כ קאי בטומאתו.

ובזה דתנן חזר הראש והזקן ונקרחו, הנה לדעת הרמב"ם דאיכא קרחת בזקן, כש"נ לעיל (פ"ו משנה ח') נחא, אמנם לדעת הר"ש דפליג וס"ל דלעולם ליכא קרחת בזקן, צ"ל דהיינו מקום הנתק, וצ"ל דהא דמעכב את הפריחה משום דאול' לשיטתיה (פ"ג משנה ה') דמקום הנתק מיטמא בבהרת, ונתבאר בזה בארוכה לעיל (פ"ו מ"ח), ועיי' משנ"א במתני'.

והנה מבואר במתני' דאע"ג דעתה אין זו פריחה בכולו מ"מ אולי' בתר שעת הפריחה וטהור, אמנם הרמב"ם (פ"ו מטו"צ ה"ו) כתב דאם פרח בכולו חוץ מן הראש והזקן וחזר הראש והזקן ונקרחו, ה"ז טמא עד שתפרח בכולו, ועיי"ש בכס"מ דהרמב"ם היתה לו גירסא אחרת במתני', (ועיי' עוד בנוסחת המשנה של הרמב"ם שנדפס בתרגומים החדשים של הרמב"ם שלא גרס הרמב"ם במתני' טהורים, וצוין במקו"צ שם), ומוכח מדברי הרמב"ם דס"ל דטהרת פריחה הוי רק כ"ז שנשאר המצב של פריחה. ולכא"ו צ"ע מהא דנעשו ראשי איברים בוהק דהוא עדיין בטהרתו, אע"ג דבתחילה אם פרח וחלק ממנו היה במראה בוהק לא חשיב פריחה, וע"כ דאולי' בתר שעת הפריחה, וכן מוכח מר' יהושע לעיל משנה ד' דמטמא בבא שער לבן אחר הפריחה וליף לה ממחיה דמטמאה בפריחה, ולכא"ו מה ראה היא זו הא י"ל דבמחיה שבאה אחר הפריחה טמא משום דנתבטל בכך המצב של פריחה, ומשא"כ בשער לבן דעדיין נשאר כולו לבן, וע"כ דאולי' בתר שעת הפריחה ולכן ליכא למימר דבמחיה טמא משום דבטלה הפריחה, דסו"ס בשעת הפריחה היה כולו לבן, ולכן יליף מינה גם לשער לבן.

וצ"ל דבמחיה כיון דהיא חלק מהנגע חשיב דאיכא עדיין מצב של פריחה, ולכן ס"ל לר' יהושע דע"כ הא דטמא אינו משום דנתבטל המצב של פריחה אלא משום דסימן טומאה הבא אחר פריחה בכולו מטמא, דגה"כ של הטהרה הוא רק בשעת פריחה, והא דבנעשה בוהק הוא עדיין טהור צ"ל דהרמב"ם לשיטתו דבוהק הוי מחיה א"כ חשיב עדיין פרח בכולו, אבל היכא דבטלה מציאות הפריחה כמו בחזרו הראש והזקן ונקרחו בטלה טהרת הפריחה.

אמנם לגירסא דילן במתני', וכ"ה גירסת הר"ש הרא"ש והרע"ב, מבואר דבפרח בכולו וחזרו הראש והזקן ונקרחו, עדיין הוא נשאר בטהרתו, וע"כ משום דאולי' בתר שעת הפריחה, ולכא"ו צ"ע מהא דרבנן ס"ל במשנה ב' דשער לבן הבא אח"כ טהור, ומשום דס"ל דהפריחה מטהרת כל זמן שהיא קיימת, ומחיה שאני דמגרעת מצב הפריחה, (וכש"נ לעיל במשנה ב'), ומבואר דבנעשה מחיה נגרע כח הפריחה, ואיך חזו' הכא דאולי' בתר שעת הפריחה.

וצ"ל בביאור הדברים, דנגע שהוא פורח בכל הגוף חל בו דין טהרה כ"ז שלא יגרע פריחתו, ולא איכפ"ל דנקרח הגוף במקום אחר, דעכ"פ בנגע הזה חל טהרה בלידתו דהיה בכל הגוף, ומשא"כ בנעשה מחיה הרי חל גריעותא בנגע במקום פריחתו דבטל פריחתו ולכן פקע טהרתו, ומשא"כ בנקרח במקום אחר לא מתבטל ממנו טהרתו. וצריך עוד לדון ולהתיישב בזה.

פרחה בכולו אבל לא בכחצי עדשה הסמוך לראש וכו'.

ומבואר במתני' דבפרח בכולו חוץ מכחצי עדשה לא חשיב פריחה בכולו לטהר, ועיי' בראב"ד בתו"כ (פרשתא ג' פ"ד ה"ב) שכו' דהטעם דכתיב כולו הפך לבן, אמנם הרמב"ם (פ"ו מטו"צ ה"ו) כ' דאם פרח בכולו ונשאר פחות מכעדשה טהור מדין פרח בכולו, ועי' בכס"מ שכו' דהרמב"ם היתה לו גירסא אחרת במשנה, (ועיי' נוסחת הרמב"ם בפייהמ"ש בתרגום החדש באו"א קצת), אלא דצ"ע טעמא דמילתא דהרי לא פרח בכולו ואיך נטהר בזה משום פרח בכולו.

ולכא"ו היה אפ"ל בסברת הרמב"ם דס"ל דכשיש מחיה בנגע חשיב שפיר פרח בכולו, כיון דהמחיה משלמת שיעור נגע וחשיב כמו הנגע (וכש"כ בחידושי מרן רי"ז הלוי פר' תזריע) ורק הוי הלכה דמחיה %מעכבת את הפריחה, וכמבואר במתני' דלעיל פ"ד (מ"ג, וכש"נ שם בזה) ולפ"ז י"ל דגם בפחות מכעדשה כיון דס"ל לר"מ בתוספתא (הובא בר"ש וברא"ש פ"ו מ"ג) דמשלמת שיעור נגע, וכ"ה סתימת דברי הרמב"ם (פ"ג ה"ה, וכש"כ החזו"א סימן ה' סק"ב) א"כ כל מחיה פחותה מכעדשה חשיב פריחה בכולו, ואין בו כח טומאה דמחיה לעכב טהרת פריחה, [ולפ"ז איכא ממתני' מקור לפסק הרמב"ם דמחיה פחותה מכעדשה מצטרפת כר"מ, כיון דכ"ה סתמא דמתני' לגירסת הרמב"ם].

אמנם צ"ע דכ"ה ה"נ בוהק פחותה מכעדשה יעכב את טהרת פריחה, כיון דבוהק מעכב את הפריחה, המשך בעמ' כ'

צורתא דשמעתתא

הגאון הגדול ר' איתמר גרבוז שליט"א

מדור 'צורתא דשמעתתא' נתרם לע"נ ר' אלכסנדר זושא ז"ל בן ר' שמואל

יהודה גאלדשטיין נלב"ע י"ב שבט תשע"ח

(פ"ח מ"ה) הנה הבאנו בגיליון הקודם דהרמב"ם פסק דחורו ונקרחו טמא עד שתפרח בכולו. ועיין בכס"מ שכתב דגירסת הרמב"ם במשנה היא, 'כיצד פרח בכולו אבל לא בראש ובזקן ובקרח המורדין ובכחצי עדשה הסמוך לראש ולזקן הרי זה טהור, חזר הראש והזקן ונקרחו וכו' טמא עד שתפרח בכולו'.

והנה כן היא באמת דעת הרמב"ם דבתחילה נמי כחצי עדשה אינה מעכבת את הפריחה, ולגירסת הכס"מ מקורו של הרמב"ם הוא ממתניתין, דלגירסתו כתיב בהדיא במתניתין דחצי עדשה לא מעכבת את הפריחה. והנה י"ל דתרי פסקי הרמב"ם, הך דחזר הראש והזקן ונקרחו השחין והמכוה ונעשו צרבת טמא, והך דכחצי עדשה אינה מעכבת את הפריחה, שניהם מבוארים במשנה כאן ותרווייהו שורשם בדבר אחד והיינו בהא דאתינן על חזרת ראשי איברים משום ביטול הכולו לבן, דהנה מהך דס"ל דכשחזרו הראש והזקן ונקרחו השחין והמכוה ונעשו צרבת, טמא, נראה דבע"כ מבואר דהרמב"ם אתי על חזרת ראשי איברים משום ביטול הכולו לבן, דעל כן שפיר מצי למיסבר דכשחזרו הראש והזקן וכו', בטלה הטהרה, דכשחזרו ונעשו מקומות המיטמאים בבהרת לא הוי תו 'כולו לבן', ומאחר דלא הוי כולו לבן בטלה הטהרה. [אמנם אי ס"ל דאתינן על חזרת ראשי איברים משום סימן טומאה, תקשי דתינה ראש וזקן איכא למימר דהוה השתא סימן טומאה דבשר חי, אמנם שחין ומכוה הא לא הוו בשר חי]. ולהמבואר גם מה דס"ל דפחות מכעדשה בתחילה אין מעכב את הפריחה, מקורו הוא משום דס"ל דאתינן על חזרת ראשי איברים משום ביטול הכולו לבן, דעל כן יליף דכשם שבסוף כחצי עדשה אינו מעכב הכ"נ בתחלה אינו מעכב.

בדברי המים טהורים דפחות מכעדשה וראש וזקן שנקרחו מצטרפין לעכב

(שם) מתני' פרח בכולו אבל לא בכחצי עדשה הסמוך לראש ולזקן וכו' חזר הראש והזקן ונקרחו וכו' אע"פ שנעשה מקום המחיה בהרת טמא עד שתפרח בכולו, ע"כ. ופשטיה דמתניתין הוא משום דחצי עדשה בתחילה מעכבת את הפריחה. ולמה שמבואר במהר"ם לעיל [משנה ג'] דמאן דס"ל דבעינן עדשה בסוף ה"ה דבתחילה פחות מכעדשה אינו מעכב את הפריחה, תקשי מאי טעמא דמתניתין. [והעירו ד"ל דגם הך מתניתין הוי סתמא כר"מ דלא בעי עדשה בסוף וכמו סתמא דמשנה ג' דכתב המהר"ם דהוי כר"מ, אכן צ"ע דהרי הכא לא כתב המהר"ם דאתי כר"מ].

ועיין ב'מים טהורים' שיישב קושיה זו [ואיהו כתב זאת בדעת הרמב"ם, אכן בדברי הרמב"ם לכאורה לא קשה דהרמב"ם גירסא אחרת יש לו בכולא מתניתין וכדלעיל, אך יש ליישב את דברי המהר"ם עפ"י ד], וז"ל, [דשאני הכא] דעכ"פ נשאר מקום גדול פנוי בלתי הפיכת לזבן, ואף שהראש והזקן לבדם לא היו מעכבים וכן פחות מכעדשה מחיה לבדה ג"כ לא היתה מעכבת, עכ"פ בצירוף שניהם מעכבים, עכ"ל.

ונראה דמש"כ בסוף דבריו ד'בצירוף שניהם מעכבים' הוה ליישנא בעלמא, דלכאורה מאחר וראש וזקן ושחין המורד לא מעכבים את הפריחה, וחצי עדשה אינה מעכבת את הפריחה, אין שום טעם לומר דבצירוף מיהא מעכבים, ותחילת דבריו 'דעכ"פ נשאר מקום גדול פנוי בלתי הפיכת לזבן', הם העיקר. וביאור הדברים נראה דנימא דהך דחצי עדשה אינה מעכבת את הפריחה, אין זה כפי פשוטו דבעינן כעדשה בשר חי כי היכי דלא להוי פרח בכולו, אלא היינו דחצי עדשה אינה חשובה ומתבטלת, והשתא אפשר לומר דהיכא דיש סמוך לה עוד בשר חי, אף שהוא אינו מעכב, הא מיהא מהני דהחצי עדשה לא תיבטל וממילא דהיא מעכבת. ובאמת דהוא דבר חידוש, דודאי לפי פשוטו הגדר בהנהגת שיטות דסברי דפחות מכעדשה אינה מעכבת הוא דבעינן כעדשה בשר חי, ולא דבעצם אף פחות מכעדשה מעכב אלא דהואיל ואינו חשוב הוא מתבטל, אמנם זהו האופן לבאר את דברי המים טהורים.

בדברי הר"ש דנחשב פורח מן הטמא משום דטהורה נעשית טמאה

(פ"ח מ"ו) מתני' שתי בהרות אחת טמאה ואחת טהורה, פרח מזו ואח"כ פרח בכולו, טהור, ע"כ. ועיי' בר"ש שכתב משום דטהורה נעשית טמאה כשפרח ממנו לטמאה, דהרי פשתה, וכי פרח אח"כ בכולו הוה ליה פורח מן הטמא, וטהור, ע"כ. היינו דמיד שהתחילה הפריחה נעשה הנגע הטהור נגע טמא משום פסיון, וממילא הו"ל פורח מן הטמא.

ודברי הר"ש צ"ב נהי דהוי פסיון הא לא טמאהו הכהן, [והוסיף בזה אאמור"ר הגאון זצ"ל דגם לא מצי לטמאותו דהא אית ליה נגע אחר טמא, ואין מחליטין את המוחלט], וא"כ נהי דהוי נגע שיש בו סימן טומאה, וכי סגי בזה למחשביה פורח מן הטמא, הא לכאורה פשוט דאם יש לאדם נגע אחד שיש בו סימן טומאה ועדיין לא טמאהו הכהן ועודנו בטהרתו, דהפורח ממנו הוי פורח מן הטהור ולא מן הטמא.

לטהרה דפריחה בעי שיפרח מאדם טמא ומנגע טמא

ואמר אאמור"ר הגאון זצ"ל דבאמת בעינן תרי מילי בפריחה כי היכי דלהוי פורח מן הטמא, א' דבעינן שתהא הפריחה מנגע טמא. ב' שיהיה הגברא טמא, ולפי זה נראה דבאמת נגע שיש בו

סימן טומאה אף שעדיין לא טימאו הכהן, נחשב נגע טמא לענין דחשיב הפריחה מנגע טמא, כיון שהוא ראוי לטומאה, ומ"מ בעלמא אם יהיה לו נגע שלא טימאו עדיין, לא יהיה לזה דין פורח מן הטמא משום הדין הב' שכתבנו, דבעי שיהיה פריחה מגברא טמא, ובוה לא סגי שיש לו נגע הראוי לטומאה אע"ג דמהני ליה נחשב פורח מנגע טמא אבל הגברא הרי טהור עדיין ונחשב פורח מגברא טהור, ועל זה מועיל מה שיש לו עוד נגע טמא שיש לו עוד נגע שכבר טימאו אותו וא"כ הוי הפריחה מגברא טמא. ומשום זה לבד לא מספיק דמ"מ פריחה בטהורה, א"כ אף דפורח מגברא טמא אין לנו פריחה מנגע טמא, ועל זה אמרינן כיון דהנגע שממנו היתה הפריחה דינו היה לטמאותו נחשב כנגע טמא לגבי שהפריחה תיחשב מנגע טמא.

הכלל, דבעינן גם פורח מנגע טמא וגם מגברא טמא, והפורח מנגע טמא הוא משום דכיון שיש לו סימן טומאה וצריך לטמאותו נחשב פורח מנגע טמא, ומה שנחשב פורח מאדם טמא דלזה בעי שיהיה הגברא ממש טמא, וזהו משום שיש לו עוד נגע שהוא טמא מחמתו ממש. ונמצא שיש לנו כאן שני הדברים, גם פריחה מטמא וגם פריחה מנגע טמא. והנה בעלמא כשאיכא נגע שהוא מוסגר או מוחלט ופרח מיניה הרי מתקיים הכל בחדא מחתא, דהנגע הא הוי טמא והגברא נמי הוי טמא מחמתו, אמנם כשאיכא נגע שלא טימאו הכהן עדיין, מתחלק בזה הדין, דהא דנחשב פורח מנגע טמא הוא משום דהנגע בעצמותו חשיב נגע טמא אף שלא טימאו הכהן, דמ"מ איכא חפצא של נגע טמא, אמנם להא דבעי שיהא פורח מגברא טמא אין מועיל סברא זו כיון דהגברא אינו טמא עד שיטמאנו הכהן, רק דעל זה מועיל מה שיש לו עוד נגע שהוא כבר טמא ונמצא שיש כאן פריחה מאדם טמא.

והנה יש כאן חידוש במשנה, דהיה אפשר לומר דאי אפשר לצרף את מה שהנגע הוי טמא למה שהגברא הוי טמא מחמת נגע אחר לאשווי שיש כאן פריחה מנגע טמא ובגברא טמא, דבעינן שתהא הפריחה מנגע טמא שמחמתו נטמא הגברא ולא מהני לצרף הדין מב' נגעים נפרדים, ונתחדש כאן דבאמת אפשר לצרף דיחשב פורח מן הטמא ופורח מנגע טמא מב' נגעים.

מדברי הרמב"ם נראה דדין פורח מן הטמא תלוי בפורח מאדם טמא

והנה עיין בפיה"מ כאן שכתב 'שאם היה באדם שתי בהרות אחת טמאה ואחת טהורה ופרחה הצרעת בכולו מן הטהורה הרי זה טהור, ולא נחשוב אותו כפורח מן הטהור וכו', אשר נראה שפירש בפשיטות דכיון שיש בו גם נגע טמא חשיב שפיר פורח מן הטמא הואיל ועכ"פ הוי הגברא טמא אף שפרח מן הנגע הטהור, והיינו דלא בעי פריחה מנגע טמא אלא סגי בפורח מגברא טמא. ויותר מפורש כן בהל' טו"צ פ"ה ה"ו שכתב וז"ל, היו בו שתי בהרות אחת יש בה סימן טומאה ואחת טהורה ופרחה הטהורה לטמאה ואח"כ פריחה בכולו הרי זה טהור מפני שהיה מוחלט בטומאה אע"פ שהטהורה היא שפרחה, עכ"ל. הרי דאף דהטהורה היא שפרחה מ"מ כיון שהאדם היה מוחלט בטומאה נחשב פורח מן הטמא.

אמנם בדברי הר"ש שכתב דהוא משום שהנגע הטהור פשה הרי מבואר דס"ל דבעי פריחה מנגע טמא, ועל זה כתב דהנגע הטהור נעשה טמא ומ"מ הרי מבואר במשנה דבעי גם שיהיה לו עוד נגע שהוא טמא ממש, ועל זה אמר אאמור"ר הגאון זצ"ל דלדעת הר"ש בעי ב' דברים, גם פריחה מנגע טמא וגם פריחה מאדם טמא, וכאן אף שפשה, כיון שלא טימאו אותו עדיין מ"מ כיון שדינו לטומאה נחשב פריחה מנגע טמא, אבל פריחה מאדם טמא אין לנו כיון דעדיין לא טימאו אותו על הפסיון הרי הגברא אינו טמא, ועל זה מועיל מה שיש לו עוד נגע שהוא טמא ממש, נמצא דיש לנו גם פריחה מנגע טמא וגם פריחה מאדם טמא, ויש בזה חידוש כמו שכתבנו דאפשר לצרף מב' נגעים דליחשב פורח מן הטמא.

בדברי הרא"ש מבואר דלא איכפת לן דתחילת מהפריחה אינה מהטמא

הרא"ש פ' באופן אחר [אמאי אף שפרחה מן הטהורה הו"ל פורח מן הטמא] וז"ל, ונראה לפרש בלא הפסק פריחה אלא שפריחת הטהורה עברה דרך הטמאה וכשהגיע הפריחה עד הטמאה פסקה פריחת הטהורה ונקראת הפריחה מכאן ואילך על שם הטמאה ולכן טהור, עכ"ל. [וצריך לידע אי לכל מילי אמרינן דמהטמאה והלאה מיוחס ההמשך לנגע הטמא, או דילמא דרק לענין השם פריחה הוא דאמרינן דחשיב מכאן ואילך פריחה מן הטמא, אבל לענין עיקר הנגע הואיל והתחיל מן הטהורה גם ההמשך שאחר הנגע הטמא שייך לנגע הטהור. ויתכן נפק"מ בדבר, בשבאו סימני טומאה שם, אי טמאנו את הנגע הטהור].

והנה לפירוש הרא"ש הפריחה מהנגע הטהור עד הנגע הטמא לא הוי 'פורח מן הטמא', וא"כ הא נמצא דיש חלק שאינו פורח מן הטמא, ויש לעיין בדבר אמאי אינו מעכב את הפריחה. וכן יש להקשות דהנגע הטהור עצמו יעכב את הפריחה, [ובזה קשה טפי דלא רק דלאו פורח מן הטמא הוא אלא דלכאורה אינו כלל בשם צרעת]. אשר מבואר בדברי הרא"ש דלא איכפת לן דחלק מן הפריחה אינה מן הטמא וסגי בזה דאיכא נמי חלק שפרח מן הטמא, או עכ"פ סגי בזה שסוף הפריחה הוי מן הטמא. [ובאמת דיש לדון דלעולם רק סוף הפריחה היא החפצא של הפריחה, ואז א"ש טפי מה דלא איכפת לן שחלק מן הפריחה אינו מן הטמא].

דמיון לזה מהתוספתא דבהרת שנולדה קודם שנתגייר אינה מעכבת את הפריחה

א. תנן פ"ח דנגעים מ"ב נולד לו שער לבן ר"י מטמא וחכמים מטהרין והיינו דאפילו אי פריחה מטהרת דווקא שער לבן שנולד קודם או דגם מטהר מה שנולד לאחר מכן, והביא הר"ש ע"ז הילפותא דרבנן או כי ישוב הבשר החי בשר החוזר מטמא ואין שער לבן החוזר מטמא, וצ"ב סברת מחלוקתם.

והנה בר"מ פ"ז מטומאת צרעת הל"ג כתב היתה וכו' ואח"כ פרחה בכולו ה"ז טהור ואפילו נולד לו שער לבן והוחלט בשיעור לבן ואח"כ פרחה בכולו אע"פ ששיער לבן במקומו עומד טהור שנאמר וביום הראות בו בשר חי יטמא במחיה מטמא זה שנהפך כולו לבן אחר החלט או אחר הסגר ואינו מטמא בשיער לבן ע"כ.

ויש לדייק דלכא'ו הך קרא בעינן רק לפרחה בכולו ואח"כ נולד לו שער לבן אבל בגוונא דנולד לו שער לבן ואח"כ פרחה הוא פשיטא דזהו דין פריחה והר"מ הביא קודם הך דינא דנולד לו שער לבן לאחר מכן ושוב כתב היכא דפרחה אח"כ ועל הנה תרי גווני הביא הקרא וצ"ב אמאי עריב ותני להו.

והנה המהר"ם במ"ג כתב אהא דתנן וכולן שחזרו בהן ר"א הרי אלו טמאים דהטומאה היא מצד הסימני טומאה דהיינו אחר חלוט שער לבן משום שער לבן אבל אחר חלוט מחי' א"א לטמא מצד המחי' משום דנתכסית המחי' ורק ר"א נתגלו דאינן מטמאין משום מחי' אלא דבכה"ג טמא מצד פסיון וה"ה גם בגוונא דהיה טמא רק טומאת הסגר ופרח וחזרו ר"א דמשמע דטמא ול"א דחזור להסגירו הוא רק משום פסיון, והיינו דבעצם בכל פריחה איכא פשיון ורק בפריחה בכולו טהור מגזיה"כ ואם אוזיל לה פריח שוב הוי פסיון והיה אפשר לדון בזה ובפרט אי ס"ל כר"ע דהלך הפסיון גם נשאר טמא וכדמוכח בפ"ד דנגעים והיינו לכא'ו משום דעצם מעשה הפסיון מטמא והכא דלית כאן מעשה פסיון דהלא הוי פריחה שוב א"א לטמא גם אם אוזיל לה לפריחה משום פסיון.

והנה לקמן במ"ט תנן הבא כולו לבן וכו מחי' כעדשה פרחה בכולו ואח"כ חזרו בו ר"א ר"י אומר בחזירת ראשי אברים בבהרת גדולה ראב"ע אומר בחזירת ראשי אברים בבהרת קטנה. ולפירוש השני בר"ש שם איירי בגוונא דטמא אותו הכהן משום מחי' ואיפלגו תנאי אי מיקרי דטהור משום פריחה אי לאו ורק משום דנתכסית המחי' הוא דנטהר, ולכא'ו גם בבהרת קטנה דתנן במ"ב פרחה בכולו ואח"כ הלכה המחי' או שהלכה המחי' ואח"כ פרחה בכולו דטהור נימא דנטהר משום דנתכסית המחי', ומזה הוכיח המקד"ד דבבהרת קטנה ע"כ דאיכא טהרת פריחה דאל"כ בעינן לטמויי משום פסיון ומשו"ה לכו"ע טמא בחזור"א משא"כ בבהרת גדולה דאין הנגע פושה לתוכו ולית כאן דין פסיון ס"ל כר"י דאין כאן טהרת פריחה, ועכ"פ חזינן דבכל פריחה יש דין פסיון [אמנם לא מוכח דרק משום זה אית ל' לטמויי בחזור"א]. ובהו פירש דברי הירושלמי פ"א דמגילה דס"ל לר' יוחנן דפורח מתוך הסגר טעון צפרים הגם דכל נטהר מתוך הסגר אין טעון צפרים משום דיש כאן טהרה על פשיון דהוי סימן טומאה והנה בר"ש במ"א דן במאי איירי גוונא דמטהור טמא אי דאיירי בנגעים טהורים או דכתב ד"ל דאיירי דהלכו סימני טומאה או דעמד בעיניו ב' שבועות ופטרו ומסיים עלה הר"ש ומיהו א"א לומר כן כלל ובת"כ מרבה בהדיא דפריחה אחר הפטור טהורה, והיינו דבת"כ מבואר דגם זה מיקרי מטמא טהור ובר"מ שם הל"א פסק להדיא דאם הוסגר ולא נולד לו סימן טומאה ולאחר הפטור פריחה הצרעת בכולו ה"ז טמא מוחלט.

ובחידידושי ר' לייב כתב לבאר מאי דמשניות דידן פליגי על הת"כ וסבירא לן דגם לאחר הפטור מיקרי פורח מתוך הטהור [והוא למד דאיה"נ לת"כ גם בהלכו סימני טומאה מיקרי פורח מן הטמא וטהור ולמשניות דידן בהנה גווני מיקרי מן הטהור, והיה מקום לחלק דבהלכו סימני טומאה לכו"ע מיקרי פורח מן הטהור ורק בנפטר בעמד בעיניו דזה משנה מפורשת מ"י דיש מראה נגעו ונשכר ומ' דבהלכו סימני טומאה ונפטר ופרח הוי פורח מן הטהור ובוה יתפרש גם מתנ"י פ"א להחליט את ההופך כולו לבן מתוך הפטור]. דהוא משום דיסוד דין פריחה הוא רק לטהר הנגע אבל אית ליה מיהא שם נגע וכדמוכח מדעת ר"י דס"ל דנולד לו שער לבן בכולו לבן טמא ובע"כ דאית ליה שם נגע, והגם דרבנן פליגי עלה, לא בזה הוא דנחלקו, וכן מהא דחזור"א טמא, ובע"כ דאית ל'י שם נגע, ויסוד דין פריחה הוא מטהר, ומשום זה הוא דלא שייך כן לאחר הפטור דלית ליה מאי לטהר, ולכן הוי טמא, ואי נימא דבכל פריחה אית ליה גם דין פשיון שפיר י"ל דגם לאחר הפטור שייך דין פריחה ומטהר על הדין פשיון דאית הכא [וע"ש שביאר בזה ליישב דעת הר"מ דבנגעי בגדים גם לאחר הפטור טהור וא"כ הכא לא גרע מזה].

ובאמת דחזינן כן במהר"ם לקמן במ"ט דביאר מאי דפליגי ר"י וראב"ע בבא כולו לבן וכו מחי' אי טמא בחזור"א דנחלקו אי נגע פושה לתוכו ודבריו שם צ"ב דא"כ מאי שייך לדין חזור"א, וצ"ל ככוונת דבריו דכיון דיש מחי' ואח"כ נתכסית המחי' בזה כו"ע ס"ל דאין לדון בזה משום פריחה כיון דהלכו סימני טומאה וכמו דפירש הר"ש דעת ר"י אלא דראב"ע ס"ל דנגע פושה לתוכו וממילא דשייך כאן דין פסיון ואמרינן דמשום זה נדון בתורת פריחה כיון דמטהר הוא על הפסיון וכן ביאר בחזו"א וחזינן מזה דלא רק כמש"כ המהר"ם במ"א דיש לטמאות _ משום פסיון אלא דאפי' משום דשייך כאן פסיון י"ל דהוי מן הטמא וטהור [ובוודאי דגם לאחר הפטור שייך לומר כן].

וכ"ז הוא לדרכו דמהר"ם דבחזור"א טומאתו רק מדין פשיון אשר באמת צ"ע ממתנ' דא"כ מ"ש רישא מסיפא דברישא הוי עד שתתמעט בהרתו מכגרים ולא סגי כמו בסיפא עד שתחזור בהרתו לכמות שהיתה.

והנראה בכ"ז דתנן במ"ו חזרו בו ראשי אברים פחות מכעדשה ר"מ מטמא וחכ"א בוחק פחות

מכעדשה סימן טומאה בתחילה ואין סימן טומאה בסוף, ופירש הר"ש דמתנ' איירי בנעשה בוחק בסוף ולדעת רבנן ה"ה כשאר אברים ולא דווקא פחות מכעדשה ואפי' יתר מכעדשה דאינו סימן טומאה בסוף ונקט ראשי אברים משום רבותא דר"מ דאפי' בראשי אברים מטמא כשנתגלו ונעשו בוחק. ובר"מ הל"ד כתב נהפך כולו למראה צרעת חוץ מכעדשה אפילו בראש אחד מן האברים שנהפך לבוהק ה"ז טמא מוחלט שנאמר והנה כסתה הצרעת לא הבוהק אפי' היתה מקצת העדשה בשר חי ומקצתה בוחק ה"ז סימן טומאה, הפך כולו

למראה צרעת וטהר ואח"כ חזר בו בשר כמראה הבוהק ה"ז טהור ועד שיראה בו כעדשה בשר חי שנאמר וביום הראות בו בשר חי לא בוחק חזר בו כעדשה מקצתה בשר חי ומקצתה בוחק אינו סימן טומאה והרי הוא בטהרתו ע"כ, ובהשגות וז"ל "אומר אני ספרו הטעוה שמצא בספרי במשנת נגעים וחכ"א בוחק פחות מכעדשה סימן טומאה בתחלה ואינו סימן טומאה בסוף והוא שיבוש שצריך להיות בוחק ופחות מכעדשה", ונחלקו בפשטא דמתנ' דלהר"מ לגבי שיעורא דכעדשה לית לן חילוק בזה בין בתחלה ובין בסוף וגם בתחלה פחות מכעדשה אינו מעכב להיות הפך כולו לבן וכל החילוק הוא בבוחק דבתחלה מעכב ובסוף אינו מעכב ומתנ' נקט פחות מכעדשה לארזוי _ דבתחלה כיון דבבוחק מעכב ממילא מקצת בשר חי ומקצת בוחק גם מעכב אבל בסוף מעכב רק כעדשה בשר חי, ולדעת הראב"ד תרת' דיני תנן חזא דחלוק בין בתחלה ובין בסוף בבוחק וזה אפי' ביתר מכעדשה ותו בשיעורא דכעדשה דבתחלה גם בפחות מכעדשה מעכב והוא כדעת הר"ש שם אלא דלר"ש איירי מתנ' רק בדין בוחק.

והנראה ביסוד מחלוקתם דיש להסתפק בדין פריחה אי הדין הוא דמעשה הפריחה מטהר והיינו דמעשה פריחה הוי כמו מקוה טהרה על הסימני טומאה, וכמש"כ הר"מ בפיה"מ מ"ג ואמרו פריחה במקצתו טמא פריחה בכולו טהור להודיעך שאין מתנאי אמרו יתברך כולו הפך לבן שיחזור ברגע אחד אבל אע"פ שפרח בו מעט מעט בעת שיכללהו טהור, והו"א דבעינן מעשה פריחה ברגע אחד משום דהמעשה פריחה מטהר [הגם דצ"ע דסו"ס המעשה פריחה הוא כמעט שנשאר ואח"כ נהיה כולו הפך לבן ומאי קמ"ל], או דנימא דאין המעשה פריחה טהרה על הסימנים אלא דיסוד הדין הוא דבזמן שהוא פרח כולו א"א לטמאותו והוא מעכב דין הטומאה, ונ' שזהו מאי דס"ל להר"מ דפחות מכעדשה גם בתחלה אינו מעכב דכיון דדין פריחה הוא דכ"ז שפרח בכולו א"א לטמאותו א"כ אם אך היה הדין דפחות מכעדשה בתחילה מעכב היה צריך להיות דגם בסוף יעכב דזה נ' פשיטא דהא דתנן במתנ' חילוקי דינים בין בתחלה ובין בסוף אין זה משום דכדי למיחל עלה שם כולו הפך לבן בעינן תנאים מסוימים ואם חייל שוב לא פקע וכדאשכחן בב"ד כה"ג, וזהו מקור הר"מ דבע"כ אם בסוף אינו מעכב בפחות מכעדשה ה"ה בתחלה, אבל הראב"ד ס"ל דמעשה הפריחה הוא המטהר ושפיר יכול להתחלק דבתחלה מעכב דלא מיקרי הפך כולו לבן אבל אם הוי כולו לבן וככר נטהר מטומאתו בסוף אינו מעכב והא דכעדשה מטמא בחזור"א הוא דין מיוחד דסימן טומאה על פרח בכולו דמטמא, ויש לטמאותו רק משום חזור"א ולא משום הסימני טומאה משא"כ להר"מ הן אמנם דאית הך דינא דחזור"א בגוונא דהלכו הסימנים או בפורח מתוך הסגר אבל עכ"פ היכא דבטל פרח בכולו נשאר הסימני טומאה.

והא דבבוחק ס"ל להר"מ דאיכא חילוק בין בתחלה ובסוף י"ל דבוחק חלוק וכדאייתא בתו"כ דבעינן ילפותא דבוחק לא מטמא בפסיון ובוה יש לומר החילוק דלמיחל עלה שם כולו הפך לבן א"א בבוחק אבל לא נפקע בבוחק. ויתירא מזאת חזינן דבוחק חלוק דתניא בתו"כ פרשת נגעים פ"ו ונהפך ללבן אפי' למראה בוחק שהייתי אומר הואיל והוא סימן טומאה בתחילה תהא סימן טומאה בסוף ת"ל ונהפך הלבן למראה בוחק ע"כ והברייתא קאי אקרא דאז כי ישוב הבשר החי ומשמע דאפי' אם הוי חזור"א ונטמא ושוב נתכסה בבוחק נטהר וכן פירש בראב"ד שם ואע"ג דלכא'ו הוי בתחילה דמעכב בוחק תניא דגם ע"ז מהני בוחק דנטהר בפריחה, וי"ל בזה דזה לא מיקרי בתחלה כיון דנטמא בראשי אברים דאינן מטמאין במחי' וכל הטומאה ככה"ג הוא טומאה על טהרת פריחה וי"ל דלכן לא מיקרי בתחלה וגם ע"ז מהני בוחק, ובראב"ד בפ"ה כתב דאפי' למ"ד דחזור"א פחות מכעדשה מטמא הוא רק בראשי אברים והוא דין מיוחד, ובחזו"א ס"ו סק"ג דן להיפך דאפי' אם טמא רק משום מחי' דר"א דאם נתכסה בבוחק גם נשאר טמא ועי' שם סקט"ז משמע דהוא טהרת כולו לבן ככה"ג, ובר"מ בפיה"מ הביא הך דינא דלא נטמא בנהפך הבשר חי לבוהק. ועכ"פ חזינן דבוחק חלוק ובוהו הוא דשייך לחלק בין בתחלה ובין בסוף משא"כ בשיעורין.

ובמשנה ה' תנן פריחה בכולו אבל לא בראש ובזקן וכו' חזר הראש והזקן ונקרחו פריחה בכולו אבל לא בכחצי עדשה הסמוכה לזקן וכו' טמא עד שתפרח בכולו, ופירש הר"ש דהיכא דפרח עד הזקן אפי' דעכשיו נקרחו כיון דבשעת פריחה לא היו ראוין לא מעכבי וטהור משא"כ היכא דלא פרח כולו כיון דעכשיו נקרחו הכל מעכב דלא חל שם פריחה.

אולם בר"מ בהל"ו שם פסק כיצד פריחה בכולו אבל לא בראש ובזקן בשחין ובמכוה המורדין או שנשאר פחות מכעדשה בשר חי סמוך לשחין ולמכוה המורדין ולראש ולזקן ה"ז טהור, חזר הראש והזקן ונקרחו וכן אם חיו השחין והמכוה והעלו צרבת ה"ז טמא עד שתפרח הצרעת בהן שהרי הן ראויין לבהרת ע"כ והר"מ פליג על הר"ש וס"ל דאפי' אם בשעת פריחה הוי פריחה אם

המשך בעמ' הבא

לבקר בהיכלו

כ"ק הארמו"ר

רבי משה מרדכי

אייכנשטיין

מטריסק שליט"א

לבקר בהיכלו

נ"ק האדמו"ר
רבי משה מרדכי
אייכנשטיין
מטריסק שליט"א

אח"כ חזרו הראש והזקן ונקרחו נפקע טהרתו, והר"מ לטעמי' דס"ל דפחות מכעדשה גם בתחלה אינו מעכב בע"כ דהא דתנן אבל לא בכחצי עדשה הסמוכה לזקן הוא דבכה"ג טהור ומקרי פריחה אלא דאח"כ פקע טהרתו, [ולכא' היתה להר"מ גירס אחרת במתני' עי' בכ"מ ובמרכה"מ]. ודין זה הוא רק אי נימא דדין הפריחה הוא דכ"ז דאיכא פריחה א"א לטמאותו וממילא אם היה פריחה עד הראש והזקן ושוב נקרחו פקע שם פריחה מיניה אבל אי ס"ל דמעשה הפריחה מטרה א"כ אם בשעת פריחה אית כאן מעשה פריחה לא איכפת לן מאי דאח"כ פקע שם פריחה וזהו ס"ל להר"ש [והא דלא השיג הראב"ד ע' בכ"מ שתמה בזה, וא"א לומר דמטמאו משום מחי' דהא תנן בספ"ו דאין מטמאין משום מחי' וה"ה משום חזר"א ורק משום דכבר לא מיקרי פריחה]. ועי' ברמב"ן עה"ת פ"ג שכתב דאם הפך לבן כל הגוף ומראה הנגע חזר לבוהק או נתפא טמא הוא ולכא' כוונת הרמב"ן בגוונא דכבר נפסק עליה דגברא דכולו לבן ועי' חידת הרמב"ן דינא דהן אמנם דבוהק מעכב רק בתחלה ולא בסוף כ"ז בפריחה עצמה אבל בנגע אם נהפך לבוהק ל"ה כולו לבן או אם נתפא וממילא דטמא משום הפריחה, ונ' דגם מד' הרמב"ן הללו מוכח דפריחה מטהרת כל שעתא ושעתא ומשום זה הוא דלא הוי נגע הפריחה וממילא כ"ז הוא רק אם יש עדיין נגע והפריחה הוי פריחה המטהרת אבל אם כבר נהפך הנגע לבוהק הן אמנם דבוהק אינו מעכב בסוף, אבל כבר לית כאן דין פריחה דמטהר וממילא דטמא משום הפריחה.

[ויתכן לפרש ככוונת הרמב"ן דאירי כשעדיין לא בא לכהן והו"א דגם זה מיקרי הפך כולו לבן ול"ה נגע אבל אם באמת הפך כולו לבן ורק אח"כ נהפך לבוהק ל"ש מקום הנגע משאר הגוף]. והנה הר"ש הביא תוספתא דתניא פריחה בכולו אבל לא בכחצי עדשה שהוא סמוך לראש ולזקן השחין והכוה והקדח והמורדין חזר הראש והזקן ונקרחו השחין והמכונה והקדח ונעשו צרבת ונתמלא מקומן בבהרת ר' יעקב אומר הואיל ונסמכה טהורה לטהור טהור וחכ"א תראה כבתחלה, ופליגי אי איכא טהרת פריחה בתחלה בפחות מכעדשה ותמוה דא"כ אמאי פליגי בנתמלא הראש בבהרת וכן נתקשה בחזו"א. וגרסת הגר"א בתוספתא היא פריחה בכולו אבל לא בראש ובזקן ונ' ונתמלא מקומן בבהרת ומחלוקתם היא אי נדון לבהרת שבראש כבא מתחלה כולו לבן או דנימא דנסמכה טהור לטהור וגם הבהרת שבראש הואיל ונסמכה לפריחה מצטרף ליה והוי כולו לבן וטהור, ונ' דגם הר"ש ס"ל דבזה פליגי אי מיקרי פריחה לגבי בהרת שבראש ופליגי גם בפריחה ונשתייר פחות מכעדשה ותלוי זב"ז דאם ס"ל דבעינן מעשה פריחה א"כ כלפי הבהרת שבראש ל"ה פריחה אבל אם הדין מה דאית פריחה דהוא מעכב הטומאה א"כ שייך דין נסמכה טהורה לטהור דמצטרף לכל הפריחה ולא דינינן ביה דין הסגר דהוי פרח בכולו, וזהו גם שנחלקו בפחות מכעדשה דר"ד ס"ל דנסמכה טהורה לטהור ומיקרי פריחה בע"כ דגם פחות מכעדשה לא מעכב הפריחה דא"כ גם בסוף הו"ל לעכב ואם לא מעכב בע"כ דפחות מכעדשה אינו מעכב ול"ש בתחלה ול"ש בסוף, אבל רבנן דס"ל דבעינן מעשה פריחה ולכן מטמא משום בהרת שבראש גם ס"ל דפחות מכעדשה בתחלה מעכב והא דבסוף לא מעכב משום דמעשה הפריחה טהר ושתי הפלוגתות תלוין זב"ז, ועי' מקד"ד דדין בגוונא דלא היה פריחה ואח"כ נסמך שחין אי נימא דכמו בגוונא דהיה פריחה ואח"כ נתבטל מעכב לדעת הר"מ ה"ה איפכא, והך גוונא דנסמך טהורה לטהור דמי לזה דמעולם על הבהרת שבראש ל"ה מעשה פריחה.

ונראה שזהו שנחלקו ר"י ורבנן אי מטהר הב' שערות שנולדו אחר הפריחה דר"י ס"ל דרק מעשה הפריחה מטהר וממילא רק אי הוי בשעת הפריחה הוא דמטהר אבל רבנן ס"ל דכ"ז דפרח א"א לטמוי ואשר ע"כ אי הוי במצב פריחה ונולד לו שער לבן גם אינו טמא וזהו דילפי' ק"ו אם בזמן ששימש חלוט אינו מעכב את הפריחה בזמן שלא שימש חלוט אינו דין שלא יעכב את הפריחה, דאם בזמן שהוחלט פריחה מפקיעה טומאתו כ"ש דלא תחיל עליה דין טומאה, והר"מ דפסק כרבנן ע"כ ס"ל דאין מעשה הפריחה מטהר, וכמשנ"ת, ובמ"ו כתב במהר"ם דחכמים דפליגי אד"מ הוא ר' יהושע דס"ל דבוהק פחות מכעדשה אין סימן טומאה בסוף ונ' דהוא ר' יהושע לשיטתו דס"ל דנולד לו שער לבן טמא ומשום דמעשה הפריחה מטהר ולכן שייך לחלק בין תחלה לבסוף משא"כ ר"מ דס"ל דפחות מכעדשה בסוף מעכב משום ס"ל דהפריחה בכל שעתא ושעתא ואין לחלק בין תחלה לסוף. [אמנם יתכן דהוא ט"ס במהר"ם וצ"ל ר"י דבת"כ הוא ר"י דפליגי על ר"מ בפ"ה ור"י בשער לבן החוזר ובסופו לגבי בוהק ויתכן דזה כוונת מהר"ם] ובדעת הראב"ד, נראה דרבנן דמטהרי נולד בו שער לבן סברי דאיכא תרתי חדא דמעשה הפריחה מטהר ולכן בתחלה מעכב פחות מכעדשה ולא בסוף דעד כעדשה ליכא טומאת ר"א אבל ס"ל דאיכא עוד דין דהפריחה מטהרת כל שעתא וממילא א"נולד לו שער לבן טהר משום הך דינא דהפריחה מעכבת. ונמצא לפ"ז דבגוונא דישאר פחות מכעדשה לדעת הראב"ד דמעכב בתחלה דאם נולד לו שער לבן יהא טמא דליתא להפריחה דתטהר דפחות מכעדשה לא מיקרי פריחה.

[דבלא"ה יש מקום לומר דאפי' אם בסוף לא מעכב אבל לגבי נולד לו שער לבן הוי תחלה אבל אין נ' וכל הסברה רק משום דבעינן פריחה לטהר ופחות מכעדשה לא מיקרי פריחה, אבל בבוהק דאין מעכב בסוף ונתבאר דהוא דין אחר, לדעת רבנן גם נולד לו שער לבן יהא טהור], ונראה שזהו דכריך להו הר"מ אהרדי בין נולד לו שער לבן קודם או אחר הפריחה לאורויי דהוא

אותו דין פריחה וכמו בנולד לו שער לבן לאחר הפריחה דטהור דהוא רק מדין דהפריחה מעכב הוא הדין גם בהיה לו שער לבן מקודם אית מעשה פריחה אין מעשה הפריחה מטהרת והוי חד דינא, ודלא כמשנ"ת בדעת הראב"ד דחלוקין הן אהרדי. ויהא נפכ"מ בחזו"א ושוב נתכסה בבוהק דבפשוטו מצד חזר"א ליכא לטמוי דכבר אינו בשר חי אבל מצד הטומאה הקודמת איכא לטמוי דהרי פקע פריחתו כיון דהיה כאן חזר"א ושוב טמא מצד הסימני טומאה, אבל דתו"כ שהבאנו לעיל מבואר דאם נתכסה בבוהק שוב מיקרי פריחה, [והחזו"א דן להיפך דאפי' בגוונא דליכא סימני טומאה ורק מצד חזר"א גם אם נתכסה בבוהק יהא עדיין טמא] ועוד נפ"מ בגוונא דחזר למראה צרבת דמשום חזר"א ליכא לטמוי ורק משום טומאתו הקודמת וראה בחזו"א ס"ו סק"ב בזה דאם חזר למראה צרבת דטמא משום חזר"א דאין צרבת מטמא משום מחי' אבל כיון דצרבת מעכב בתחלה ה"ה בסוף ודן שם אם הוא משום מחי' או משום ביטול פריחת כולו, ומה שהוכיח לה מהר"מ בהל"ו דאם חיו השחין והכוה והעלו צרבת טמא דמעכב לכא' לא דמי דהתם ס"ל להר"ם דאם פרח עד סמוך לשחין ואח"כ העלה צרבת מיקרי דעל הך מקום ל"ה פריחה כלל אבל אפשר בגוונא דהיה פריחה אם חזר למראה צרבת לא מעכב בסוף אבל לא מצאנו דין זה [ופשוט נראה דבנקרחו הראש והזקן ל"מ בוהק דזה הוי בתחלה], וזהו שחדש הר"מ דנשאר סמני טומאה וגם בהנך גווי דרק בטל הפריחה יהא טמא, משא"כ להראב"ד היכא דליכא לטמוי מתורת חזר"א ליכא לטמוי משום סימנים, [ויש לדון אי משום פסיון שייך לטמוי וכמש"כ מהר"ם דע"ז י"ל דלא היה טהרת פריחה כיון דלא היה פשיון וי"ל]. ב. והנה יל"ע איך דלא נימא אי משום מעשה הפריחה או דהפריחה מעכבת אבל כיון דהוכחנו דוודאי דאית ליה שם נגע אמאי פריחה מטהרת מטומאת הסגר דהא לא מפקעת לה שם הנגע הקודם ולכא' כל המטהר הוא על הסימני טומאה ואליבא דר"י דמעשה הפריחה מטהר י"ל דמעשה הפריחה מטהר לה מטומאת הסגר אבל אליבא דרבנן דהוא מעכב הטומאה קשה לומר דפריחה מעכב טומאת הסגר כיון דגם על הפריחה איכא שם נגע ואולי יש לחדש דאם פרח דין טהרה דחייל עלה בטומאת הסגר הוא משום דא"א לטמאותו דאיה"נ עיקר הדין הוא על סימני טומאה דבפריחה לית דין סימני טומאה אבל כיון דא"א לטמאותו ממילא פטרינן ליה דדין הסגר הוא אם יבואו הסימנים.

ואפשר לפי"ז דכוונת ריו"ח בירושלמי מגילה דפורח מתוך הסגר דטעון צפרים כיון דטהרתו היא משום לתא דטהרת הסימנים ע"י פריחה וזה הפשט מי שטהר וסימני מטמאין עמו וחלוק מעמד בעיניו דטהרתו משום דעמד בעיניו וצפורי מצורע הם באין רק על סימני טומאה, ואע"פ דגם בפריחה אם יחזור ר"א הא טמא התם כבר לא יהא פריחה אבל במצב דפריחה אינו ראוי לטומאת סימנים, ועוד נ' דחזו"א דטמא הוא חיל רק ע"י טהרת פריחה דהוא טומאה על הטהרה, וכ"ז הוא רק אליבא דרבנן דאינו ראוי לטומאה, אבל אליבא דר"י הרי גם ע"י פריחה ראוי לטומאה, ונימא דאליבא דר"י ע"י פריחה נפקע מטומאת הסגר, [אבל סו"ס צריך ביאור במאי תליא זה בפלוגתא דר"י ורבנן וי"ל].

וכע"ז נ' בדעת הר"מ בדין קציצת בהרת דהנה כתב הר"מ פ"י הל"א וז"ל התולש סימני טומאה בין כולן בין מקצתן או הכוה את המח"י כולה או מקצתה או הקוצץ הנגע כולו מבשרו בין קודם שיבוא לכהן בין בתוך הסגר או בתוך החלט או אחר הפטור ה"ז עובר בלא תעשה וכו' אבל אינו לוקה עד שיועילו מעשיו ואם לא הועילו אינו לוקה כיצד היתה בו בהרת ובה שלש שערות לבנות ותלש אחת אינו לוקה, והמקור בסוגיא דשבת דאפיליגו רב ששת ור"נ אי תולש אחת משלש חייב ודעת הר"מ דאפיליגו רק אי חייב מלקות אבל איסור דאורייתא וודאי דאיכא גם בלא אהני מעשיו ואשר ע"כ פסק דחייב מלקות איכא רק באהני מעשיו, אמנם מפורש בר"מ דלגבי קוצץ נגע בעינן דווקא כולה וליכא איסורא בקוצץ מקצת נגע [ועי' מל"מ שנשתפק אי איכא כלל איסורא בקציצת נגע א"ד דווקא בסימני טומאה ואוכח לה מדברי הר"מ שכתב לאחר הפטור וזה שייך רק בנגע משום די"ל דהא דכתב הר"מ הקוצץ הנגע כולה איירי דאיכא ביה סימני טומאה]. וקשה דמ"ש סימני טומאה דגם במקצת איכא איסורא ולא בנגע, והנראה בזה דהנה בהמשך אותה ההלכה כתב הר"מ וכן המגלה את הנתק לוקה שנאמר ואת הנתק לא יגלח ואינו חייב עד שייגלח כל הנתק בתער, ועי' השיג הראב"ד שוהתגלח הוא בכ"ז ועי' כתיב ואת הנתק לא יגלח ועוד שהוא כתולש סימני טומאה שאין הפשיון ניכר בו ע"כ ומשו"ז הוא דחייב גם אם מגלח בכולו מצד תולש סימני טומאה, ומבואר דחייב תולש סימני טומאה הוא גם אם רק גורם שלא יוכל לבוא לידי טומאה, ונ' דס"ל להר"מ דחייב קציצת נגע הוא רק מצד תולש סימני טומאה כיון דע"י קציצת הנגע ממילא לא יבוא לידי טומאה ומה דלא דס"ל כן בנתק הוא משום דהתם הב' שערות ל"ה מגוף הנגע אלא דיהא ניכר הפשיון וס"ל להר"מ דזה ל"מ תולש סימני טומאה משא"כ בנגע דזהו דינו להסגר שמא יוולדו לו סימנים קציצת הנגע מיקרי תולש סימני טומאה גם להר"מ, ואשר ע"כ דוקא בקוצץ כל הנגע הוא דחייב דהיינו עד פחות מכגרים דלא יוולדו לו סימנים אבל אם היה נגע ב' גריסים וקוצץ רק כגרים עדיין לא ביטל תורת סימני טומאה, אבל כשתולש הסימנים סו"ס תלש מקצת סימניו, ואיכא איסורא. ובתוס' רי"ד שבת דקל"ד ביאר דברי הגמ' דגם בנגעים טהורים איכא איסורא ואיפלגו הראשונים במאי איירי כתב דאירי לאחר הפטור בנגע שעמד בעיניו ב' שבועות ואסור לקצו כיון שראוי להיות טמא וקצת משמע מדבריו דמשום זה הוא דאסור, וכ"כ הראב"ד בת"כ פ"ב בקנסא דרבנן דקנסינן לתולש נגע בימי הסגרו דילמא אי הוי נגיעה קיים הוי ביה שער לבן ומחי', ולהראב"ד לטעמי' וודאי די"ל כן דזהו כל איסורא דקציצת נגע משום סימני טומאה ואשר ע"כ קנסינן ליה כתולש סימני טומאה לאחר החלט דהוה איסורא. ■

חנוכה שלמה

הגאון הגדול
ר' חנוך ברמן
שליט"א

בדין התוספתא בפרה בכולו ונקרה הראש ושוב פרה הראש

דפרח כל גופו דהרי טיהר גם את הראש, ולדבריו צריך לומר דחכמים חולקים עליו בזה וס"ל דאין להראש דין טהרה דפרח כל גופו, וגם חולקים עליו במה דס"ל דהבשר חי שבראש אין משלים לשיעור הבשר חי דפחות מכעדשה שבגופו וב' מחלוקת יש ביניהם, והשתא ניחוי אנו אי יש מקור לב' המחלוקות.

והנה לדבריו בדברי ר' יעקב נאמר ב' דברים: א. דפריחת הראש נחשבת פרח כל גופו, וזה מוכרח

ממה דס"ל דהוא טהור ולא מטמא לי' מחמת הנגע שבגוף, ב. דגם באופן שלא פרח הראש [וכמש"כ דאיירי גם באופן שלא פרח הראש] ובכה"ג הרי יש בראש בשר חי, מ"מ אין הבשר חי שבראש מצטרף להשלים את השיעור חצי עדשה שבגוף. וחכמים פליגי על הנך ב' דברים: א. ס"ל דפריחת הראש אין נחשבת פרח כל גופו ומה"ט אף באופן דפרח כל גופו בתחלה ואח"כ נקרה הראש ופרח נטמא אותם מחמת פריחת הראש, ב. ס"ל דכיון דהראש אין לו דין פרח כל גופו, הבשר חי שבראש מצטרף להשלים את השיעור החי עדשה בשר חי שבגוף ולכן גם הבשר חי שבגוף מפיק את השם פרח בכולו דכל גופו.

וצריך מקור היכן מצינו ב' מחלוקות, דהרי בתוספתא איירי באופן דנקרה ופרחה הקרחת, ובכה"ג הרי לדינא דר' יעקב סגי בטעם א' מב' הטעמים, או דס"ל דפריחת הראש דין פרח בכולו עלי' וממילא אין יכול להצטרף לחצי עדשה שבגוף, [ולפי"ז שפיר מצי למיסב דבאופן שנקרה הראש ולא פרח ישלים הבשר חי שבגוף לשיעור חצי עדשה שבגוף לבטל הפרח בכולו שבגוף, ומש"כ הר"ש דגם בכה"ג טהור לר' יעקב תמוה לפי"ז מנ"ל הא מילתא בשי' ר' יעקב, ולהמים טהורים דהר"ש איירי רק על היכא דלא פרח החצי עדשה יתכן דבלא פרח הראש והזקן באמת יטמא ר' יעקב ולפי"ז לא קשה], או דס"ל דבאמת פריחת הראש לאו דין פרח בכולו עלי', ומ"מ אין מטמא את פריחת הגוף דס"ל דאין הראש יכול להשלים לשיעור הקרחת שבגוף, [אכן זה אינו דא"כ אכתי תיקשי דנהי דהנגע שבגוף נשאר בטהרתו מ"מ יטמאנו מחמת הנגע שבראש דאין לו דין פרח בכולו, ומחזורתא דר' יעקב ודאי סבר דלנגע הראש דין פרח בכולו, אכן לפי"ז אין כלל רא' דסובר דגם באופן דלא פרח הראש יהא טהור, ואולי בכה"ג מטמא משום דשפיר ס"ל דהבשר חי שבראש משלים לשיעור חצי עדשה בשר חי שבגוף].

אכן בשי' חכמים ודאי מצינו הכרח דחולקים על ב' הדברים, א. דסוברים דבפרח הראש אין לו דין פריחת כל גופו, [דאי ה' לו דין פריחת כל גופו ה' נשאר רק חצי עדשה בשר חי והי' צריך לטהרו], ב. דסוברים דשיעור הראש משלים להגוף ולכן גם הנגע שבגוף בטומאתו ולא רק נגע הראש.

אכן באמת נראה לקיים דבריו דהרי כל הקושיא על דבריו היא על הר"ש ש' דגם בכל פרח הראש הוא בטהרתו היכן מצינו בר' יעקב דבנקרה כל ראשו ולא פרח נמי טהור, ואולי כאן הוא מודה דטמא משום דבכה"ג יודה ר' יעקב דהבשר חי שבראש משלים להגוף, וזה לא קשה דהר"ש דקדק כן מלישנא דר' יעקב דאמר הואיל ונסמכה טהורה לטהורה, ומשמע מזה דגם קודם שפרח הראש אלא רק נקרה ה' הנגע שבגוף טהורה, וחזי' דלא ס"ל מצירוף הבשר חי שבראש לחצי עדשה, וא"ש מה שביארנו דיש ב' מחלוקות בין ר' יעקב לרבנן.

שי' הגר"א דהנידון הוא אם בכה"ג מצטרף הראש להגוף להחשיבו נגע הראש לפרח כולו.

והנה כל דבריו הם לפי הגירסא של הר"ש בתוספתא אבל הגר"א הגיה שם הגירסא והשמיט את התיבות "אבל לא כחצי עדשה" ומפרש פלוגתא דרבי יעקב וחכמים דלא איירי שנשאר חצי עדשה שלא פרח אלא איירי כשפרח כל הגוף ואח"כ נקרה הראש ופרח גם הוא בכולו, דרבי יעקב סבר שמצטרף הראש שפרח עם כל הגוף והוי פרח בכולו, וחכמים סברי שלא מצטרף הראש שפרח עם כל הגוף כיון שבשעה שפרח כל הגוף לא הוי הראש ראוי לפריחה ומשו"ה דין נגע עליה.

ויש ללמוד מפירוש הגר"א שני דברים, חדא דלע' פרק ראשון משנה ג' נסתפקנו בפרח כולו לכן משתי מראות שאין מצטרפות [דלרוב הראשונים רק אב ותולדה ידי' מצטרפין] אם הפך כולו לכן משתי מראות האם יהא דינם ככל הפך כולו לכן וטהור, או דילמא דגם לענין פרח בכולו צריך שיהא צירוף וכיון שאין מצטרפים הוי פשיון בעלמא וטמא, ולפירוש הגר"א ז"ל בתוספתא הנ"ל דלרבנן אין הראש והגוף מצטרפים ויש לראש דין נגע ולא פריחה מוכח דבעי' צירוף וא"כ כשפרח בכולו משתי מראות שאין מצטרפות לא יהא לזה דין פריחה בכולו המטהרת אלא דין פשיון בעלמא וטמא. ■

פרחה בכולו אבל לא כחצי עדשה הסמוך לראש וזקן לשחין ולמכוה ולקדה, חזר הראש והזקן ונקרחו השחין והמכוה והקדה ונעשו צרבת אע"פ שנעשה מקום המחיה בהרת טמא עד שתפרח בכולו. תניא בתוספתא הובאה בר"ש פרה בכולו אבל לא כחצי עדשה שהוא סמוך לראש ולזקן ולשחין ולמכוה ולקדה המורדין חזר הראש והזקן ונתקרחו השחין והמכוה והקדה ונעשו צרבת וחזר ונתמלא מקומם בבהרת רבי יעקב אומר הואיל ונסמכה טהורה לטהורה טהור, וחכמים אומרים תראה כתחלה.

בשיטת הר"ש דאיירי בפרח כולו חוץ מכחצי עדשה. יבאר דהנידון אי קרחת הראש יכולה להצטרף לחצי עדשה בשר חי שבגוף להשלימו לשיעור עדשה

וכתב הר"ש משמע דקסבר רבי יעקב דאי לא פרח בהן טהור [נראה דכוונת הר"ש במש"כ "בהן" הוא בראש ובזקן, ובמים טהורים פי' ד"בהן" הכוונה בחצי עדשה וצ"ע], ומתני' דלא כרבי יעקב אתיא, אלא כרבנן אתיא והא דאמרו רבנן תראה כתחלה ומתני' משמע דטהור [מדקתני טמא עד שתפרח בכולו מבואר דאם פרח בכולו טהור] משום דבמתני' מקום המחיה כולו נתכסה בבהרת ובריייתה כשלא פרח על מקום המחיה.

ובס' חזו"א נגעים (סי' ו' סק"ב) ביאר שיטת הר"ש דפלוגתייהו דרבי יעקב וחכמים הוא באופן שפרח כל הראש ונשאר חצי עדשה ביניהם דרבי יעקב סבר חצי עדשה אינו מעכב את הפריחה ושניהם טהורים וחכמים סברי דמעכבת ושניהם בטומאתם, הישנה נשארת בטומאתה, והחדשה [שהיא בקרחת] תראה כתחלה, [והא דתניא תראה כתחלה היינו הבהרת החדשה] עכ"ד, [ולפי' החזו"א נראה דלרבנן בין אם פרח כל הראש או מקצתו בכל אופן לרבנן חצי עדשה מעכבת את הפריחה וטמא, ולרבי יעקב בפרח כולו או שלא פרח כלום בראש טהור, אבל אם פרח מקצת הראש טמא אף לרבי יעקב].

ותמיה לן טובא דאם המחלוקת היא אם חצי עדשה מעכבת או לא למה הוצרך לצייר שפרח בגוף ואח"כ נקרה הראש ויש חצי עדשה בינתיים סמוך לראש נימא פרח בכולו חוץ מחצי עדשה, דהרי זה כל פלוגתייהו בפרק בכולו חוץ מחצי עדשה אי טמא או לא וצ"ע, ויעו"ש בחזו"א שהק' עוד קושיות על פירושו.

ולכאורה ה' נראה לפרש דכו"ע סברי דחצי עדשה אין מעכב וכשיטת הרמב"ם, [ומשו"ה לא פליגי בכל פרח בכולו ונשאר כחצי עדשה], אלא דחכמים סברי דכיון דחצי עדשה הסמוכה לראש היתה ראוי' לעכב את הפריחה בשעה שפרח כל הגוף ומה דלא עיכבה הוא רק מחמת חסרון השיעור, משו"ה השתא שנקרה גם הראש אף דקרחת הראש בפני עצמה אינה מעכבת את הפריחה היכא דקודם שנקרה הראש פרח כל גופו כדקתני ברישא, מ"מ הכא שגם בפריחת הגוף לא פרח כולו לגמרי דנשאר בו חצי עדשה מצטרף קרחת הראש לענין להשלים את השיעור כחצי עדשה שבגוף להחשיבו כבשר חי, דע"י שגם בראש יש בשר חי נחשב שהבשר החי שבגוף הוא חלק מעדשה שלימה, דאף שהראש אינו יכול לעכב את הפריחה מ"מ מועיל לענין זה שהחצי עדשה שבגוף תחשב חלק מעדשה שלימה וממילא יש לזה שם עדשה שלימה לענין לעכב את הפריחה, [ויעו"י להלן משנה ו' שכתבנו להוכיח יסוד זה מהא דשי' הרמב"ם דאף דבחרו לבהק אין לזה דין חזירה מ"מ מצטרף הבהק להשלים לשיעור כעדשה דבשר חי], ור' יעקב ס"ל דאין הבשר החי שבראש ושבגוף מצטרפין לענין להשלים את השיעור בשר חי כעדשה כיון שכל א' בפני עצמו אין יכול לבטל את השם פרח בכולו, [הקרחת שבראש מפני שלא ה' חלק מבשר הראוי לנגע בשעת הפריחה והשר חי שבגוף מפני שאין בו כשיעור], וזהו מה דקאמר ר' יעקב "הואיל ונסמכה טהורה לטהורה טהור".

ואף דפלוגתייהו הוי גם באופן שכשנקרה הראש פרח גם הראש וכדתניא להדיא בתוספתא שם "וחזר ונתמלא מקומם בבהרת", מ"מ נראה דגם בזה שייך פלוגתייהו אי הראש משלים לשיעור הבשר החי שבגוף ואף דבכה"ג הראש עצמו אינו בשר חי, ומשום שגם בפרח הראש הא אין פריחת הראש נעשית לחלק מהפרח כל גופו, וכדחזי' מהא דתנן דבנקרה הראש ולא פרח אינו מעכב את פריחת הגוף והיינו משום דכל שבשעת פריחת הגוף ה' שער בראש אין הראש נחשב תו לחלק מהגוף לענין פרח כל גופו, וה"נ כשפרח הראש אין פריחת הראש חלק מפריחת כל גופו ואין עלי' דין טהרה דפרח כל גופו, וממילא שפיר מצטרף הראש להשלים לשיעור דחלק הגוף שלא פרח ועי"ז חזר ונטמא גם הגוף, [שוב ראינו בס' מים טהורים שגם הוא הלך בדרך זו בביאור התוספתא דחצי עדשה אין מעכב אלא דוקא בסמוך לראש ורק שלא תרחיב לבאר בזה]. וחז"א כתב לי דיש להרחיב הדברים בזה דהנה לכא' יש להעיר על דבריו דכשפרח הראש אין לראש דין טהרה דפרח כל גופו וזהו כל יסוד דבריו דמשו"ה ס"ל לחכמים דהראש מצטרף להגוף להשלים לשיעור הכחצי עדשה בשר חי שבגוף, ולכא' צ"ע בזה דהרי ר' יעקב ודאי דסובר דיש להראש דין טהרה

א. תניא בתו"כ [הובא בר"ש פ"ח סוף מ"א] 'וביום הראות בו בשר חי יטמא, הרי זה בא ללמד על ראשי אברים שנתגלו שיהו טמאין, יכול כל שהוא ת"ל בשר חי יטמא ולמעלה בשר חי יטמא, מה בשר חי האמור למעלה כעדשה אף בשר חי האמור כאן כעדשה דברי רבי יוסי, אמר ר"מ וכי משום מחיה הם מטמאין והלא אין מטמאין בראשי אברים, אלא גזירת המלך היא אפי' כ"ש, אמר רבי יוסי וכי משום ראשי אברים הן מטמאין והלא אם חזר לאמצעיתו טמא, אלא כאן נאמר בשר חי ולמעלה נאמר בשר חי מה בשר חי האמור למעלה כעדשה אף בשר חי האמור כאן כעדשה, ע"כ. ובפשוטו צ"ב מה השיב ר"י לר"מ ממחיה שבגופו והא סו"ס הכא טמא אף במחיה שבראשי אברים ואף די"ל שהחמירה תורה במחיה זו לטמא אף בראשי אברים [ועי' בחזו"א סי' ו' ריש סקי"ד ובמשנ"א ד"ה חזרו], מ"מ צ"ב מה כוונת ר"י בתשובתו להוכיח כדבריו, ועי' בפי' הראב"ד ריש פ"ה שהוכיח מזה חידוש גדול דאף ר"מ מודה במחיה שבגוף דבעי כעדשה וזהו שהשיב לו ר"י דכי היכי שבמחיה שבגופו ודאי בעינן כעדשה ה"ה בראשי אברים בעי כעדשה, ואמנם לכא' צ"ב בזה, אמאי גרע מחיה שבגוף ממחיה שבראשי אברים ומ"ש מחיה שבגוף דבעינן כעדשה ממחיה שבראשי אברים דלא בעינן כעדשה.

והנה יש לעיין בהא דתנן בפ"ד מ"ג יש במחיה מה שאין בשער לבן שהמחיה מעכבת את ההופך כולו לבן משא"כ בשער לבן, דלכאורה אין זה משום שהמחיה מעכבתו אלא דכ"ז דאיכא מחיה אכתי אין כאן פריחה בכולו, ובשלמא אי נימא דדין חזרת ראשי אברים אינו משום ביטול הפריחה וכבר נטהר בפריחה אלא דהסימן טומאה דמחיה בכוחו לעורר את הטומאה אזי ניחא, אבל אי נימא דלחכמים [דפ"ח מ"ב דסברי דאם נולד לו שער לבן טהור] אין זה משום הסימן טומאה דמחיה אלא שהופקעה הפריחה בחזרת ראשי אברים, יקשה דאין כאן חומרא במחיה שפי' משער לבן, ור' יהושע בפ"ח מ"ב דס"ל שהוא מטעם סימן טומאה דמחיה הרי לדידה אף שער לבן שצמח מבטל את הפריחה ואין זה חומרא במחיה כלל, וצריך לדחוק דא"נ כוונת המשנה לזה דע"י המחיה אין כאן פריחה, דסו"ס זהו המציאות דהיכא דאיכא סימן טומאה דמחיה לעולם לא יהיה טהרת פריחה משא"כ בשער לבן, ואין זה באמת חומרא דמחיה על שער לבן אולם בפשוטו לא מנו אלא חומרא וקולא בדינים, וצ"ע.

ב. ונראה דמזה למד הראב"ד לחידוש דינו הנ"ל, והוא דבאמת מחיה המבוצרת כיון שהיא משלמת גם לשיעור גרים דנגע וחשיבא ממש כבהרת אינה מחסרת כלל את הפריחה בכולו, דחשיב גם המחיה כצדק בכולו כי היכי דהיא משלמת לשיעור גרים, ורק שהוא דין אחר דהסימן טומאה דמחיה מעכב את טהרת הפריחה וכלישנא דמתני' הנ"ל, ולכך מודה בזה ר' מאיר דבעינן שתהא המחיה כעדשה ואין כוונת הראב"ד דוקא בכה"ג שפרח וחזרה בו מחיה [דומיא דחזרת ראשי אברים] אלא כוונתו ז"ל אף בתחילת הפריחה דבעינן שיהיה בו סימן טומאה דמחיה כעדשה לעכב את הפריחה, והיינו דמה דס"ל להראב"ד בפי' שם פ"ד ה"ב ובהשגות פ"ז ה"ד דאף מחיה פחותה מעדשה מעכבת את הפריחה [ולא כשי' הרמב"ם] הוא דוקא במחיה שאינה מבוצרת וכגון בראשי אברים דלא חשיבא כנגע, אבל מחיה המבוצרת דחשיבא כנגע וכפריחה אינה מעכבת את הפריחה אא"כ יש בה סימן טומאה דמחיה כעדשה.

ג. והנה מקור דין זה דהמחיה כעדשה מעכבת את הפריחה אף דלהמבואר חשיב גם בכה"ג כפריחה בכולו, י"ל דילפינן לה מפשטא דקרא דאיירי במי שנטמא במחיה וכתב ואם פרוח תפרח הצרעת בעור וכסתה הצרעת את כל עור הנגע מראשו ועד רגליו, וכתב הרמב"ן ז"ל בפירושו דהיינו שהפך לבן מקום הנגע וכל הגוף, הא אם הפך לבן כל הגוף ומראה הנגע חזר לכה"ג או נתפא טמא הוא [וכוונתו ז"ל דוקא היכא שנעשה בוהק קודם שנראתה הפריחה לכה"ג דמעולם לא חלה בו תורת פריחה דבכה"ג איירי פשטא דקרא, אבל היכא שנטהר בפריחה הוי כשאר חזרת ראשי אברים לכה"ג שאינו מטמא

ואין חילוק בין אם מקום הנגע חזר לכה"ג או מקום אחר דאין שום מקור לחלק בזה], ואף דבתו"כ דרשו מהך קרא דאת כל עור הנגע דהיינו שכל עור הראוי לנגע מעכב את הפריחה, מ"מ אין מקרא יוצא מידי פשוטו וכפי' הרמב"ן, ורק מדלא כתיב את כל הנגע אלא את כל עור הבשר דרשו חז"ל עוד דהיינו עור הראוי לנגע, ונראה דהראב"ד מפרש לפשטא דקרא דעכשיו נתכסה כל עור הנגע דהא איירי קרא בנגע שיש בו מחיה ובעינן שתתכסה כל המחיה [דלפי' הרמב"ן ז"ל צ"ל דהא דכתיב וכסתה הצרעת היינו שנשארה מכוסה, אבל להראב"ד יש לפרש בפשיטות טפי שכסתה הצרעת כעת את הנגע שפרחה על המחיה, וצ"ע למה מיאן הרמב"ן בפ"י זה, ואולי הוא בכלל דבריו ז"ל], ואמנם לכאורה ה"ט דבעינן שתתכסה המחיה משום דאל"כ לא חשיב כפריחה בכולו, אבל להמבואר בשיטת הראב"ד הוא משום דהסימן טומאה דמחיה מעכב את הפריחה.

וזהו מה שהשיב ר' יוסי לר' מאיר בתו"כ הנ"ל דכי היכי דבמחיה שבאמצע הגוף מודית לי דבעינן שתהא כעדשה בין בתחילת הפריחה ובין לאחר טהרת הפריחה, שהרי אין זה חסרון בפריחה אלא גזה"כ דסימן טומאה דמחיה וכן"ל, ה"נ במחיה שבראשי אברים בעי כעדשה מה"ט, שגזה"כ הוא דהמחיה מטמאה בחזרת ראשי אברים אף שאינה מבוצרת ולזה בעינן כעדשה דבפחות משיעור זה לא הוי מחיה כלל, ואמנם ר' מאיר ס"ל דמזה דחזינו דנטמא אף במחיה שבראשי אברים ע"כ דגזרת מלך הוא [וגדר הגזה"כ בזה יש לפרש שהוא מטעם שנתבטלה הפריחה, וכמש"כ בגליונות הקודמים בשי' הרא"ש ולהרמב"ם פ"י דכוונת ר"מ דהוי סימן טומאה חדש ולא משום לתא דמחיה], וא"כ שוב מהיכ"ת להצריך שיעור כעדשה, ולא דמי למחיה דבאמצע הגוף דאין בזה חסרון בפריחה וליכא לגזה"כ שיטמא וכל הדין טומאה בזה הוא רק משום הסימן טומאה דמחיה, משא"כ במחיה שבראשי אברים אין זה משום הסימן טומאה דמחיה אלא גזירת מלך לטמאותו באופן שהיה מעשה כניסה בפריחה והיינו דווקא בראשי אברים שאין המחיה מבוצרת דאי"ז כולו לבן [וזה יתכן אף לשי' הרמב"ם הנ"ל דסו"ס רק בכה"ג חידשה תורה להסימן טומאה החדש ועוד דאי לאו שבטלה טהרת פריחה לא יטמא אף בהסימן טומאה המחודש ורק במחיה גזיה"כ דנטמא, וגם בלא"ה אנו איירינן בשיטת הראב"ד ובדבריו בהשגות פ"ז ה"ד משמע דפלוגתא ר"מ ורבנן בפ"ח מ"ו היא בין כשחזר לפחות מכעדשה ובין כשחזר לכה"ג, ובפשוטו לא נחלקו בתרתי אלא חד מילתא הוא דר"מ אזיל לשי' בתו"כ דגדר הטומאה בחזרת ראשי אברים אינו משום מחיה אלא כל שמעכב את הפריחה מתחילתה הוי בכלל חזרת ראשי אברים, וכ"כ המקד"ד סי' נ' רסק"ז].

ואפשר דר' יוסי ג"כ לא נתכון להוכיח כשיטתו מדין מחיה שבאמצע הגוף דידע שזהו טעמא דר"מ לחלק בין המחיה שבאמצע למחיה שבראשי אברים וכן"ל אלא שמ"מ הקשה לר"מ דודאי מסתבר דבקרא דביום הראות בו נכלל אף אם נראית בו מחיה באמצע, דאף שאין זה חסרון בפריחה וכן"ל מ"מ אמת דמטמא כמו דהמחיה מעכבת את הפריחה מתחילה, וא"כ ס"ל לר' יוסי שאין לפרש את המקרא לצדדין, וכי היכי דבמחיה באמצע מתפרש דוקא בבשר חי כעדשה ה"נ בראשי אברים וגם זה מדין מחיה אלא שהחמירה בה תורה.

ד. ועפי"ז יתבאר הא דתנן בפ"ח מ"ב, פריחה בכולו ואח"כ הלכה המחיה או שהלכה המחיה ואח"כ פריחה בכולו טהור, דהיינו רבותא דמתני' דלא תימא דכיון דהפריחה נגמרת אף קודם שהלכה לה המחיה ורק דהמחיה עיכבתה מלטהר וכמשנ"ת שוב לא מהני שתלך המחיה דסו"ס בשעת מעשה הפריחה לא הועילה כלום וכבר בטל מעשה הפריחה וקמ"ל דגם בכה"ג מהני, והטעם בזה י"ל דאדרבה מעשה הפריחה היה בו בשעתו כח לטהר ועכשיו הוסר הסימן טומאה המעכב, ובגוונא דהלכה המחיה ואח"כ פריחה בכולו אשמועינן רבותא אחריתי דכיון שלא הספיק לפוטרו הוי כפורח מן הטמא, ורבותא זו שייכא אף בשאר סימנים כדאייתא במשנה י' ונקטיה במחיה אגב רבותא דרישא, וכ"כ החזו"א סי' ו' סק"ז עפ"י דרכו, וע"ע במלאכת שלמה שכתב דמתני' זו ואיצ"ל זו קתני, וכוונתו מבוארת מאד עפ"משנ"ת. ■

רווחא שמעתתא

הגאון הגדול
רב'צ' חדש
שליט"א

ונקרחו דהוא טהור, דמשמע מזה דדוקא בכה"ג הוא דטהור, ולא כשפרח ואח"כ נקרח, י"ל דדין זה לא נאמר בסימן טומאה של חזרת ראשי איברים, אלא בדין ביטול הפריחה, דכל מה שחזרת ראשי אברים מבטל את הפריחה הוא רק באופן שהפריחה עצמה חזרה ונתמעטה, ולא שנתגלה מקום חדש אחרי הפריחה, וכ"ז הוא חילוק שנאמר רק לגבי ביטול הפריחה ולא בסימן טומאה של חזרת ראשי אברים, אבל לגבי סימן טומאה של מחיה אין נפקותא אם היה באופן של התמעטות

הפריחה או שנתגלה בשר חדש, וא"כ י"ל דחזרת הראש והזקן והצרבת אינם מטמאים משום סימן טומאה של חזרת ראשי איברים, שהיא מדין מחיה, דהרי הראש הוא מקום בפנ"ע שאינו מצטרף לנגע, של עור ובשר, ואינו סימן טומאה של מחיה, וכן השחין דאינו מצטרף לכל הבהרת שיהיה בו ס"ט של חזרת ראשי איברים לכל גופו, ועוד דל"ה בשר חי, וכמש"כ לעיל, וא"כ הרי י"ל דהדין של המשנה דפרחה בכולו ולא בראש ובמורד, ונקרח הראש ונעשה המורד צרבת, דהוא קרא בתו"כ, [בפרשתא ג' פ"ה ה"ג] דילפי' מזה דחזר לראש ולזקן אינו טמא, דאף דהיה מקום לומר דיש בו ביטול הפריחה, וע"ז הוא דילפי' דאין בו משום ביטול הפריחה, ורק בכה"ג שהוא נקרח אחר הפריחה, בשעת הפריחה היה קרות, ופרח וחזר על הראש יהיה טמא, אבל כ"ז משום ביטול הפריחה ולא משום סימן טומאה, דאינו חשיב מחיה ולא בשר חי.

אלא דיקשה אם זה רק ביטול הפריחה למה הוא טמא, הרי אף שבטלה הפריחה, מ"מ הרי כבר הלכו הסימן טומאה, ובוה י"ל דהרי כל ביטול הפריחה הוא טמא גם משום פשיון, כמש"כ מהר"ם במשנה ג', ואף דבמהר"ם מבואר דכל חזרת ראשי אברים הוא רק משום פשיון, ולדעת הר"ש ע"כ שהוא לא רק משם פשיון, [דהרי תנן במשנה א' דחזרו ראשי איברים טמא עד שתמעט בהרתו מכגרים, ולדעת הר"ש מתבאר דהוא בכל גווני ודלא כמהר"ם], מ"מ י"ל דתרווי' איתניהו ב', גם פשיון וגם סימן טומאה כשל מחי', רק בעלמא אין נפ"מ, דהרי אם יש סימן טומאה של חזרת ראשי אברים, כבר אין נפ"מ בפשיון, אבל באופן שחזר לראש ולצרבת נימא דהוא משום בטול הפריחה, ומשוי' נקט התנא אופן של נקרח הראש והמורד נעשה צרבת, דוקא באופן זה, ולא שהיה פריחה על הראש שנקרח ועל צרבת, דבכה"ג יהיה באמת טמא, אבן אין הטומאה משום חזרת ראשי אברים, שהוא סימן טומאה, אלא משום שנתבטלה הפריחה, ומה דבחזרה הפריחה לראש ולצרבת דטמא, אין זה משום סימן טומאה כלל, דאין זה בשר חי, אלא רק משום ביטול הפריחה, וילפ' מקרא דבכה"ג שהפריחה בטלה בלא חזרת הפריחה, לא בטלה הפריחה.

ולפ"ז י"ל דבראש אינו מקום מחיה וכן צרבת, דכל מה דמדויק במשנה דהוא טמא, הוא רק משום ביטול הפריחה ולא משום סימן טומאה, וכן י"ל דבמחיה גמורה, לא יהיה כלל חילוק באיזה אופן היה אם ע"י התמעטות הבהרת או שנתגלה בשר חדש, ותמיד יהיה טמא, דיהיה זה סימן טומאה, גם בכה"ג שהלך המורד ונעשה בשר חי.

והחזו"א דמייאן בזה אפשר דהוא לטעמי' דס"ל בפשיטות שבפריחה אין פשיון כלל, עי' בסי' ו' סקי"ג וסקט"ז, [וכבר העירו דכפיה"נ החזו"א לא ראה את המהר"ם הנ"ל]. אבל אי נימא כמהר"ם, ונימא שגם הר"ש מודה לו שבפריחה יש גם פשיון, וכשבטלה הפריחה ממילא טמא משום פשיון הרי י"ל דמשו"ה נקט התנא אופן זה שפרחה בלא המורד ואח"כ נעשה שחין, ולא איפכא, וכמש"נ.

ואף אם נימא דאין בפריחה פשיון עדין אפשר ל"ל דהתנא לא נקט הציור באופן שפרחה אחר על הראש ועל הצרבת, דכיון דנתבטל הפריחה, ואף דאין טמא משום פשיון, מ"מ נפ"מ אם נשאר שער לבן, ומשו"ה התנא נקט בכה"ג שפרח עד הראש והמורד ולא איפכא, דרק בכה"ג נשאר לגמרי טהרת פריחה, אבל איפכא טמא אם יש שער לבן, ודו"ק.

והנה הרא"ש במשנה ו' על מה דתנן דחזרו בו ראשי איברים כמין בוהק טהור, כ' דהוא גזיה"כ, דלפי' מבשר חי ולא הבהק, וכ' הרא"ש דאף דהוא לן למימר בחזרה אין כולו לבן ויהיה טמא, אפ"ה גזיה"כ היא שהוא טהור דהרי דריש בת"כ בשר חי יטמא בשר חי החוזר טמא ואין בוהק החוזר טמא, וה"ה בשאר הגוף, והיינו דמסברא היה לנו לומר בטל הפריחה ויהיה טמא, והיינו דבאמת הוא גזיה"כ מיוחד דבעי' בשר חד, וראיתי שהקשו, דהרי כבר מבואר במשנתנו דביטול הפריחה אינו מטהר, דהרי תנן דבפרחה בכולו חוץ מהראש והזקן, וחזרו ונקרחו, דטהור אף שבטלה הפריחה, ולמה כ' הרא"ש דהוא גזיה"כ, ולמש"נ ניחא היטב, דהרי נתבאר דחזרת ראש והזקן וצרבת אף דאין בהם מחיה, מ"מ יש בהם ביטול טהרת הפריחה, ואף ד אם אחר הפריחה נתגלה העור החדש, טהור ולא בטל הפריחה, אבל באופן של התמעטות חזרת הבהרת, הוי ביטול הפריחה ובטל טהרת הפריחה, אף דראש וצרבת אינם מחי', וא"כ קשה ה"ה בוהק היה

המשך בעמ' כ'

תנן פ"ח מ"ה כל הראוי ליטמא וכו' כיצד פרח בכולו אבל לא בראש ובזקן, בשחין במכוה ובקדח המורדין, חזר הראש והזקן ונקרחו, השחין והמכוה והקדח ונעשו צרבת, טהורים, זה לגירסת הר"ש והרא"ש, ומבואר דמה דנקרחו הראש וזקן או שחין המורד שנעשה צרבת, אף שכמות שהן עתה אינם מעכבים את הפריחה מ"מ אין זה נחשב חזרת ראשי אברים,

ובחזו"א ס' ו' סקי"ב דכ"ז רק באופן שפרח קודם שנקרח הראש, ואח"כ נקרח, וכן פרח כשהיה שחין המורד, ואח"כ נעשה צרבת, אבל אם היו הראש והשחין עור, [היינו שכבר נקרחו] ופרח בכלן, ואח"כ חזרו כעדשה בראש ובשחין, טמא משום חזרת ראשי אברים, והוכיח זאת, דאל"כ ליתני רבותא דאף אם חזרו הראש לבשר חי טהור עכ"ד. והיינו דמה דאין חזרת ראשי אברים בראש וזקן וצרבת השחין אין זה משום דאין בהם דין חזרת ראשי איברים, דא"כ היה לתנא לומר דין המשנה באופן זה שהיה פריחה גם על הראש והשחין וחזר, ומדנקט התנא רק באופן שמעיקרא לא היו ראויים לפריחה, ואח"כ נקרחו, מבואר דאין הטעם משום שראש ושחין אין במקומם חזרת פריחה, אלא הטעם הוא משום דאין חזרת ראשי איברים, אלא אם הפריחה חזרה ונתמעטה, ולא שנתגלה עור חדש שלא היה קודם,

ומבואר מזה דחזרת ראשי איברים לצרבת השחין, חשיב חזרת ראשי איברים, אלא דזה צ"ע דהרי צרבת השחין אינה בשר חי, כמש"כ הר"ש לק' ריש פ"ט דמשו"ה אין מחיה בשחין, וא"כ צ"ע למה לגבי חזרת ראשי אברים הוא נחשב כבשר חי, וכן הק' במקדש דוד סי' נ' אות ז',

עוד מתבאר מתו"ד החזו"א דמה דתנן דחזר הראש וזקן שנקרחו אחר פריחה וכן שחין המורד שנעשה צרבת, אחרי הפריחה דאין בזה חזרת ראשי איברים, אין זה דוקא בצרבת, ובראש ובזקן, אלא בכל בשר חי, כגון שפרח עד שחין המורד, ואח"כ נעשה המורד לצלקת, שהוא עור ובשר גמור, דגם בזה אין חזרת ראשי איברים, דכמו דכל חזרת ראשי אברים, שהוא משום מ' חי' הדין הוא דבעי' שיהיה חזרה ע"י שמתמעט הפריחה, ולא שנתחדש עור חדש אחר הפריחה כמו שנקרח הראש או שהמורד נעשה שחין, א"כ גם במחיה גמור הוא כן, ואין זה רק בראש וזקן וצרבת, אלא גם במחיה גמורה, אם השחין נהפך לעור ובשר, שכבר אינו צרבת, [שנעשה צלקת] והוי בשר חי, דאין זה סימן טומאה, וכמו ראשי איברים, דהוא רק ע"י חזרת הפריחה עצמה, ולא שנתגלה עור חדש, כ"ה גם במח' גמורה, דכל חזרת ראשי איברים הוא מדין מחיה.

אלא שצ"ב לפי"ז מה דתנן בשחין דנעשה צרבת, והו"ל למתני בעור ובשר, כ' החזו"א (שם במוסגר) דאיה"נ, אלא משום ריבוא דסיפא, דתנן בסיפא דבהיה עיכוב של פחות מעדשה ושוב נקרח טמא, שהוא מעכב פריחה כ"ז שעדין לא חלה פריחה, [ע"ש שכ"ז מתבאר מתו"ד] ונמצא לפי"ז שני חדושים חדא שצרבת השחין ראוייה לחזרת ראשי איברים אף דל"ה מחי', והשנית, דמחיה גמורה ל"ה חזרת ראשי אברים, אא"כ חזרה ע"י התמעטות הפריחה, [ומשום כך הוצרך החזו"א קצת לדחוק דמה דתנן צרבת לאו דוקא ומשום ריבוא דסיפא].

אלא דיוצא לפי"ז חידוש דין שמחי' אינה מטמאה בפריחה, אלא באופן שהפריחה עצמה חזרה ונתמעטה, ולכא"ז זה צ"ע מהתוספ' שהובא בר"ש מ"ב דר' יהושע אמר דמחי' סימן טומאה לפריחה, ומזה למד לשער לבן [שבא אחרי הפריחה] ור"ע גם ס"ל כן, [רק דחה שא"א ללמוד שער לבן ממחי' שמחי' מטמאה הפוכה ולא הפוכה משא"כ שער לבן], ולדברי החזו"א מתבאר דמחי' בעלמא אינה טמאה בפריחה אלא ע"י חזרה, ולא בכל גווני.

והנה כל מה שנתבאר בחזו"א הוא רק אי נימא דחזרת ראשי איברים, הוא משום מחיה, אכן יש מקום לומר דאין חזרת ראשי אברים, משום מחיה, דהרי אין זה מבוצר, אלא הוא סימן טומאה חדש, מה שחזרו ראשי איברים, ובוה הוא דנאמר דהוא גם בחזר לצרבת השחין, אף שאינו בשר חי טמא, וכן בעי' דוקא שיהיה החזרה ע"י שנתמעטה הבהרת, דכיון חזרת ראשי אברים לצרבת השחין טמא, אין זה מדין מחיה, משא"כ מחיה הוא סמן טומאה אחר, וי"ל דשני סימן טומאה יש בפריחה חדא חזרת ראשי אברים, והשנית מחי', [אלא דצריך לידע הילפותא, שגם מחי' סימן טומאה בלא חזרה] אלא דבפשוטו בנדין זה אי חזרת ראשי אברים הוא מדין מחי', או סימן טומאה חדש, פליגי בזה ר"מ ור' יוסי בתוספ' שהובא בר"ש במשנה א', דתניא וביום הראות בו בשר חי יטמא ה"ז בא ללמד על ראשי אברי' שנתגלו שיהו טמאין וכו' דברי ר' יוסי אמר ר"מ וכי משום מחיה הן מטמאין והלא אין מטמאין בראשי אברים אלא גזירת המלך היא אפילו כל שהו א"ר יוסי וכי משום ראשי אברים הן מטמאין והלא אם חזר לאמצעיות טמא אלא כאן נאמר בשר חי ולמעלה נאמר בשר חי מה בשר חי האמור למעלה כעדשה אף בשר חי האמור כאן כעדשה, ולכא"ז בזה פליגי אי הוא ס"ט חדש או ס"ט של מחיה, וכן מבואר בבבאור הגר"א לעיל פ"א מ"ד דלמ"ד מחיה כעדשה הוא בכלל מחי', וקיי"ל בר' יוסי, אכן עדין י"ל דכיון דכל ההכרח לדקדק מהמשנה כמש"כ החזו"א מזה דלא תנן נקרחו ואח"כ פרחו וחזרו לצרבת דהוי חזרת ראשי אברים, וי"ל דמשום ר"מ נקטה המשנה כן, אבל לר' יוסי באמת חזרה לצרבת ל"ה חזרת ראשי אברים כלל, וצ"ע בזה, דסתמא דתו"כ והמשנה דלא כר' יוסי,

אכן י"ל עוד בזה, דבאמת תרי דיני יש בחזרת ראשי אברים, חדא דהם סימן טומאה והשני דהם ביטול הפריחה, בזה שחזרו, וי"ל דכל מה דתנן במשנה דפרחה עד הראש, או עד המורד

בעמדינו בפרוס חג הפורים שבו קבלו עם ישראל באהבה את תורתנו הקדושה, הנגי בע"ה לכתוב ענין הנוגע לטומאת נגעים ולהלכות חג הפורים.

יש להסתפק עבד כנעני האם מטמא בנגעים, ואת"ל דמטמא בנגעים האם הוא עצמו חייב לנהוג ככל דיני טומאה וטהרה דנגעים או לא, דהנה הרמב"ם ז"ל בפ"ב מאיסור"ב "העבדים שהטבילו אותם לשם עבדות וקבלו עליהם מצות שהעבדים חייבים בהם יצאו מכלל העכו"ם ולכלל ישראל לא באו".

והנה מצינו בכמה הלכות שדין עבד כנעני כדון ישראל ממש, וכגון הא דכ' הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהל' רוצח הי"א "ישראל שהרג גר תושב אינו נהרג עליו בבית דין שנאמר וכו' זייד איש על רעהו ואין צריך לומר שאינו נהרג על הגוי ואחד ההורג את עבד אחרים או ההורג עבדו הרי זה נהרג עליו שהעבד כבר קבל עליו מצות", והיינו דעבד כנעני בכלל רעהו הוי.

וכן הא דכ' הרא"ש ז"ל בנזיר ס"א ב' דעבד כנעני נוהג בו כל הקניינים שנוהג בישראל ואע"ג דקנין בישראל נלמד מהא דכתיב או קנה מיד עמיתך ע' בכורות ג', וכן הא דכ' הפמ"ג ז"ל בס' קנ"ו דאיכא מצות ואהבת לרעך כמוך בעבד כנעני, וכן הא דכ' הפמ"ג ז"ל באו"ח סי' תרצ"ה א"א סק"א דהשולח משלוח מנות לעבד כנעני יצא ידי חובתו דעבד בכלל רעהו הוא, וכן הא דכתב החו"ד ז"ל ביו"ד סי' קנ"ט ביאורים סק"ב דעבד כנעני אסור להלוותו בריבית דבכלל אחיך הוא.

ולאידך גיסא מצינו בכמה דברים שדין העבד כדון הגוי, וכגון הא דכ' התוס' בנזיר ס"א ב' ד"ה אי הכי, ויותר מפורש הוא בדברי תוס' רבינו פרץ ז"ל שם, דעבד אינו מקבל טומאת מת כיון דהוא כגוי [ויעו"ש בגלה"ש] וכן הא דכ' התוס' בב"ק י' א' ד"ה שהשור, דמותר ליהנות מעבד מת וכגוי דמי והמל"מ ז"ל בפ"ד מהל' אבל הכ"א כ' דכונת התוס' היינו לעבד שמל וטבל ועי' קצוה"ח סי' ת"י סק"א, וכן הא דכ' הרמב"ם ז"ל בפ"ט מהל' עדות ה"ד דעבד פסול לעדות כיון דאינו בן ברית, וכן הא דכ' הרמב"ם ז"ל בפ"ב מוחיגה ה"א דעבדים פטורים מראיה דכתיב בבא כל ישראל.

והשתא לענין טומאת נגעים יש להסתפק האם דינו כישראל ומטמא בנגעים, או דילמא דינו כגוי ואינו מטמא בנגעים, והנה הערו"ג ז"ל בתשו' בנין ציון סי' קט"ז הביא בשם המי נפתוח ז"ל להסתפק האם עבד מטמא באהל האם דינו כגוי דלדעת רשב"י ביבמות ס"א א' אינו מטמא באהל דכתיב 'אדם כי ימות באהל' וגוי אינו קרוי אדם וה"ה עבד כנעני, או דילמא עבד כנעני עדיף מגוי ושפיר מיקרי אדם, והערו"ג ז"ל הוכיח דעבד כנעני קרוי אדם, והנה בפרשת נגעים כתיב נמי 'אדם כי יהיה בעור בשרו', וכבר נודע בשערים דברי מרן הב"י ז"ל באו"ח סי' קנ"ט ז"ל "והמנהיג כתב, הכל כשרים לידים ואף מחרש שוטה וקטן אבל לא מן הגוי והעבד דבעינן שיבוא מכח אדם והם אינם קרויים אדם עד כאן". ועיי"ש בדברי הפמ"ג ז"ל במשכ"ז סקט"ו.

והנה דעת התוס' בנזיר ס"א ב' ד"ה אי הכי, ויותר מפורש הוא בדברי תוס' רבינו פרץ ז"ל שם, דעבד אינו מקבל טומאה, והגרע"ק ז"ל בגלה"ש העיר שם בזה, והרש"ש ז"ל פי' דאין זה כונת התוס', אולם בדברי רבינו פרץ ז"ל מפורש דעבד אינו מקבל טומאה וא"א לפרשו כפי' הרש"ש ז"ל, והשתא אם ננקוט דעבד מתטמא בנגעים, ניבעי למימר דעבד לא נתמעט התם אלא מטומאת מת, אבל טומאת נגעים שפיר מתטמא ומרכיבין לי' מדכתיב אדם.

והנה הרמב"ם ז"ל בפ"ט מטו"צ ה"א כ' וז"ל "הכל מתטמאין בנגעים אפילו כן טון יומו והעבדים אבל לא גוים ולא גר תושב", ומרן הכ"מ ז"ל שם יחייב טעמא להא דעבדים מתטמאין בנגעים וז"ל "מדתן רפ"ג הכל מתטמאים בנגעים חוץ מן הגוים וגר תושב, משמע דוקא הני, אבל עבדים שישנן במצות שהאשה חייבת מטמאים".

והנה יש לעורר בזה ספק גדול, דהנה בסוטה כ"ג א' תנן "האיש פורע ופורם ואין האשה פורעת ופורמת" ולקמן שם כ"ג ב' לפי' לה מקרא דכתיב איש וממעטין ולא אשה, והשתא יש להסתפק האם עבד כנעני פורע ופורם או לא, מי נימא כיון דהא עבד מתטמא בנגעים היינו משום דהוי כאשה לא יהי' חמור מאשה וכיון דאשה אינה פורעת ופורמת ה"נ עבד, או דילמא כיון דאשה נתמעטה מדכתיב 'איש' א"כ עבד דהוי בכלל איש שפיר פורע ופורם.

[ואין זה ענין להא דדנו האחרונים ז"ל האם עבד חייב בפ"ו ובהשחתה והקפה אע"ג דאשה פטורה, דהתם אין זה ילפותא אלא משום דאשה אינה בהשחתה וכל שאינה בהשחתה אינה בהקפה אבל עבד שפיר שייך ב"ה השחתה, וכן בפ"ו טעמא דאשה פטורה משום דאין דרכה של אשה לכבוש וזה לא שייך בעבד, אבל לענין פריעה פרימה הרי ליכא סברא לפטור אשה אלא ילפותא היא, ועי' לקמן].

והנה יסוד הספק הוא בגדר חיוב העבד במצוות דאמר' בחגיגה ד' א' "כל מצוה שהאשה חייבת בה עבד חייב בה כל מצוה שאין האשה חייבת בה אין העבד חייב בה, דגמר לה לה מאשה" ומעתה יש להסתפק בגדר עבד לגבי מצוות מי נימא דכיון דמל וטבל הו"ל להתחייב בכל המצוות כישראל גמור אלא דאהני לי' הקישא ד'לה לה' לפוטרו ממצוות שהאשה פטורה מהן, או דילמא כיון דאכתי לא נשתחרר ה"ל לפטור מכל המצוות דעדיין אינו ישראל והמצוות לישראל ניתנו אלא דאהני לי' הקישא ד'לה לה' לחייבו במצוות שהאשה חייבת בהם ולפי"ז הא דפטור ממצוות שהאשה פטורה מהם, אין זה משום ההיקש אלא כיון דהאשה פטורה ממילא ליכא סיבה לחייבו ודינו כגוי לגבי מצוות אלו.

וי"ל בע"ה נפ"מ נפלאה בזה, דהנה דעת ר' יוסי ור' שמעון בר"ה ל"ג א' דנשים אע"ג דפטורות

ממצוות סמיכה בקרבנות מ"מ מותרות לסמוך, ומדברי הר"ת ז"ל שם בד"ה הא, מבואר דהיינו טעמא משום דנשים אע"ג דאין חייבות במצוה זו מ"מ יכולות לקיים המצוה, וכשמייקמות הוי קיום מצוה מעליא, [וכדמוכח מהא דרימה נשים לסומא לדעת ר' יהודה דפטור מכל המצוות מ"מ יכול לקיימן ולברך עליהן].

וכן כתב הראב"ד ז"ל בפ"י לתו"כ בפ"ר ויקרא דיבורא דנדבה פרשתא ב' וז"ל 'ור' יוסי ור' שמעון אומרים נשים סומכות רשות איכא מ"ד לדעת ר"י ור"ש אפי' סמיכה גדולה עליו מותרת בנשים שכן נתנה בתורה לאנשים חובה ולנשים רשות והנשים דומיא דאנשים לכל מ"ע שהזמן גרמא אע"פ שיש בה איסור תורה כגון ציצית של תכלת לנשים".

ומעתה לפי"ז יש לחקור דהנה עבד נמי פטור מסמיכה וכדתנן במנחות צ"ג א', ויש להסתפק האם עבד מותר לו לסמוך על קרבנו או לא, והנה זה תליא בב' הצדדים הנ"ל דאם נימא דישאל גמור הוא ולולי הקישא ד'לה לה' הו"ל להיות חייב בכל המצוות ומה שפטור ממצוות סמיכה היינו רק מחמת דהוקש לאשה א"כ פשיטא דגם הוא מותר לו לסמוך דלא גרע מאשה.

אבל לאידך גיסא דלאו ישראל גמור הוא ולולי הקישא ד'לה לה' לחייבו במצוות שהאשה חייבת בהם, ה"י מן הדין דיפטור מכל המצוות, א"כ הרי מה שפטור ממצוות סמיכה אין זה משום דהוקש לאשה אלא משום דכיון דהאשה פטורה ממילא העבד פטור דהוי כגוי דלית לן מקור לחייבו, וא"כ כי היכא דגוי שסומך לאו כלום הוא ה"ה עבד שסומך ליכא בזה קיום מצוה ולפיכך אסור לו לסמוך משום איסור עבודה בקדשים.

ולכא למימר דגם להך גיסא דלגבי מצוות שהאשה פטורה מהם גדרו כגוי, מ"מ אהניא לי' הקישא ד'לה לה' מאשה, גם לענין זה דהוי בר קיום מצות עשה שהו"ג, הא ליתא, דהא מה שאשה יכולה לקיים מצות עשה שהו"ג אין זה מקרא אלא מסברא קאמר לי' ר' יוסי ור"ש דנשים מותרות לסמוך והיינו משום דבת ישראל היא מסתברא דלא נתמעטה אלא מהחייב ולא מהקיום, וכדמוכח מהא דיליף לה הר"ת ז"ל מסומא והתם נמי לית לן מקור אלא מסברא דיכול לקיים, וא"כ גבי עבד דלא הוי בר ישראל לענין מצוות, ממילא הוא דאינו בר קיום מעשהו"ג. [ועי' לקמן במה שהבאנו בע"ה מדברי התוס' בגיטין מ' א' ומדברי הר"ן ז"ל בסוכה ר"פ הישן, ומדברי הרמ"א ז"ל באו"ח סי"ז ס"ב].

והנה הרבה יש להאריך בזה, אך לאשר קצר המצע מהשתרע, אביא בע"ה כמה ראיות לצד זה וכמה ראיות לצד זה.

[א] נלע"ד בע"ה ראי' נפלאה כהצד השני דגדרו כגוי לגבי מצוות, דהנה אמר' ביבמות ע"ד ב' גבי טומאת לידה "אין לי אלא בני ישראל גיורת ושפחה משוחררת מנין תלמוד לומר אשה" וכו' התוס' בד"ה ושפחה דהגירסא בתו"כ ושפחה בין משוחררת ובין שאינה משוחררת מנין וכו' התוס' "ומיהו תימה היכי מתרביא שפחה מקרא דאשה כיון דאיצטריך לגיורת ומשוחררת ונראה דשאינה משוחררת אתיא לה לה מאשה כדמשמע בכריתות", ולפ"ר צ"ע היאך יתכן דשפחה שאינה משוחררת טמאה לידה ושפחה משוחררת לא טמאה לידה ומה יתן ומה יוסיף הא דאתיא לה לה מאשה.

אמנם נראה דתליא בב' הצדדים הנ"ל, דהנה להצד הראשון דעבד ושפחה דינם כישראלים לגבי מצוות אלא דאהני הקישא ד'לה לה' לפוטרו ממצוות שהאשה פטורה, נמצא דמה ששפחה שאינה משוחררת טמאה לידה, הרי זה משום צד יהדותה, דבזה הרי לא נזקקת ללמודה מאשה ישראלית, דאדרבא גם היא חייבת מצד יהדותה דמהיכי תיתי לפוטרה, ובזה ודאי תיקשי טובא מה שהקשינו דא"כ היאך יתכן דשפחה משוחררת אינה טמאה לידה ואינה משוחררת טמאה לידה, הרי אינה משוחררת יהדותה פחותה משל משוחררת.

אבל אי נימא כהצד השני דעבד ושפחה דינם כגויים אלא דאהני הקישא ד'לה לה' לחייבם במצוות שהאשה חייבת, הנה לפי"ז א"ש דשפיר י"ל דשפחה שאינה משוחררת טמאה לידה כיון דהוקשה לאשה משא"כ משוחררת דלא הוקשה לאשה, אלא חייבת מצד עצמה ה' מקום לפוטרה כיון דאינה בת ישראל מלידה. ודו"ק היטב כי לענ"ד היא ראי' נכונה בע"ה.

[ב] תו נלע"ד בע"ה הוכחה גדולה לצד השני דגדר העבד לגבי מצוות הוי כגוי שחייב בכמה מצוות, דהנה יש להסתפק במצות עשה שהזמן גרמא אלא דאיכא ריבוי לחייב אשה בזה, האם העבד חייב בזה או לא, ונראה דגם זה תליא בב' הצדדים, דלהצד הראשון דעבד הוי ישראל גמור אלא דפטור ממצוות שהאשה פטורה מהם, א"כ במצוה שהאשה חייבת יהי' מאיזה טעם שיהי', ממילא העבד חייב בזה דלית לן מקור לפוטרו, אבל לאידך גיסא דעבד הוי גוי גמור לגבי מצוות אלא דאהני לי' הקישא ד'לה לה' לחייבו במצוות כאשה, בזה י"ל דאם הריבוי שייך רק באשה אין העבד בכלל.

ומעתה לפי"ז יש להוכיח מדברי רבינו אברהם מן ההר ז"ל בחי' למגילה ד' א' כהצד השני, דכ' שם דעבדים שאינם משוחררים פטורים ממקרא מגילה, דעליהם לא גזר המן להשמידם, וכן מנר חנוכה פטורים, דנשים דוקא קאמר שאף הן היו באותו הנס שנושעו מצריהם, ודרך כובשי עיירות להרוג האנשים והנשים. אבל עבדים שאינם משוחררים לא, דהואיל ואינם ישראלים חוזרים לסורם ומחיים אותם. דמה להם [אם] יהיו עבדים לאלו או לאלו ואדרבה טפי נוחא להו שיהיו עבדים לגוים דלית להו עול מצות.

ולנה"ל נמצא מוכח מדבריו ז"ל כהצד השני שכתבנו דכל מצוה שהאשה פטורה ממאיה טעם שיהי' ממילא עבד פטור דליכא סיבה לחייבו, דלפיכך כיון דטעמא דנשים חייבות במגילה אע"ג דהוי מצות עשה שהו"ג היינו משום דאף הן היו באותו הנס, וטעם זה לא שייך בעבד פטור, אבל להצד הראשון תיקשי הא כיון דאשה חייבת ממילא עבד חייב דליכא הקישא לפטור.

וכן מוכח מדברי מרן הב"י ז"ל בס' תרפ"ט גבי חיוב עבדים במגילה וז"ל "ואע"פ שאין חיוב

מתורת גאליציע

הגאון המופלא
רא"מ באקאן
שליט"א

שם בלי צירוף. ובמשנ"ב (סקס"ב) [מגילה ב"ד ובט"ו צריך] לחזור אחר עשרה, ואם בעת שהוא קורין אותה בעבור בבהכ"נ אז אפילו יש לו ק' אנשים בביתו מצוה לילך לשם משום ברוב עם הדרת מלך וכן מי שהיה ביתו סמוך לבהכ"נ וחלוותיו פתוחות לביהכ"נ אפ"ה צריך לילך לבהכ"נ לכו"ע משום ברוב עם ועיין בבה"ל. וברמ"א בסוף הסי', ואם קראו אותה בציבור, ואיזה יחיד לא שמעה, יכול לקרות אפילו לכתחלה ביחיד, הואיל וקורין אותה באותה העיר בעשרה (ב"י בשם א"ח), וכשהיחיד קורא אותה בזמנה, צריך לברך עליה.

(ב"י). ובמשנ"ב, בזמנה, לאפוקי אם קורא היחיד אותה שלא בזמנה כגון כרכין המוקפין חומה דמתרמי יום ט"ו שלהן בשבת דקורין אותה בע"ש והוא קורא אותה ביחיד לא יברך עליה בכל גווי וכן"ל בס"ק ס"א עכ"ל. ולכא' פשוט דכ"ז אם קורא ביחידות שלא בזמנה, אבל יחיד השומע מחלונו ואינו הולך לבהכ"נ, יברך בביתו ויוצא קריאת המגילה אף שאין מצטרף עמהם. ובתורת בריסק בשלח (טו כא) בשם הגר"ח, ותען להם מרים שירו לה' כי נאה גאה סוס ורכבו רמה בים. בביאור הלשון "ותען" מרים דמשמע שענתה לאחרים, יש לפרש הדנה שירה הוי דבר שבקדושה, וקי"ל דכל דבר שבקדושה צריך עשרה (ברכות כא:). אכן נשים הרי לאו בר איצטרופי לעשרה נינהו, וא"כ צ"ב היאך אמרה מרים שירה.

אמנם מאחר שגם האנשים אמרו שירה והיו עשרה, יכלו הנשים להצטרף אליהם ולומר אף הן שירה. וזהו ביאור הלשון "ותען להם מרים", דרק על ידי שענתה לאנשים שהיו ציבור יכלה לומר את השירה.

ולפי"ז יש לבאר מטבע הלשון בקדושה "משרתיו שואלים זה לזה איה מקום כבודו, לעומתם ברוך יאמרו", הדנה המלאכים רוצים לומר שירה לפני הקב"ה, אבל אינם יכולים לפתוח דהרי אין דבר שבקדושה פחות מעשרה, דהיינו דוקא מישאל שרק בהם שייך עשרה וציבור, ונמצא דרק בשעה שישאל אומרים שירה יכולים המלאכים להצטרף אליהם, וכדאיתא בחולין (צא:): דאין מלאכי השרת אומרים שירה למעלה עד שיאמרו ישראל למטה, והיינו מהטעם המבואר דאין אומרים דברים שבקדושה אלא בעשרה מישאל, ועל כן רק כאשר ישראל אומרים עונים המלאכים כנגדם ואומרים גם הם שירה.

ולפי"ז מבואר גם מטבע הלשון בקדושת מוסף "כבודו מלא עולם משרתיו שואלים זה לזה איה מקום כבודו לעומתם ברוך יאמרו", שרק לעומת השירה שאומרים ישראל יש בידם לברך ולשבח ג"כ. עכ"ד הגר"ח.

ולכא' מבואר מזה כהג"ר לוי יצחק מייזעלס שליט"א דאף שאין הנשים מצטרפות לעשרה, מ"מ כשיש עשרה בלעדן מצטרפות והן בכלל הציבור. אבל מצדה תברא, ואין זה הכוונה, שהרי הגר"ח אמר כן גם כלפי המלאכים, ולכא' ל"ש בשום אופן שמלאכים יצטרפו לאנשים להיות בכלל הציבור. ולכא' הכוונה ששירתן מצטרפת עם שירת הציבור הנאמרת בעשרה, וכן י"ל בנשים ששירתן נצטרפה לדבר שבקדושה ונאמרה בעשרה. אבל לעולם אין הנשים עצמן מצטרפות לאנשים להיות בכלל הציבור.

בגל' הבא יתבאר א"י בתוס' וראשונים ר"ה כז:.

ועתה אכתוב הערות על מ"ש הרה"ג מה"ר חנני' רייכמאן שליט"א בגל' זה.

אות א' סוד"ה מ"ש. הנה בחז"א (בסכ"א) מבואר בקרבן ציבור שנטמא קודם קבלה, שהציץ ירצה בשעת הקטרה, ושכשר. והנידון היה אם הציץ מרצה או על הקרבן מתחילתו או שכשר בלי ציץ. ולא ראיתי הכרח מסכ"ו לנידון זה. אך עתה הבאת מסל"ב סקל"ד, ומשמעות דבריו שם כמו שכתבת שהציץ מסייע גם לעבודות הקודמות, וכמו שהביא החזו"א משיטת הרמב"ם דהציץ מרצה על טומאת כהנים.

ומה שרצית לומר דלרש"י "ל"ש דברי היר", לא הבנתי למה אא"ל לרש"י דהציץ מרצה בשעת הטומאה רק על עון הקדשים שהם כבר קדשים ולא על חולין או קדו"ד בשעה שנטמאו. ומה שיישבת דברי הקה"ק דאזיל להשיטות שהוצרכו לח' ימים מפני ריחוק מקום השמן ולא מפני הטומאה. א"כ מהיכתי תיתי שהמנורה היתה טמאה ומה קשה. וכ"כ במנחת ברוך (ק"ט ענף ב') מהרא"ם דכל הקושיא להשיטות שהוצרכו לח' ימים ליטהר מטומאה. והקה"י על קושייתו שהיו איזה כהנים יחידים טהורים אלא שהבקיין בעשיית השמן היו טמאי מתים ומשו"ה הוצרכו לח' ימים עד שיוילו לעשות בטהרה, ומפורש דאזיל להשיטות שהוצרכו לח' ימים ליטהר מטומאה.

ומה שצינת באות ב' לאשר לשלמה (זרעים סי' י"ג) בשביעית בנידון דפרי שחציו חייב וחציו פטור. שם מיירי בפרי שמקצתו משנה ו' ומקצתו משנה ז' וכדו' איזה שנה קובע אם דינו כפירות שביעית, ואינו ענין לכאן. וכבר הבאתי מתוס' גיטין מז: שיש פרי שחציו ביכורים וחציו לא.

ומה שהבאת לנידון דמורכב, מזבחים פה. ותוספתא בכלאי הכרם, גם אני אמרתי ראינו זו לחברים המקשיבים, וכן אמרתי דזבחים אפ"ל דנפק"מ לביכורים שחייב מג' המינים, אבל במנחה ונסכים שלא נזכר ביכורים אאל"כ, ותקשה התוספתא והרמב"ם פ"ה מאיסור"מ ה"ט. אבל דחיתי עיקר הראיה ע"פ המבואר בפסחים כה. דכלאי הכרם עיקרן נאסרין מהשרשה, וא"כ י"ל שזרע חטה ונשרש ולא הוסיף כלום מחמת היניקה, ואינו מורכב, ומ"מ פסול מחמת אסור"ה דכלאי הכרם. ■

קלא) והנה נתבאר לעיל באות קכ"ט דכיון דכל הסיבה דטמאי מת מותרין ליכנס לעזרה בפסח הבא בטומאה, הוא משום דהפסח נשחט בג' כתות, א"כ להצד בחדס לאברהם דאשה אינה בכלל הג' כתות, אין היתר לאשה טמאה מת ליכנס אז לעזרה.

והג"ר לוי יצחק מייזעלס שליט"א העיר ע"ז, שכל ספק החדס לאברהם הוא רק בצירוף עשרה אבל כל שיש כבר עשרה בני אדם גם הנשים נכללים בתוך הציבור. וראיה לזה ממגילה שלא בזמנה שאינה נקראת רק בציבור ואפ"ה כל שיש עשרה בני אדם גם הנשים יכולים לצאת בקריאה זו. ועל כרחק שבזמן שיש עשרה אנשים גם הנשים נכללים בתוך הציבור וא"כ ה"נ כל שיש כבר חמישים בני אדם ששוחטין מותרים גם לנשים ליכנס גם להמקדש דוד עכ"ד.

והנה נחלקו הראשונים במגילה שלא בזמנה דאולי נשים מצטרפות לעשרה הואיל ואינו אלא משום פרסומי ניסא, [ולפי' ראשונים אלו הלא קושיא מעיקרא ליתא דבמגילה א"צ ציבור אלא פרסומי ניסא, ונשים בכלל גם כשאין עשרה בלעדן], ומבואר בראשונים דהטעם שאין נשים מצטרפות לעשרה הוא משום פריצותא, וכבברהמ"ז. וברישב"א מגילה ד. כתב, והשתא דאית' להכי ה"ה שהם מצטרפים [והא דאין מצטרפים לזימון] שאני התם דאיכא צירוף רבה שיש שינוי בכ"ה בשבילן להוסיף ברכת הזימון בשבילן ואיכא למיחש לפריצותא אבל הכא אין שינוי במ"מ ולא בברכותיה בין יחיד ל' ולא חשיב צורך כולי האי דניחוש לפריצותא תדע דהתם נמי כל היכא דבר מיניה איכא זימון בגברי דהוו תלתא מצטרפו' ומזמנות עמהן לצאת בברכתן דלא חשיב צירוף כל היכא דלא צריכי גברי לצירוף דידהו לגמרי דבר מיניה איכא זימון הילכך הכא ל' אינם אלא לפרסומי ניסא בעלמא ולא חשיב צירוף כולי האי כיון דחייבות במ"מ מצטרפות מפי מורי נר"ו עכ"ל. ומבואר דלכו"ע אין חשש פריצותא כשא"צ לצירוף. ומיושב הא דמצטרפות משום פרסומי ניסא אחר שיש עשרה בלעדן, ולא משום דאז הן בכלל ציבור.

ובפמ"ג (סו"ס תר"צ א"א סקכ"ד) כתב טעם שאין נשים מצטרפות לעשרה, משום דאנשים חייבים בקריאה ונשים בשמיעה, ואין בני חיוב בסגנון אחד. ולפי"ז יש להקשות דלמה יוצאות כשיש עשרה בלעדן, הלא מ"מ אין בני חיוב בסגנון אחד. ובע"כ כסב"ה הנ"ל דהגם שא"א לצרפן כשצריך לצירופן, מ"מ כשא"צ לצירופן שפיר מצטרפות.

אבל נראה דלאו היינו טעמא, אלא הא דיוצאות כשיש עשרה בלעדן הוא משום דגם כשיש חמשה אנשים וחמש נשים יצאו באמת הנשים [לפי טעם הפמ"ג], דכלפי חיוב קטן דנשים יש צירוף לאנשים, ויש עשרה מחיוב הקטן [דשמיעה], ורק האנשים לא יצאו בצירוף נשים, דחייבים [דקריאה] גדול מנשים ובחיוב הגדול יש רק חמש. [ולא דמי להא דבעי רבי זירא ניקבו בני מעיים בין סימן לסימן מהו מי מצטרף סימן ראשון לסימן שני לטהרה מידי נבלה או לא (חולין לב:), ובצ"פ מכ"מ, ומבמק"א כתבתי ביאור הספק ששמעתי באריכות מפי הג"ר יחזקאל ברעטלער ז"ל, ואכמ"ל], דהרי תמיד איש מוציא אשה, ומבואר דאין ב' חיובים נפרדים שאין להם צירוף, אלא חיוב אשה נכלל בחיוב איש. והרי מבואר ברמב"ן ור"ן (ג. מדפי הרי"ף) דגם כשט' כבר יצאו מצטרפין להוציא העשירי שעדיין לא יצא, וא"צ שכולם יצאו בקריאה זו. ועל כן שפיר יצאו הנשים בצירוף האנשים לעשרה, ורק האנשים לא יצאו. וממילא ל"ק למה כשיש עשרה בלעדן יוצאות הנשים, משום דכלפי נשים יש צירוף תמיד לחיוב האנשים [גם כשאין עשרה בלעדן], ורק כלפי האנשים אין צירוף מחיוב נשים.

אבל בס' המאורות (הובא בקובץ שיטות קמאי ה.) כתב, ונראה לומר שאף על פי שאשה כשירה להוציא את האיש ממקרא מגלה, שאין ראוי להשלים בה עשרה, דהיא דבעינן עשרה אנשים דוקא בעינן. ועוד דמשום פריצותא איכא כדאמרין גבי זימון וכו'. וכן הוא יותר באריכות באחרות חיים וכלכלו הל' פורים (הובאו שם ד.). וכן הוא בקיצור באו"ז (הל' מגילה סי' ש"ע), אם צריכי' עשרה שיהיו בני מצוה כמו כל הטענות עשרה עכ"ל.

ומבואר דהטעם שאין נשים מצטרפות לעשרה הוא משום מנין וכבכל התורה. ולפי"ז צריך לבאר למה כשיש ציבור בלעדן מצטרפות לצאת. [ועי' צ"פ ברכות מה: דאין הצטרפות בנשים, וצ"ע היטב בכל דבריו].

וברישב"א (ה.) כתב, גרסינן בר"ה מי שהיה עובר אחורי ב"ה וכו' דמצוות אין צריכות כוונה ואע"ג דקאי חוץ לב"ה דלא עביד צירוף בהדי צבור שאין צירוף אלא בעומדין כלן ברשות א' כדאיתא פרק כל גגות הא קי"ל הכא דלא בעינן י' בדיעבד ומתני' בדיעבד הוא ואפי' לסברא דהרי"ף ז"ל דמפרש דברי רב אסי דאפי' בדיעבד בעי' י' אפ"ה א"ל דלגבי מגלה דכיון דליכא שנוי קריאה וברכות בין יחיד לצבור ואין אנו צריכין צירוף גמור משום דבר שבקדושה אלא שאנו רוצים י' משום פרסומי ניסא אע"ג דקאי בחוץ לב"ה וכו' א"ל לא חשיב צירוף בעלמא הכא סגי כיון ששמע מגו י' דאית להו פרסומי ניסא כנ"ל ותו לא מידי עכ"ל. וכ"כ הר"ן.

ומבואר דאחר שיש י' יוצאין האחרים גם בלי צירוף להי', ושפיר יוצאין הנשים אף שאין חלק מהציבור אחר שיש י'.

ובבה"ל (סו"ס תר"צ) כתב, ומלבד כ"ז הר"ן שדחק עצמו בסברא זו [דכיון דבמקום הקריאה יש שם עשרה ושם הוי פרסומי ניסא והוא שומע לה מאותו המקום יוצא בה אף לכתחלה דקריאת המגילה הלא במקום עשרה היא] הוא לתרץ קושיית התוספות על מה דקאמרה המשנה היה עובר אחורי בהכ"נ ושמע קול מגילה אם כיון לכו יצא הא בעינן עשרה אפילו בזמנה לדברי רב אסי והנה זה הקושיא הוא רק אם אנו סוברין כהפוסקים דלרב אסי הוא לעיכובא משא"כ אם נסבור דרב אסי קאמר רק למצוה וכפסק השו"ע וכמו שכתב הגר"א ממילא אין כאן קושיא כלל ואין אנו צריכין לעיקר סברתו ולפי"ז גם משום פרסומי ניסא מחיוב לילך לשם. אח"כ מצאתי בביאור הגר"א שרמזו לדברינו אלה האחרונים במלותיו הקצרות וגם הוא ס"ל סברת הר"ן לרוחק עכ"ל.

וכל הסיבה שצריך לילך לשם הוא משום פרסומי ניסא וכמ"ש בבה"ל, אבל מעיקר הדין יוצא

כל הראוי לטמא בנגע הפהרת, מעבב את הפריחה. כל שאינו ראוי לטמא בנגע הפהרת, אינו מעבב את הפריחה. פיצד. פריחה בכלל, אבל לא בראש ובזקן, בשחין, במכה ובקדח המורדין,

חזר הראש והזקן ונקרחו, השחין והמכה והקדח ונעשו צרבת, טהורים. פריחה בכלל, אבל לא בכחצי עדשה הסמוך לראש ולזקן, לשחין, למכה, ולקדח, חזר הראש והזקן ונקרחו, השחין והמכה והקדח ונעשו צרבת, אף על פי שנעשה מקום המחיה בהרת, טמא, עד שתפרח בכלל

כל הראוי לטמא בנגע הבהרת: כגון עור הבשר (ר"ש): מעבב את הפריחה: אינו טהור עד שתפרח עליה (ר"ש): וכל שאינו ראוי לטמא בנגע הבהרת: כגון ראש וזקן וכל הני דחשיב בהדיהו, אין מעבבין את הפריחה, דאע"ג שלא פרח הנגע עליהם, כיון דפרח בשאר הגוף טהור¹ (ר"ש). ובתורת הכהנים (פרשתאג"פ"ד) ילפינן לה מדכתיב "את כל עור הנגע, עור הראוי לקבל נגע פרט לשחין המורד ולמכה המורדת, או אינו אומר את כל עור הנגע עור הראוי לקבל נגע כגרים יעבב ושאינו ראוי לקבל נגע כגרים לא יעבב, תלמוד לומר כולו הפך לבן אי כולו הפך לבן תוך ראשו תוך רגליו, תלמוד לומר למראשו להוציא תוך ראשו ותוך רגליו"² ע"כ. ופי' הראב"ד דאע"ג דעור הרגל הוא בכלל בית הסתרים ואינו עור הראוי לקבל נגע, וכן ראשו שיש בו שער³, מ"מ איצטרך למיעטינהו, דסד"א מראשו ועד רגליו כתיב עד ועד בכלל (ע"פ ראב"ד בתו"כ שם): פריחה בכולו אבל לא בראש ובזקן בשחין במכה בקדח המורדין: והיה זה מתוך הסגר או

מתוך החלט, וכיון שלא עיכבו הנך את הפריחה להכי טיהרו הכהן (תפא"י): חזר הראש והזקן ונקרחו, השחין והמכה והקדח ונעשו צרבת, טהורים: כך היא גירסת הר"ש והרא"ש, ואשמועינן מתני, דאף על גב דעכשיו נקרחו הראש והזקן וראויין להטמא בנגע בהרת, וכן שחין ומכה וקדח המורדין שנעשו צרבת כשאר עור הבשר כיון דבשעת פריחה לא היו ראויין לא מעכבי⁴ וטהור⁵ (ר"ש ורא"ש). אבל הרמב"ם (פ"ז ה"ו) כתב, "חזר הראש והזקן ונקרחו וכן אם חיו השחין והמכה והעלו צרבת הרי זה טמא עד שתפרח הצרעת בהן שהרי הן ראויין לבהרת". ע"כ. ודברי רבינו תמוהים שכתב בחזר הראש והזקן ונקרחו וכו' טמא (ובמתני' תנן טהורים), ויש לתמוה על הראב"ד שלא השיגו בזה ונראה שרבינו גורס פריחה בכולו אבל לא בראש ובזקן ובשחין ובמכה ובקדח המורדין או בכחצי עדשה הסמוך להם הרי זה טהור חזר הראש והזקן ונקרחו השחין והמכה והקדח ונעשו צרבת טמא: (כס"מ שם). ומיהו גירסת הרמב"ם

1. ובפי' הר"ש מכת"י הוסיף, "וראשי אברים לא קא חשיב (ר"ל, אע"ג דבר"פ דלעיל תנן דראשי אברים אין מטמאים בבהרת, וא"כ ה"נ נימא לענין פריחה דאין בכלל עור המעבב את הפריחה מעבבין את הפריחה), דהנהו מעבבין את הפריחה דראויין לטמא בנגע הבהרת ניהו שהרי הנגע פושה בהן" עכ"ד:

2. ובערכין (י"ח ב') גרסינן, "אמר מר ראשו ולא ראשו בכלל רגליו ולא רגלו בכלל, מנלן, איבעית אימא שאני סימנים דגופו מסימנים דראשו, איבעית אימא לכל מראה עיני הכהן". ע"כ. ויעוי' בשפת אמת שם שביאר דב' תירוצי הגמ' משלימים זא"ז, דהטעם הראשון דשאני סימנין דגופו מסימנין דראשו הוא לבאר אמאי נגע שבראשו אינו מעבב, והטעם הב' דלכל מראה עיני הכהן' הוא לבאר הא דתחת רגליו אינו מעבב את הפריחה משום דלא הוי לכל מראה עיני הכהן. אכן יעוי' שם בדברי רש"י שכתב וז"ל, "שאני סימנין דגופו מסימנין דראשו. דסימנין נגע שבמקום שער נידון בשער צהוב ובנגע שבמקום בשר נידון בשער לבן ובפסיון: לכל מראה. ואינו יכול לראות בראש מפני השער וברגל בין אצבע לאצבע": עכ"ד. ומבואר דאב"א השני דלכל מראה עיני הכהן' הוא נתינת טעם גם על ראשו וגם על תחת רגליו. [ומיהו עדיין אין הכרח דיש כאן פלוגתא בין התירוצים דאיכא למימר דאף לתוך ראשו בעינן לב' הטעמים דאב"א קמא הוא על נתקים ואב"א הב' הוא למעט מקום שיש בו שער דאינו מעבב וכדלהלן].

והנה בעיקר הא דממעטין שם באב"א השני מקרא דלכל מראה עיני הכהן, יעוי' ברבינו גרשום שכתב וז"ל, "לכל מראה עיני הכהן. ואין עיני הכהן שולטות להסתכל בראיה אחת ראשו ורגליו": ודקדק בחי' הגר"ז (ערכין שם) בדבריו דהמיעוט מ'לכל מראה עיני הכהן' הוא דין רק בפריחת כולו דבעינן שיראה מראשו ועד רגליו, ובוה הוא דממעטין ראשו ותוך רגליו, אבל בשיטה מקובצת שם ביאר דהמיעוט מ'לכל מראה עיני הכהן' הוא על מקום שתחת רגליו שהוא בכלל בית הסתרים ומבואר בזה דהמיעוט מ'לכל מראה עיני הכהן דפריחה הוא מיעוט לעיקר דיני נגעים ולא רק לדין פריחה דמקומות אלו אין מטמאין בנגעים כלל.

והנה ברש"י בערכין שם ביאר באב"א הב' דממעטין מקרא דלכל מראה עיני הכהן גם נגעים שבתוך ראשו משום "דאינו יכול לראות בראש מפני שיער" ע"כ. ומשמע דמיירי בשיש בראשו שער והוא מסתיר את הנגע שאין הכהן יכול לראותו, וקשה א"כ היאך ס"ד דיצטרף לפריחה והא כל מקום שער אינו מטמא אלא בנתק והיינו שנשר השער ממקומו, אבל אם נשאר בו שער אינו בכלל נתק ואינו טמא ותו דמשניות שלמות שנינו (בפ"י) דשער שחור מציל בנתקים, ומאחר שאין מטמא משום נגע היאך ס"ד שיצטרף להפריחה [ומש"כ רש"י עה"ת (ויקרא י"ג כ"ט ל') דנתק הוא נגע שבמקום שער, אין כוונתו

שהשיער קיים וד' מראות תחתיו דיהא טמא משום נגע דהא כל שיש שם שיער אינו נתק ולהדיא קאי רש"י שם על קרא דנתק, אלא כוונת רש"י היא שהנגע הוא במקום שגדל שם שיער אבל עתה השיער ניתק ואין שם שיער כלל ולהכי טמא משום נתק, א"נ כוונת רש"י שנשאר השיער אלא שנהפך משער שחור לשער צהוב ובוה ג"כ יהא טמא [לכאן] משום נתק ובו שער צהוב].

ועכ"פ קשה במש"כ רש"י בערכין דבעינן למעט מקרא דלכל מראה עיני הכהן נגע שבראשו שהשער מסתיר אותו, וקשה הא בלא"ה אינו נגע, וממורנו הגרא"ג שליט"א שמעתי ליישב, דלולי קרא דלכל מראה עיני הכהן הו"א דנגע שנוול בראש יהא טמא מדין עור בשר ולא מדין נתק, ובוה הוא דממעטין ליה מקרא דלכל מראה עיני הכהן דלא חשיב נגע. עכ"ד. [וזה א"ש אי נימא כהשיטמ"ק דהא דממעטין מקרא דלכל מראה עיני הכהן הוא מיעוט לעיקר דיני נגעים ולא רק לפריחת כולו, אבל אי נימא כרבינו גרשום דאיכא הכא מיעוט מיוחד לדין פריחה בכולו אף בדבר שהוא מטמא בשאר נגעים א"כ אכתי נצטרך מקור לזה שאין נגע שבמקום שער מטמא מדין עור בשר].

[ויתכן עוד דלעולם הוה פשיט"ל דנגע במקום שער שבראש אינו מטמא לא משום נתק דהא איכא שער ולא משום עור בשר כיון דבראש אין טומאה אלא בנתקים. ואעפ"כ סד"א דיעבב על פריחת כולו כיון דשייך במקום זה נגע משום נתק ואף שעתה כשיש בו שיער אינו מטמא משום נתק, מ"מ לא עדיך מבית הסתרים שאינו ראוי לקבל טומאה ואעפ"כ הוצרכו למעטו שאינו מטמא משום פריחה בכולו.

ובאופ"א י"ל דמש"כ רש"י דא"א לראות נגע שבראש מפני השער אין כוונתו שיש בו שער שחור דמציל בנתקים אלא ר"ל שיש בו שער צהוב, וריבוי שער צהוב שבראש מעבב על ראיית הכהן ולהכי אינו מטמא בנגעים, והנה לפי"ז י"ל בכל נגע שבגופו אם נולד בו הרבה שערות לבנות עד שא"א לראות הנגע יש למעטו מקרא דלכל מראה עיני הכהן עכ"פ להשיטמ"ק דמיעוט זה הוא לעיקר דיני נגעים, וממעטין מיניה בית הסתרים, ה"נ נמעט מיניה ריבוי שיער, ואין לדחות לפי"ז אמאי נקטו בראש ופירש"י משום שער שבראש והא בכל גופו איכא שיער ונמעט גם לזה, וז"א דבאופן הרגיל רק בראש הוא דאיכא ריבוי שער עד שהוא מעבב על ראיית הכהן ולא בשאר מקומות שבגופו וצל"ע בכ"ז]:

3. אבל ראש וזקן דנקרחו ודאי מעבבי בפריחה דעור הראוי לקבל נגע ניהו והכי איתא בנגעים, ראב"ד שם:

4. ועד"ז כתב החזו"א (בהשטמות לנגעים נדפס בסוף פרה) וז"ל, "נראה דאם לא פריחה בכלל וחתך הבשר החי הנשאר לא חשיבא פריחה ואע"ג דאין שחין המורד מעבב מ"מ אין כאן פריחה מן הטמא בכלל ולא עדיף זה שחתך מנגמרה הפריחה מבהרת טהורה דלא חשיבא

פני המשנה

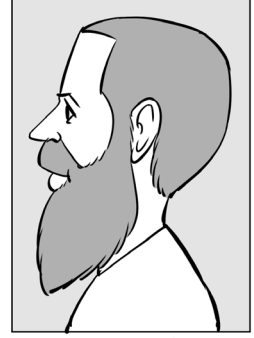
הר"י גרשטיין
שליט"א

פְּרָחָה בְּכָלוּ, אֲכָל לֹא בְּרָאשׁ וּבִזְקָן,
בְּשָׁחִין, בְּמִכְנָה וּבְקִנְיָן הַמּוֹדֵדִין, חֲזָר
הָרֹאשׁ וְהַזְקָן וְנִקְרָחוּ, הַשָּׁחִין וְהַמִּכְנָה
וְהַקִּנְיָן וְנִעְשׂוּ צִרְכָּת, טְהוֹרִים.

מִקֵּם שֶׁאֵין יָדוּי לְבִהּיָת (הַטָּהוֹר) אֵלֶּכְךָ שֶׁמִּיָּד נִעְשָׂה יָדוּי (טָהוֹר)
אֵין מִצְבָּ

טהור

טהור

שנתכסית המחיה של חצי עדשה נמי לא חשיב כיון שכבר נקרחו ונעשו צרבת דהרי הן כעור בשר⁷ ולא מהני עד דפרח נמי עליהו (ר"ש). ומבואר דעתהר"ש דלענין פריחה בכולו אף פחות מכעדשה מעכב, אבל הרמב"ם (פ"ז ה"ו) כתב, "או שנשאר פחות מכעדשה בשר חי סמוך לשחין ולמכוה המורדין ולראש ולזקן ה"ז טהור". ומבואר דעתו דפחות מכעדשה אינו מעכב וטהור משום פריחה בכולו⁸:

תמוהה דבהדיא יליף בתורת כהנים מקרא דאם לא שייר כחצי עדשה ואח"כ חזר הראש ונקרח טהור, ואם שייר כחצי עדשה וחזר ונקרח טמא, ואולי ט"ס הוא בר"מ וצ"ע⁶ (חזו"א ס"ו סק"ב): פריחה בכולו אבל לא בחצי עדשה הסמוך לראש ולזקן לשחין למכוה ולקדח: וא"כ לא נטהר עדיין דהרי בתחלה גם פחות מכעדשה מעכב את הפריחה לדעת הר"ש (תפא"י): חזר הראש והזקן ונקרחו וכו' אע"פ שנעשה מקום המחיה בהרת טמא: דפריחה קמייטא לאו פריחה היא כיון דאשתייר מעור הבשר חצי עדשה סמוך לראש ופריחה דהשתא

בין הגלוי קיים בין אינו קיים שכל הצרעת הנשאר הוא ממארת". ומבואר להדיא בחזו"א דאף לדעת חכמים דקי"ל כוותיהו גדר הטומאה בחזרת ראשי אברים היא משום דחשיב סימן טומאה, וקשה ממש"כ שם בסמוך דחזרת ראשי אברים טומאתה היא משום ביטול הפריחה. וצ"ל דחזרת ראשי אברים הוא הסיבה לבטל את הפריחה דכיון שיש כאן חזרת ראשי אברים ועדיין נשאר בשאר גופו יותר מכגריס הרי זה ביטול הפריחה, אבל בגוונא דמתני' דידן דלא חזרו ראשי אברים אלא שנוצר מקום חדש שעד עתה לא היה ראוי לפרוח עליו ועתה יש אפשרות שיפרח עליו בזה אין כאן ביטול הפריחה ואכתי חשיב כאילו הפריחה קיימת וטהור אף לחכמים דר' יהושע:

6. ובסק"ב כתב החזו"א וז"ל, "נראה דחזר מראה בשר בצרבת טמא משום חזר אע"ג דאין צרבת טמא משום מחי' מ"מ לענין פריחת כלו כיון דצרבת מעכבת בתחלה ה"ה דמטמא משום חזר וכן מבואר בר"מ פ"ז ה"ו, מיהו אפשר דכונת הר"מ לא משום חזר הוא טמא אלא דבטל פריחת כלו, ויש נפקותא לדינא בזה שאם נחלט בש"ל ופרח בכולו ואח"כ נשרו ואח"כ חזר הראש ונקרח אי דיינינן כחזרת ר"א טמא, ואי משום ביטול פריחת כלו מ"מ הוא טהור שהלכו להן סימן טומאה" עכ"ד.

והיינו דנסתפק החזו"א האם מה שבחזר מראה בשר להרמב"ם הוא טמא הוא משום דבזה בטל הפריחה או משום דהוי סימן טומאה כמו בחזרת ראשי אברים, וגם כאן מבואר בחזו"א דפשיט"ל דחזרת ראשי אברים הטומאה משום ביטול הפריחה אלא משום דהוי סימן טומאה מצ"ע ועיי' הערה קודמת:

7. מבואר בזה דכשפרחה הבהרת על מקום המחיה אף שעתה היא סמוכה לצרבת השחין מ"מ היא טמאה, ובחזו"א (ס"ג סק"ד) הקשה מזה לשיטת ריב"ר דמצריך שיהא הנגע סמוך לעור בשר, ואם הוא סמוך לשחין או למכוה טהור, וכן פסק הרמב"ם (פ"ז ה"ג), וקשה ממתני' דתנן בנעשה מקום המחיה בהרת טמא, ואמאי טמא הוא השתא הבהרת סמוכה לשחין. ותי' החזו"א שם וז"ל "ונראה מזה דמודה ריב"ר שם כבר נזקק לה הכהן כשהיתה בעור בשר ואח"כ נסמכה לשחין או נסמך השחין אצלה שאינה מטהרת בזה":

8. ולשיטתו גרסי' במתני', "פריחה בכולו אבל לא בראש ובזקן ובשחין ובמכוה ובקדח המורדין או בכחצי עדשה הסמוך להם הרי זה טהור חזר הראש והזקן ונקרחו השחין והמכוה והקדח ונעשו צרבת טמא". כס"מ שם: ■

פריחה וכמש"נ לעיל סק"ב. (השמיטה מסוף פרה):

5. מדברי הר"ש והרא"ש עולה בפשוטו, דגדר טהרת פריחה היא ש'מעשה הפריחה' הוא דמטהר בשעת פריחתו, ואין טהרת הפריחה קיימת לאחר זמן פריחתה להיות סיבת טהרה בכל זמן שהיא קיימת, ולהכי לענין חזר הראש ונקרח שפיר אזלינן בתר שעת הפריחה דמאחר שבשעת הפריחה לא נותר מקום פנוי בגופו שלא פשט בו הנגע, לא איכפ"ל במה ששוב נקרח ראשו והתחדש בו מקום שראוי לעכב להיות טמא בנגע דאזלינן בתר שעת התפשטות הפריחה ולא בעינן שיהא כל הזמן סיבת הפריחה קיימת לטהר.

והנה לעיל (פ"ח מ"ב) פליגי ר' יהושע וחכמים בשער לבן שנולד אחר טהרת פריחה, דר' יהושע מטמא וחכמים מטהרים, ובתוספתא מתבאר פלוגתתם דר"י מדמה שער לבן למחיה, וכמו שבחזרו ראשי אברים לאחר טהרת פריחה הרי הוא טמא משום מחיה, ה"נ בשער לבן שנולד אחר טהרת פריחה הרי הוא טמא משום פריחה. אבל רבנן ס"ל דדוקא בחזרת ראשי אברים הוא דטמא בפריחה אבל לא בשער לבן. ובביאור פלוגתתם יעוי' בחזו"א (ס"ו סק"ד) דר' יהושע ס"ל דטהרת פריחה היא במעשה הפריחה, ועל כן אין הפריחה מטהרת אלא סימני טומאה שהיו בזמן הפריחה אבל סימני טומאה שנולדו לאחר הפריחה הרי אלו מטמאין, והוכחת ר' יהושע היא מהא דבחזרו ראשי אברים הרי זה טמא משום מחיה דה"ה בשער לבן שחזר לאחר הפריחה הרי זה טמא. אבל רבנן סברי דלא רק מעשה הפריחה הוא דמציל אלא כל שהפריחה קיימת הרי היא מצלת בכל שעה, ולהכי אף אם לאחר טהרת הפריחה נולד שער לבן אינו נטמא כיון דהשתא נמי איכא פריחה המטהר, והא דבחזרו ראשי אברים הרי זה טמא לרבנן ולא אמרינן שהפריחה טהרה את המחיה ביא החזו"א שם דרבנן סברי דטומאת חזרת ראשי אברים היא משום שאין הפריחה קיימת עכ"ת ד החזו"א.

והשתא יש להקשות לדעת חכמים דהפריחה מטהרת בכל שעה שהיא קיימת אמאי במתני' גבי חזר הראש והזקן ונקרחו אכתי נשאר בטהרתו, והא השתא אין כאן פריחת כולו דהא במקום שנקרח הוי עור בשר ואמאי לא נימא שתתבטל הפריחה דומיא דחזרת ראשי אברים שהפריחה מתבטלת בחזרתו.

וצ"ל דדוקא בחזרת ראשי אברים הוא דחשיב שבטלה הפריחה, משום דעצם חזרת ראשי האברים הוי סימן טומאה וכמש"כ החזו"א גופי' (שם סק"ג ד"ה מ"ד) וזת"ד, "דגדר הטומאה בחזרת ראשי אברים אינו משום שבטל טהרת הפריחה דא"כ בפרחה מהחלט שער לבן והשחירו השערות אח"כ וחזרו ראשי אברים יהיה טהור דהשתא אין כאן סיבה לטומאה. אלא גדר הטומאה חזרת ראשי אברים הוא משום דחשיבי סימן טומאה כמחיה והוסיף החזו"א שם לבאר וז"ל "והטעם דמעשה חזרת ראשי אברים הוא סימן טומאה

נידונים למשיחא

הנאון רמ"א
סלושץ שליט"א

שלם בחלות מחוברות לענין טהרות ועוד (א')

לאפותם ביחד. דעל הישראל שמפריש חלה לא מוטל לאפותם לכהן, וגם מסתמא אין ברשותו כמה חלות, אלא כל מה שהוצרך להפריש הפריש בחתיכה אחת. אמנם בהמשך יתבאר שיתכן שבדווקא כתב הר"ש שהכהן כנסם, ויש נפק"מ לדינא בין אם החלות ברשות הכהן, לבין אם החלות ברשות הישראל ועדיין לא נתנם לכהן.

'על מנת להפריש' לרמב"ם

והנה לשון המשנה 'המכנס חלות על מנת להפריש ונשכו', היה משמע שכינוס החלות לא היה על דעת שיישכו החלות אחת בחברתה, אלא מיירי באדם שכנס חלות ללא נשיכה, וללא שימת לב נשכו החלות זו בזו. ומה שאמרו 'על מנת להפריש', היינו לומר שאפילו הכינוס בלי הנשיכה הייה על מנת להפריש.

אך לשון הרמב"ם [הלכות טומאת אוכלין פ"ח ה"א] "...שכנסן והיו נושכות זו בזו ודעתו להפריש' משמע שהכהן כנסן בנשיכה, אלא שהיה דעתו להפריש אחר כך את הנשיכה, ונגע בהם טבול יום לפני שהספיק להפרידם אחד מהשני. ולפי זה צריך לומר דסיפא דנשכו מבאר באיזה אופן כנסן, שכנסם באופן של נשיכה. ו'על מנת להפריש' היינו להפרישן מהנשיכה.

וברישא שם כתב הרמב"ם גם 'ככרות' [יתבאר בע"ה בהמשך שזה תלוי בפירוש של המשך המשנה], ואם כן משמע שאף אם היה דעתו להפרישם אחד מהשני רק לאחר האפייה, גם נחשב שדעתו להפרישם ואינן חיבור זה לזה.

'על מנת להפריש' לר"ש

גם בר"ש שם נראה שמדובר שהכהן השיכם מדעתו על מנת להפריש את הנשיכה, אלא שבר"ש נראה שדוקא אם היה דעתו להפרישם לפני האפייה. וזה לשון הר"ש, 'ואם יש לכהן כמה חלות שאינן אפיוות ונתנם זו על זו, ואין דעתו להניחם כך לעשותם ככר אחד, אלא על מנת להפרישם ולהבדילם זו מזו'. לכאורה מה שכתב הר"ש 'לעשותם ככר אחד', הכוונה לאפות אותם יחד, דפשיטא ליה לר"ש דמה דתני על מנת להפרישם היינו שהפרישם קודם האפייה.

ולפי זה היה נראה דלא מיירי אלא בנגעה בהם הטומאה לפני האפייה קודם שהפרידם, אבל אחר האפייה תמיד הם מופרדים, ואין הכ"ת שלא יחשבו מחוברים.

אמנם הר"ש מסיים עלה 'ואחרי כן הניחין'. ונראה לכאורה שבא לפרש שהנגיעה הייתה לאחר האפייה, והוקשה לו הרי בזמן האפייה כבר אין החלות נשוכות. ועל זה מיישב דאמנם מיירי שהיה דעתו להפרישם ולהפרידם אחד מהשני עוד לפני האפייה, אך מדובר שבסוף שכהן והניחם להאפות באופן שנושכים זה בזה.

ובהמשך יתבאר בע"ה אם היה לר"ש הכרח לפרש שמדובר גם באופן שהייתה הנגיעה לאחר האפייה. וגם יש לומר בדבדוקא כתב שנגעו לאחר האפייה, דקודם הנגיעה אף בית שמאי מודים שאינן חיבור זה לזה. או יש לדון שאפילו אם כנסן ונשכו שלא על דעת להפרידם, אינן נחשבים חיבור רק לאחר האפייה, ויתבאר מזה עוד בהמשך בע"ה.

הדינים לרמב"ם ולר"ש

ונמצא בין לדעת הרמב"ם ובין לדעת הר"ש כוונת המשנה שהשיכם מדעתו, אלא שברצונו להפרידם. ובין לרמב"ם ובין לר"ש מה שאינן חיבור זה לזה הוא אף אם נאפו בנשיכה.

אלא שלדעת הרמב"ם אף אם מעיקרא חשב להפרידם רק לאחר האפייה אינו חיבור, ולדעת הר"ש רק אם חשב להפרידם לפני האפייה אינו חיבור - אפילו אם בסוף נאפו יחד, אבל אם מעיקרא חשב להפרידם רק לאחר אפייה הרי הם נחשבים כפת אחת, ואם נגע טבול יום באחד מהחלות נטמאו כל החלות.

מהו 'ונשכו'

ומה דתני 'ונשכו' היינו לומר שהבצקים מחוברים באופן כזה שאם ירצה להפרידם ייתלש מעט מאחד הבצקים, וימשך עם הבצק השני. וזה הנשיכה האמורה לחיוב חלה, שאם שני בצקים נושכים זה בזה, הרי הם מצטרפים לשיעור חלה, על אף שאינם מצורפים בסל אחד.

חלות דידן להנ"ל

ולאמור לכאורה היה נראה שחלות שנשכו תוך כדי אפייה ודעתם לחלק ולהפרידם אחרי האפייה, תליא בפלוגתא דהרמב"ם ור"ש. לרמב"ם אינן נחשבים חיבור על אף שלא חשב להפרידם רק לאחר האפייה. אולם לדעת הר"ש, כיון שדעתם להפרידם רק לאחר האפייה, נחשבים הם חיבור זה לזה, וממילא כשמפרידם שוב לא נחשבים לשלמות.

אמנם יש לחלק דהכא אף הנשיכה לא נעשה מרצון, אלא שבגלל שרצו לצופפם בתנור נשכו זה בזה, ויש לעיין אם מחשבה לצופף את העיסות ופסיק רישא שיישכו זו בזו נחשב ככנסן מדעת.

וכן יש לעיין בשיטת הר"ש בסיפא, וכמו שיתבאר בע"ה בגיליון הבא. ■

כל מי שאנוס מלקיים תקנת עזרא שתהא אשה משכמת ואופה [עיין ביאור הלכה סימן רמ"ב ד"ה והוא] נתקל בחלות ולחמניות שתוך כדי אפייה התחברו אחד לשני, והשאלה היא אם אפשר לקחת ללחם משנה חלה או לחמניה המופרדת מכמה לחמניות שהיו מחוברות, או שאינה נחשבת כפת שלמה, ופסולה ללחם משנה. שאלה זו תלויה לכאורה בשני נידונים. א' האם בתחילה שהיו הלחמים מחוברים היו נחשבים ללחם אחד, וממילא כשהפרידם חסר בשלמות, או שגם כשהיו מחוברים לא היו נחשבות כל החלות ללחם אחד, וממילא כשהפרידם לא נגרע להם בשם שלם. ב' אם חיבור החלות נעשה אחרי שקרמו בתנור פני הפת, כיון שכבר חל על כל פת בפני עצמה שם של שלם, ייתכן שגם אם אחרי שהתחברו נדון את שתי החלות לחפצא אחד, אכתי שם שלם לא פקע מיניה. וכיון שהנידון הראשון נפק"מ לטהרות, יש לחפש את הנידון הנ"ל במישניות טהרות, וכמו שיתבאר בעזרתו יתברך.

הנה בהרבה מהחלות שנקנות בשוק יש שני נידונים שאולי חסר בהם בדיון שלם, ולא מתקיים בהם תקנת חכמים לבצוע על לחם משנה'.

חשש פירורים שנתלשים

חשש אחד שמצוי הוא שנחסר מהלחם, כמעט תמיד רואים בקופסא פירורים של חלות שהתפרדו ונפלו מהחלות. גם אם נניח שלא מכל החלות נפלו פירורים, אכתי אקבע איסורא, ועל כל חלה שלוקח צריך לחשוש שממנה נפלו הפירורים.

אלא שעל חשש זה של הפירורים מביא השערי תשובה [סימן רע"ד ס"ק א'] מהחכם צבי שאם נחסר מהפת פחות מכדי שיעור חלה, נחשבת הפת עדיין פת שלמה, [הגם שגבי לחמי תודה אף חסרון כל שהוא פוסל ומגרע בשם שלם, וכמו שכתב החכם צבי שם].

אך עוד חשש יש בהרבה מהחלות, שרואים הרבה פעמים שצופפו את החלות בתנור אחד לשני, כך שתוך כדי אפייה מתחברות החלות זו לזו, וכל קונה מפריד לעצמו כדי צרכו. כמובן שגם אם רואים לחמים מופרדים אי אפשר להיות בטוחים שלא היו בתחילה מחוברים, והלחמים שרואים מחוברים לא ללמד על עצמם יצאו, וכל החלות בחשש שהיו מחוברים בתנור אחד לשני.

הנידון לעניין טומאה

כשבאים לדון אם הפרדת החלות מגרעת בדיון שלם, צריך דבר ראשון לדון אם קודם לכן, לפני שהפרידו את החלות, היו נחשבות כל החלות ללחם אחד, או שגם כשהיו מחוברים היו נחשבים לכמה לחמים².

והנפקא מינה הוא לעניין מגע טומאה, אם שרץ נגע באחד הכיכרות לפני שהפרידם, האם כל הכיכרות נחשבות לאוכל אחד שנטמא מקצתו נטמא כולו, או שכבר קודם לכן כל ככר היה נחשב כמופרד לעצמו, ואין השרץ מטמא אלא את הככר שנגע בו, והככר הסמוך לו רק שני לטומאה, והככר השלישי שאחריו טהור לגמרי, וכדיון חולין הנוגעים בשני.

המשנה בטבול יום

במשנה [טבול יום פ"א מ"א] יש כמה הכ"ת שדומות לנידון הנ"ל של לחמים שהתחברו תוך כדי אפייה, ויש לדון טובא בהכ"ת זו של החלות שתוך כדי אפייה מתחברות אחת לשנייה, אם היא דומה לאחד מהבבות במשנה, ומה דינה לעניין שלם דלחם משנה.

הבבא הראשונה היא 'המכנס חלות על מנת להפריש ונשכו', ותני עלה 'בית הלל אומרים אינו חיבור'. בבבא זו לא חילקה המשנה בין מגע לטבול יום למגע שרץ, אלא סתמא שלבית הלל אין החלות חיבור זה לזה, ויתבאר בע"ה בהמשך באיזה טומאה מיירי הכא.

אחר כך תני עוד שלשה דינים כעין הדין הנ"ל: ב' 'מקצועות נושכות זו בזו', ג' 'ככרות נושכות זו בזו', ד' 'האופה חמיטה על גבי חמיטה עד שלא קרמו בתנור'. ועל כל השלשה בבית הלל תני דבית הלל סוברים שבטבול יום אינו חיבור, ובשאר הטומאות הוי חיבור, בין בטומאה חמורה בין בטומאה קלה דרבנן. וצריך לבאר מה הם הארבעה דינים ששנו בחיבור של ככרות:

א' מכנס חלות - מהו חלות

הדין הראשון נאמר ב'חלות'. ופירשו כל המפרשים שהכוונה לחלה שהופרשה מעיסה, והיא בקדושת תרומה להיפסל מטבול יום. הר"ש מוסיף שהנידון במשנה הוא כשהחלות אצל הכהן. ובפשטות היה נראה שאין כוונת הר"ש לומר שדין המשנה רק בחלות שברשות הכהן, אלא אורחא דמילתא נקט, דמסתמא כן הוא דרך ההווה שהכהן מקבל חלות מכמה ישראלים ומכנסם

2. כמובן שגם אם היו נחשבים לכמה לחמים, עדיין צריך להיזהר להפריד במקום שבו התחברו החלות באפייה, כי אם יתקנו אותם לא במקום המקורי כשהיו עיסה, ודאי שיחסר כאן בדיון שלם. אלא שלחשש זה שנחסר מעט מהלחם הובא כבר מהפוסקים שיש מקום להקל בחסרון שהוא פחות מאחד מכ"ד, שהוא שיעור חלה, מה שאין כן אם נדון את שתי החלות המחוברות לפת אחד, כשהפרידם נחשב שחיסר חצי מהפת.

1. במאמר המוסגר יש להעיר שאמנם תקנת לחם משנה הוא זכר למן, אולם במן לא לקטו לחם משנה כמובן שלנו, דהמן היה כורע גד, דהיינו הרבה זרעונים קטנים וכל אחד מדד לעצמו זרעים בשיעור עומר, [ומסתמא גודל הזרעונים היה שמידת עומר תמלא זרעונים שלמים ולא ינטרכו לחלק זרעון אחד לשנים]. ולפיכך כשאמרה תורה שיהיה ביום ישיי 'לחם משנה', אין הכוונה לעוד פת, אלא לעוד שיעור של זרעים. אולם בתקנה של לחם משנה מספיק גם שני זרעים שלמים, ומצד שני לא יוצאם ידי חובה בשני עומרים אם אינן שלמים.

מושגים באהל

הגאון רא"ד
קורלנסקי
שליט"א

מקום הראוי לבהרת

ביאור הגמ' בערכין לדעת רש"י והרמב"ן

אלא דלכאורה צ"ע אמאי בעי בגמ' לפרש טעמים מ"ט אין ראשו מעכב בפרח בכולו, אמאי לא מפרש בפשוטו דכיון דמקום שער אינו מטמא בנגעי עור בשר וא"כ לא שייך שיטמא בבהרת, וכל מקום שאינו מטמא בבהרת אינו מעכב את הפריחה בכולו, וכדאמרינן במתני' כל הראוי לטמא בנגע

הבהרת מעכב את הפריחה, וראש לא שייך שיטמא בבהרת אלא בחזר ונקרח וכדתנן בפ"ח מ"ה דבכה"ג מטמא מדין קרחת וגבחת דדינו דמטמא בבהרת אבל כל זמן שלא נקרח בכולו אינו מעכב וא"כ אמאי בעי התם לטעמא אחרינא, עוד תמה ברש"י שם בערכין מ"ט מפרש דחלוקים בסימנים אמאי לא קאמר דבעיקרון הם חלוקים דנגע דגופו מטמא בד' מראות ודראשו אינו מטמא אלא בניתוק שער ובכל מראה וצ"ע.

ובביאור הדבר יש להקדים את פלוגתת הראשונים מהו נתק א. רש"י כתב בויקרא פרק י"ג פסוק ל' כתב וז"ל נתק הוא כך שמו של נגע שבמקום שער, ודייק הרמב"ן (שם) מדברי רש"י דנתק היינו מראה נגע שהוא במקום שער, והוכיח הרמב"ן מדברי רש"י בפסוק מ"ב גבי קרחת וגבחת, דכתב רש"י שאינו נידון כמראה נתקים של מקום שער, שאין מיטמאין בארבע מראות, דמבואר מרש"י דהך מראה של נתק אינו אחד מד' מראות, אלא הוא מראה בפנ"ע, ועוד למד הרמב"ן מדברי רש"י דנתקים הוא במקום שער, והיינו דנתק הוא מראה מסוים של נגע שנוולד במקום השער, וטמאותו מחמת עצם המראה שהוא מראה של נגעים הבאים במקום שער, ב. דעת הרמב"ן דכל זמן שהראש והזקן יש בהן שער אינן מטמאין במראות נגעים כלל, וע"כ דנתק היינו כאשר ימרט מקום בראש וינשר השער שבו מעיקרו ונעשה המקום חלק ופנוי מכל שער, הוא הנקרא נתק והוא הנגע הטמא, ולכך נקרא נתק בעבור שנתק משום השער, ולא שנתק היינו שם של מראה, אלא נתק היינו ניתוק השער וזהו הנגע, והוסיף הרמב"ן בהמשך דבריו דאע"פ דבעי ניתוק שער וזהו הנתק מ"מ לא מטמא רק בנוולד בו מראות נגעים, והיינו שנוולד במקום הנתק אחד מד' מראות נגעים, ורק בכה"ג חשיב נגע טמא, והיינו דנגע הנתק הוא ניתוק השער ונולדו במקומו אחד מד' מראות נגעים, ומעתה בין לדעת רש"י ובין לדעת הרמב"ן צ"ע דהא מקום שער לא מטמא משום נגעי עור בשר אלא מדין נתק, וכיון דהוי מדין נתק ולא חשיב עור בשר מה"ת שיעכב בפריחה, וצריך לומר דסו"ס כיון דבעי שיהיה בנתק בהרת הו"א דאע"פ דאינו מדין עור בשר מ"מ דינו דמעכב את הפריחה דהא סו"ס שייך שיהיה בו גם מראה נגע, ולכן בעי קרא מיוחד למעט דמקום השער אינו מעכב אע"פ דשייך שיהיה שם נגע בהרת.

ביאור הגמ' בערכין לדעת הר"ש ושא"ר

אמנם עדין צ"ע דהנה דעת הר"ש בפ"י מ"א ובפ"ג מ"ה ובפ"א מ"ד וכ"ה ברא"ש וכן הרמב"ם בפ"ח מטו"צ הל' א', דנתק הוא נשירת השיער בידי שמים, וזהו הנגע, ולא בעינן שיהא בו שינוי מראה, אלא עצם נשירת השיער הוי נגע, והא דכתיב בתורה ומראה עמוק מן העור, משמע דאיכא מראה לנגע, היינו לומר דדוקא שנשר השיער בידי שמים, ולא שנשר בידי אדם, ולדבריהם לא שייך בנתק מראה בהרת וא"כ צ"ע מה"ת שיעכב בפריחה, והא זהו דינא דמתני' דכל שלא שייך בו מראה בהרת אינו מעכב בפריחה, וא"כ אמאי בעי קרא נוסף למעט דאין נתק מעכב בפריחה, ובאמת בדעת הר"ש גופא יש לדון דס"ל דלעולם שייך שמקום הנתק יטמא גם מדין בהרת וכנראה מדבריו בפ"ג מ"ה וכן מדבריו בפ"ו מ"ח דאם יולד במקום הנתק בהרת דינא דתטמא בשער לכן כדן בהרת בעור בשר, אלא דלפ"ז תיקשה אמאי באמת אינה מעכבת בפריחה, והא הוי מקום דנקרא עור בשר, ובאמת מדברי הר"ש בפ"ו מ"ח נראה דנתק מעכב בפריחה דהא שייך שיוולד בו בהרת וצ"ע א"כ איך יבאר את דברי הגמ' בערכין על מה קאי הך מיעוט דראשו אינו מעכב וצ"ע, ויעוין בחזו"א סימן ו' סק"ח שעמד בזה, ויעוין בדבריו סימן ד' סק"כ וסימן ז' סק"ז מה שביאר בדברי הר"ש.

ושמא יש לומר דהו"א דנהי דנתק לא בעי מראה ודינו דמטמא גם ללא מראה מ"מ אי יולד בו מראה בהרת שפיר חשיב מראה נגע, והיינו דאע"פ דלא בעי שיהיה בו מראה נגע היכא דיש בנתק מראה נגע הוי נמי חלק מהנגע וכיון דהבהרת שבו הוי חלק מהנגע הו"א דהך מקום מעכב בפריחה, והיינו דעצם זה ששיך שם מראה בהרת שיהיה נגע זהו גופא סיבה שיעכב את הפריחה וקמ"ל דמקום הראש אינו מעכב את הפריחה, העולה מכל הנתבאר דראש אינו מעכב בפריחה בין ביש בו שער ובין ביש בו נתק ודוקא היכא דנקרח בשייך נגע דבהרת דינו דמעכב דהא הוי בכלל עור בשר. ■

פרק שמיני משנה ה' כל הראוי לטמא בנגע הבהרת מעכב את הפריחה כל שאינו ראוי לטמא בנגע הבהרת אינו מעכב את הפריחה, כיצד פרחא בכולו אבל לא בראש ובזקן ובשחין במכוה ובקדח המורדין, קמ"ל מתני' דכל מקום הראוי שיהיה בו נגע הבהרת דינו דמעכב את הפריחה אבל מקומות שלא שייך שיהיה בהם נגע בהרת אינם מעכבים את הפריחה, ופירשו הראשונים דכל מקום שנחשב לעור בשר שייך שיהיה בו נגע הבהרת ומעכב את הפריחה וכל מה דלרא הוי בכלל עור בשר אינו מעכב את הפריחה, ובתו"כ פרשתא ג' פרק ד' הל' ב' יליף לה מקרא את כל עור הנגע עור הראוי לקבל נגע פרט לשחין המורד ולמכוה המורדת, וכו' אי כולו הפך לכן יכול תוך ראשו תוך רגליו ת"ל למראשו, להוציא תוך ראשו, עד רגליו להוציא תוך רגליו, והנה הא דנתמעט דתוך הראש ותוך הרגל אינו מעכב בפריחה, פירש הראב"ד דראש היינו באופן שיש בו שער דאין בו נגעים אלא א"כ נקרח, וכן תוך רגליו היינו כף הרגל דתנן בפ"ו מ"ח דאינו מטמא בנגעים משום דהוי בית הסתרים, והא דבעי קרא מיוחד למעט ראש ורגל ולא נלמד מקרא דעור הנגע, דילפינן דדוקא עור הראוי לקבל נגע מעכב את הפריחה, משום דכתיב בקרא מראשו ועד רגליו והו"א דעד ועד בכלל, לכן בעי למעט אותם בפנ"ע.

ביאור הגמ' בערכין

והנה בגמ' בערכין דף י"ח ע"ב אמר' מ"ט דאין הראש והרגל, מעכבין בפריחה, איבעית אימא שאני סימנים דגופו מסימנים דראשו ואיבעית אימא לכל מראה עיני הכהן, ובפשוטו נראה לפרש דאין זה שני ביאורים מ"ט אינם מעכבים את הפריחה אלא דביאור אחד מבאר אמאי נתמעט ראשו שאינו מעכב בפריחה ומפרש דכיון דאינו בכלל נגעי עור בשר דהא אין בו אלא טומאת נתקים לכן אינו מעכב, ואב"א מבאר אמאי רגלו לא מעכב בפריחה, והיינו כף רגלו דהוי בית הסתרים כמבואר בפ"ו מ"ח, ונתמעט מלכל מראה עיני הכהן, ולפ"ז אתי שפיר סוגיא דהתם כמתני' דבאמת דוקא ראשו דלא נקרח, וכן בית הסתרים, דאין בהם נגעי עור בשר, אינם מעכבים את הפריחה, וכן פירש במלבי"ם אות פ"א ובשפת אמת ערכין (שם).

דעת רש"י בערכין

אמנם רש"י (שם) פירש דאב"א קמא קאי לגבי ראשו דכיון דסימני נגע שבמקום שיער נידון בשיער צהוב ובנגע שבמקום בשר נידון בשיער לבן ובפסיון, לכן נתמעט דאינו מעכב, ובאב"א בתרא פירש דהוי סברא בין לראשו ובין לרגליו דראשו משום שאינו יכול לראות מפני השער, וברגל בין אצבע לאצבע, העולה מדברי רש"י דלגבי ראשו מפרש שני טעמים אמאי אינו מעכב את הפריחה חדא דהסימני טומאה שלו שונים מבהרת, ועוד דלא שייך שהכהן יראה כיון שיש שם שיער, והנה מפירושו הראשון דפירש דנגע שבמקום שיער נידון בשיער צהוב, מבואר חידוש דגול דשייך טומאת נתקים בראש כשעדיין לא נקרח ראשו, דאי ליכא טומאת נתקים קודם שנשאר השיער א"כ מה שייך לומר דמטמא בשיער צהוב, ובאמת כך מבואר בפירושו על התורה ויקרא פרק י"ג פסוק כ"ט ל' וכך דייק הרמב"ן בדבריו דד' מראות נגעים שנולדו במקום שער ראשו הרי הן מטמאים מדין נתק ודינם שמיטמאים בשער צהוב, ומשו"ה פירש דהא דהך מקום אינו מעכב בפריחה כיון דחלוקים בסימנים, אלא דא"כ צ"ע מה דפירש באב"א דאינו מעכב כיון דיש שם שיער ולא שייך ואין הכהן יכול לראות והא דעתו דשייך טומאת נתקים בראשו שיש בו שיער, וא"כ מה שייך לומר דא"ל לראות במקום שער, עוד תמה במל"מ בפ"ו הל' א' דלא מצינו שבין אצבע לאצבע חשיב בית הסתרים, וא"כ אמאי נחשב שאין הכהן יכול לראות שם, וביאר בשפת אמת דס"ל לרש"י דהך מיעוט אינו אלא לגבי דין פרח בכולו דאע"פ דשייך שיהיה שם נתק ויטמאו הכהן על נתק זה מ"מ לגבי דין פרח בכולו חשיב מקום שאינו יכול לראות ואינו מעכב בפריחה, ומעתה מיושב דאע"פ דשייך שם נגע של נתק וה"ה חשיב מקום גלוי מ"מ לגבי דין פרח בכולו נתמעט הך מקום וצ"ב.

דעת רבנו גרשום

ברבינו גרשום בערכין שם ג"כ פירש דהך טעמא דלכל מראה עיני הכהן קאי נמי על ראשו, דהא דאין הראש מעכב בפריחה משום דאין עיני הכהן שולטות להסתכל בראיה אחת ראשו ורגליו עכ"ל ולכאורה לדבריו הוי מיעוט מיוחד לגבי דין פרח בכולו דבעי שיפרח במקום דיכול לראות בסקירה אחת, וכן ביאר את דבריו בחידושי הגר"י שם אלא דתמה על זה, דאיך שייך לומר דבעינן שיהיו נסקרין בסקירה אחת, והא כל גופו לא שייך שיראה בב"א וצ"ע, וצריך לומר דליכא הלכה שיראה את כל גופו בבת אחת אלא דיראה את ראשו ורגליו בבת אחת, וכיון דא"א נתמעט דאין ראשו ורגליו בכלל וצ"ב.

אהלות (פ"ב מ"ב) מלוא תרוד רקב שגבלו במים אינו חיבור לטומאה. ופי' הר"ש דהיינו בין לענין אהל ובין לענין טומאת מגע. ולכאורה צ"ב מ"ש מעיסה שנילושה במים שהיא מקבלת טומאה, כדמוכח בתוספתא (עוקצין פ"א ה"ח) הביאה הר"ש (טבול יום פ"ג מ"ה ד"ה לא) דתניא עיסה שנילושה במי פירות טהורה שאין לה דבר שמחבר את האוכלין אלא שבעה משקין בלבד. ופי' הר"ש מאחר שאין מכשירין אלא שבעה משקין בלבד אבל מי פירות לא, כמו כן אין מחברין. משמע שמים כן מחברים. וכן מפורש בשו"ע (יו"ד סי' שכב סעי' ד) שעיסה נטמאת (וד"ז לכאורה הוא פשוט ולא מצאתי קצת מקור יותר ברור).

ולכאורה יל"ע אמאי לגבי עיסה המים מחברים את הקמח זל"ז כדי שיצטרף לכביצה ותקבל העיסה טומאה, ואילו ברקב אין המים מצרפים אותו לענין טומאה.

הרה"ג רבי אביעזר כהן שליט"א

"כולל טהרות" סניף ביהמ"ד שערי תורה קריה חרדית בית שמש

בדין קשר למוטה לענין טומאה

כלים פי"ט משנה א' הנוגע מן הקשר ולפנים טמא מן הקשר ולחוץ טהור, וביארו הר"ש והרע"ב דאם קשר חבל אחר לזה החבל שסורג בו אין החבל האחר חיבור מן הקשר ולחוץ.

ובתפארת ישראל בועז סק"ב מקשה מאי שנא מבכל דוכתא לענין שבת ולענין כלאים אמרינן דקשר של קיימא הוה חיבור, ומתירין וי"ל איסורי מטומאה לא ילפינן דבטומאות וטהרות הלכתא גמירי להו דאפי' קשר של קיימא לא הוה חיבור וכן משמע מתוספתא שהביא הר"ש דרך תפר הוה חיבור.

ויש לעיי' בדבריו דהרי בשבת דף כג ע"א מקשה הגמ' לענין מחט של יד שניטל חררה או עוקצה לענין שבת נחשב כלי ולענין טומאה אינו נחשב כלי דבפי"ג מ"ה איתא מחט שניטל חררה או עוקצה טהורה, ואיכא בגמ' ב' תירוצים אביי אמר דאין להקשות מטומאה על שבת דבטומאה צריך כלי מעשה משא"כ שבת צריך דבר הראוי, ורבא ס"ל דהקושיא מטומאה על שבת היא קושיא כמו דלענין טומאה אין זה כלי כן לענין שבת, ובפשטות נחלקו אביי ורבא אם אפשר להקשות מטומאה על שבת וה"ה להיפך משבת על טומאה או דאינם שווים וחלוקים בדינם, וא"כ לדברי רבא הדרא קושיא לדוכתה מה שהק' דהרי לענין שבת קשר של קיימא הוה חיבור וכן לענין כלאים ולמה לענין טומאה לא הוה קשר וטהור.

הרה"ג רבי פנחס זעליג בלויא שליט"א

"כולל טהרות" סניף ביהמ"ד שערי תורה קריה חרדית בית שמש

בענין טומאת מעת לעת בזב

הנה בתוספתא [פ"ג הובא בר"ש פ"ד מ"ו] אי' גבי חומר בזבא מבזב שהזבא מטמאה מעל"ע משא"כ בזב, ובביאור הגר"א ביאר מטעם דהיא מטמאה בפנים כבחזין וחיישי' דכוללי בית הרחם העמידוהו, משא"כ בזב דאין מטמא בפנים כבחזין,

והנה כ"ז בראיה, אבל בכתם דזב היינו שמצא בבגדו [ובד"כ הכי הוא דהא אינו בא בהרגשה, וכדמצינו דזב יוצא בכיס שלו] יל"ד מאימתי מטמא [ובדאי ל"ש ביה קולות דכתמים, כיון דלא בעי הרגשה כנדה, ולית ליה שום תליות], ובפשוטו הוא תלוי בנידון של כל הטומאות כשעת מציאתן. והיא מטמא מפקידה לפקידה, דלא שייך ביה מעל"ע דמבואר בגמ' נדה ד: דשיעור מעת לעת הוא משום קנסא, [ולכא' גם חשיב מקום מציאתן דכתבו התוס' ריש נדה גבי נדה "ראשה נמי מקריא מקום מציאתה דכל מקום שהיא טומאתה עמה" ושם משום דמטמאה בפנים כבחזין, ויל"ע],

והנה הראשונים טרחו למצוא חילוקים אמאי גבי נדה לא אמרינן הך כללא דכל הטומאות כשעת מציאתן דהתם לשרוף והכא טומאת מעת לעת היא רק לענין תללות, שי' התוס' ריש נדה דכל הך כללא דכשעת מציאתן הוא חומרא גבי קדשים וטהרות וגבי נדה הקילו לתלות משום דלבו נוקפו, ולפי"ז בזב דל"ש האי טעמא יהא דינו לשרוף ומאידך בחזין יהא טהור, והרמב"ן והר"ן כ' מטעם דאשה מעיקר הדין

נחשבת לבדוקה והחמירו גבי קדשים וטהרות מטעם דשכיחי בה דמים ולפי"ז יל"ד גבי זב האם חשיב כבדוק וא"כ ל"ש ביה חומרא דקדשים וטהרות כיון דל"ש ביה דמים והיא טהור למפרע [ולכא' תלוי בהא דראוהו חי מבערב דמבואר בתוס' ד. שהוא מטעם ס"ט ברה"ר ולדבריהם ב. ל"ש זה בספק ראייה, אא"כ נימא מטעם חזקה דהא ל"ש ביה דמים], אמנם לדעת התוס' רי"ד [קידושין עט.]. דהחילוק הוא בין דבר המטמא לדבר הנטמא לכא' זב דינו כאשה ויהא דינו לתלות, ואמנם עכ"פ יהא מפקידה לפקידה ולא רק מעל"ע וכש"נ, וצ"ע בכ"ז,

הרה"ג רבי אהרן גולדשטיין שליט"א

"כולל טהרות" - סניף מנחת יהודה

איתא באהלות סוף פ"א דרמ"ח עצמות שבאדם מטמאין כמת, בין שנתלשו מן החי ובין שנתלשו מן המת, ובלבד שיהיה עליהן בשר כראוי, דהיינו שאף שנחסר קצת מבשרן אם היה כמותן בחי היה מעלה ארוכה [שאם אבר כזה היה מחובר לאדם והיה נחסר ממנו הבשר היה חוזר ומעלה בשר על האבר כברייתו].

והנה אי' בחזקת קכה. למסקנת הגמ', דאם יש בתוך העצם מח הרי המח מעלה ארוכה לבשר האבר מבחוץ והרי הוא כאבר שלם [ועצם שאינה מטמאה באוהל היינו רק בשאין בה מח].

והנה הרמב"ם (טו"מ פ"ב ה"ה) העתיק לדין זה וז"ל: מִחַ שְׁבִיתוֹ הַעֲצָם הָרִי הוּא מְעַלָּה אֲרוּכָה מִבְּחוּץ. לְפִיכָךְ קוּלִית הַמֵּת [וְהוּא עֲצָם הַסֵּתוּם מְשֻׁנֵּי קְצוֹתָיו] אִם יֵשׁ בְּתוֹכָהּ מִחַ כְּדִי לְעֵלּוֹת אֲרוּכָה הָרִי זֶה קָמַת שְׁלֵם.

וצ"ע למה כתב הרמב"ם הדין דווקא בקולית המת ולא בקולית החי, דהא גם בעצם מן החי אם נשתייר בשר כדי להעלות ארוכה מטמא כמת.

והנה על המשנה בחזקת שם לק"מ למה נקטה דינה בעצם מן המת, דהגמ' העמידה דהתם מייירי בטומאת בשר, וא"כ הא קי"ל דבשר מן החי טהור, אמנם הרמב"ם שהוציא את עצם הדין ממשנתנו שאם המח מעלה ארוכה ה"ז נחשב כאבר שלם למה לא כתב דה"ה בעצם מן החי. וחיפשו הרבה ולא מצאנו מי שיכתוב דה"ה בקולית החי או שיעיר על השמטת הרמב"ם, ושאלו גדולי ת"ח ולא מצאו מענה, ונודה טובא למאן דידלה לן חספא.

הרה"ג רבי משה חיים וייס שליט"א

כולל טהרות סניף רמת בית שמש ג'

בדיני צמיד פתיל

במשנה בכלים (פ"י מ"ב) נתבארו דיני המקיף בצמיד פתיל, דהיינו במה ידיקו את המכסה אל הכלי כדי שהטומאה לא תבקע לתוכו. ואיתא שם שמקיפים [היינו שיהיה מוקף צמיד פתיל] בסיד ובשעווה וכד' ובכל דבר המתמרח, אבל לא בכעץ ועופרת שאינו מתמרח – שנקרא 'צמיד' ולא 'פתיל'.

והנה באהלות (פ"ט מ"א) כתב המהר"ם מרוטנבורג שאם יש ככוורת פתחים וחורים אפשר לסותמם בקש והטומאה לא תכנס לתוכם. והקשה מהמשנה הנוכרת שאין מקיפין אלא בדבר המתמרח, ולא בקש שאינו מתמרח. ותירץ שקש ותבן הוא דבר רך ונדבק יפה, והוא שפיר כשר לצמיד פתיל, ולא אתי לאפוקי אלא כעץ ועופרת שאינם נדבקים מאחר שהם דבר קשה על דבר קשה, אבל דבר רך [אפי' על גבי קשה] שפיר נדבק וסותם.

והנה המהר"ם הביא ראייה לדבריו מהסוגיא בבב"ק (קה.), דרבא נסתפק אם חבית שניקבה וסתם חציה אי מהני למעט שיעור הנקב, והביאו ראייה ממשנתנו (שם מ"ו) שחבית שניקבה לא מהני אם יסתמוה בזמורה שהוא ענף עץ, אלא אם כן מירח מן הצדדין, וחזינן שסתימת חציה לאו כלום היא. ופרקינן בגמרא שם, דסתימת זמורה ודאי לא מהני ואינה דומה כלל לסתימת חציה, כי הזמורה אינה עומדת בלא מירוח אלא נופלת ולכן אינה נחשבת סתימה כלל, אבל בעיין דמירח חציה עומדת גם בחציה. והוכיח מהכא המהר"ם וז"ל: אלמא, דכל מידי דקאי מהני לענין סתימה כשסותם יפה.

וחזינן חידוש גדול בדברי המהר"ם, שלדין צמיד פתיל מהני כל דבר ד'קאי' דהיינו שעומד בלא ליפול, וא"כ יהיה מהני לסתום בכעץ ועופרת אם יחזקו במסמרין וכד' שלא יפול, וזו לא שמענו מעולם.

אמנם המהר"ם עצמו סיים דבריו 'כשסותם יפה' כנ"ל, אמנם לכא' זה רק לצד

מבי מדרשא

הערות קצרות
בעניני טהרות
מתורתם של
אברכי "כולל
טהרות" שליט"א

אין כאן ריפוי הנגע, ונתקטן הנגע טהור משום דרואים דנרפא הנגע אבל אם הוא לא נרפא אלא שיש בו שחין זה לא מטהרו.
ג. משה"ק גיסי המופלג הגרי"ז פלאי שליט"א, לדעת ב"ה אם חשב להוציא המת בפתח אחד ואח"כ הוציאו בפתח אחר דכל הפתחים טהורים חוץ מפתח שהוציא ממנו, והקשה דלא שייך בזה ברירה דהוברר שהיה עומד לצאת בפתח זה כיון

דמתחילה חשב להוציאו בפתח אחר

ולכאורה לק"מ דברירה הוא דמה שקרה בסוף הוברר למפרע שזה הפתח, וכיון שבפועל יצא מפתח זה הוברר למפרע שזה הפתח של הטומאה ואף אם חשב אחרת מעשה מוציא מיד מחשבה, ולמפרע הוברר דעמד לחשוב להוציא מפתח זה ושיוציא בסוף מפתח אחר א"כ הפתח הוא לפי המעשה שיוציא בסוף ומחשבה אין מפקיע מברירה, ואם כתב גט לאיזה שתצא תחילה וחשבו שניהם שאחת תצא תחילה ולבסוף יצא השניה קודם אמרי' ברירה דהשניה עמדה לצאת קודם אף אם היה מחשבה הפכית.

הרה"ג רבי מרדכי שמואל הלוי פישל שליט"א

כולל טהרות סניף מנחת יהודה בני ברק

במבי מדרשא ויקהל, הקשה הרה"ג ר' יהושע פאלי שליט"א, במה ששינינו (פ"ז מאהלות מ"ד) המת בבית ובו פתחין הרבה כלן טמאין, נפתח אחד מהן הוא טמא וכלן טהורים, חשב להוציאו באחד מהן או בחלון שהוא ארבעה על ארבעה טפחים, הציל על כל הפתחים, בית שמאי אומרים והוא שחשב עד שלא ימות המת, בית הלל אומרים אף משמת, ע"כ, ומבואר בגמ' ביצה י' א' אליבא דרבא, וכן דעת רב אושעיא בעירובין ס"ח א' דב"ב מטהרים אפי' בכלים דלמפרע ומשום דיש ברירה, וב"ש פליגי משום דאין ברירה, והא דמודים ב"ש בנפתח, היינו לענין מכאן ולהבא, וכמש"כ רש"י ותוס', ולפ"ז לכא' הא דלב"ש אין טהורים הכלים מכאן ולהבא בחישוב, היינו משום דאין מחשבה מועלת להפקיע שם טומאה שכבר חל על הפתח, אלא רק מעשה, ולכא' גם ב"ה מודו גמחשבה לא מהני לבטל הטומאה שכבר חלה, אלא דס"ל יש ברירה, ומעולם לא חל שם טומאה על הפתח. ועפ"י הקשה הרה"ג הנ"ל, בהא דתניא בתוספתא המובא בר"ש משנה זו, שאם חישב מעיקרא להוציאו בצפון ונמלך להוציאו בדרום, מהני מחשבתו, ואמאי, הרי הכא לכא' לא שייך יש ברירה, וא"כ לכו"ע אין מחשבה מועלת להפקיע הטומאה. והנה קושייתו נכונה לפי פירש"י בעירובין שם בדעת רבא, וכן מבואר באורך בצל"ח בביצה שם, דאליבא דב"ש אף מכאן ולהבא אין מועיל המחשבה, דלכו"ע אין מועיל מחשבה להפקיע טומאה שכבר חלה, ורק ע"י ברירה מהני מחשבה, וכיון שאין ברירה אין המחשבה מועלת כלל, והיינו דמחלק מתני' בין נפתח לחישוב, שבנפתח מהני המחשבה עכ"פ מכאן ולהבא דמעשה מהני להפקיע הטומאה, משא"כ חישב. וכפירוש זה משמע ג"כ בר"ש במתני' שכתב דפליגי אפי' בכלים דלמפרע, דמשמע שגם מכאן ולהבא פליגי. אך רש"י בביצה (ד"ה אף משימות) כתב דלרבא פליגי ב"ש וב"ה בכלים שבין מיתה למחשבה, ומשמע שכלים שבאו אחר מחשבה לכו"ע טהורים, דלכו"ע מחשבה מהני לטהר מכאן ולהבא, ועי' בראש יוסף שהוכיח כן מדברי התוס' שם, וגם בצל"ח משמע שהבין כן בד' התוס'. [ועי' ג"כ במהרש"א שם]. ולפ"ז צ"ל דהא דאירי ברישא דוקא בנפתח, היינו דאתא לאשמועי' שנפתח מהני אף בלא מחשבה להוציאם דרך שם. ולפ"ז א"ש התוספתא דמחשבה מהני מכאן ולהבא אליבא דכו"ע.

הרה"ג רבי אליעזר דוד פישל שליט"א

כולל טהרות – סניף מנחת יהודה בני ברק

האחד בבעיית רבא, שלא מהני סתימת חציה, דלצד דמהני סתימת חציה ליכא למימר דבעינן סתימה יפה, דהלא אפילו סתימת חצי הוי סתימה, ומה גרע אם אינו נדבק לכלי ויש חללים בין הכלי לסתימה. ועוד, דא"כ היה על הגמרא לפרוך שהזמורה אינה סותמת יפה ולא שאינה עומדת. אלא ודאי כדאמרן, וא"כ הדרינן לקושין, האם לפי הצד בבעיית רבא דאין צורך לסתום הכל אלא מחצה – יוכלו לסתום בבעץ ועופרת באופן שיעמוד יפה ודלא כדמשמע מפשטות משנתנו.
[והקושיה היא גם להלכה, מאחר דהגמ' לא פשטה בעיית רבא, והרמב"ם (פכ"ב מטו"מ ה"ח) פסק שהוא ספק אם נקרא צמיד פתיל או לאו] אלא שהוא ביאר באופ"א את בעיית רבא].

ואציין, דלכא' רבא לא איירי בסתימת צמיד פתיל בפי הכלי, דשם ודאי לא מהני סתימת חציה עד שיסתום הכל (עי' תוס' שבת צו. ד"ה ולענין), אלא מיירי בסתימת נקב דשם ייתכן דמהני סתימת חציה למעטה משיעור נקב [וא"כ היה אפשר ליישב שבסתימה מן הצד אכן עוזרת סתימת בעץ ועופרת], אמנם במשנה בריש פ"י דכלים איתא שהצלת צמ"פ הוא 'בין מפיהם בין מצדיהן', ופי' כל הראשונים דהיינו בין סתימת פי הכלי ובין סתימת חור שנתהוה מן הצד, ולכא' ע"ז קאי משנה ב' שם המתחלת 'במה מקיפים – בסיד וכו', אין מקיפין לא בבעץ ולא בעופרת', ומשמע שגם בסתימת נקב לא מהני אם אינו מתמרח אף אם אינו נופל אלא עומד בחוזק.

[ובדוחק יש לתרץ דמיש"כ המהר"ם הנ"ל 'כשסתום יפה' היינו גם לצד דמהני סתימת חציה בעינן שיסתום החצי יפה, וצ"כ בסברת הדבר ובגדר הדבר].

הרה"ג רבי משה חיים וייס שליט"א

כולל טהרות סניף רמת בית שמש ג'

בדין פשיון במראה שלא מצטרף עם הנגע

דעת הר"ש פ"ג מ"ג דפשיון מטמא אף אם הוא מראה שלא מצטרף למראה הנגע כגון בהרת כשלג ופשיון כקרום. והראב"ד בתו"כ פ"א ה"ד סובר דפשיון מצטרף דוקא במראה שמצטרף עם הנגע. וכן נראה ברמב"ם פיה"מ פ"א מ"ה.

ויש לעי' לדעת הר"ש אם יש לו פשיון כגרים במראה שלא מצטרף עם עיקר הנגע, אם יכול לדון את הפשיון גם כנגע לעצמו ואז אם יולד לו סימני טומאה בפשיון וכדו' אף אם ילך האדם, הפשיון ישאר בטומאתו,

ולקמן ספ"ד נחלקו ר"ע ורבנן אם יש טומאה לפשיון בפ"ע כ"ז שהאדם קיים דלר"ע יש ולרבנן אין, דהפשיון טפל לנגע, אמנם בגוונא שהפשיון אינו ממראה הנגע אפשר לדון הפשיון כנגע לעצמו, וצ"ע.

והנה כתב החזו"א סימן ד' סקט"ז דלדעת הראב"ד דפשיון הרחוק מטמא בכגרים אם נולד פשיון רחוק כגרים משמש בדין פשיון לנגע ראשון ומשמש לעצמו דין נגע בתחילה, ואילו בפשיון הקרוב כה"ג אף שיש בו כגרים אינו נדון בפ"ע ואין רק החלט ולא הסגר ואם הלך האדם יראה כתחילה, עכ"ד עי"ש.

ולכאורה גם בקרוב יש להסתפק כנ"ל כיון שלא מצטרף עם הנגע דאינו במראה אחד ידונו אותו גם לעצמו,

אכן זה תליא בגדר הדין דפשיון מטמא אף שאינו מצטרף עם מראה הנגע, ד"ל משום דפשיון אין גדרו שנהיה נגע אחד יותר גדול אלא זה סימן טומאה בנגע היכא דפשה, וכדמוכח בראב"ד דפשיון רחוק מטמא אף דאיי"ז נגע אחד יותר גדול. אך מ"מ גם להראב"ד בע' שלא יהיה הפסק בין האדם לפשיון בדבר שאין מיטמא בנגע כגון שחין מכוה בוהק כמבואר בסוף פ"ק, או י"ל דבאמת הפשיון מצטרף להיות נגע אחד גם אם אינו מאותו מראה, ובזה יש ב' ביאורים או משום דכשיש שיעור נגע תו מצטרף עמו כל מראה וכל דין צירוף שצריך הוא רק ליצירת הנגע, אבל אחר שיש נגע כבר מצטרף עמו כל מראה, ועוד יש לבאר דפשיון כיון שהוא סימן טומאה בנגע זה עצמו סיבה שיצטרף עם הנגע ויהיה איתו נגע אחד ולא נוכל לדונו כנגע לעצמו.

ב. משה"ק הרי"מ זאקס שליט"א, בנסמך השחין תיפו"ל שטהור משום שנתקטן הנגע וא"צ לזה שאין סימן בשערות עכ"ד, בפשוטו י"ל דהמשנה אמרה נפק"מ להקל גם בשבוע השני דאז גם אם לא נתקטן הנגע טהור, ולכן נקטה נפק"מ להקל שאין לו סימני טומאה,

ועוד יל"ד דבנסמך השחין וכו' לא חשיב נתקטן הנגע דאף דאין לזה דין נגע מ"מ

המשך 'צורתא דשמעתתא' מעמ' ה'

וברמב"ם (פ"ז מטו"צ ה"ד) מבואר דגם בוחק מעכב רק כבעדשה ולא בפחות מכעדשה. אמנם הא ל"ק דהרמב"ם לשיטתיה דבוחק נמי חשיב מחיה וכש"כ בפיהמ"ש (פ"ו מ"ו, וכו"ה משמעות דבריו בפ"ג מטו"צ ה"ב), וא"כ בוחק חשיב נמי כמחיה, אמנם אכתי קשה דהרי גם בשחין ומכוה שנעשו צרבת איכא פריחה בכולו, ומשמע דגם בהו אין מעכב פחות מכעדשה, והרי בשחין ומכוה ליכא דין מחיה, [ולכאוו' בנגעי שחין ומכוה לא יצטרף בשר חי להשלים שיעור נגע כיון דל"ה מחיה], וא"כ אמאי בזה אין מעכב בפחות מכעדשה.

המשך 'דברי חכמים' מעמ' ו'

ויש לדמות זאת לתוספתא [שהביא הר"ש לעיל פ"ז מ"א] 'היתה בהרת בגוי עד שלא נתגייר ומשנתגייר נסמכה לה בהרת אחרת וכו' ואינה מעכבת את הפריחה'. כלומר דאע"פ שהבהרת שהיתה בו קודם שנתגייר אינה טמאה [דהויא נולד בפטור], מ"מ אינה מעכבת את הפריחה, [שפרחה מהנגע השני]. הרי מוכח דאע"פ שאינה נגע ומ"מ גם לא פרחה מן הנגע, אינה מעכבת את הפריחה. [וגם הקושיה הנוספת דהנגע הטהור יעכב דהא אינו בשם נגע מתיישבת, דהא גם שם הנגע הראשון הנולד בפטור אינו כלל בשם נגע. ועיי"ש בר"ש ובביאור הגר"א על התוספתא, והטעמים שמפרשים אמאי אינו מעכב את הפריחה שייכי גם בענין דידן].

בהא דהר"ש לא פירש כהרא"ש

ובהא דהר"ש לא ניחא ליה בפירוש הרא"ש אפשר לומר בב' אופנים, א' האופן הפשוט הוא דחולק על עיקר סברתו, וס"ל דהואיל והפריחה התחילה מן הטהורה, גם כשעברה דרך הטמאה אכתי דיינינן לה שהיא פריחת הטהורה, וממילא דאי לאו דטמאה נעשית טהורה הו"ל פורח מן הטהור. ב' יש לומר דלעולם הר"ש מודה דמהטמאה ואילך הוי פריחה מן הטמא, אלא דס"ל

המשך 'רווחא שמעתתא' מעמ' י"א

בדין שיהיה גם בזה ביטול הפריחה, כמו שחזרה לצרבת דאינה בשר חי, וכן חזרה לראש, וזה מה דהוק' לרא"ש וע"ז כ' הרא"ש דהוא גזיה"כ, [ועי' עיוני נגעים מהגר"ד וולפסון שליט"א פ' כי תשא]

והנה הרמב"ם פליג על הר"ש והרא"ש וס"ל דפרחה בכולו ולא בראש וזקן וכן בשחין המורד, ואח"כ נקרחו ונעשו צרבת דטמא, וכ"ה ביד פ"ז ה"ו וכפיה"נ גירסא אחרת היה לו במשנה, ועי' חזו"א שם, [וכן ס"ל דפחות מעשה אינו מעכב פריחה] והחזו"א תמה ע"ז מהתו"כ [פרש' ג' פ"ה ה"ג] דתניא, בו מה ת"ל מנין אתה אומר פרחה בכולו אבל לא בראש ובזקן בשחין ובמכוה ובקרח' המורד' חזר הראש והזקן ונקרחו והשחין והמכוה והקרח ונעשו צרבת יכול יהא טמא ת"ל בו בהופך, אם הפך טמא, הא אם חזר לראש ולזקן ולמכוה ולקרח אינו טמא, הרי דאינו טמא,

וכן תמוה מה שכ' שפחות מעדשה אינו מעכב, והרי תניא בתו"כ לעיל מינה, בפרשתא ג' פ"ד ה"ה מה ת"ל את כל בשרו מנין אתה אומר פרחה בכולו, אבל לא כחצי עדשה הסמוך לראש ולזקן לשחין ולמכוה ולקרח, חזר תוך הראש והזקן ונקרחו, השחין והמכוה והקרח ונעשו צרבת יכול יהיה טהור, ת"ל את כל בשרו עד שתפרח בכולו. הרי שבפחות מעדשה תניא דאינו טהור [אלא טמא], ואם נקרחו אח"כ ובפרח בכולו אינו טמאה, [אלא טהור], וזה בתרתי דלא כרמב"ם דהרי בפחות מעדשה אינו טהור, וע"כ דהוא משום כדעדשה מעכבת פריחה, דהרי בפרח בכולו תניא דאינו טמא, [והיינו דטהור] וע"כ החילוק הוא דפחות מעדשה חשיב שלא פרח בכולו, ובפרחה בכולו טהור, ודלא כרמב"ם,

ונראה דיש דיש לדון ליישב דכל מה שהחזו"א הק' משום דנקט בדעת הרמב"ם דמה דטמא [בפרחו עד הראש וזקן ונקרחו ובמורד ונעשה צרבת] הוא משום חזירת ראשי איברים שהוא סימן טומאה, אכן י"ל דמה שכ' דהוא טמא, אין זה טומאה משום חזירת ראשי אברים, כיון דהרי נתבאר דהצרבת אינם מקום מחיה כלל, וכמו שנתבאר גם דעת הר"ש, דמה שהוא טמא

המשך 'עטרת האהל' מעמ' י"ב

האשה במצותה אלא מטעם שאף הן היו באותו הנס הא מההוא טעמא איכא לחיובי עבדים שגם הם היו בספק סכנה כיון דמולים היו, ומיהו לדברי המפרשים דאף הן היו באותו הנס היינו לומר שעל ידי אשה נעשה הנס אפשר דאין ללמוד מנשים לעבדים וכיון דהויא מצות עשה שהזמן גרמא עבדים פטורים" ומדבריו ז"ל נמצינו למדים כהצד השני שכתבנו דכל מצוה שהאשה פטור מאיזה טעם שיהי' ממילא עבד פטור דליכא סיבה לחיובי, דלהצד הראשון כיון דאשה חייבת ממילא עבד חייב דליכא הקישא לפוטרו, ודו"ק.

והשתא ניתנה ראש בע"ה ונשובה לספק הנ"ל האם עבד שנטמא בנגעים טעון פריעה ופרימה,

ועכצ"ל בביאור סברת הרמב"ם דס"ל דבפחות מכעדשה בנגעים חשיב כמאן דליתא, ומוכח כן מדברי הרמב"ם (פ"ג מטו"צ ה"ז) לגבי נגע בתוך נגע דאם יש ביניהם פחות מכעדשה חשיב כבהרת אחת, (ולמד כן במתני' דלעיל פ"ו משנה ה') וכן יעוי' בר"ש לעיל (פ"ו מ"ו) דאם בוחק פחות מכעדשה מפסיק בין הנגע למחיה, ל"ה הפסק, ומבואר דבנגעים פחות מכעדשה לא חשיב כלל, וממילא דבהאי שיעורא חשיב כפורח בכולו וטהור, כן נראה בביאור שיטת הרמב"ם בס"ד. ■

המשך 'עטרת האהל' מעמ' י"ג

דהך פריחה שבין הטהורה לטמאה מעכבת את הפריחה, ולית ליה את מה שביארנו בדברי הרא"ש דלא איכפת לן בזה. אלא דצ"ע לומר כאופן זה בדעת הר"ש דהרי הוכחנו מהתוספתא הנ"ל דלא איכפת לן שחלק מן הפריחה אינו מן הטמא.

נפק"מ בין טעם הר"ש לטעם הרא"ש

ויתכן דיהיה נפק"מ בין טעמא דהר"ש לטעמא דהרא"ש, בשתי בהרות אחת טמאה ואחת בוחק, ופרחה מן הבוחק לטמאה, [ולבסוף גם הבוחק הפך לבהרת] דטעמא דהר"ש דטהורה נעשית טמאה לא שייך בכה"ג, וא"כ הו"ל פורח מן הטהור, אמנם טעמא דהרא"ש דכשהגיע הפריחה לטמאה פסקה פריחת הטהורה ונקראית הפריחה מכאן ואילך על טמאה, שייך גם בכה"ג. [ולקמן יתבאר דכה"ג שפרחה מן הבוחק יש עוד טעם שיחשב פורח מן הנגע הטמא, דאמרין שהפריחה היא מן הטמא ולא מן הבוחק, עיי' להלן מה שכתבנו על דברי התו"כ שהביא הר"ש 'אין לי אלא מלמעלן למטה וכו' ובפירוש הראב"ד שם]. ■

המשך 'עטרת האהל' מעמ' י"ד

הוא רק משום דבטל הפריחה וממילא הוא דהוא טמא, והיינו משום פשיון, בדדרך כלל אף בחזרה הרי הוא יותר מכפי שהיה בתחילה ועדין נשאר הפשיון, וא"כ י"ל דמה דאמר' בתו"כ דאינו טמא, הרי לא אמרו שהוא טהור, אלא "אינו טמא" והיינו דאין בו טומאה של ראשי אברים דהוא סימן טומאה, אבל גם אינו טהור משום דיש בו ביטול הפריחה, ומה שכ' הרמב"ם שהוא טמא הוא משום פשיון, דהרמב"ם גם ס"ל כמהר"ם דיש גם פשיון, [מלבד מה דהוא ס"ט] אבל אין בו טומאה של מחיה, ונפ"מ אם יחזור לכמו שהיה בתחילה שלא יהיה פשיון דיהיה טהור, והתו"כ דריש הקרא דבכה"ג אינו טמא, והיינו משום הסימן טומאה של חזרת ראשי אברים אבל באמת בטל הפריחה, והתו"כ השני [בפ"ד ה"ה] דאמרו מנין אתה אומר פרחה בכולו, אבל לא כחצי עדשה הסמוך לראש ולזקן לשחין ולמכוה ולקרח, וכו' יכול יהיה טהור, ת"ל את כל בשרו עד שתפרח בכולו. לא אמרו דהוא טמא אלא דאינו טהור, והיינו דהקרא בא לומר שאינו טהור משום פריחה ואינו טמא משום חזרת ראשי אברים, ואינו טהור ואינו טמאה, אלא דלמעשה הוא טמא משום פשיון, אא"כ חזר לכמות שהיה, ומה דאמרו שם דנשאר פחות מעדשה אין זה משום עיכוב הפריחה אלא דגם בכה"ג שבסוף אחרי שנקרח הוא פרח, אין זה פריחה, [ועי' מלבי"ם וחפץ חיים שפי' דמייר שבסוף המקום פחות מעדשה פרח] א"כ י"ל בפחות מעדשה אינו מעכב פריחה, אלא דמ"מ בטלה הפריחה משום הראש שהקרח, ואינו טהור, אבל גם אינו טמא משום דאין בזה ס"ט של חזרת ראשי אברים וכמש"נ. אלא שקצ"ע דאם התו"כ קאי על סימן טומאה דראשי איברים, א"כ נשארו הדקדוקים שדקדק החזו"א על המשנה, לדעת הר"ש, דמשמע מזה דנקטה הבריייתא הדין דוקא כאופן שפרח קודם שנקרח הראש והזקן, ושחין נעשה צרבת, דאין בזה ס"ט של מחיה, אבל באם יפרח על קרחת הראש והזקן וצרבת שחין יהיה בו סימן טומאה, וגם יקשה ממה שהק' לעיל מבריייתא דר"ע אמר לר' יהושע דמחיה מטמאה בפרחה, אם לא דנימא כמש"כ דהוא ס"ט אחר ולא משום מחי' וכר"מ והבריייתא כר"מ, ועצ"ע. ■

המשך 'עטרת האהל' מעמ' י"ה

והנה נראה דספק זה תליא בספק השני, דלהך גיסא דגדר עבד במצוות היינו כגוי וכל מצוה שהאשה פטור מאיזה טעם שיהי' ממילא עבד פטור דליכא סיבה לחיובו, א"כ נמצא חידוש גדול דעבד שננטמא בנגע אינו טעון פריעה ופרימה, אבל לאידך גיסא דגדר עבד במצוות היינו כישראל, א"כ נהי דהאשה פטורה מפריעה ופרימה, מ"מ עבד חייב דשאני אשה דנתמעטה מדכתיב 'איש' אבל עבד שפיר הוי איש וחייב.

המשך למאמר זה במה שיש להוכיח מדברי רבותינו הראשונים והאחרונים ז"ל, ובעוד ראיות

לפשוט ספק זה, בעזרת השי"ת בגליון הבא. ■

בדברי רש"י דגזיות פרה אדומה בראשן הוה דבר שאינו מתכוין	הרב פנחס זעליג בלויא – בית שמש
גליון פר' כי תשא תשפ"ד שולחן מלכים: מביא רבינו מרן הגר"ד לנדו שליט"א את דברי רש"י בכורות דף כה ע"א ד"ה ואינו חושש דגזיות פרה אדומה בראשן משחיר לר"י בן המשולם מותר משום דבר שאינו דאינו מתכוין לגזייה רק לתיוקן, ותוס' מקשים עליו דאינו דומה לכל דבר שאינו מתכוין שבתורה ולדברי הריטב"א בשבט דף קלג ע"א יש ליישב. כמלא הרועים ד"ה גוזז ובשפת אמת ד"ה גוזז מקשים על פירוש רש"י דאף אם זה אינו מתכוין אבל כיון שהתוצאה מוכרחה היא שהשעורה יאוזז פסיק רישא הוא ובגמ' איתא דאף להסוברים שדבר שאינו מתכוין מותר מודים האיסור ישי אע"פ שאינו מתכוין. ובמים קדושים (לרבי אברהם משה סגל זצ"ל אב"ד בריהלוב ליטא) בתוס' שם כתב ליישב דעת רש"י שאין זה דומה לכל פסיק רישא דמודה ר"ש שאין בו את ההיתר של דבר שאינו מתכוין מכיון שבשבת האיסור הוא עצם המעשה של המלאכה וכיון שמתכוין לעשיית מעשה המלאכה אף שאינו מתכוין לתוצאה הרי זה ככלל האיסור משא"כ בגזיות קדשים אין האיסור מצד שעושה מלאכה בגופם של הקדשים אלא עיקר האיסור הוא שנוהג בהם מנהג חולין שגוזז לצורך הנאה מהגזיה ומוכיח שזהו גדר האיסור שהרי גם צמר שנשר מאילו בלי שעשה שם מלאכה בגוף הקרבן אסור בהנאה וכמבואר במשנה שם ולכן כל שאינו גוזז לצורך הנאה מהצמר אינו כלל מעשה האיסור ולכן אמרה הגמ' שהרי זה כשאר דבר שאינו מתכוין. ובשפת אמת כתב ליישב דעיקר גזיה כשנוטל הגזייה לאיזה צורך וכל היכי דא"צ לו לא חשוב גוזז. והנ"מ בין המים קדושים להשפת אמת כשיש לו צורך אמנם לא מהצמר אלא מעצם הגזייה אי תחשב גזייה זו כגזייה האסורה דלהשפ"א כיון שיש לו צורך הרי זה גוזז, אמנם להמים קדושים כיון דאין לו הנאה מהצמר אע"פ שיש לו צורך מהגזייה לא יחשב כגזייה האסורה.	

בשיטת הריטב"א שבכל התורה משאצל"ג כאינו מתכוין	הרב נחום צבי ונדרולדה מודיעין עילית
בשולחן מלכים (כי תשא) הובא בביאור ד' הריטב"א (שבת קלג) דבכל התורה גם משאצל"ג הוא כאינו מתכוין משום דבעינן שיתכוין לתוכן האיסור, ועפ"י ביאר שם מרן שליט"א שיטת רש"י בכבורות בתרי דוכתי. א. נתקשיתי, דאכתי יהיה אסור לדינא מדין פס"ר. ולכאורה י"ל בפשיטות דגם כוונת הריטב"א רק לפרש בשאלת הגמ' דמילה בצרעת מיקרי אינו מתכוין, ועי' השיב רבא דמודה ר"ש בפס"ר, ושוב לפ"ז לא מצינו בריטב"א לדינא, והא יועיל ליישב שיטת רש"י בכבורות. (ואמנם יהי נפק"מ וכשאינו מתכוין ואיסורו כי משום פס"ר - לריהו נתון כפלוגתייהו דרבוותא בפס"ר דלא ניח"ל ובפס"ר בדרבנן, אבל לד' רש"י בכבורות דאיירי באיסורי דאורייתא ודניח"ל אכתי ליתסרו.) [ואכן בסוגי' דביצה שנחלקו רש"י והראשונים באיסור אהל בביעתא וחביאת האם מוגדר אינו מתכוין, כבר קשיא כעיי' לתרוויהו. דלרש"י תיקשי דאכתי ליתסר כדין פס"ר (ועכצ"ל או דרש"י ס"ל פס"ר דלא איכפת ליה מותר, או פס"ר בדרבנן מותר.) ולהראשונים תיקשי לאידך גיסא, היאך הגדירו שנחשב מתכוין למה שהוא עושה הרי מעצם דין פס"ר מוכח שבכה"ג לא מיקרי מתכוין אלא אסור אע"פ שאינו מתכוין, ולא משמע כלל שזהו גופא קושייתם. וכבר הקשה כן בחו"א נ"ב סק"י"א ומכח תמיהה זו פירש דכוונת תוס' שם להקשות באופ"א (דאיסורא דרבנן הוא על כל מידי דדמיא לאהל, וזאת מתכוין הוא לעשות) וכפ"ה שלכן כשהוזכר מרן שליט"א בסוה"ד את הדעה החולקת על רש"י בביצה הביא כן מהרשב"א ולא מתוס', שכן בלשו' קושיית הרשב"א הוא כמעט מוכרח שמגדיר זאת גם בעלמא כמתכוין, ולא כמ"ש כ"ה החו"א ככוונת קושיית תוס']. ב. לעצם הגדרת הכוונה הנצרכת בכל איסורי תורה שיהי' תלוי כפי מה שלענין שבת נכלל בפטורא דמשאצל"ג, לכאורה נצטרך להגדיר מהו תוכנו של כל איסור. ולפ"ה תיקשי וכי ניזיל בזה בתר טעמי המצוות או כפי השגתנו ב'תוכן האיסורים', ואטו במצוות השמעיות כאיסור שעטנז וכדו' ייאסר רק במתכוין להחריב ולפגום בעליונים או רק במתכוין לעבור אמימרא דרחמנא (בדוגמת אמון 'כלום נתכוונתי אלא להכעיס את בוראי') וכל זה לא יתכן. אך י"ל שהכוונה הנצרכת היא לעשיית ה'מעשה' שאותו אסרה תורה ולא לסיבות שמחמתם הדבר נאסר. (וכר לדבר, מש"כ בזכר דבר בעניין ד' החו"א באהע"ז ה'העושה מצוה להתכבד לא הופקע מדרגת מצ"כ, וכך גם נאמר בנידו"ד שע"פ המבואר לדעת הריטב"א גם "עבירות צריכות כוונה"). וכמודמה שבוה יתיישב היטב מה שהקשו דלא משכח"ל עבירה בשוגג. ג. ועדין נצטרך להגדיר נקודת האיסור, במעשי עבירה באופנים שכוונתו לא תהיה בפרטות אלא כללית לכוה סוג פעולה, ולדוגמא מכה אביו מתוך כוונה לחבול באדם איזה שיהיה, או לחבול במי שיהיה אפי' בע"ח, או להכות מה שיהיה ואפי' חפץ. ולפי הנ"ל אולי יש לדון ע"פ דא האזהרת מכה אביו נכללה באיסור הכללי להכות חבירו מישראל (ירו' וספרי הו' בתוס' סנהדרין פ"ה ד"ה הכהו), וא"כ יהיה גבול האיסור כשמצידו מתכוין להכות עכ"פ איזה אדם מישראל. (ומשא"כ כמצידו ניח"ל גם להכות חפץ, או כל בע"ח, ואפי' גוי.) ד. בעיקר האמור בשיטת הריטב"א יש עדין לתמוה, וכי החובל באביו שכונותו לאמנן ידו להכאה, או ללמוד דכמת הניתנו, יהיה מותר, והדבר זו רקשה לשמוע. אמנם אשר יתכן לדון בס"ד, הדנה ההריטב"א בגדר משאצל"ג אית לא חומרא רבתא והוא מש"כ (שבת קג) דכל מלאכה גמורה, גם כשהוא אינו צריך למלאכה, אבל המלאכה עצמה צריכה לגופה, וכ' כהוכחה "אם חרש בבהמות שדה אחת ולא נתכוין אלא לייגע בהמותיו כלום יהיה פטור", והיינו שכשהפעולה מוגדרת במובהק שעשויה לתועלת מסויימת שוב לא בעינן שיהיה מטרת העושה לכך. ואם נאמר דלשיטתיה הוא דאזיל במש"כ (שם קלג) דבכל התורה משאצל"ג כאינו מתכוין, א"כ באופנים הנ"ל פשיטא לאסור. ה. ולפ"ז אפשר שיהיו חלוקים זמ"ז ב' המקומות שמצינו כן בשיטת רש"י בכבורות. דבגזוז במספריים אף שכוונתו לתקן הפרה - הפעולה מעצמה יתיחשב גזיה, כמו חורש לייגע בהמותיו. ואילו מטיל מום לככונת רפואה דמי ממש למש"כ הריטב"א להדיא במקיז דם לאביו דחשיב כאינו מתכוין.	

בענין חזרת מחיה	הרב מאיר פלדמן
א. כמש"כ הגאון שליט"א לבאר דברי הראב"ד בתו"כ, שלא יועיל בשאר הגוף בגלל דמחיה חלק מהנגע לר"מ לתוספתא, וצ"ל לפי"ז דאע"ג דגם בעדשה הוא מצורף לנגע [כמבואר בכ"ד שמצורף לשיעור גרים] מ"מ זה דין בפנ"ע של סימן דמחיה, וצ"ל לפי"ז דאיכללא בקרא דביום היראות תרתי, גם שסימן דמחיה מטמא בלא תורת חזרה, וכן משמעות המשנה דפ"ד ומעכבת וכו' [ושלומר דזה מסברא אתיא צ"ע] ועוד גם תורת חזרה כל שאינו מצורף. [כיון דקרא כולל בכל ענין והא כדאי' והא כדאי' וג"מ במקומן יושב כגרים שבוה לא יהיה הלכה דכ"ש, לפי' הראב"ד בדעת ר"מ. ב. ויל"ע דגם הא דר"מ זה רק כמבוצרת, ולמה כשיהיה אופן החזרה בשאר הגוף לא מבוצר [כגון סמוך לשער] נחשב חלק מהנגע, ולכ' צ"ל לביאור הגאון שליט"א דאכן אז יהיה גם בפחות, וכן מורה קצת לשון הראב"ד דכתב באמצעית הגוף בעי גרים. ג. ועדיין צ"ע לישנא דתו"כ אלא גזירת מלך הן ואפי' כ"ש, ולביאור הגאון שליט"א לא	

הוי גזירת מלך של טומאה מחודשת ברא"ב, רק הוי דין חזרה דעלמא שכל כמה שלא ראוי להיות חלק מהנגע הוי תו חזרה, וגם בסמוך לשער יהיה כן וכנ"ל. ד. ובעיקר הביאור יל"ע, דהרי רא"ב כל שיש בהם בהרת שנמשכת משאר הגוף ויש בלא הראב"ב גרים גם הדין דרא"ב נטמאים, וזה לכ' הדין שיש פשיון לרא"ב כדמובח פ"ח וכו"כ הראב"ד במק"א [ועיין חו"א בהסבר דברי הרמב"ם פ"ג זח, שגם מבואר כנ"ל וכו"כ מקד"ד] ורק דמחיה לא מהני אף בכה"ג, כיון דצריך שיראה את הביצור, אבל נראה לכ' כשאנו דנים על שיהיה מחיה פחות מעדשה כדי שיהיה בדין של פרי"ב, של"צ תורת מחיה בזה רק תורת מראה להצטרף לפרי"ב, לכ' יהיה בו תורת מראה באותה מחיה פחותה מעדשה להחשיב כולו לכן. ה. ובענין דברי הראב"ד

בנגע שאינו מצטער, אשר עמד ע"ז הגאון שליט"א, ובמה שהשיב לי, הנה פשוט דגם אם היבנא שהוא נטאי הכרחי, מ"מ פשוט דסגי ברגע אחד של צער, ולא צריך כל רגע צער, וא"כ פשוט שנימא לפי"ז שאינו יכול לומר כל מנוגע בהחלטיות שלא היה לו מיחוש כל שהוא, [שלא יכול שלא להסיח דעתו כ"ד שעות] ומכיון שיש סתמא דמילתא שנגע הוא מרגיש ומצטער, ע"כ הוא מרגיש, [וזה הכונה שע"כ הוא מרגיש שכתב הר"ש] ודוגמת מה שאמרו בנדה ארגשה ולא אדעתא, נימא כאן מצטער ולא אדעתיה, [ואולי שיהיה עכ"פ נ"מ לדינא בקשה שרואה את לידת הנגע ולא מסיח דעתו מיניה למשך זמן שבודאי לא בא לצער שאז יהיה טהור, אבל כשישן, שוב יהיה טמא משום אותו סתמא דנצטער ולא אדעתיה] ו. ומש"כ הגאון שליט"א להק' מתניוק בן יוס א' ומה שתי' דרואים אותו מצטער, צ"ע שלמה יהיה גרע מספק נגעים דטהור וכי אנחנו יודעים בודאות שמצטער מהנגע תניוק בן יוס א', וכי אין לו עוד מיחושים, שלא יהיה עכ"פ בכלל ספק, [וכי צריך לראות את ידיו חוככים את הנגע]. משא"כ למשנ"ת אות ה' דע"כ הוא מרגיש ויש סתמא כזו, וכל הנ"מ בגדול שרואה את לידת הנגע ולא הסיח דעתו לשמור לידע שלא היה לו מיחוש, שגם זה רק עד זמן מסויים וכנ"ל, אשר זה ל"ש בתניוק בן יוס אחד דנימא דמתמא הוא מצטער וכמש"כ הר"ש דע"כ הוא מצטער. וגם עוד בעיקר ההערה מתניוק בן יוס א', הרי איך שיהיה לא נראה שפוסק כן הראב"ד לדינא שלא הביא כן בהשגותיו, וגם לפירושו דהגאון שליט"א מסתברא דהוא פלוגתא דבכל משניות דנגעים ותוספתא לא הוזכר כן טהרה, ולטהר את שאינו מצטער, אשר לפי"ז הוא מחלוקת תנאי א"כ לא פלא מלומר דהא דתניוק בן יוס א' לא אתיא כהאי תו"כ.

בענין פחות מכעדשה בראשי אברים	הרב יוסף רקוב
הובא בדברי מרן הגהר"ל שליט"א, לבאר למה פחות מכעדשה בר"א חמיר מבאמצע הגוף כיון שאינו בכלל הנגע, ולפ"ז בבוהק לר' מאיר [הסובר במשנה ו' דגם בוהק הוי חזרה, לד' הר"ש רא"ש ומהר"ם שם] גם באמצע הגוף לא בעינן כעדשה ויהא חמור מחזרת בשר חי. ויש לסייע לעיקר הסברא, מדברי מהר"ם במשנה ו', שכ' על דברי ר"מ, חזרו בו ראשי איברים ונתגלו פחות מכעדשה ר"מ מטמא, נ"ל מדלא קאמר להדיא בוהק ש"מ דבכל ענין קאמר בין נתגלו ונעשו בהק בין שנעשו בשר חי וכו' עכ"ל, ותמה הרש"ש מה צריך ראיות וכ"ש הוא אם בוהק הוי חזרה כ"ש מחיה. ולסברת מרן ניהא, דבוהק שאינו מכלל הנגע בזה סגי פחות מכעדשה, משא"כ מחיה דלר"מ גם פחות מכעדשה משלים שיעור הוי"א דאין כאן חזרה, ואף דכאן איירי בראשי איברים שאין מטמאים במחיה, מ"מ בסברא י"ל דמחיה שייכא לנגע גרם בר"א, דהא ר"א מצורפים לנגע לענין פשיון [ואף שבמחיה לאף, מ"מ שייכא לנגע יותר מבוהק].	

בהנ"ל	הרב משה חליוה מח"ס ענפי משה ושא"ס
הנה אייתי מרן שליט"א (שולחן מלכים פרשת ויקהל) להא דאיתא בתו"כ (פרשת תזריע פ"ג פ"ה א') עה"פ וביום הראות בו בא ללמד על ראשי איברים שנתגלו שיהיו טמאים ומ"ש פלוגתא דר"י ור"מ, ובדפיושו הראב"ד כתב דהא דפליגי ר"י ור"מ הוא ודייקא בראשי איברים וס"ל דבהו שיעורא בכל שהוא, אך בשאר הגוף מודי דבעינן כבעדשה, וכתב מרן שליט"א דצ"ע מאי גרע מראשי איברים, ועמ"ש לבאר בזה עפ"מ ש"ר ר"מ בתוספתא דנגעים (פרק ב') ע"ש. ולכאורה מדברי הראב"ד ז"ל מבואר דגרעיותא דשאר הגוף מראשי איברים היינו מה"ט דראשי איברים ללין מטמאין במח' בתחילה וממילא בעל כרחך דהך קרא דוביום הראות הי"ל גזירת מלך דכל שנראה מטמא ואפילו בכל שהוא, ומשא"כ שאר הגוף דמטמא בלא"ה מותר מחיה דאף בנתגלו ק"א אדינא דהוי"ל כבעדשה, (ור"י פליג אהא מוס"ל ד"פנין מבשר חי). ובספר תורות נגעים (סימן ע"ב) כתב לבאר דברי הראב"ד דפי' דפליגי ר"י ור"מ אם על ידי חזירת בשר חי אחר פריחה ככולו פקע ממנו שם פריחה וחשיב כבהרת קטנה או אף דנתגלה בשר חי עדיין נשאר בו שם נגע דפריחת כולו, דר"מ ס"ל דכל שחזר בשר חי פקע ממנו שם פריחה ככולו וחשיב כבהרת קטנה וכיון דחשיב כבהרת קטנה ידעינן מסברא דבחזירת בשר חי בשאר הגוף כל שיש בו שיעור כעדשה טמא משום מחיה דלא גרע ממחיה דעלמא ומ' וכל זה בשאר הגוף אבל בראשי איברים לפינן דכל שחזר בו בשר חי ואפילו כל שהוא טמא, וגדר טומאה זו הוא דכל שנשתנה מבהרת גדולה (דהיינו פריחת כולו) לבהרת קטנה ע"י חזירת ראשי איברים זה גופא סיבה לטומאה, וכיון דהאי טומאה חדש הולא נאמר בו שיעור הרי שיעורו בכל שהוא, ועמ"ש לבאר בשטת' דרבי יוסי, ע"ש. ועיין נמי בספר דעת יוסף להגהר"י דינקלס ולה"פ עמ"ס נגעים (מערכה כ"ב, פ"ד משנה ג') מאי דכתב בהאי פלוגתא דר"י ור"מ, ע"ש היטב ודוק להמבואר. ובקובץ הערות לספרא ע"פ רבינו הלל מהגר"י הוטנר ולה"ה (עמוד מ"ח, ד"ה יכול כל שהוא) כתב דמפירושו דרבינו הלל נראה ברור דעשיתו דר"מ דאפילו בכל הגוף סגי בכל שהוא, ומייתי למ"ש הרא"ד דפי' אתו"ר הנ"ל, והוכיח מדברי הר"מ ז"ל בהל' טו"צ (פ"ו ה"ד) דקמפרש כרבינו הלל מדרבנן דאפילו בתחילה אם אין פחות מכעדשה מעכב את הפריחה, ושיטתו היא דהא דאמרין לעיל בתו"כ אפילו פחות מכגרים היינו דוקא כשיש בו כעדשה, וע"ש דמקשי דלפי"ז היאך יפרנס הר"מ ז"ל לפלוגתא דר"י ור"מ אי בעינן בסוף כעדשה, דמהכ"ת ס"ל לר"מ דאפילו כל שהוא והא בודאי דלא עדיף מלכתחילה דלהיה טהור אפילו אם הך פחות מכעדשה היתה נשארת בשר חי וכמו כן למה ליה לר"י למוגמר גז"ש בדעי' כעדשה והא גם בתחילת הפריחה אין פחות מכעדשה מעכבת, ובע"כ די"ל דהא ידידעינן דאין פחות מכעדשה מעכבת את הפריחה היינו משום דמדמינן תחילת הפריחה לסוף הפריחה לענן שיעורא כעדשה באופן דמכח גז"ש זו עצמה הוא דנפקא לן דפחות מכעדשה אינה מעכבת את הפריחה, וא"כ ר"מ דל"ל גז"ש בע"כ גם אדין דתחילה פליג ס"ל דגם פחות מכעדשה מעכבת, ולפי"ז ממילא ליכא למימר דבשאר הגוף ר"מ מודה כיון דגם בתחילה פליג א"כ מחלוקת לו לאו בדין טומאת המחיה כי אם בדין טהרת הפריחה, ועמ"ש נמי מהשגתו דהראב"ד ז"ל אדברי הר"מ ז"ל בהל' טו"צ (פ"ו ה"ד) דפליג על הגירסא שהיתה להר"מ ז"ל במתנ"י דנגעים. וקמוסיף דלכשתידוק תמצא שאם היינו גורסים במתנ"י כגירסת הר"מ ז"ל היה מוכח משם דפחות מעדשה אינה מעכבת את הפריחה, ולפום	

מלחמתה

של

תורה

מלחמתה של תורה

שיטתו הדראב"ד ז"ל בפ' להך ברייתא דהכא הא מוכח מהאן דמעכבת, והיינו דמתאימה גירסתו דמשנה דנגעים המבוארת בהשגות לפירוש על ברייתא דספרא דהכא. ע"ש. ובאחרונים האריכו לדון בדברי הר"מ ז"ל הניל ועמ"ש בספר מים טהורים עמ"ס נגעים (פ"ח מ"ה בחריפותא דנהרא) ובחזו"א נגעים (סי' ו' ס"ב).

אהלי קדם	

בחלוקת אבות ותולדות נגעים
הרב יוסף שלמה מאיר
תיתי להרב יהודה זיבילד שליט"א דאתמחי טובא בכבתי גאוני קמאי שזיכנו לדברי הרס"ג על ענייני נגעים, להלן כמה נקודות וחידושים שעלו בס"ד תוך כדי לימוד הדברים שנתפרסמו בגליון פרשת ויקהל. א). חידוש מפליא השמיענו רס"ג בחלוקת האבות והתולדות דנגעי עו"ב, דהנה הגמ' בשבועות ו, ב נוקטת ש'ספחת' הוא שם כולל לכל מראה טפילה, וכך נקטו כל מפרשי המשנה בריש מסכתין, דמראה סיד ההיכל הוא ספחת לבהרת, ומראה קרום ביצה ספחת לשאת. אימנם רס"ג מגדיר שני שמות נפרדים, 'ספחת' תולדת בהרת ו'נגע צרעת' תולדת שאת [ואגב הכי יציין שבריש ח"ב החליף רס"ג שיטתו, צרעת תולדת בהרת וספחת תולדת שאת, ושמאי יש ט"ס באחד המקומות]. והעירני הבה"ח מנחם חזקיה סאס שליט"א שזמצינו חלוקה דומה לזו באליהו רבא ריש נגעים בדעת רבי מאיר, ז"ל שם ר"מ סבר כדתנאי (ת"כ ר"פ נגעים סי' ד') שאת זו שאת, בהרת זו בהרת, ספחת זו שניה לבהרת, ומראהו עמוק שניה לשאת, וא"כ חלוקות שמות תולדות הבהרת והשאת, זו 'ספחת' וזו 'מראה עמוק' ואפשר לכאר דעיקר הא דייש תולדה לשאת ילפי' מנגע צרעת לרס"ג או ממראה עמוק להגר"א והגמ' בשבועות שם באה לפ' דאחר דילפי' שיש ד' מראות מנ"ל דמצטרפות זו עם זו. ב). לגבי בדיקת סימני טומאה חידר רס"ג גשבתחילה צריך לכהן לבדוק את גוון הלוכל אם הוא מד' מראות, ואח"כ "הוא צריך לשוב ולהתבונן בנגע, האם יש בו מחיה או שער לבן". כלומר מוטל על הכהן לבצע ב' בדיקות, א' בצבע הנגע, ב' בסימני הנגע. ונראה שלמד כך את כפילות הראיה הנוכרת בכתוב (ויקרא ג): ו'ראה' הכהן את הנגע בעור הבשר, ושער בנגע הפך לבן וגו' וראהו הכהן וטמא אותו'. ולפ"ז כ"ה פשוטו של מקרא, 'ראה' א' את מראה הנגע, 'ראה' ב' את סימן הטומאה שבנגע, וע"ע מיש"כ שם המשך חכמה. ג). בחלק ב' בחשבון ההרכבה המרובעת לדעת עקביא בן מהללאל חישב רבינו ששה חלקים שיש בהם י"ב אופנים, ובחלק הרביעי כתוב בזה"ל 'והרביעי, חלק ושני חלקים ארבעה [וחלק]'. אכן לפי החשבון שהרכבה המרובעת היא מט' עדשים התיקון לא נכון וצ"ל: חלק ושני חלקים [ושני חלקים ו]ארבעה'. ד). מש"כ הרי"ז בכותרת 'לא הלוכל מטמא אלא הצורה', אינו כ"כ מדויק. כוונת רס"ג לומר שהתורה טימאה רק ד' מראות לובן ולא את הגוונים שביניהם, ובהמשך דבריו מסביר רס"ג את דבריו, שהגוונים שבין המראות טהורים, ומבאר ש'לובן חלש, דהיינו קרום ביצה, טמא, ואילו לובן חזק ממנו, דהיינו הגוון שבין ביצה לצמר, טהור! כיון שאינו בד' מראות. ואע"פ שלשכל האנושי נראה הפוך, מכל מקום התורה קבעה את כללי המראות. אמנם הרי"ש בריש מסכתין כתב שאין גווים בין המראות וכמו שציין הרי"ז שם בהע' 10. ז). מש"כ רס"ג בריש חלק ג' ששיעור ב' שערות מחויב מצד הבחינה, שכן א"א לומר שאין גבול למנין, ו'האמצעי הרי הוא מונע חלקו את חלקו'. יתכן שכוונת רס"ג ש'שא אלא לומר שכוונת הכתוב לכל השיער בנגע, שכן לשון הכתוב ושער 'בנגע' מונע מלומר כך, כלומר משמעות הכתוב שיש שיער בנגע אבל רק חלקו היתהפך ללבן, ואח"כ מוכרח השלב הבא שהשיעור הפחות הוא ב' שערות, ועדיין צל"ב. ו). מש"כ הרי"ז בהע' 19 שמראה עמוק אינו תנאי מיוחד לטומאת נגע, אלא הגדרה כללית למראה לבן, ודלא כדעת הרמב"ם פ"א ה"ו. לכאו' מדברי רבינו לעיל מיניה מבואר לא כך, שהרי הוא מקדים שמראה בהק אינו עמוק, אבל כל מראה נגע הוא עמוק. והיינו כמוש"כ הרמב"ם שמראה נגע הוא עמוק, וכזה נבדל הבוהק מד' מראות [ולא כמו שכתב הרי"ז שבוהק היא הפרשה לבנה, אלא ההבדל בין בוהק לבהרת הוא בגוון הלבן שלו שאין בו עומק] וזו כוונת רבינו שהגוון של כל מראה נגע הוא עמוק. וכן מש"כ רש"י בחומש 'כל מראה לבן עמוק הוא' היינו כל מראה לבן של נגעים, ולא כל צבע לבן בעולם. ז). בסוה"ד כתב רס"ג "שבאה המסורת שהמחיה מטמאה מפני עצמה, וכך מחייב הכתוב, לפי שאם לא כן לא היה חזור עליו". וכתב הרי"ז שכוונתו צ"ב. ולענ"כ בפשטות נראה שכוונת רס"ג לומר שהכתוב חזר על סימן טומאה של שער לבן גם בבהרת [בפסוק ג] וגם בשאת [בפסוק י], וא"כ מוכרח ששיער סימן טומאה בפ"ע הוא, וא"כ כמו"כ מחיה היא סימן בפ"ע. וכמוש"כ הרמב"ן שם. ח). בשולי הדברים יש להעיר, כי מש"כ הרי"ז והלויח מדברי רס"ג [וכן גם הגמרא שלה אינה נלמדת בזמננו הזה], שמסורת ביד רבינו שהתחברה גמרא למסכת נגעים, יתכן שאין זו כוונת רס"ג, אלא כוונתו לומר שבימיו לא משננים ולא גומרים [כלומר לומדים] את סדר טהרות, וזהו המושג 'גמרא' כמבואר מלשון רש"י בבא מציעא לג, ב' הוי זיהיר בתלמוד, בגמרא, שהוא תירוץ טעמי המשניות', והמשמעות 'גמרא' לפי ביאור זה וגם לפי המשמעות של 'גמיר' היינו הבנת המשניות על טעמי דיניהן וסברות מחלוקותיהן, ורס"ג מתכוין לציין שלימוד כזה בסדר טהרות אינו נפוץ בימיו.

תשובת העורך שליט"א

ישר כח על ההערות היקרות. אשיב מה שיש להוסיף. א. נראה שמקורו של רס"ג במה שמפרש כך את הפסוק "אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת והיה בעור בשרו לנגע צרעת", ותרגם (ואכן לא הובא התרגום ב"אהלי קדם") "והיה" - או שהיה, ונמצא שהכתוב מונה ארבע מראות, שאת ספחת בהרת ונגע צרעת. וכפי הנראה בדבריו שבחלק ב' נקט שהספחת תולדת השאת ונגע צרעת תולדת הבהרת, שלפי זה הם מסודרים בכתוב כסדר, אב ותולדות אב ותולדותו. ומה שבחלק א שניה, הוא משום שנקט שהקדים הכתוב את תולדת הבהרת כיון שהיא עזה יותר. וישוב הסתירה אינו עמדי, אך קשה לתלותו בט"ס מחמת ריבוי התיבות התלויים בו. ב. המשך חכמה מבאר את הכפל באופן אחר, ולפירוש רס"ג צ"ב כיצד היא החלוקה במציאות, שהרי בראייה אחת שבה בודק הכהן את גוון הנגע, הרי הוא רואה גם אם יש בו שערות, וכן העירני הרה"ג ר' אברהם הרשטיין, וי"ל. ג. ייש"כ על התיקון. קטע זה נמצא בשני כ"י ושוניהם קטועים כאן, ובאחד מהם עולה נכונת כתיקון זה. ד. כוונת הכותרת למה שרס"ג רומז בגוף הדברים, שאם היתה טומאת הצרעת מחמת הלבניות שבו, הרי שבמראה לבן יותר מהנמוך שבמראות תהיה טומאה, גם אם לא הגיע לגבול המראה מהארבעה שלמעלה ממנו, כיון שבכלל מאתיים מנה, אלא שלא טימאה התורה את הלבניות מצד הלוכל שבה אלא מצד היותה בצורה המסוימת מארבעת המראות. אכן הכותרת צריכה תיקון, "לא שיעור הלוכל מטמא

כב

אלא צורתו", וייש"כ. ה. א"כ אין זה עניין כללי, ורס"ג כתב שכן הוא גם בימים רבים דויבה ובכסף שקלים. ו. אכן הדברים מתקבלים, ובפרט לפי מה שמבאר רס"ג עצמו בגדר בוהק כמו שיתבאר בחלק ד, ולשונו שם (שקשה לתרגמה בתיבה אחת) שהבוהק אינו זורח ובוהק, וד' מראות זורחים ובוהקים, והוא כדברי הרמב"ן בביאור המשל מחמה העמוקה מן הצל, שכיון שהם זורחים ובוהקים אינם נראים בגובה שווה עם הצל. ז. יישר כח. ח. לשון רס"ג וכלדך איצא גמארהא לים יגרס פי עצרנא דהא, הרי שכפל "גמארהא" היינו הגמרא שלה, "ליס יגרס" - אין משננים אותה.

בית אב לשיטת הראב"ד בדין פישיון הסמוך
הרב משה יוז'ק, כולל פוניבז'
רס"ג כתב בדיני נגעי עור בשר "שכאשר התוספת שבנגע דבוקה לבהרת הלבנה הוו הראשונה, אפילו אם הוסיף מעט מן המעט, הרי הוא סימן טומאה. ואם הוסיף [בנפרד מהבהרת] צריך שתהיה כמותו תשע עדשים, ואם לאו אינו טמא", וכתב העורך שמקורו בתו"כ. אכן בדרי התו"כ הם בנגעי בגדים, ולענין נגעי אדם נחלקו הרמב"ם והראב"ד, שיטת הרמב"ם (טו"צ ב, ד) שאין בו דין פישיון הסמוך ושיטת הראב"ד שהאדם והבגדים והבתים שוים לדין זה, ושיטת רס"ג היא בית אב לשיטת הראב"ד.

בענין תולדת בהרת, ראית נגעים בזה"ו ועוד
הרב אליהו ברג כולל מטהרות רמות א'
ישר כוחו של העורך הנכבד ה"ר יהודה זיבילד שליט"א על שזיכנו בדברי רבינו סעדיה גאון, ותשו"ח לו. וכמה הערות העולים בדברי רבינו סעדיה גאון זיע"א. א. מבואר ברס"ג דתולדת בהרת נקראת 'צרעת'. רבינו סעדיה כמה וכמה פעמים חזר על הלשון 'או שאת או ספחת או בהרת 'או צרעת', ומבואר בדבריו דתולדת הבהרת היא צרעת, ותולדת השאת היא ספחת, והוא פלא דבגמ' [שבועות (ו): אמרו: אין ספחת אלא טפילה וכו', אשכחן טפילה לשאת טפילה לבהרת מנלן אמר רבי זירא נאמרה לבנה בשאת ונאמרה לבנה בבהרת מה לבנה האמורה בשאת יש לה טפילה אף לבנה האמורה בבהרת יש לה טפילה במתניא תנא הטיל הכתוב לספחת בין שאת לבהרת לומר לך כשם שטפילה לשאת כך טפילה לבהרת. ועי"כ צ"ל דס"ל כר"ז דאיו למאי דאיתא במתניא תטיל הכתוב ספחת בין שניהם, הרי דספחת הוי תולדת שניהם, אבל לר"ז י"ל דספחת הוי תולדה דשאת, והקיש הכתוב דאף בבהרת יש תולדה, אבל מש"כ דתולדה דבהרת קראו הכתוב צרעת, לא ידעתי מנ"ל הא. ב. הרס"ג ס"ל דנגעים נוהגים בזמן הזה אע"פ שאין כהן מיוחס. [וקצת הערה על העורך הנכבד שכ' בכותרת 'שיעור הנגע ישנו בזמן הזה', ולכאורה הכותרת צריכה להיות: 'דיני נגעים נוהגים בזמן הזה']. וכך כתב רס"ג: ואבאר תחילה כמה שיעור הבהרת, לפי שרוב העם סבורים שבזמננו הזה אין מי שיראה את הנגעים. ויש מהם מי שטועה וסובר שכל ביכולת שיראה הנגע ויתבוננו בו, ע"כ. והנינו דרס"ג מפרט מהו שיעור הנגע כיון דבאמת הנגע הוא בר ראייה גם בדורינו. אלא שדברי הרס"ג צ"ע שמתחילה כ': 'דרוב העם סוברים דאין מי שיראה', וסתם טעם הדבר, והוסיף דיש מי שטועה שאין ביכולת לראות את הנגע ולהתבונן בו. וקשה מה בין היש טועים לרוב העם שהוכיר מתחילה. ולכאו' נראה מזה דבראית נגעים בזה"ז יש לרון בתרתי הא' מש"כ הרמב"ם בהלכות תרומות (ז ט) כך: והמצורע הרי הוא כמי שטומאה יוצאה עליו מגופו והוא שיטמא אותו כהן מיוחס, ע"כ. וכ' עלה הדרב"ז מזה הטעם אין טומאת נגעים נוהגת בזמן הזה שהרי טהרת המצורע נוהגת בארץ ובחיל' בפני הבית ושלאל בפני הבית אלא ודאי מה שלא נהגו בה מפני שאין עתה בינינו כהן מיוחס. וא"כ אולי זה כוונתו שרוב העם סוברים דאין מי שיראה היינו דאין כהן מיוחס שיראה. ואילו מש"כ ויש טועים י"ל דכוונתו לעצם הכרת הנגע, דהיה מי שטעה שלא נוכל להתבונן ולהבין את מראות הנגעים רק מתוך מה שנתפרש לנו בדברי החכמים, והרס"ג ס"ל דאין מניעה בזה"ז להבין במראות הנגעים. אלא שגוף דברי הרס"ג צ"ע דהקדים וכתב 'ואבאר לך כמה הוא שיעור בהרת' משמע דיש נידון של בהרת אף בימינו והמשיך ואמר לפי שרוב העם סבורים שבזמן הזה אין מי שיראה, וקשה א' אדרבה למה כתב שיעור בהרת, אלא ע"כ צ"ל דכוונתו אע"י שכך סבורים רוב העם אין מי שיראה, וקשה א' אדרבה למה כתב סביאר ליה. ואי"כ נמצא דכל המוחזק לכהן רואה את הנגעים, וכן נראה דפסוק החזו"א יג' יז'. ג. משה הרס"ג דשיעור הנגע אין לו ראייה מהפסוקים, צ"ע דסתר משתנו. וז"ל הרס"ג: וזהו דבר שבא במסורת, אין לו ראייה מפסוקים, ולא דרך טענה, וכל האומה צריכה למסורת זו, כיון שלא ביאר בכתוב מהו שיעור הבהרת, ע"כ. ופלא דהרס"ג בהמשך דבריו [חלק ג'] כ': בשיעור 'ושער בנגע' לא בא הפירוש שהוא שתי שערות, אלא שזה מתחייב מצד הבחינה. שכן מנין השערות יש לו ג' מדרגות, וכו', והפחותה ככל שתהיה מן השערות, הרי היא שתיים. וכיון שאמר 'ושער בנגע' ובא הפירוש שהכוונה 'בנגע' היא באמצעו, ונתחייב שאין שתי השערות נעשות אמצעיות בשוהו אלא כשהן בין ארבע, נמצא ששיעור הבהרת הלבנה הוא שש שערות אורך על שש שערות, ע"כ. הרי מפורש בדבריו דנלמד הוא מהכתוב וא"כ צ"ע איך כ' דאין לו ראייה מפסוקים, [ואולי י"ל כוונתו דעיקר הדרשא הוא מכח הסברה דשיעור שער ב']. ד. גוף דרשת הרס"ג דילפינן מושער בנגע צ"ע. מש"כ דהשער צריך להיות מבוצר תמזה לכאו' מאוד וז"ל הרס"ג: ו'כיון שאמר 'ושער בנגע' ובא הפירוש שהכוונה ב"בנגע' היא באמצעו, ונתחייב שאין שתי השערות נעשות אמצעיות בשוהו אלא כשהן בין ארבע' דכ' ושער בנגע היכן שמענו שצריך שהשערות יהיו באמצע הנגע ובמשנה מפורש דהשער אינ צריך להיות באמצע, כדאיתא בפ"ד מ"ג שש"ל מטמא במבוצר ושלאל במבוצר, משא"כ במחיה. וא"כ איך יתכן שנלמד מדרכתי ושער בנגע דבעינן שהשער יהא באמצע הנגע. ה. דבריו הם לכאו' דלא כהתו"כ, בתו"כ דריש שיעור הנגע מדרכתי' 'בשאת' עד שתהא מבוצרת בשאת, עיי' ברא"ש (ו' א') דהביא הדרשא... למה נאמר שער לבן ומחיה לומר לך שלא תהא טמאה עד שתהא כדי לקבל שער ומחיה יכול שער לבן מצד אחד ומחיה מצד א' פירוש יכול יהא שיעור הבהרת כדי שיעמוד שער לבן אצל מחיה דהיינו ד' שערות ברוחב שער א' ת"ל בשאת שתהא מבוצרת לתוך השאת הא כיצד מקום שתי שערות מימינה ומקום שני שערות משמאלה מלמעלה הימנה מלמטה הימנה מרובע ונמצאו בה ל"ו שערות. ו. יש ללמוד מדברי הרס"ג מזה הסגר - הנה מציונו מח' בראשונים אם הסגר צריך שיסגור אותו בחדר כך שיטת רש"י, או שמסגיר את הנגע ומקיפו בסקרא כך כ' הרא"ש, אמנם שיטת המל"מ דהסג אינו כלום מלבד שאומר לו מוסגר אתה ובודק אותו הכהן ביום הז'. ומסתימת דברי הרס"ג שכ' בטעם ההסגר שהוא לבדוק את החולי מה יקרה בסוף בו' יום נראה דס"ל כהמל"מ. ז. למדנו מדבריו חידוש בגדר פשיון ככולו. כ' הרס"ג דבר חידוש, שאע"פ שנגע בגוון קרום ביצה טמא, המראה שלמעלה ממנו אע"פ שהוא חזק ממנו בלובן מכ"מ יהיה טהור כ"ז שאינו כמראה לובן של ארבע המראות דווקא, שסיבת טומאת הגוון אינה מפני שלובנו מחייב את הטומאה, אלא היא מפני שהוא לבן כצורתו בעצמה. ולכן אם נוסף על שיעור זה, הרי כהן השתנה הצורה האות. והביא הרס"ג ראייה לדין זה וז"ל: על דרך הדין הכתוב בתורה, שכאשר הצרעת במקצת הגוף היא מטמאה, וכאשר התפשטה בכולו הרי היא טהורה. ומוכח בדבריו דטהרת הנגע בפרח בכולו אינו משום מעשה הפריחה, אלא משום מציאות הפריחה בכולו [עי' חזו"א ו' ג' שהעמיד בזה פלוגתא תנאים].

תשובת העורך שליט"א

מראות שווים בגודל ג' ד' ו' (1,4,4, 1,1,7, 2,2,5), ועוד ד' אפשרויות בנגע המורכב מג' מראות באותו גודל של שלוש עדשים כל מראה בסך הכל יוצא ק"ב אפשרויות, וברס"ג כתב דיוצא קמ"ז אפשרויות). ובנגע המורכב מד' מראות מנה הרס"ג ו' צדדים מה יהא גודל כל מראה בנגע, א' 1,2,5, 1, 1,3,4, 1,2,3,3, ד' 1,2,2,4, ה' 1,1,1,6, ו' 2,2,2,3. ובכל צד יש י"ב אפשרויות, והיינו מכיוון שיש שני מראות באותו גודל, א"כ אין הבדל בין א-ב-ג-ד, לב-ג-א-ד, וא"כ האפשרויות הם כך [אם המראות הווים בגודלם הם המוכרים תחילה], א-ב-ג-ד, א-ב-ב-ג, א-ג-א-ב, א-ד-ב-ג, א-ד-ג-ב, א-ד-א-ב, ב-ג-ד, ב-ג-א-ד, ב-ד-א-ג, ב-ד-ג-א, ג-א-א-ב, ג-ד-א-ב. (כעין

הא דיש י"ב צירופים בשם הוי"ה כיון שיש פעמים אות ה'). וכתב הרס"ג ד"ב אפשרויות כפול ו' צדדים בשינוי גדלי המראות יוצא ע"ב מראות עכ"ל, וגם על זה יש לתמוה שהיה כל זה דווקא בצדדים שבהם יש שלשה גדלים שונים של מראות, ואילו הצדדים ה' ו' הם בג' מראות זהים, ובהם לא שייך אלא רק ד' אפשרויות, (דהיינו שהמראה השונה בגודלו יהיה כל אחד מד' מראות), וא"כ יוצא שיש ד' צדדים של י"ב אפשרויות, וב' צדדים של ד' אפשרויות וסך הכל נ"ו אפשרויות ולא ע"ב, וא"כ לכאורה אין זה יכול להיות הביאור בדברי עקביה בן מהללאל שמראות הנגעים ע"ב. וצע"ג. וכן מה שכתב בד"ה 'אולם' שר' וסאב בן הרכינס מנה ל"ו מראות כיון שחשיב את השאת ותולדתה כחדא, ובהרת ותולדתה כחדא. ולכן נוטל מחציתם ובמקום ע"ב מראות יוצא ל"ו, הוא ג"כ צ"ב, שהרי אם משווים בהרת ותולדתה, ושאת ותולדתה, א"כ אין כלל מושג של צירוף ד' מראות והכל כלול בצירוף של ב' מראות, (ואף בב' מראות יש ח' אפשרויות של צירוף בלבד) אכן קושיא זו יש מקום ליישבה בדוחק. ועוד יש לדון ביסוד דבריו שבנגע המצורף יש דין שכל מראה יהיה לכה"פ בגודל כעדשה, דאכתי יש עוד אפשרות של צירופים בנגע שיש בו כעדשה ומחצה בהרת וז' עדשים ומחצה, שאת, ויתכן לומר דסבר דכל מראה מחשבין רק כעדשים שלימות, וא"כ בנגע המורכב מחדשה ומחצה וז' מחצה יהיה טהור לגמרי דיהיו נדון כנגע שיש בו ח' עדשים ואין בו כשעור גריס, וצ"ל. כעמו כן אצרך כמה שארות בתחילת דבריו- האחד כמה שכתב רס"ג בריש דבריו "אם אחד מארבעת הגוונים הללו נראה בנף, ונלווה עמו שער לבן ומחיה, חייב האדם בהסגרה והוא העיכוב עד שייראה מה יהיה בו" וצ"ב דאם יש סימן טומאה של שער לבן או מחיה אף בבא בתחילה מוחלט הוא ולא מוסגר (כמו שכתוב פ"א מ"ג ופשוט), ויתכן שכוונתו אינה להסגר אלא להא שחייב האדם לבא ולהראות נגעו לכהן, (ודבריו ככל הנראה הם תרגום ויש לבדוק במקור האם כתוב בדווקא לשון הסגר או לשון בדיקה ועיון). ובמה שכתב רס"ג [בד"ה ואומר] שסדר המראות בדת חכמים הוא שלג סיד צמר וקרם, בראשונים לא מצאתי דעה כזו בדברי רבנן דמתניתין פ"א מ"א [דעת רש"י ותוס' בשבועות, הרמב"ם ביד, ר"ש רא"ש ומהר"ם במכילתין דסדר המראות הוא שלג צמר סיד וקרם, ודעת הבעל המאור בשבועות וכפי הנראה גם דעת הראב"ד בהשגתו על הרמב"ם דסדר המראות הוא שלג ואח"כ צמר וסיד שווין בגוון ואח"כ קרום] אכן הגר"א פירש כן באליה רבא דסדר המראות לרבנן הוא שלג סיד צמר וקרם וכדברי רס"ג. ובמה שכתב רס"ג ג' שם וז"ל 'והרביעי והוא תחת השלשה הוא נגע צרעת' כתב הרס"ג דתולדה דשאת מכונה 'נגע צרעת' ודבהרת מכונה ספחת, ובגמ' 'בשבועות ו: מכוואר דעיקר שם ספחת נאמרה על שאת ודרש' דאף לבהרת יש ספחת. ויתכן דסבירא ליה הכי ע"פ התנ"א א' ד' 'שאת זו שאת, בהרת זו בהרת, ספחת זו שני לבהרת, ומראה עמוק, שני לשאת' ובפסוק כתוב כך 'ומראה הנגע עמוק מעור בשרו נגע צרעת הוא' וסבר רס"ג דעיקר השם של תולדת השאת היא נגע צרעת. ובמה שכתב רס"ג בד"ה ואבאר תחילה, וז"ל 'ואבאר תחילה כמה שיעור הבהרת, לפי שרוב העם סבורים שבמונינו היה אין מי שיראה את הנגעים' דבריו הקדושים טעונים הסבר מה מהני ביאור שיעור הבהרת כתשובה לאומרים שאין ראיית נגעים בזה"ל. ויש לדון בכמה דברים בדברי הרב המגיה- מה שכתב הרב המגיה בהערה 8 שדברי הרס"ג יכולים להיות מקור לדברי הרמב"ם שאמר שכל המראות מצטרפים. לכא"א צ"ל להגיע לדברי רס"ג ליישוב דברי הרמב"ם (ועכ"פ מדברי המאירי בשבועות שהקשה אמאי פסק הרמב"ם שכל המראות מצטרפים משמע שלא היה ידוע לו מדברי רס"ג אלו). דאפשר בביאור דברי הרמב"ם כך, דהנה בגמ' בשבועות ו' דנה הגמ' בדת ר"ע א' פליג על חכמים, ומה המקור לכא"א בדברי ר"ע, וברש"י (ועוד ראשונים) סברי דחכמים סברי ששלג וסיד מצטרף, וקרם וצמר, ור"ע סבר שמצטרפים לפי הסדר, (והסדר הוא שלג צמר סיד קרום), ובתורת המקור לדברי ר"ע מביאה הגמ' מדברי ר' חנינא שאמר שלדברי ר"ע כפתור הנגעים הם כמו ד' כוסות חלב, ובהם ב' טיפות וד' טיפות וח' טיפות וט"ו טיפות דם. ולכאורה קשה איך רואים מדברי ר' חנינא שהצירופים הם לפי סדר המראות ולא כדברי חכמים. ולזה ישב רש"י והעמיד שר' חנינא בא לומר סדר צירופים, והרמב"ן הקשה דאין במשמע. ויתכן שמחמת קושיא זו לא למד הרמב"ם הסוגיא לפי המהלך של רש"י שיסוד המחלוקת היא אילו מראות מצטרפים זה לזה. ומהלך הבעה"מ והראב"ד בהשגות על הרמב"ם דלחכמים סיד וצמר שווין בגוון הלוכו שלהם ורק שונים במימושן ולכן סיד הוא תולדה של בהרת הלכנה מהם דהיא שווה לה במימוש, וצמר במימוש הוא ממין הקרום ולכן הוא האב של קרום, ועז"ל חלק ר"ע ואמר שד' המראות הם זו למעלה מזו, דהיינו שאין שני מראות באותו לוכן. ואף שלפי מהלך זה דברי ר' חנינא מכווארים דמהמשל של הכוסות וטיפי הדם חזוין שיש ארבעה גוונים שונים של לוכן, היוצרים ד' אפשרויות שונות של פתוך. אך קשה מדוע הגמ' אמרה שלר"ע שאין המראות שוות א"כ טיהרת סיד ההיכל מלצרף, ולדעת הבעה"מ ביאורו דכולי עלמא סברי דלא יתכן ששני מראות מצטרף אם אינם צמודים בסדר המראות, וכיון שסיד וצמר שווים בגוונם, א"כ סיד צמוד ללשג, וצמר צמוד לקרום, אך לר"ע שאמר שהמראות הן זו למעלה מזו, א"כ הסדר הוא שלג צמר סיד וקרם, ואיך יתכן שהמראות מצטרפים. והקשה הרמב"ן במלחמות דכל כמה שנוקטים ששלג וסיד שווין במימושן א"כ אמאי לא יתכן לומר שמצטרפים מחמת דמיון זה גופא שבמימוש למרות שצמר בצבעו נמצא ביניהם, ויתכן שמחמת קושיא זו לא למד הרמב"ם את דברי הגמ' כמהלך זה של הבעה"מ. ונראה שהרמב"ם למד את סוגיית הגמ' כך, דהנחין הוא כלל לא אילו מראות מצטרפים משום שכולי עלמא סברי ששלג מראות מצטרף, (ועי' גם בפיה"מ שבשום מקום לא העלה הרמב"ם באיזה שיטה שיש מראות שלא מצטרפים, ובפ"א מ"ג כתב להדיא שבנו של ר"ע כברייתא שהובאה בשבועות ו' הקשה לו מכא מה שכל המראות מצטרפים, ובסוף מ"ג פירש הרמב"ם שר"ע וחכמים נחלקו כך דלחכמים סדר המראות הוא בהרת שאת תולדה דבהרת ותולדה דשאת, ולר"ע סדר המראות הוא בהרת ותולדתה ושאת ותולדתה), אלא נדון הגמרא הוא מהם האבות ותולדותיהם, וזה מכונה בגמ' 'צירוף' דהיינו איזו תולדה מצטרפת לאיזה אב להיות תולדתה (ולא לצירוף של נגע מב' מראות), ולפי זה דברי הגמ' מתיישבים דהנחין הוא טיהרת סיד ההיכל מלצרף, היינו שלא יתכן שיהיה לה

ישר כח על ההערות והוספות והכבדות, ואוסף מאשר מצאה ידי. א. עיי' מש"נ על דברי הרב יוסף שלמה מאיר. ב. מלשון רס"ג נראה שרוב העם סוברים שאין מי שיראה את הנגעים, וזו אינה טעות אלא סברה המונית. ויש טועים וסוברים שהנגעים מצד עצמם אינם ניתנים להתבוננות, וזו טעות. ומה שרס"ג מבאר והולך הוא שהנגעים מצד עצמם בני התבוננות, שאפשר לדעת את שיעורם. אבל אין טעות לומר שאין מי שיראה את הנגעים. וזה דברי הרב המעיר. ויש לפרש בעוד אופן מה שאין מי שיראה, לפי שיטתו שרק ד' המראות טמאים ולא מה שביניהם, ואם כן צריך מסורת ברורה מהם ד' המראות, וכשם שבמראות דמים מחמת בלבול הגלות נשתכחו מסורות הדמים ולכן כל ראייה היא ספק נדה ספק זיבה, כפירוש רס"ג (ויקרא סוף פרק יב) בטעם חומרא דרבי זירא, כן במראות נגעים יהיה הדין להיפך, שאי אפשר לטמא כיון שאין מי שיעוד המסורת בדיוק מהם ד' המראות הללו. ולפי זה מיושב מה שביאר שיעור הבהרת, כיון שאם יהיה אחד הנגעים במראה שאין להסתפק בו, כגון בקרום ביצה אם נדע במסורת כאלו ביצים מדובר, יהיה אפשר לטמא גם במונינו. ג-ה. לחומר הקושיות י"ל דרך לאחר שנמסר במסורת שיעור הנגע שהוא ו' שערות על ו' שערות, מפרשים את 'בנגע' באמצעו דווקא, ושמן אכן רק לאחר שלומדים "בשאת" שתהיה מבוצרת בשאת משום דין מחיה שנאמר בה, שוב ולומדים גם "בנגע" שיהיה מבוצר בנגע, וצע"ע. ו. אכן וכן עולה גם מתרגומו שמתרגם בכל מקום "הסגר" לשון עיכוב [ולא פרסמנו כאן את התרגום], וכתבתי ע"ז: מלשון רס"ג נראה שאין מסגירים אלא את הנגע הנוכר לעיל, ולא את המצורה, וכדעת תוס' הרא"ש (מו"ק ז, ב ד"ה כי פליגי), שמתוך שלא אמר הכתוב 'הסגיר את הנגע' למדים שאינו מסגיר את האדם הנגע, וגם אין טעם בדבר שיהיה מצורע מוסגר חמור ממצורע מוחלט שאינו צריך לישב בדר, אלא צובע סביב הנגע, לדעת לאחר שבעה ימים אם התפשט הנגע, וכ"כ המאירי (מגילה ח, ב) בשם הגאונים. אך שיטת רש"י ועוד ראשונים שמסגירים בדר את המצורה המוסגר.

הרב אברהם הרשטיין כולל פונבין

בנעין שיעור נגע כסיד ההיכל כתב רבינו סעדיה גאון דנגע ספחת הוא כצורת הסיד שבו טחו את המקדש וזה מחמת לבנינותו עכ"ל ומשמע שכונתו שווה הסיד הלבן ביותר שאפשר ליצר שאתו לקחו למקדש ואינו דרגה אמצעית בצבע סיד דא"כ מדוע הדגיש שיש חוץ בלבנותו ומרן הגר"ק זצ"ל כתב לבאר מדוע בזמן הזה לא דנים מראות נגעים (שהתקשה בזה רע"ק א) וביאר דאין לנו כהן שיכול להורות דאין אנו יודעים מהו המראה של סיד ההיכל ובהן שלא כפי פסול להורות. אמנם אם נימא שווה הסיד הלבן ביותר שאפשר לייצר יתכן שדבר זה אפשר לידע אף בימינו.

תשובת העורך שליט"א

ישר כח על ההערה. בדומה לדברי רס"ג כתב גם בתפארת ישראל (נגעים פ"א אות ה) שסתם היכל הוא ההיכל שבבית המקדש, שהיה לבן ביותר, כמבואר במסכת מידות (פ"ג מ"ד) שהיו מלבנים אותו בכל שנה קודם פסח. וגם את דבריו אפשר לכוון בדברי רס"ג.

בנעין דברי רב סעדיה גאון

ישר כח גדול על הבאתכם דברי רב סעדיה גאון, ואבקש אנא אל תחסכו במילים להביא מה מקור הדברים הללו, ומה יחוסם לרס"ג. יש לדון בכמה דברים בדברי קדשו של רס"ג, האחד כמה שכתב (בחלק ב') הרכבות נגעים יש לכאורה קשיים עצומים בחשבונות, ואבאר מילתי. אקדים פירוש דבריו בקצרה לפי הבנתי, בתחילה מקדים הרס"ג יסוד (שלא ידוע לן ממקומות אחרים) דבנגע המצורף מכמה מראות יש דין שכל מראה יהיה שיעורו לכל הפחות כעדשה. ועל פי זה מונה כמה אפשרויות יש לצירוף מראות בנגע ששיעורו כגרים שהוא ט' עדשים. יש ארבע אפשרויות מכמה מראות מצורף הנגע, או ממראה אחד כולו (שיכול להיות מכל אחד מד' המראות), או משני מראות או משלש מראות או נגע המצורף מד' מראות. ובכל אפשרות ממספר המראות שמורכב מהם הנגע, יש כמה צדדים מה יהא הגודל של כל מראה, וזה חשבונן. בנגע המצורף מב' מראות יש ארבע צדדים, יש צד שמראה אחד יהיה כעדשה והשני ח' עדשים, וכן שהאחד יהא ב' עדשים והשני ז', אפשר שהראשון יהא ג' והשני ה', והצד האחרון הוא שהמראה הראשון יהא ד' והשני ה'. (ואין צד שהראשון יהא ח' והשני א', משום שצד זה כבר כלול בצד הראשון שהמראה הראשון הוא א' והשני ח', דבכל צד מונים את כל סוגי המראות, ויש שצד הראשון מונים גם שהמראה שבגודל כעדשה הוא בהרת, והמראה ששגדול ח' עדשים הוא שאת, וכן מונים שהמראה בגודל כעדשה הוא בהרת והמראה בגודל ח' עדשים הוא בהרת). ובכל צד מד' הצדדים יש י"ב אפשרויות מה יהיו צירופי המראות, ועל דרך משל אם נכנה את בהרת א', תולדתה שבלשון הרס"ג נקראת ספחת ב', שאת ג', ותולדתה שנקראת לפי הרס"ג צרעת ד'. יש י"ד צירופים, א-ב, א-ג, א-ד, ב-א, ב-ג, ב-ד, ג-א, ג-ב, ג-ד, ד-א, ד-ב, ד-ג, [ואין הצדדים א-ב ו-ב-א כפולים משום שהראשון בגודל שונה מהשני]. וממילא יוצא שבנגע המורכב מב' מראות יש מ"ח אפשרויות ממה הוא מורכב. [י"ב כפול ד']. ובנגע המורכב מג' מראות מנה הרס"ג את אפשרויות לצירופי המראות כך, דהנה כמות הצדדים שיהא גודל כל מראה בנגע המורכב מג' מראות הם שבעה צדדים, א' 1,2,6, 1,3,5, 1,4,4, ד' 1,1,7, ה' 2,3,4, ו' 2,2,5, 3,3,3. וכתב הרס"ג דבכל צד יש כ"ד אפשרויות לצירופי המראות, ועל דרך משל מראות שאחד בגודל כעדשה והשני בגודל ב' עדשים והשלישי הגדול ו' עדשים יש כ"ד אפשרויות [דהיינו א-ב-ג, א-ב-ד, א-ג-ב, א-ג-ד, א-ד-ב, א-ד-ג, ב-א-ב, ב-א-ד, ב-א-ג, ב-ב-ג, ב-ב-ד, ב-ג-א, ב-ג-ב, ב-ג-ד, ג-א-א, ג-א-ב, ג-א-ג, ג-א-ד, ג-ב-א, ג-ב-ב, ג-ב-ג, ג-ב-ד, ג-ד-א, ג-ד-ב, ג-ד-ג, ג-ד-ד, ד-א-א, ד-א-ב, ד-א-ג, ד-א-ד, ד-ב-א, ד-ב-ב, ד-ב-ג, ד-ב-ד, ד-ג-א, ד-ג-ב, ד-ג-ג, ד-ג-ד, ד-ד-א, ד-ד-ב, ד-ד-ג, ד-ד-ד, ה-א-א, ה-א-ב, ה-א-ג, ה-א-ד, ה-ב-א, ה-ב-ב, ה-ב-ג, ה-ב-ד, ה-ג-א, ה-ג-ב, ה-ג-ג, ה-ג-ד, ה-ד-א, ה-ד-ב, ה-ד-ג, ה-ד-ד, ו-א-א, ו-א-ב, ו-א-ג, ו-א-ד, ו-ב-א, ו-ב-ב, ו-ב-ג, ו-ב-ד, ו-ג-א, ו-ג-ב, ו-ג-ג, ו-ג-ד, ו-ד-א, ו-ד-ב, ו-ד-ג, ו-ד-ד, ו-ה-א, ו-ה-ב, ו-ה-ג, ו-ה-ד, ו-ו-א, ו-ו-ב, ו-ו-ג, ו-ו-ד, ו-ז-א, ו-ז-ב, ו-ז-ג, ו-ז-ד, ו-ח-א, ו-ח-ב, ו-ח-ג, ו-ח-ד, ו-ט-א, ו-ט-ב, ו-ט-ג, ו-ט-ד, ו-י-א, ו-י-ב, ו-י-ג, ו-י-ד, ו-יא-א, ו-יא-ב, ו-יא-ג, ו-יא-ד, ו-יב-א, ו-יב-ב, ו-יב-ג, ו-יב-ד, ו-יג-א, ו-יג-ב, ו-יג-ג, ו-יג-ד, ו-יד-א, ו-יד-ב, ו-יד-ג, ו-יד-ד, ו-טו-א, ו-טו-ב, ו-טו-ג, ו-טו-ד, ו-טז-א, ו-טז-ב, ו-טז-ג, ו-טז-ד, ו-יז-א, ו-יז-ב, ו-יז-ג, ו-יז-ד, ו-יח-א, ו-יח-ב, ו-יח-ג, ו-יח-ד, ו-יט-א, ו-יט-ב, ו-יט-ג, ו-יט-ד, ו-כ-א, ו-כ-ב, ו-כ-ג, ו-כ-ד, ו-כא-א, ו-כא-ב, ו-כא-ג, ו-כא-ד, ו-כב-א, ו-כב-ב, ו-כב-ג, ו-כב-ד, ו-כג-א, ו-כג-ב, ו-כג-ג, ו-כג-ד, ו-כד-א, ו-כד-ב, ו-כד-ג, ו-כד-ד, ו-כה-א, ו-כה-ב, ו-כה-ג, ו-כה-ד, ו-כו-א, ו-כו-ב, ו-כו-ג, ו-כו-ד, ו-כז-א, ו-כז-ב, ו-כז-ג, ו-כז-ד, ו-כח-א, ו-כח-ב, ו-כח-ג, ו-כח-ד, ו-כט-א, ו-כט-ב, ו-כט-ג, ו-כט-ד, ו-ל-א, ו-ל-ב, ו-ל-ג, ו-ל-ד, ו-לא-א, ו-לא-ב, ו-לא-ג, ו-לא-ד, ו-לב-א, ו-לב-ב, ו-לב-ג, ו-לב-ד, ו-לג-א, ו-לג-ב, ו-לג-ג, ו-לג-ד, ו-לד-א, ו-לד-ב, ו-לד-ג, ו-לד-ד, ו-לה-א, ו-לה-ב, ו-לה-ג, ו-לה-ד, ו-לו-א, ו-לו-ב, ו-לו-ג, ו-לו-ד, ו-לז-א, ו-לז-ב, ו-לז-ג, ו-לז-ד, ו-לח-א, ו-לח-ב, ו-לח-ג, ו-לח-ד, ו-לט-א, ו-לט-ב, ו-לט-ג, ו-לט-ד, ו-לך-א, ו-לך-ב, ו-לך-ג, ו-לך-ד, ו-לךא-א, ו-לךא-ב, ו-לךא-ג, ו-לךא-ד, ו-לךב-א, ו-לךב-ב, ו-לךב-ג, ו-לךב-ד, ו-לךג-א, ו-לךג-ב, ו-לךג-ג, ו-לךג-ד, ו-לךד-א, ו-לךד-ב, ו-לךד-ג, ו-לךד-ד, ו-לךה-א, ו-לךה-ב, ו-לךה-ג, ו-לךה-ד, ו-לךו-א, ו-לךו-ב, ו-לךו-ג, ו-לךו-ד, ו-לךז-א, ו-לךז-ב, ו-לךז-ג, ו-לךז-ד, ו-לךח-א, ו-לךח-ב, ו-לךח-ג, ו-לךח-ד, ו-לךט-א, ו-לךט-ב, ו-לךט-ג, ו-לךט-ד, ו-לךי-א, ו-לךי-ב, ו-לךי-ג, ו-לךי-ד, ו-לךיא-א, ו-לךיא-ב, ו-לךיא-ג, ו-לךיא-ד, ו-לךיב-א, ו-לךיב-ב, ו-לךיב-ג, ו-לךיב-ד, ו-לךיג-א, ו-לךיג-ב, ו-לךיג-ג, ו-לךיג-ד, ו-לךיד-א, ו-לךיד-ב, ו-לךיד-ג, ו-לךיד-ד, ו-לךיז-א, ו-לךיז-ב, ו-לךיז-ג, ו-לךיז-ד, ו-לךיח-א, ו-לךיח-ב, ו-לךיח-ג, ו-לךיח-ד, ו-לךיט-א, ו-לךיט-ב, ו-לךיט-ג, ו-לךיט-ד, ו-לךכ-א, ו-לךכ-ב, ו-לךכ-ג, ו-לךכ-ד, ו-לךכא-א, ו-לךכא-ב, ו-לךכא-ג, ו-לךכא-ד, ו-לךכב-א, ו-לךכב-ב, ו-לךכב-ג, ו-לךכב-ד, ו-לךכג-א, ו-לךכג-ב, ו-לךכג-ג, ו-לךכג-ד, ו-לךכד-א, ו-לךכד-ב, ו-לךכד-ג, ו-לךכד-ד, ו-לךכה-א, ו-לךכה-ב, ו-לךכה-ג, ו-לךכה-ד, ו-לךכו-א, ו-לךכו-ב, ו-לךכו-ג, ו-לךכו-ד, ו-לךכז-א, ו-לךכז-ב, ו-לךכז-ג, ו-לךכז-ד, ו-לךכח-א, ו-לךכח-ב, ו-לךכח-ג, ו-לךכח-ד, ו-לךכט-א, ו-לךכט-ב, ו-לךכט-ג, ו-לךכט-ד, ו-לךל-א, ו-לךל-ב, ו-לךל-ג, ו-לךל-ד, ו-לךלא-א, ו-לךלא-ב, ו-לךלא-ג, ו-לךלא-ד, ו-לךלב-א, ו-לךלב-ב, ו-לךלב-ג, ו-לךלב-ד, ו-לךלג-א, ו-לךלג-ב, ו-לךלג-ג, ו-לךלג-ד, ו-לךלד-א, ו-לךלד-ב, ו-לךלד-ג, ו-לךלד-ד, ו-לךלה-א, ו-לךלה-ב, ו-לךלה-ג, ו-לךלה-ד, ו-לךלו-א, ו-לךלו-ב, ו-לךלו-ג, ו-לךלו-ד, ו-לךלז-א, ו-לךלז-ב, ו-לךלז-ג, ו-לךלז-ד, ו-לךלח-א, ו-לךלח-ב, ו-לךלח-ג, ו-לךלח-ד, ו-לךלט-א, ו-לךלט-ב, ו-לךלט-ג, ו-לךלט-ד, ו-לךלך-א, ו-לךלך-ב, ו-לךלך-ג, ו-לךלך-ד, ו-לךלךא-א, ו-לךלךא-ב, ו-לךלךא-ג, ו-לךלךא-ד, ו-לךלךב-א, ו-לךלךב-ב, ו-לךלךב-ג, ו-לךלךב-ד, ו-לךלךג-א, ו-לךלךג-ב, ו-לךלךג-ג, ו-לךלךג-ד, ו-לךלךד-א, ו-לךלךד-ב, ו-לךלךד-ג, ו-לךלךד-ד, ו-לךלךה-א, ו-לךלךה-ב, ו-לךלךה-ג, ו-לךלךה-ד, ו-לךלךו-א, ו-לךלךו-ב, ו-לךלךו-ג, ו-לךלךו-ד, ו-לךלךז-א, ו-לךלךז-ב, ו-לךלךז-ג, ו-לךלךז-ד, ו-לךלךח-א, ו-לךלךח-ב, ו-לךלךח-ג, ו-לךלךח-ד, ו-לךלךט-א, ו-לךלךט-ב, ו-לךלךט-ג, ו-לךלךט-ד, ו-לךלךי-א, ו-לךלךי-ב, ו-לךלךי-ג, ו-לךלךי-ד, ו-לךלךיא-א, ו-לךלךיא-ב, ו-לךלךיא-ג, ו-לךלךיא-ד, ו-לךלךיב-א, ו-לךלךיב-ב, ו-לךלךיב-ג, ו-לךלךיב-ד, ו-לךלךיג-א, ו-לךלךיג-ב, ו-לךלךיג-ג, ו-לךלךיג-ד, ו-לךלךיד-א, ו-לךלךיד-ב, ו-לךלךיד-ג, ו-לךלךיד-ד, ו-לךלךיז-א, ו-לךלךיז-ב, ו-לךלךיז-ג, ו-לךלךיז-ד, ו-לךלךיח-א, ו-לךלךיח-ב, ו-לךלךיח-ג, ו-לךלךיח-ד, ו-לךלךיט-א, ו-לךלךיט-ב, ו-לךלךיט-ג, ו-לךלךיט-ד, ו-לךלךכ-א, ו-לךלךכ-ב, ו-לךלךכ-ג, ו-לךלךכ-ד, ו-לךלךכא-א, ו-לךלךכא-ב, ו-לךלךכא-ג, ו-לךלךכא-ד, ו-לךלךכב-א, ו-לךלךכב-ב, ו-לךלךכב-ג, ו-לךלךכב-ד, ו-לךלךכג-א, ו-לךלךכג-ב, ו-לךלךכג-ג, ו-לךלךכג-ד, ו-לךלךכד-א, ו-לךלךכד-ב, ו-לךלךכד-ג, ו-לךלךכד-ד, ו-לךלךכה-א, ו-לךלךכה-ב, ו-לךלךכה-ג, ו-לךלךכה-ד, ו-לךלךכו-א, ו-לךלךכו-ב, ו-לךלךכו-ג, ו-לךלךכו-ד, ו-לךלךכז-א, ו-לךלךכז-ב, ו-לךלךכז-ג, ו-לךלךכז-ד, ו-לךלךכח-א, ו-לךלךכח-ב, ו-לךלךכח-ג, ו-לךלךכח-ד, ו-לךלךכט-א, ו-לךלךכט-ב, ו-לךלךכט-ג, ו-לךלךכט-ד, ו-לךלךל-א, ו-לךלךל-ב, ו-לךלךל-ג, ו-לךלךל-ד, ו-לךלךלא-א, ו-לךלךלא-ב, ו-לךלךלא-ג, ו-לךלךלא-ד, ו-לךלךלב-א, ו-לךלךלב-ב, ו-לךלךלב-ג, ו-לךלךלב-ד, ו-לךלךלג-א, ו-לךלךלג-ב, ו-לךלךלג-ג, ו-לךלךלג-ד, ו-לךלךלד-א, ו-לךלךלד-ב, ו-לךלךלד-ג, ו-לךלךלד-ד, ו-לךלךלה-א, ו-לךלךלה-ב, ו-לךלךלה-ג, ו-לךלךלה-ד, ו-לךלךלו-א, ו-לךלךלו-ב, ו-לךלךלו-ג, ו-לךלךלו-ד, ו-לךלךלז-א, ו-לךלךלז-ב, ו-לךלךלז-ג, ו-לךלךלז-ד, ו-לךלךלח-א, ו-לךלךלח-ב, ו-לךלךלח-ג, ו-לךלךלח-ד, ו-לךלךלט-א, ו-לךלךלט-ב, ו-לךלךלט-ג, ו-לךלךלט-ד, ו-לךלךלך-א, ו-לךלךלך-ב, ו-לךלךלך-ג, ו-לךלךלך-ד, ו-לךלךלךא-א, ו-לךלךלךא-ב, ו-לךלךלךא-ג, ו-לךלךלךא-ד, ו-לךלךלךב-א, ו-לךלךלךב-ב, ו-לךלךלךב-ג, ו-לךלךלךב-ד, ו-לךלךלךג-א, ו-לךלךלךג-ב, ו-לךלךלךג-ג, ו-לךלךלךג-ד, ו-לךלךלךד-א, ו-לךלךלךד-ב, ו-לךלךלךד-ג, ו-לךלךלךד-ד, ו-לךלךלךה-א, ו-לךלךלךה-ב, ו-לךלךלךה-ג, ו-לךלךלךה-ד, ו-לךלךלךו-א, ו-לךלךלךו-ב, ו-לךלךלךו-ג, ו-לךלךלךו-ד, ו-לךלךלךז-א, ו-לךלךלךז-ב, ו-לךלךלךז-ג, ו-לךלךלךז-ד, ו-לךלךלךח-א, ו-לךלךלךח-ב, ו-לךלךלךח-ג, ו-לךלךלךח-ד, ו-לךלךלךט-א, ו-לךלךלךט-ב, ו-לךלךלךט-ג, ו-לךלךלךט-ד, ו-לךלךלךי-א, ו-לךלךלךי-ב, ו-לךלךלךי-ג, ו-לךלךלךי-ד, ו-לךלךלךיא-א, ו-לךלךלךיא-ב, ו-לךלךלךיא-ג, ו-לךלךלךיא-ד, ו-לךלךלךיב-א, ו-לךלךלךיב-ב, ו-לךלךלךיב-ג, ו-לךלךלךיב-ד, ו-לךלךלךיג-א, ו-לךלךלךיג-ב, ו-לךלךלךיג-ג, ו-לךלךלךיג-ד, ו-לךלךלךיד-א, ו-לךלךלךיד-ב, ו-לךלךלךיד-ג, ו-לךלךלךיד-ד, ו-לךלךלךיז-א, ו-לךלךלךיז-ב, ו-לךלךלךיז-ג, ו-לךלךלךיז-ד, ו-לךלךלךיח-א, ו-לךלךלךיח-ב, ו-לךלךלךיח-ג, ו-לךלךלךיח-ד, ו-לךלךלךיט-א, ו-לךלךלךיט-ב, ו-לךלךלךיט-ג, ו-לךלךלךיט-ד, ו-לךלךלךכ-א, ו-לךלךלךכ-ב, ו-לךלךלךכ-ג, ו-לךלךלךכ-ד, ו-לךלךלךכא-א, ו-לךלךלךכא-ב, ו-לךלךלךכא-ג, ו-לךלךלךכא-ד, ו-לךלךלךכב-א, ו-לךלךלךכב-ב, ו-לךלךלךכב-ג, ו-לךלךלךכב-ד, ו-לךלךלךכג-א, ו-לךלךלךכג-ב, ו-לךלךלךכג-ג, ו-לךלךלךכג-ד, ו-לךלךלךכד-א, ו-לךלךלךכד-ב, ו-לךלךלךכד-ג, ו-לךלךלךכד-ד, ו-לךלךלךכה-א, ו-לךלךלךכה-ב, ו-לךלךלךכה-ג, ו-לךלךלךכה-ד, ו-לךלךלךכו-א, ו-לךלךלךכו-ב, ו-לךלךלךכו-ג, ו-לךלךלךכו-ד, ו-לךלךלךכז-א, ו-לךלךלךכז-ב, ו-לךלךלךכז-ג, ו-לךלךלךכז-ד, ו-לךלךלךכח-א, ו-לךלךלךכח-ב, ו-לךלךלךכח-ג, ו-לךלךלךכח-ד, ו-לךלךלךכט-א, ו-לךלךלךכט-ב, ו-לךלךלךכט-ג, ו-לךלךלךכט-ד, ו-לךלךלךל-א, ו-לךלךלךל-ב, ו-לךלךלךל-ג, ו-לךלךלךל-ד, ו-לךלךלךלא-א, ו-לךלךלךלא-ב, ו-לךלךלךלא-ג, ו-לךלךלךלא-ד, ו-לךלךלךלב-א, ו-לךלךלךלב-ב, ו-לךלךלךלב-ג, ו-לךלךלךלב-ד, ו-לךלךלךלג-א, ו-לךלךלךלג-ב, ו-לךלךלךלג-ג, ו-לךלךלךלג-ד, ו-לךלךלךלד-א, ו-לךלךלךלד-ב, ו-לךלךלךלד-ג, ו-לךלךלךלד-ד, ו-לךלךלךלה-א, ו-לךלךלךלה-ב, ו-לךלךלךלה-ג, ו-לךלךלךלה-ד, ו-לךלךלךלו-א, ו-לךלךלךלו-ב, ו-לךלךלךלו-ג, ו-לךלךלךלו-ד, ו-לךלךלךלז-א, ו-לךלךלךלז-ב, ו-לךלךלךלז-ג, ו-לךלךלךלז-ד, ו-לךלךלךלח-א, ו-לךלךלךלח-ב, ו-לךלךלךלח-ג, ו-לךלךלךלח-ד, ו-לךלךלךלט-א, ו-לךלךלךלט-ב, ו-לךלךלךלט-ג, ו-לךלךלךלט-ד, ו-לךלךלךלך-א, ו-לךלךלךלך-ב, ו-לךלךלךלך-ג, ו-לךלךלךלך-ד, ו-לךלךלךלךא-א, ו-לךלךלךלךא-ב, ו-לךלךלךלךא-ג, ו-לךלךלךלךא-ד, ו-לךלךלךלךב-א, ו-לךלךלךלךב-ב, ו-לךלךלךלךב-ג, ו-לךלךלךלךב-ד, ו-לךלךלךלךג-א, ו-לךלךלךלךג-ב, ו-לךלךלךלךג-ג, ו-לךלךלךלךג-ד, ו-לךלךלךלךד-א, ו-לךלךלךלךד-ב, ו-לךלךלךלךד-ג, ו-לךלךלךלךד-ד, ו-לךלךלךלךה-א, ו-לךלךלךלךה-ב, ו-לךלךלךלךה-ג, ו-לךלךלךלךה-ד, ו-לךלךלךלךו-א, ו-לךלךלךלךו-ב, ו-לךלךלךלךו-ג, ו-לךלךלךלךו-ד, ו-לךלךלךלךז-א, ו-לךלךלךלךז-ב, ו-לךלךלךלךז-ג, ו-לךלךלךלךז-ד, ו-לךלךלךלךח-א, ו-לךלךלךלךח-ב, ו-לךלךלךלךח-ג, ו-לךלךלךלךח-ד, ו-לךלךלךלךט-א, ו-לךלךלךלךט-ב, ו-לךלךלךלךט-ג, ו-לךלךלךלךט-ד, ו-לךלךלךלךי-א, ו-לךלךלךלךי-ב, ו-לךלךלךלךי-ג, ו-לךלךלךלךי-ד,

מלחמתה

של

תורה

אזיה אב בעולם, כיון שר"ע סבר שהאבות והתולדות הם זו למעלה מזו (דהיינו שכל אב מעל תולדתו) ורבנן סברי ששני האבות מעל ב' התולדות. וכולי עלמא סברי שכשמביאים את מראות הנגעים צריך להביאם כסדר אב ותולדתו, ולא לפי חוזק המראה, ולכן כשאומרים את המראות לחכמים אומרים שלג ואח"כ סיד (שהוא תולדתה) ולר"ע צריך לומר שלג ואח"כ צמר שהוא תולדתה של שלג. ולפי זה מבוארת הראיה מר' חנינא דהיה צריך לנקוט בסדר המראות לפי רבנן כן, ב' טיפות, ח' טיפות, ד' טיפות ט"ו טיפות. ומדנקט כסדרן ב' ואח"כ ד', היינו משום שסבר שהנגע הסמוך בחוקק הוא התולדה של שלג. ואפש"ל דכך

למד הרמב"ם כסוגיא שם בשבועות, וא"כ כל המראות מצטרפים זה לזה וכפשטות משנה ג' שאמרה ארבעה מראות הללו מצטרפים זה עם זה, וא"צ מקור נוסף לדברי הרמב"ם. במה שכתב בהערה 15 שהכוונה במה שכתב רס"ג "שהאמצעי הרי הוא מונע חלקו את חלקו" שלא יתכן לא יותר מב' ולא פחות מב', נראה כוונתו באופן אחר, דכפי שהקדים לזה שלומר שיהיה מרובה עד הקצה האחרון של ריבוי השערות א"א לומר משום דזה דבר שאי אפשר לבדוקו, (דאם היה דין שיהיו בנגע שיעור של שערות הכי מרובים שיכול הנגע להכיל הוא דבר שא"א לבדוק אותו) ואם היה אזיה שיעור של שערות באמצע בין הכי מרובה להכי מועט הרי יש הרבה אפשרויות באמצע, וכל אפשרות סותרת את האפשרות השניה, שהרי לא יתכן שיהיו שני שיעורים של שער בנגע הנחשב שער לבן. וממילא נותרה רק האפשרות שהתורה התכוונה לשיעור הפחות ביותר הנכלל במילת 'שער' שהם ב' שערות.
16 שדברי הרס"ג הם דברי התנ"כ, אי"ז נכון דהתנ"כ כתב שמהפסוק שאומר שיש גם מחיה וגם שער לבן ביחד, ואכת"י יכול להיות נגע שבצד אחד מחיה ולצידו מאחד הצדדים הנע ברוחב ב' שערות ושם יש ב' שערות לבנות, ולזה דרש התנ"כ שהמחיה באמצע השאת וא"כ כמו שבצד אחד יש רוחב בנגע של ב' שערות כך מכל הכיוונים, ועדשה שמוקפת בשיעור ב' שערות בכל צד הוא שיערו גרים. אך הסמ"ג דורש שמהפסוק 'ושער בנגע' מצד עצמו דורשים שזהו שיעור הנגע, וצ"ב בדבריו אמאי לא יתכן שהנגע מרוחב של שערה מכל צד, ומהו המקור שיש ב' שערות מכל צד. ובמה שכתב בהערה 19 ששיטת רס"ג כרש"י שעמוק אינו תנאי נוסף ודלא כהרמב"ם. נראה פירוש דבריו באופן אחר ובא ליישב קושיא בפירוש המקרא. דהנה דיני הנגע לפי מה שכתוב בפסוקים [ויקרא י"ג א-ח] הם כך: אם יש נגע ובו שער לבן, ומראהו עמוק - הוא מוחלט, ואם אין מראה עמוק ואין שער לבן - מוסגר, ואם אחר ז' ימים עמד בעיני מוסגר שוב, ואחר ז' ימים אם כהה הנגע ולא פשה טהור, ואם פשה מוחלט. וברש"י כתב שמראהו עמוק מחמת שהוא לבן על רקע כהה, וכמראה חמה העמוקה מן הצל, ולכן הקשה רש"י מהו אין מראהו עמוק. ומלבד זה קשה אף אם יש איזו אפשרות טכנית שהנגע לא יראה עמוק אזיה דין נאמר בזה. ואי נימא שהא כלל לא נגע [עי' רמב"ם טו"ז פ"א ה"ו] א"כ אמאי הוא מוסגר, ואמאי אי יהיה בו פשיון יתא מוחלט. וברמב"ן על התורה העלה אפשרות שהוא דבר אחד שכשיש שער שחור זה גורם לנגע שלא להראות עמוק, וכשיש שער לבן הוא נראה עמוק. ואכת"י יש מקום להקשות אזיה דין נאמר בהא דנראה עמוק או לא. ונראה לומר דלזה בא רס"ג לבאר דעמוק משמעו שאינו נג נגע שטחי אלא בעומק העור, וכשיש נגע חמור ועמוק הוא מוחלט מיד, והסימן לזה הוא אם השער הפך ללבן. וא"כ מראהו עמוק הוא הסבר מדוע השער לבן הוא סיבה להחליט מיד כיון שזה נגע חמור המשפיע לעומק ולא נגע שטחי (והמשל של חמה וצל הוא שלמרות שעמוק כאן אינו במשמעות של שקע בעור, אלא כמו חמה וצל שהחמה נראית עמוקה למרות שבפועל הגובה שוה, כך הנגע הוא למרות שהוא מגיע לעומק אך ברובד העליון הוא שווה לשאר העור. ומה שהקשה בהערה 24, נראה פירושו כך בדפרשת מחיה, כתוב שאם יש נגע ובו שער לבן ומחיה טמא, ואם פרח בכולו טהור, ואם תחזור בו מחיה יטמא - 'וביום הראות בו בשר חי יטמא' וראה הכהן את הבשר החי וטמאו הבשר החי טמא הוא" ובהא דתחילה שער לבן ומחיה מטמאים יש אפשרות להבין בב' אופנים, או שהמחיה היא סיבה לטהר, ואפילו הכי שער לבן מטמא. או שהמחיה בצירוף הבשר לבן מטמאים. ואם המחיה היא סיבה לטמא הרי ודאי שלא צריך גם שער לבן וגם מחיה שהרי לעיל מינה כבר כתוב ששער לבן לבדו מטמא. ולזה כתב רס"ג דבהא דבכולו לבן שחור להיות בו מחיה חוזרת ואומרת "וטמאו הבשר החי" מבואר שהוא סיבה לטמא, וממילא ודאי שמחיה מטמאת בפר"ע גם בלא שער לבן.

תשובת העורך שליט"א

ייר כח על הדברים היקרים והמאירים, ואין לי להוסיף עליהם אלא בכמה פרטים. על מקור הדברים ונאמנות ייחסם לרס"ג הרחבנו בס"ד במבוא לספר "פירוש ספר ויקרא - פרשת אשה כי תוריש", ליקווד תשפ"א תיתי למעק"ת שהרחיב וביאר דברי רס"ג בחבשוות הרכבות הנגעים. והקושיה שהקשה, עמד בה ר' יוסף בן שמעון משיבת תורה בתפארתה באופן יותר ואצמצם עוד יותר את ההרכבות השונות לו מזו. ועיי' בהערתנו לדבריו. ואין ביהמ"ד בלא חידוש, ובפרט הקושיה החזקה למה לא יהיה אפשר לצרף גם נגע הקטן מעדשה, שהרי לכאו' לא מצאנו בנגעים שיעור עדשה דווקא. ואכן רס"ג הגביל דבריו בתחילה וכתב "ואין בה שיעור פחות מעדשה", ואם דין הוא שלא יהיה בכל מראה פחות מעדשה, צ"ע מנלן דין זה. על כן נראה שלא מצד הדין הוא, אלא משום שאין שיעור להרכבות האפשרויות, אלא אם כן מצמצמים ואין דנים אלא בהרכבות שכל מראה הוא כעדשה. ההערה על דברי רס"ג שכאשר נראה אחד המראות ועמו שער לבן או מחיה הרי הוא טמא מיד וכונה, ודבר משנה הוא וגם רס"ג כתב כן בתמשך. אכן אין תלות בשגגת תרגום, כיון שלשונו במקור היא שהאדם מתחייב "הסגרה" (תיבה זו כתבה בלשון הקודש) והוא ה"וקוף" עד שיראה מה יהיה בו, ובתיבה זו, "וקוף" שהיא עמידה ועיכוב, תרגם כל פעם שמוזכרת בפרשה הסגרת הנגע. ולחומר הקושיה צ"ל כדברי הרה"ג שליט"א, שהחיוב שעל האדם לפנות למענה ולכא לא הכהן נקרא גם כן הסגר בדרך השאלה. בהערה על שכתב רס"ג בד"ה ואבאר תחילה, כתב הכוונה שמכלל הטענות שאפשר לטעון שא"א לראות נגעים בזה"ו, משום שאינו יודעים מהו שיעורו לטומאה, ויל"ע. במה שרחיב לדין על הע' 8 בהבאת מקור לשון הרמב"ם שהמראות מצטרפים זע"ו, הדברים רחבים ומאירים, אכן לא היתה הכוונה אלא להעיר שכיון ששיטת רס"ג שהם מצטרפים, ודברי הרמב"ם נמשכים אחר דברי הגאונים מלבד מקומות שראה לחלוק עליהם, ודברי הגאונים היו לפניו (אף שלא היו לפני המאירי וכפשוטו), הרי שמסתבר שקיבל בזה את דברי רס"ג. במה שהעיר על הע' 15, הערה נכונה במחצה שמה שנדפס אינו נכון, אבל הביאור הנכון הוא כמו שעלה בידי קעת מדברי רס"ג עצמו בפרשת מצורע (שבאו לידי רק אחר זמן), וז"ל, שימנע חלקו את חלקו, רצוני לומר החמישים ימנע את המאה והמאה ימנע את המאתיים וכן במה שיותר מהו ולא אאריך, עכ"ד.

והכוונה, שכל מנין שיתר על שנים וקטן מאינסוף, אי אפשר לנקטו, כיון שיתכן שהמספר הנכון הוא קטן ממנו, והוא כדברי חז"ל בכל מקום על כיוצא בזה, תפשת מרובה לא תפשת תפשת מועט תפשת. במה שהעיר על הע' 16 ועל הע' 19 ועל הע' 24, עיי' מש"כ בדברי הגר"ש מאיר. ביקרא דאורייתא ובכפל התורה על עיונו הוזך בדברי רבינו הגאון.

חשבון הרכבות הנגעים	הב' יוסף בן שמעון ישי' תורה בתפארתה
א] הנה כתב רס"ג דבהרכבה משולשת יש צ"ו אופנים לפי חשבון שאם יהיה חלק וחלק וז' חלקים דאו יהיו ו' אופנים אם תהיה שאת ראשונה והם א-ב) שאת, בהרת וז' חלקים צרעת/ספחת, ג-ד) שאת, צרעת וז"ח חלק/ספחת, ה-ו) שאת, ספחת וז"ח צרעת/בהרת, וז' דיהיו עוד ו' אופנים כשנחשב בהרת ראשונה ועוד ו' כשספחת ראשונה ועוד ו' כשצרעת ראשונה. ולכאו' אין החשבון מובן לו דהא כאשר נתפוס את בהרת ראשונה לא נוכל לחשב ב' מתוך הו' והם בהרת, שאת וז"ח צרעת/ספחת כיון שהרכבות אלו כבר נמנו בהרכבות א-ב הנ"ל כשהשאת ראשונה, ורק את הד' האחרים נוכל למנות. וכשהספחת ראשונה איז דל ב' מהו' שנמנו בה-ו דהשאת, ודל עוד ב' שנמנו בבהרת ראשונה, ויותר רק ב' דספחת, צרעת וז"ח בהרת/שאת, וכשהצרעת ראשונה כבר לא נותר לה שום הרכבה לחדש, וא"כ מכל הנ"ל משכח"ל י"ב הרכבות בלבד ולא כ"ד כמש"כ רס"ג. אלא שהחשבון הנ"ל בהרכבה המשולשת הוא בחלק וחלק וז' חלקים וכן באחד וד' וד' וכן בב' וב' וה', אבל בא' וב' וו' וכן בא' וו' וה' וכן בב' וגו' וד' עולים דברי רס"ג דיש כ"ד הרכבות, ודוק. ב] והרכבה המרובעת חישב רס"ג י"ב אופנים לפי חלק וחלק וב' וה', וכתב דכן הוא בהנך ה' סדרי הרכבה דככ"א יהיה י"ב ויעלה סה"כ לע"ב וכך מבוי' דברי עקביה ב' מהללאל, אכן כד דייקת משכח"ל י"ב רק בחלק וחלק וב' וה', וכן בא' וגו' וא' וד', וכן בג' וגו' וא' וב', וכן בב' וב' וד' וא' [כך התיקון הנכון ולא כתיקון העורך], אבל בא' בא' וא' וו' וכן בב' וב' וב' וגו' לכאו' לא משכח"ל י"ב אלא ד', דוק. וצע"ג. ג] עוד כ' רס"ג דרבי דוסא בן הריכנס היה מונה אבות ולא תולדות ולכך הגיע לל"ו שהוא פלגא דע"ב, והנה מלבד מה דלכאו' אין החשבון מכוון וכנ"ל עוד צ"ב דאי לא מנה כלל תולדות לא משכח"ל אלא ח' צירופין בהרכבה כפולה, ואי מנה אותם כא' א"כ משכח"ל יותר מל"ו בהרכבה משולשת וע"כ שמנה את ב' התולדות כדי לעשות הרכבה מרובעת אבל כל צורת הרכבה שנוספה מחילוף תולדה עם תולדה לא מנה (כגון כשיש הרכבה אחת שהיא א' צרעת וב' ספחת וגו' שאת וגו' בהרת, והרכבה שניה א' ספחת וב' צרעת וגו' שאת וגו' בהרת, רדב"ה מנה אותן כא' ולא כב', וכן בכל ההרכבות המרובעות), אכן צ"ע שגם לפ"ז משכחת לה יותר מל"ו. ד] במה שציין העורך שליט"א בהערות 11 ו191 לספה"מ לרס"ג לא ידעתי למה יכוון, בדספה"מ לרס"ג (שע"ז חיבור הגריי"פ) לא נמצא כי אם ג' שורות לכל ענייני נגעים ובודאי שלא נמצא שם מה שציין העורך שליט"א, ולא ידעתי על עוד ספר מצוות לרס"ג לבד מהנ"ל.	

תשובת העורך שליט"א
ההערות נכוחות, וה' יאיר עניינו. וכיוצא בזה יש בחשבונות רס"ג בחלק עישור נכסים בירושת הבנות, ובחישוב שדה שיש בה כדי חלוקה, בחיבורו ספר הירושות, וכהערת המהדיר בספר חיבורים הלכתיים של רס"ג, עמ' 32 ועמ' 104 והלאה. ספר המצוות של רב סעדיה גאון אינו האזהרות שכתב בקצרה ועליהם הרחיב הגריי"פ פערלא, אלא חיבור רחב יותר, שיצא לאור בירושלים שנת תשע"ט, ודיני נגעים מבוארים שם בפרק ז בראש ענייני הטומאה וחיוביהם.

שאלת חכם	הרב מרדכי אליהו סלושין
בטעם שאין לוקים על עשה	הרב מרדכי אליהו סלושין
במלחמתה של תורה על שאלת חכם כתב הגאון הגדול שליט"א בגיליון הקודם שמה שלא לוקים על עשה "שאינו רק משום שאין לשון אוהרה, כי אם שאין כאן שום עבירה, ולא עבר כלום אממרא דרחמנא". אמנם כמדומה בכמה מקומות בש"ס [עי' ע"ז נ"א ב' ועוד] שאם השמר או פן לא היו לאו, לא היו לוקים עליהם, ופליגא בגמ' אם השמר ופן לבד נחשב לאו, עכ"פ מתבאר בגמ' שאם לוקים על לאו תלוי בלשון התורה, ולא תלוי בסברא. גם לעניין חטאת מכיאר רש"י מהותו"כ שלמדו מקרא ד'אשר לא תעשה' שאין לוקים על עשה, ואם כי מצאנו בראשונים שנתנו בזה טעם, אך כידוע לעולם לא מצאנו שההלכה תשתנה לפי טעמא דקרא, ואף ר"ש לא דרש אלא טעמא "דקרא", ושוב אין לתמוה על מה שלוקים על לאו דהשמר לך בנגע הצרעת.	

תשובת הגריי"ב שרייבר שליט"א
בס"ד, לא הבנתי את דבריו, מלקות יש על עבירה, בשום מקום אין מלקות על ביטול מצוה, גם כשהו לאו צריך שיהיה כתוב בלשון לאו, וזהו הנידון בהשמר פן ואל, אבל מה ענין זה לעניינינו, דכאן הנידון הוא שאין כאן עבירה כ"א ביטול מצוה, וזגם בחטאת נחלקו טובא הראשונים אם מאי דליאכ כראן בפסח ומילה הוא לפי שאין לאו או לפי שהוא שוא"ת- אבל לענין מלקות הרי פשוט שאין לוקים אא"כ עבר עבירה ולא אם ביטל מצוה, וע"כ הקושיא היא דכאן להרמב"ן אינו אלא ביטול מצוה, ותו לא מידי, ביקרא דאורייתא.

בענין חזרת ראשי אברים	הרב יוסף רקוב
מש"כ כב' הגה"ג שליט"א בביאור החי' לדעת מהר"ם, לא הבנתי, כי אע"פ שחי' גדול הוא לחושבו פשיון כמ"ש כב' הגה"ג שליט"א, אולם חי' זה שייך בחזרה ראשונה, ומה תוספת חי' יש במשנה זו, ודאי הטעות עמי, אולי נחסרו דברים בגליון. ועל מש"כ בהערה הראשונה דאם חזרת ר"א מטעם מחיה ראוי לטהר נתכסה מטעם שהלך הסימן טומאה, והוכיח מזה דע"י המחיה חזר להיות נגע של מקצתו, ועתה ששב להיות נגע שבכולו הוי נגע חדש [שאין בו הליכת סימנים] ובעינן קרא דפריחה מטהרתו, [כך הבנתי את כוונתו]. והנה במשנה ט' מבואר ד' ר"י, דנגע בכולו עם מחיה, ואח"כ הלכה המחיה, אין בו טומאת חזרה, ופי' הר"ש בפ' שני ורא"ש והגר"א, דהיינו טעמא כיון שאפשר לטהרו גם מצד הלכה המחיה אי"ז קרוי פריחה המטהרת וממילא דאין החזרה מטמאה, ומעתה תיקשי דא"כ בכל ראשי איברים הפריחה הנשניה היא ביטול המחיה ולא נטהר מחמת פריחה בכולו, ולמה יטמא בחזרה שלאחריה, והוא ראה לד' כב' הגה"ג שליט"א, דכיון שהיה נגע בכולו וחזר לזה אין כאן טהרת הליכת סימן טומאה, ושאני במשנה ט' דעדיין לא היה נגע בכולו ומאי חזית לעשותו נגע בכולו ולא לטהר מחמת הליכת סימן טומאה, ואשמח לידע אם כב' הגה"ג שליט"א מסכים לראיה זו.	

תשובת הגריי"ב שרייבר שליט"א
בס"ד, בהערתו הראשונה צדקו דברי הגאון שליט"א, אך לא באתי לפרש הא דק' פעמים, דזה באמת אינו מתיישב, וכתבתי רק דלהמרמ"ם יש במשנתנו חידוש גדול בעצם ההלכה, אבל לא דזה מפרש הא דק' מתיישב,

פעמים. ובמש"כ ממשנה ט הנה הדברים לכשעצמם נהירים מאד, מ"מ אכתוב בזה את הנראה לענ"ד בעצם ההלכה הזו דכשנטהר מחמת סיבה אחרת אין כאן טהרת פריחה, דלכא' אין לו מובן טעמא דהאי הלכתא, ואטו איכא דינא דשבע לה טהרה, ולכא' נראה דהמכוון בזה הוא, דטהרת פריחה הוא כשהפך כולו טמא, ולא סתם כשהפך כולו לבן, וכדילף לה בסנהדרין דף צו לגבי מלכות שתיהפך למינות, וכאשר פריחה זו היא סיבת טהרה אין כאן סיבת טומאה בכולו ואינו מטהר, זהו מה שנראה בעצם ההלכה, ומ"מ ראיית הגאון שליט"א במקומה עומדת גם לפ", ביקרא דאורייתא.

בדין חזרו ונתכנסו ר"א בבוהק	הב' דב לוי ישיבת נתיבות חכמה
במה שהק' הגאון הגדול שליט"א דלדרשת התו"כ שחזרו ונתכנסו ראשי אברים בבוהק טהור א"א לפרש דחזרת ראשי אברים משום מחיה דמה שייך שתטמא מחיה בבוהק שאינו נגע, ולכא' כבר במשנה שנינו דבוהק אינו מבטל הפריחה ואין יטמא בחזרת ראשי אברים בכה"ג, אלא ד"ל דאה"נ לא יטמא אלא אם יתגלו במקום בהרת ולא במקום הבוהק אולם הכא מבואר להדיא שחזרו ונתגלו במקום שנכתסו, אולם יל"ד דכיון דכל מקום הבוהק נהפך לבשר חי וסביבו בהרת מפני מה לא נדונו כמחיה ומה אכפת לן שקודם היה בוהק ואה"נ אם רק בתוך הבוהק יהפוך לבשר חי י"ל דאי"ו מחיה, אלא דזה לא מפורש כלל.	

תשובת הגרי"ב שרייבר שליט"א
בס"ד, ודאי שדבריו נכונים אם ניטל כל הבהק, אבל הנידון הא הוא פריחה במראה בהק, וכדכתב בעצמו דבכה"ג הא אינו מיישב, ב'יקרא דאורייתא.

חקרי נגעים	
בענין אכילה שלא כדרך הנאתו	הרב גרשון צבי הלוי דייטש כולל בעלזא בני ברק
הגר"י אדלשטיין (גליון ויקהל) הביא דברי המשנה למלך (יסודי התורה פ"ה ה"ח ד"ה יש לחקור) ואעתיק לשונו "ונראה דלא שנא דכי היכי דבמצות לא תעשה דרחמנא אמר לא תאכל אמרינן דאם אכלו שלא כדרך הנאתו דפטור משום דלא מיקרי אכילה ה"ו במצות עשה דרחמנא אמר תאכל אם אכלו שלא כדרך הנאתו לא יצא ידי חובתו משום דלא שמיא אכילה אלא שלא ראיית' קעת דין זה בפירוש במצות עשה" עכ"ל. ובספר לשד השמן (הובא שם בליקוטים) [וכן עיין בספר באר יהודה על החרדים (לג ב) לוקיני הגה"צ הגרח"י דייטש ממאקוא עיי"ש] הביא ראיא לדבריו מדברי הירושלמי (שבועות פ"ג ה"ד) הובא בתוס' (שם כד.) בשבועה שלא אוכל מצה דפטור לאכול ואסור לאכול ואם אכל חייב ואי יוצאים במצה שלא כדרך אמאי פטור הא יכול לאכול שלא כדרך ולא לעבור על שבועתו עיי"ש. ולענ"ד אי"ו ראיא מוכחת כלל דהנה אמרינן (פסחים כד:) אין 'לוקין' עליהם שלא כדרך אכילתו משמע דלכתחילה ודאי אסור (מדרבנן) רק אין לוקין כל זמן שאכל שלא כדרך א"כ ודאי אין להתיר לו לאכול לכתחילה שלא כדרך ולכן פטור ואסור, וחייב דירושלמי בתוס' קאי אם אכל כדרך ואה"נ אם אכל שלא כדרך אין לוקה אבל לעולם אסור לכתחילה וא"כ שוב אין ראיא לדבריו אבל מהמשך דברי הירושלמי (שלא הובא בתוס') משמע דאין ליישב כן דאיאתא שם אופן נוסף שלא אוכל מצה כלילי הפסח 'לוקה' ואוכל מצה ואי כנל, אמאי 'לוקה' ואוכל שיאכל שלא כדרך ועי"ז לא ילקה ועוד אפשר דאפילו א סיאכל כדרך לא ילקה קודם שאוכל שכן אין נשבע לבטל המצוה ול"ה שבועת שוא כיון שיכול לאכול שלא כדרך וא"כ רק אם אכל כדרך שיכול לאכול שלא כדרך וא"כ רק אם אכל כדרך ילקה אז משום שעבר על שבועתו וא"כ אמאי לוקה 'קודם' ואח"כ אוכל הא אינו נשבע לבטל המצוה וא"כ ההכרח והראיה למל"מ אנו מתחילת דברי הירושלמי אלא מסוף דברי הירושלמי דלא כלשד השמן (ואציין דגירסת התוס' בירושלמי קצת תמוה דגרס בירושלמי חייב והיה לתסו' לגרוס בירושלמי אסור לאכול דחייב שייך לומר בלוקה ואוכל דפרטות (עיין פני משה) ולא של כללות דלוקה אבל הכא אסור לאכול וצ"ע).	

תשובת הגר"י אדלשטיין שליט"א

ייע"כ על דבריו היקרים. ומש"כ בדין שלא כדרך דמ"מ משמע דלכתחלה מדרבנן ודאי אסור, עי' במל"מ שם [ד"ה ורואית ואילך] שצידד בדעת התו' דמותר לגמרי ואין בזה אפי' איסור דרבנן. ובעיקר הקושיא דיכול לאכול שלא כדרך, הנה כע"ז הקשו האחרונים בד' הירושלמי שהביאו התו' בקדושין ל"ח א' ד"ה אקרוי בהא דלא אכלו ישראל מצה כשנכנסו לארץ משום דלא היה להם רק חדש, והק' הירושלמי דליתי עשה דמצה ולירחי ל"ת דחדש, והק' האחרונים דאי נימא דלמצוה מהני אף אכילה שלא כדרך אמאי לא אכלו שלא כדרך. וידוע בשם גאון ישראל מסלנט זצ"ל ליישב דכיון דמקיים בזה מצות מצה אמר' דאחשיבה בזה לאכילה וממילא עובר גם באיסור חדש. ולפ"ז יתיישב גם הקושיא שהביא מע"כ.

הרב מרדכי שמואל הלוי פישל	בענין קציצת עור הבשר אם יש בזה איסור קציצת נגעים
הגר"א שליט"א נסתפק בהפך כולו לבן חוץ מחלק הגוף וקצץ את העור דאין שם נגע ועי"ז נטהר מדין כולו לבן אם עובר על קציצת נגעים כיון שלא קצץ נגע, ונסתפקתי בדומה לזה קצת, דהנה בימי ההסגר גם אם הלך הנגע חשיב כאילו יש שם נגע ואם נולד ב' שערות ואין שם נגע ואח"כ חזר הנגע לשם חשיב מוחלט ולא נחשב שער לבן שקדם כיון דבימי הסגר דנים כאילו הנגע קיים כ"כ החזו"א ס' ג' סקי"ב, ויש להסתפק כשהלך הנגע באמצע ימי ההסגר וקוצץ את העור של מקום הנגע אם עובר על קציצת הנגע, כיון דמקום זה נחשב כאילו יש בו נגע או דסוף סוף לא קצץ נגע, ובחנוכת שלמה(גליון 171) הביא בשם הגר"ח זצ"ל דקוצץ עור הבשר סמוך לנגע עובר באיסור קציצת נגעים דאינו ראוי לפסיון עכ"ד	

תשובת הגר"י אדלשטיין שליט"א
מדברי מע"כ נראה דגם כשלא חזר לבסוף הנגע חשיב כל ימי ההסגר כאילו הנגע קיים, ובפשוטו היה נראה דמש"כ החזו"א לדרון כקדמה בהרת לש"ל היינו רק בגוונא דחור הנגע לבסוף דבזה דייני' ליה כאותו הנגע, אבל כל שלא חזר לבסוף לא אמר'י דכאילו הנגע קיים, וממילא לא יהא בזה איסור קציצת בהרת. וייע"כ על דבריו היקרים.

בענין מורד למקום שלא פרח	הרב מאיר פלדמן
א. במה שדן כ"ת שליט"א אם עשייה של מורד למקום שלא פרח תגרום טהרת פריחה, לכאורה נראה דלמבואר בנדה י"ט דההוא בהק מיקרי שנראה דתכונת נגע שאירע בו פריחה הוא נגע אחר, א"כ הרי העשייה אח"כ של המורד הרי אינו פועל בשינוי של הנגע מאומה, וא"כ מסתברא דהדין יהיה בהנ"ל כדין בא כולו לבן דיסגיר . ב. ובמה שדן אם יהיה איסור קציצה [את"ל שנטהר] הנה לדעת הרמב"ם דנגע הסמוך לשחין טהור ובפיהמ"ש פ"ו מבואר דגם בכה"ג דנסמך בסוף שבוע, [ועיין חזו"א שרצה לחלק בזה אבל בפיהמ"ש מפורש לא כן] דאי נימא דאין איסור קציצה א"כ יכול לעשות שחין סמוך לנגע ויטהר עצמו, ומצינו טהרה למנוגעים דאין איסור חבלה רק דרך נציון. [וכן בשבת קל"ב יקשה	

מלחמתה של תורה

להווי אפשר לקיים שניהם בכה"ג מיהו י"ל דסוגיא שם לא ס"ל כריב"ג^[1]. וגם לחילוק החזו"א עכ"פ משכח"ל שיטהר עצמו שיעשה מורד קודם שיבוא אל כהן ומוכח דאסור . ג. ולכ' יל"ד דבנתק חזיון דאיסור סביבות משום אפשרות היכר הפשיון הרי דצד מסויים של טהרה דפשיון אוסר, וכשלא פועל בנתק עצמו ולכ' כש"כ ודאות טהרה, [של עשיית מורד] מיהו י"ל דזה דין מסויים בנתקים ולא מצינו כן בכל מקום באיסור דקציצה. ד'. ועיין ראב"ד פ"י באיסור של ואת הנתק לא יגלה, שגם את"ל דאיסורא של ואת הנתק ל"י הוא בתער מ"מ במלקט והדיני הוא עכ"פ כתולש סימני טומאה, והשיג על הרמב"ם שם, והכס"מ תי' ד' הרמב"ם, דאי"ז אלא גורם, ונראה דפשיט"ל להכס"מ דליכא קציצה בכה"ג, [והיינו דהבין דקו' הראב"ד דיהיה נוהג איסור דקציצה ועי"ז השיב דאי"ז אלא גרמא והיינו דדין מסויים הוא דאחשביה רחמנא צד פשיון רק בנתק.] והכס"מ אין להוכיח לנידון דעשיית מורד כיון דהטהרה בזה חלה מיד משא"כ בסביבות שלא בתער. ה. ומדברי הראב"ד אין מוכרח מקו' עהר"מ דגם גרמא בכלל דין קציצה דכ"מ, [שהיה מזה מוכח לעשיית מורד] שלכ' אין כונתו דיהיה איסור קציצה עצמה דעלמא [כהבנת הכס"מ] רק כונתו דכיון דילפינן גם בהך קרא תולש סימני טומאה מתוך נתקו כמבואר בתו"כ, בהכרח דכמו שלגבי שערות דנתקו אין קפידת תער ה"ה גם בסביבות, דבחד קרא ילפי' כדא' בתו"כ. [והכס"מ הבין כונת הראב"ד לענין הסביבות וכזה כתב דאי"ז אלא גרמא, אבל לכ' קו' ראב"ד כנ"ל] . ה. ולאורה מוכח עוד הנידון של קציצה, מהא דגם בבגדים יש טהרה של פריחה [עיין זבחים מ"ט וכ"פ הרמב"ם] ואת"ל שאין איסור בכה"ג יצבע הבגד, ויטהר הבגד ע"י דין פריחה. ו. ובאמת עיין בר"ש סופיא"ג בגד שצבעו או שמכרו לעכו"ם טהור, [לת"ק] והובא ברמב"ם ג' ג'א, והיה נראה לכ' שמותר בכה"ג, אמנם עיין באור שמוח שם דדייק להיפך דלשון צבעו משמע בדיעבד, ולא לכתחילה, וכאז"ש שם נקט בפשיטות דלא משום לתא דאיסור קציצה הוא, דדוקא תולש הנגע אסור, והצד לאסור [כדיוק הנ"ל] משום שיש מצוה לטהרו ע"י כהן דוקא, עכ"ד, ולא הבנתי דברי האו"ש דלכ' בצביעה גם הדין לטהרו בסוף יהיה ע"י כהן, וכנראה שנקט האו"ש ששינוי בבגד בזה שאינו ראוי ליטמא בנגעים אי"צ כהן [שכנראה כן נקט האו"ש וה"ה במכרו לעכו"ם, וכן יהיה נ"מ בעלמא לכ' בנהיה גלוי לביה"ס] . ז. עכ"פ תיקשי לדברי האו"ש שלטעמו בביאור דיוקא דתוספתא הנ"ל באיסור מכירה וצביעה שיטהר עי"כ, לא קיים בגונא [דאות ב' הנ"ל] דצובע השאר דבזה ודאי בעי כהן, [כדין כל פריחה המטהרת] וא"כ יטהר כל נגע עי"כ, [אשר מוכח אחת משנים או דבאמת אין טהרה בכה"ג כנ"ל אות א', או דיהיה איסור קציצה בכה"ג, מדין איסור קציצה, ולאז"ש גופיה שלא קיבל זאת יהיה מוכח דאין טהרת פריחה] ולדברי האו"ש עכ"פ מצאנו מזוור לשאלה הנ"ל אות ב' שהיה איסור [עשה] מצד שמצוה לטהרו ע"י כהן. ח. ובאמת דבלא דברי האו"ש לכ שייך העשה דככל אשר יורו דא' בשבת קלב [ול"י למה הווקק לקרא אחרניא] ומסתברא א"כ דבכל טעדיק אשר מבטל את הככל אשר יורו הוא בכלל ביטול העשה. ונראה לכן דככל אשר יורו כולל גם אם יהיה טהרה של פריחה בסוף, דבכלל ככל אשר יורו גם מה שנטהר עפ"י כהן ולא שגורם לכהן לפסוק כן. [וזה יהיה טעמא דצבעו דבדיעבד] וכל הנך גזנות של מורד סביב כל נגע שלא יוכל לטהרו לדעת הרמב"ם. א כל הוא פריחה בכולו את"ל דטהרו כמו צביעה ומורד. ט. ועוד יהיה נ"מ לשיטות דנתק בעי סביבות להגדרת חילוק נתק מקו"ג, [עיין רמב"ן עה"ת וראב"ד בתו"כ זצ"ל דבא כולו נתוק מתחילה שאני.] לפי"ז נמצא דבמגלח כל סביבותיו יהיה טהרה של פריחה דנתקים, [אם הגילוח הוא בכולו עיין בעה"ש עה"ת וראשונים במו"ק, או עכ"פ בנשארו רק אלה] ואמנם יהיה איסור של ואת הנתק ל"י, ומכש"כ מסילוק היכר הפשיון. וא"כ יהיה מוכח מדעת הרמב"ם דלאיסור של ואת הנתק בעי רק תער דאם נתפוס את הרמב"ם ואת חילוק הרמב"ן, [והכס"מ כן נקט בדעת הרמב"ם שהוא כרמב"ן] לפי"ז נוכל לטהר כל הנתקים בקל ע"י גילוח שלא בתער וגם מזה מוכרח שאין טהרה בכה"ג של פריחה או שיש איסור.

תשובת הגר"י אדלשטיין שליט"א
ייע"כ על הדברים הנפלאים הנאמרים בטוב טעם ודעת. ומש"כ לדום אם רשאי לעשות שחין סמוך לנגע, הראוני בחנוכת שלמה (גליון 171) שהביא בשם דודו מרן הגרח"ק זצ"ל דקוצץ עור הבשר סמוך לנגע עובר באיסור קציצת נגעים דאינו ראוי לפסיון

בדיני פרח בכולו	הרב ד. שווארץ
מש"ז הגרי"א שליט"א אם מעשה הפריחה מטהר או הא דהוא נגע בכולו, יעוי' בחזו"א ס"ו סקי"ד שכתב לתלות זה פלוג' דתנאי פ"ח מ"ג. ומש"נ אי איכא איסור קציצת בשר לטהר נגע, לכאז"ל פ"ד הרשב"א דכל איסור קציצת נגעים הוא משום דגורם להם טהרה שלא ע"פ כהן, ה"ז ג"כ יאסר.	

תשובת הגר"י אדלשטיין שליט"א
ייע"כ על מה דשרד לן מוד' החזו"א. אמנם עדיין י"ל דמאן דמטהר שם ס"ל דשניהם סיבה לטהר. ומש"כ דלד' הרשב"א יהא בזה איסור קציצת בהרת לכאז" מ"מ עדיין אינו מוכרח, דאף דעיקר האיסור הוא לטהר הנגע י"ל דזהו דוקא אם הוא בעי ע"י מעשה בגוף הנגע עצמו שקוצץ הנגע או את סימניו אבל לא כשגורם לו טהרת פריחה.

בדין פורים קטן בהספד ותענית ולענין משתה ושמחה	הרב אליקים גולדוסר
יש להעיר לפי מש"כ ליישב את קושיית הגר"א דסגי לקיים משתה ושמחה בי"ד באדר שני ולצאת ידי חובת משתה ושמחה של י"ד באדר ראשון כי תרווייהו חד חיובא וניהו, דאטו נימא דה"ה להיפך דיהיה סגי לעשות משתה ושמחה בי"ד באדר ראשון ולצאת ידי חובת משתה ושמחה של י"ד אדר שני, [וככל דרשת הגמרא דעבדינן בשני זה על קריאת המגילה] וזה לא שמענו. לגופן של דברים במש"נ ל'באר בדעת הר"ן דאף דגם הוא מודה דתרווייהו חד חיובא וניהו מ"מ ס"ל דחיוב משתה ושמחה הוא כל יום ויום בפני עצמו. יש להוסיף ביאור בזה עפ"י מש"כ בכתבי קהלות יעקב החדשים מגילה דיסוד הדין משתה ושמחה אינו מצוה פרטית לקיים ביום הפורים אלא יסוד הדין הוא להפוך את היום ל"ימי משתה ושמחה" ע"י הסעודה. [וכזה יישב קושיית הטורי אבן מדוע כלילה יש איסור הספד ותענית וסעודת פורים שעשאה כלילה לא יצא ידי חובתו]. אמנם יש להעיר על גוף הסברא דתרווייהו בכלל י"ד באדר ותרווייהו חד חיובא הוא מהא דמבואר בכמה אחרונים דלולי המיעוט בגמרא מגילה דף ו: דעבדינן מקרא מגילה רק באדר אחד, היה נוהג מקרא מגילה בתרווייהו כמבואר בגר"א ובלבוש וז"ל הגר"א אורח חיים סימן תקסח סעיף ז "אבל הגמרא דשם מוכח כמ"ש דנוהג בשניהם מדפריך טעמא דרשב"ג ולא פריך	

מלחמתה

של

תורה

על ת"ק דנוהג בשניהם ש"מ
דהסברא לנהוג בשניהם אלא דלאחר שלמדו מבבל שנה ושנה דאינו נוהג אלא באחד", וז"ל הלבוש "ושמא תאמר נעביד בתרייהו, תלמוד לומר כל שנה ושנה [אסתר ט, כז] מה כל שנה ושנה פעם אחת אף בעיבור פעם אחת". ומבואר דאף דתרווייהו חשיבי אדר מ"מ לענין מצוות הנוהגות בהם א"א לקיים מצוה באחד מהם ולצאת חובת השני, וקאי על קריאת המגילה דבזה לא שייך לומר דבעינן קיום של כל יום בנפרד כמבואר בחקרי נגעים שם, ולכאורה הביאור בזה הוא דאף דתרווייהו אדר ניהוו מ"מ אין הביאור דאותו הי"ד מגיע שוב בחודש הבא, אלא הוי כ"ד נפרד בזמן אחר שמחייב קיום נוסף, ודוק.

תשובת הגר"י אדלשטיין שליט"א
מש"כ לדון דמ"מ יאה סגי לעשות משתה באדר הראשון, הנה ודאי אינו רשאי לעשות כן לכתחילה כיוון דתיקנו לעשותו באדר הסמוך לניסן וכמו שאר מצוות הפורים דלמש"נ היתה התקנה לעשותו ביום הפורים הסמוך לניסן, אלא דמ"מ אם עבר ועשה בראשון בזה תהא הערת מע"כ דנימא דאי"צ לחזור ולעשות בשני. ובאמת כע"ז העירוני במי שיוידע שלא יוכל לקיים המצוה באדר השני יתא צריך לקיימו בראשון, ומשכח"ל גם כשהוא פרוז בראשון ועתיד להיות מוקף בשני או להיפך. אכן י"ל דמאתר ותיקנו לעשותו בשני שוב לא חילקו בדבר. מיהו ע"י שפ"א מגילה ו' ב' [ד"ה בתוס'] שכתב דיון כן לענין סעודה בראשון דאם עשאה בראשון יצא יד"ח בדיעבד ושוב אי"צ לחזור ולאכול בשני, ועיי"ש שכתב שלא יכיון לפטור בזה מצות סעודת פורים. וצ"ע.

איסור קציצה בגורם טהרת פריחה
הב' ש. ווגשל ישי' בריסק (הגרמ"ד)
הגר"י שליט"א כתב לע"ה אם קצץ מקום עור שע"ז נעשה מקום שאינו מטמא בצרעת וממילא נטהר דנעשה כפרח בכולי מל הדין, האם עבר איסור קציצת נגעים, ולכאורה פי דברי הרשב"א שבת קלג. דכתב דהשמר בנגע צרעת אי"ז איסור ישר לקצוץ בזה, אלא דכתב התורה השמר בנגע צרעת, ופי' דלא יטהר את הנגע אלא בהוראת כהן, ואנן הוא דאמר' דכיון שכן אסור לקוץ בהרת שמטטהר הוא בקציצתו, א"כ לפי"ז לכאורה לא יתא חלוק כשקוצץ המקום שלא נתגע דהלא ג"כ מטטהר בלי הוראת הכהן וא"כ לכאורה להרשב"א צריך שיעבור על איסור קציצת נגעים.

תשובת הגר"י אדלשטיין שליט"א
לכאז' מ"מ עדיין אינו מוכרח, דאף דעיקר האיסור הוא לטהר הנגע י"ל דזהו דוקא אם הוא בא ע"י מעשה בגוף הנגע עצמו שקוצץ הנגע או את סימניו אבל לא כשגורם לו טהרת פריחה. בברכת הצלחה.

בגדר איסור קציצת בהרת
הב' שלום חג'בי ישיבת "משכנות התורה"
במה שכתב מורינו הגר"י אדלשטיין שליט"א לדון האם פרח בכולו וחזר ונתגלה יעבור על האיסור המטטהר את עצמו ע"י שקוצץ המחיה, נראה דנחלקו בזה רש"י בשבת דקל"ב ע"ב והרמב"ם כפ"י ה"א מטומאת צרעת האם גדר האיסור הוא לקצוץ הנגע או דאסור לטהר את עצמו שלא ע"י כהן.

תשובת הגר"י אדלשטיין שליט"א
מש"כ דאם עיקר האיסור הוא לטהר הנגע שלא ע"י כהן [וכמש"כ הרשב"א בשבת קל"ג א'] יתא אסור אף לגרום טהרה. לכאז' מ"מ עדיין אינו מוכרח, דאף דעיקר האיסור הוא לטהר הנגע י"ל דזהו דוקא אם הוא בא ע"י מעשה בגוף הנגע עצמו שקוצץ הנגע או את סימניו אבל לא כשגורם לו טהרת פריחה. [לא פירש באיזה דבר נחלק הרמב"ם ע"ש רש"י]. בברכת הצלחה.

עיוני נגעים
בדין חזרו ונתכסו ר"א בבוהק
הב' דב לוי ישיבת נתיבות חכמה
הנה כתב מו"ר ראש הישיבה הגר"ד וולפסון שליט"א לבאר דלהרמב"ם היכי שחזרו ונתכסו ראשי אברים בבוהק טהור אף ללא ריבויא דהתו"כ משום הליכת ס"ט דחזרת ראשי אברים וריבויא דהתו"כ איצטרין בגוונא דאיכא ס"ט אחר והוספי דבכל חזרת ראשי אברים איכא ס"ט דפשיין דהר"מ ס"ל כמהר"ם, עכת"ד. והנה בעיקר דינא דהתו"כ דאף בנתכסה בבוהק טהור לכא' מבואר דחזרת ראשי אברים משום מחיה היא או משום ס"ט מחודש אולם עצם הפריחה י"ל דקיימת אף בחזרת ר"א וע"כ סגי בנתכסה בבוהק דבכה"ג נסתלק הס"ט ושוב חזר לטהרתו משום הפריחה הראשונה ואין בוהק מבטל את הפריחה, אולם למהר"ם דבחזרת ראשי אברים טמא משום פשיין מבואר דבטלה הפריחה לגמרי וא"צ צ"ב אמאי סגי בנתכסה בבוהק והא פריחה חדשה היא ובוהק מעכב את הפריחה, ולפי"ז יל"ד בדברי מו"ר שליט"א בתורת, דהא דלמהר"ם לכא' לא שייך דינא דהתו"כ וכו", ועוד, דהכי שנולדו לו סימני טומאה נוספים אחר חזרת ראשי אברים יש לדון שלא יועיל שיתכסה בבוהק דכלפי ס"ט הללו בעינן לפריחה מחודשת ובוהק מעכב, [ואולי יש מקום לומר דלהצד דחזרת ראשי אברים ס"ט מחודש הוא, אין מטמא אלא בזה ואף אם יולדו לו שאר ס"ט לא יטמא בהם דלא נתחדש טומאה בפרח בכולו אלא חזרת ראשי אברים גרידא, וישפיר יועיל שיתכסה בבוהק אף בכה"ג].

תשובת הגר"ד וולפסון שליט"א
ייש"כ לחביבי ויקרי הבה"ח דב לוי הי"ו על דבריו הנפלאים ודפח"ח, ואמנם נראה דמאתר שמבואר בלשון מהר"ם ד"ה חזרו כמין בוהק דגדר הדין דאין הבוהק מעכב הפריחה לבסוף היינו משום דדינו לבסוף כמו ד' מראות, והיינו דגדר הגזיה"כ דחשיב כאילו הפריחה הראשונה קיימת ורק שנחלשה למראה בוהק וגלי קרא דבכה"ג ליכא בזה ביטול הפריחה, וכע"ז בלשון הרא"ש במשנה ו' דהיה מן הדין שאם יחזרו ראשי אברים למראה בוהק יתא טמא וכמו שמעכב הבוהק הפריחה מתחילה וכתב הרא"ש דמ"מ גזיה"כ שהוא טהור, וגדר הדזיה"כ הוא כניל, ומעתה שפיר י"ל דגלי קרא עוד בתו"כ דאף בפריחה שניה במראה בוהק חשיב שחזר לפריחה הראשונה אלא שנחלשה הפריחה, והרי מצינו לכמה ענינים דאף הלך הנגע וחזר חשיב כנגע הראשון וכדתנן פ"ד מ"ז הלכה וחזרה בסוף שבוע הרי כמות שהיתה', והוכחנו במק"א מהר"מ פ"ב ה"ז בשער פקודה דאי"ר קו משום שהמאורעות שבתוך הסגר לאז כלום הם [וכנסברת החזו"א ג' סקי"ו וסקל"ו וכע"ז במקד"ד סק"ט] אלא אף היכא שהיה מוחלק ולא הספיק לפטרו מן ההחלט נמי אמרינן כן שאם חזרה הבהרת הרי הוא כנגע הראשון [ואף לאחר הפטור שתראה בתחילה הוא רק מכח ריבויא בתו"כ ורבנן בתו"כ פ"ב ה"ט פליגי בזה], ועכ"פ י"ל

דזהו גדר הריבוי בתו"כ בפריחה שניה בבוהק וכן לפי"ז ק"ו דחזרו ראשי אברים כמין בוהק טהור, ויש לציין דהרמב"ם השמיט הך דינא דהתו"כ בפריחה שניה בבוהק וכמו שעמד החזו"א ומשום דמשמע להרמב"ם דהמשניות חולקים בזה, ואמנם בספר מראות טהורות סי' ל"ט צידדנו שהר"מ מפרש להתו"כ באופן אחר שלפי"ז לא השמיט כלל התו"כ, ולפי הגדר האמור בביאור התו"כ היה נראה לכא' שגם אם יוולדו ס"ט נוספים אחר חזרת ראשי אברים אפי"ה יועיל הפריחה שניה בבוהק משום דחשיב שחזרה פריחה ראשונה ומאתר שכלפי עיקר הנגע חשיב פריחה ה"ה דמטטהר סימנים החדשים דאין סימן טומאה בלא נגע, ובדבר ההערה שבמוסגר יש להתיישב בדבר אלא שלפי גדר הנ"ל בדברי התו"כ לכא' ליכא נפק"מ בזה וזלת את"ל דהר"מ לית ליה הך דינא דהתו"כ.

דברי חכמים

תשובת הגר"ד פיינשטיין שליט"א

בגליון פרשת ויקהל הזכרנו את ביאורו של הרב מאיר פלדמן שליט"א בקושיית הראב"ד בפירושו על ה'תורת כהנים' (פרשת תוריע פרשתא א' פ"ב ה"ז), דבהלך הסימן טומאה הראשון של הנגע, ונולד בו סימן טומאה אחר, דאין להחליט את הנגע מחמת הסימן טומאה השני, משום ד'אין מחליטין את המוחלט', דסבירא ליה להראב"ד דצריך להחליטו מחמת הסימן טומאה השני, וחשיב 'מחליטין את המוחלט', כיון דלא טהרוהו מטומאתו שמחמת הסימן טומאה הראשון. והנה אף שנראה כן מדברי הראב"ד, מכל מקום צריך ביאור בעיקר הדבר, דכיון דסבירא ליה דאין מטהרין אותו מטומאתו שמחמת הסימן טומאה הראשון, והיינו משום דמכיון שנולד בו סימן טומאה חדש, אי אפשר לטהרו, אם כן למה צריך לטמאותו מחמת הסימן טומאה השני, וגם לא נזכר במשנה שמטמאין אותו מחמת הסימן טומאה השני, רק נאמר במשנה שהוא טמא כמות שהיה, וישפיר יש לפרש דהוא עומד בטומאתו מחמת הסימן טומאה הראשון, ורק דאי אפשר לטהרו, משום שנולד בו סימן טומאה חדש. וזו היא באמת סברת הראב"ד בתירוצו השני, ד'בטומאתו עומד', ואין כאן ענין של 'מחליטין את המוחלט', כיון דאין כאן החלט חדש. וצריך לומר, דסבירא ליה להראב"ד בקושייתו, דהא דנולד בו סימן טומאה חדש, אינו סיבה שלא לטהרו מטומאתו הקודמת, אלא רק כיון דמטמאין אותו מחמת הסימן טומאה השני, אי אפשר לטהרו מטומאתו הקודמת, שהרי טמאו את הנגע מחמת הסימן טומאה השני, ומוזה למד הראב"ד דמחליטין אותו, ומטעם זה אין מטהרין אותו מטומאתו הקודמת, ועל זה הקשה, דאין מחליטין את המוחלט. ויש לומר בשינוי קצת, דעצם הסיבה לטמאותו גורם שלא יטהר מטומאתו הקודמת, דכל שהדין מחייב לטמאותו, אי אפשר לטהרו, אלא דאם נאמר כן נמצא שיש בקושיית הראב"ד חידוש, דסגי בהא ד'אין מטמאין את המוחלט' שיחשב שאין כאן דין לטמאותו, ואף דמצד הנגע עצמו היה ראוי שיטמאהו, מכל מקום כיון דלמעשה לא שייך לטמאותו כעת, מצד הדין ד'אין מחליטין את המוחלט', חשיב שאין כאן דין לטמאו, וישפיר אפשר לטהרו מטומאתו הקודמת.

שחשן

בתחילת דברינו בגליון הנ"ל דחינו את מה שרצו לתרץ דסגי כמה שאין נגע במציאות שלא יחשב 'מחליטין את המוחלט', מכח דברי הראב"ד בפירושו על ה'תורת כהנים' הנ"ל, דכל זמן שלא הביא צפרים אין מחליטין אותו, וכתבנו שם דדברי הראב"ד בזה מתאימים לשיטתו דהטעם דאין מחליטין את המוחלט הוא משום שאין טומאה חלה על טומאה, וכל זמן שלא הביא צפרים, הרי הוא טמא, ואין טומאה אחרת חלה עליו. והנה מכבר כתבנו לבאר, דמדברי הר"ש בפ"ג מ"א נראה, דהא ד'אין מחליטין את המוחלט' אינו מלתא ד'אין טומאה חלה על טומאה', שהרי כתב שם, דאם נולד הנגע השני קודם שהחליטוהו מחמת הנגע הראשון, שפיר מחליטין אותו מחמת הנגע השני, אף שכבר החליטוהו מחמת הנגע הראשון, הרי דמחליטין אותו אף שכבר טמא מחמת נגעו הראשון, והוי 'טומאה על טומאה'. וצריך לומר, דסבירא ליה להר"ש, דמכיון שהוסגר הנגע, חל דינא לדון רק בנגע זה, להחליטו ולטהרו, ואם יוולד בו נגע אחר, לא ידונו בו. ועל זה כתב הר"ש, דאם נולד הנגע השני קודם שהסגירו את הנגע הראשון, שפיר דנין בו, אף שכבר הסגירו את הנגע הראשון, כיון שנגע זה נולד קודם הסגרו של הראשון. ולפי זה יש מקום לטענת הרב אהרן מאיר שליט"א והרב אלכסנדר זושא פרידמן שליט"א, דכל הדין דאין דנין נגע אחר, הוא רק בעוד שהנגע הראשון קיים, וישנו לפנינו לדון בו. אמנם אין זה מוכרח, דיש לומר, דכל זמן שלא טהרוהו, אכתי דנין בו, אף לאחר שהלך. והנה בדברי הראב"ד בפירושו על ה'תורת כהנים' שם בהלכה ח' כתב, דאם באו לו שני נגעים בתחילה, ואומר לו 'הרי אתה מוסגר בזה ומוחלט בזה', לפי שלא נקרא עליו שם טומאה בתחילה, ולא שנא אם היו בו שני נגעים קודם שבא לפני כהן, או שנולד לו השני אחר שבא לידי כהן, קודם שייסגירו, מסגירו ומחליטו על שניהם. והיינו משום דכיון דמטמא את שני הנגעים בבת אחת, ליכא בזה דינא ד'אין מחליטין את המוחלט', דרק באופן שכבר קרא עליו שם טומאה, אז אי אפשר להחליט את השני, וזה מובן מאד לפי שיטתו דהא דאין מחליטין את המוחלט הוא משום דאין טומאה חלה על טומאה, וכל שלא טמאהו, ליכא בזה משום 'טומאה על טומאה', ויכול לטמא את שניהם כאחת. ומדברי הראב"ד אלו מוכח דפליג על דינו של הר"ש הנ"ל, דבנולד הנגע השני קודם שטמאהו מחמת הנגע הראשון, יכול להחליטו מחמת הנגע השני, אף שכבר החלט מחמת הנגע הראשון, שהרי כתב דבנולדו שני נגעים, מחליט את שניהם בבת אחת, משום שלא נקרא שם טומאה עליו, אבל אחר שיקרא שם טומאה על אחד מהם, לא יוכל להחליטו אחר זמן מחמת הנגע האחר, וגם בזה אויל הראב"ד לשיטתו דהא ד'אין מחליטין את המוחלט' הוא מלתא ד'אין טומאה חלה על טומאה', דכיון דזהו טעם הדין, מה לי אם נולד הנגע השני קודם שהחליטו מחמת הנגע הראשון, הא סוף סוף אחר שהוחלט מחמת הנגע הראשון, לא שייך תו לשוב ולטמאו, והר"ש דסבירא ליה דבנולד הנגע השני קודם שהוחלט מחמת הנגע הראשון, יכול להחליט את הנגע השני אף לאחר זמן, פליג על טעמו של הראב"ד דבינא ד'אין מחליטין את המוחלט', וכמו שנתבאר לעיל.

בענין ס"ט דמחיה
הרב אהרן מאיר
משכ' הגר"ד פיינשטיין דלשיטת הרמב"ם משמע דהא דמחיה גרע אי"ז משום דאין כולו הפך לבן אלא משום ס"ט, כדא' ברמב"ם דילפינן מהא דאי' בקרא דס"ט דמחיה מגרע דבין שכולו לבן, ואולם ס"ט דשער לבן אין מגרע בהפך כולו לבן, ובהמשך כתב הגר"ד פיינשטיין דלרמב"ם בבהק גרע דתו אי"ז כולו הפך לבן ושיעורו כמחיה, והנה צ"ב לפי"ז היכא מוכח בקרא דדין דמחיה בכולו הפך לבן גרע מדיון ס"ט דנימא דרק בכה"ג ליתא לדין כלו הפך לבן ואולם שער לבן אין מגרע בכולו הפך לבן, ד"ל דיון מחיה מגרע בכולו הפך לבן משום דאין זה מציאות דכולו לבן, ואפי' דמחיה ולבן בעור הוי צרעת אין חשיב טהור משום דכולו צרעת, כיון דבעי כולו לבן, וא"כ איך ילפינן דדוקא משום ס"ט דמחיה אין דין דכולו הפך לבן אולם בס"ט דשער לבן הוי דין טהרה דכולו הפך לבן, ללא מוכח דמשום ס"ט דמחיה גרע דין

מלחמתה
של
תורה

ללא התבטלה וע"כ אין הבוקה מעכב וכשם ששינוי במ"ד אין שוידש דאם נתגלו ברבוב ראשי אברים וחזרו לבוקה דאין נטשה דדין התו"כ אפשר לדחוק כן דבחזרו ונתכסו בבוקה ברבוב ולא נכת"ר שליט"א אף בנהפך חלק מהפריחה לבוקה בלא גילוי ר"דחוק הוא לומר דאיירי מתנ"י רק במיעוט ולא ברבוב, ועי'.

מה שהוקשה הוא דאף שבפעם השני' חזרות הטהרה, אף ב נשארה הפריחה, רק בטלה הטהרה, אבל אם בטלה מציאותה הרי בוהק מעכב, אבל אם נשארה פריחה ורק בטלה הטהרה מעכב כפריחה הוא בראשונה, היינו שלא תחול טהרה ע"י פריח ונשאר בה דין טהרה, אף אם יחזור לבוהק, ומ"מ צריך שישיש הוקשה שאם בוהק מעכב פריחה פירושו שאין כאן פריחה לתרץ דגילוי ראשי איברים, לא נתבטלה הפריחה, דכ"ז כשייחזר לבוהק, ונסתלקה המחיה, בטלה הפריחה לגמרי, ולמה שנשארה פריחה, ע"י רובו, ורק בטלה הטהרה, ובהליכת המחיה' מובנה' ה' חזר לבוהק במיעוטו אבל ברובו, ע"י חזו"א סי' ו' סקי' בין רובו למיעוטו, אם חזר מנקת בוהק לגנע רים שצ' לעיל ס' שיש נפ"מ גם בבוהק בין רובו למקצתו, אלא יש קצת טענה בדב' שיש פשיון, זה יותר דחוק, דבלא זה אפשר להעמיד את המשו' ויש"כ על דבריו הנאמרים בטו"ט.

שנה, ועיי' ברמ"א אור"ח ס' תרצז סעי' א' דכתב ג"כ כשיטת שנהגים לתת בערב פורים דאין חייב ליתנו רק מי שהוא מכן ו את שיטת התוס' יו"ט דס"ל כשיטת הרמב"ם וסיעתו וכן בממשיטתו וז"ל וקטן שלא הביא שתי שערות אין ממשכנין א שערות וכו' אמרו עד שיביא שתי שערות וכו' והיינו דמשנע אותו וממשכנין אותו וכן משמע מדבריו בהל' ב' דז"ל כל מי ע הוא עתיד ליתן אין ממשכנין אותו עכ"ל וע"י בתשו' מרן החת" דאף שיטת התוס' היא דמכן י"ג שנה שוקלים ועיי' בשקל הקו"א וז"ל דביאר דעתיד ליתן והיינו כגון שאמר שיתן, המבואר ויום אחד שהביא שערות דחייב לשקול ג"כ ממשכנין אותו, ור"י להבין בתרת"א. דהרי בפרשת שקלים אינא מכן עשרים פליג' רק מכן עשרים לתן מפזיזת השקל, וכן י"ל להבין דלמה פליג' מכן ב"י עשה. והאמת דפשוטו אפ"ל ד' אהר"י דמה"ר א"ל הר"י ור"ק רבנן חייבו מכן ב"י עשה וכלל התורה כולה דמה"ר י"ג שנה מדויק דכתב הרמב"ם בסה"מ מצ' קעא הוא שציונו לתת מדר ונתנו איש כופר נפשו לה' ואמרו זה יתנו כל העובר על הפקדון חייב מכן עשרים ורבנן חייבו משיביא ב' שערות והוא בן י"ג ש

ראיתי הערתו המחכימה של הג"ר פינחס זעליג בלויא שליט"א, הדחויב ליתן מחה"ש בבן יג"ש היינו מדרבנן, תמוה א"כ אמר המקור לחיוב דרבנן זה, הרי כיון דתורתינו הקדושה כתבה מ מקור להא דקדוש כ' שנה חייב ליתן מדרבנן. ב] ומה שהעניי כתיבא מבן עשרים שנה, ימחל נא לעי' בדברי הרש"ם ז"ל בירר

בענין חזרו ונתגלו הראש וזקן

א. במשה"ק הגאון שליט"א למה בחזרו ונתגלו הראש וזקן אין בו טומאה מצד סימן דמחיה, נראה לכאורה פשוט דמצד סימן דמחיה הרי לא מהני מה שיש מחיה בראש כלפי שאר הגוף, [וכן מבואר בפ"ו] וא"כ כל הנידון שיהיה בזה דינא דחזרה עכ"פ, ובוה י"ל דמבואר מהמשנה לדעת הר"ש דלא חשיב חזרה במקום שלא היה מעיקרא הפריחה אלא התגלות של מקום חדש דדין חזרה צריכה להיות דוקא באותו מקום דהפריחה דמעיקרא. ב. ובאמת שעיקר הדבר שלא חשיב חזרה ילפינן לה בתו"כ מקרא דבו, וגדר הדברים דצריך חזרה בגופא דפריחה ולא במקום נוסף שהתוסף בגילוי, דלא חשיב חזרה בו, וזה כמשנת"ו. [ואין לפרש דדרשת התנ"כ ע"ז דליכא עיכוב דזה פשוט מסברא וכן עיקר הדרשא נראה כן] ג. ויש לעיין בזה בחילופותא דתו"כ הנ"ל דחזרו לשחין ומכוח הלאו בלאו הכי ליכא טומאה משום חזרה דהרי כשם דדרשין לגבי חזרה שבעין דוקא בשר חי ולא בהבה, הכי נמי לענין שחין שייך האי מיעוטא, ואו"כ למ"ל דרשא נוספת מצד דרשת בו, [אם לא שנימא דבאמת עיקר הדרשא הוא בבביל ראש וזקן, דשם אין חיסרון מצד בשר חי ובוה היה שייך דין חזרה, ושחין ומכוח דנקיט בתו"כ שאתאי מהא קרא נקטו אין אבג גררא, ד. דאפשר בזה דאע"ז דעיקר הדרשא דבו מיירי הקרא לענין חזרה מ"מ גם מה שיש קרא גמטו עיכוב טומאה גם כי בלמוד דמחיה קרא, דמכיון דמבואר בפסוק שהוא מחור, וממעתין חזרה כוז שיהיה בכלל יטמא דכתיב בשרא, ממילא שמעינן דגם ליכא תורת עיכוב, וניחא דלפי"ז דנקטו זמני שחין ומכוח, ולפי"ז גם הא דליכא עיכוב יש לומר שהוא גם מהילפותא דבו, וזה לא מסברא בעלמא, ושפיר נאמר האי דינא גם לגבי שחור"מ.

במ"ש הגר"צ חדש שליט"א בד' הרמב"ם דאין המחיה מעכבת טהרת הפריחה בעצם, הדמח"י ה"ח חלק מהפריחה והיא דאיכא שיעור כעדשה חשיבא פריחה עם ס"ט ולזה ל"מ הפריחה, הנה אע"ג דכבר כ' כן כמה מתברים, ויסוד הדברים ע"פ ד' הגר"ז עה"ת הנודעים בפירושו דקרא דהבשר התי' טמא הוא צרעת הוא דהבשר החי חשיב נמי מהבהרת, ומש"ה משלים השיעור, ובוה פ"י נמי מתני' הדמח"י מעכבת ההופך כולו לבן, דמוכח דחשיב פריחה המטהרת אלא הדמח"י מעכבת הטהרה, מ"מ הדברים צ"ב, דמלבד ד"ל דאין המח"י משלמת השיעור היכא דיש שיעור בלא"ה, וכמשי"ב לעיל, אלא דאפי' נדמה ל' כיון דראוי' להשלים השיעור חשיבא בכל גוויי נקל מהנגע, מ"מ לענין פריחה אפכא מסתברא, דמכ"מ ל' כיון דמעכבת הפריחה מלטהר, דאין זה חלק מנגע מהפריחה, ואעיקרא צ"ע למימר הכי כד' הרמב"ם, דא"כ מוכח דהיא דאיכא מחיה בפריחה נמי מטמא מדיון "פשייון" דהפריחה, דלענין הפשייון חשיב פרח בכולו, ורק מדיון מחי' הוא דמטמא, [מלבד ד' המהר"ם דס"ל דפריחה הוא נגע בע"פ ואכ"מ], ולפ"י כל היכא דאין המחיה מטמאת בבהרת דעלמא ה"ה הכא, ולפ"י צ"ע טובא דלהדי' מבו' ברמב"ם פ"ו ה"ד, דנהפך כולו למראה צרעת חוץ מכעדשה אפי' בראש א' מן האברים טמא מוחלט, ובראשי אברים ליכא דינא דמחיה וכמבו' לעיל פ"ד וברמב"ם פ"ג ה"ח, ודוחק גדול לומר דלענין פרח בכולו אף בראשי אברים חשיב מחיה, ובע"כ דיסוד הטומאה להרמב"ם הוא מתורת "פשייון" ומש"ה אף מחי' דאינה מטמאת מהני הכא, והא דבעי' שיעור כעדשה הוא משום דכי היכי דפחות מכעדשה בעלמא לי"ח מחיה בבהרת והוי ממאן דלית' ה"ה הכא דאינו מעכב, ואי"ז שיער לס"ט כלל, ולפ"י ל"פ נמי מתני' דפ"ד, דמחיה מעכבת ההופך כולו לבן, דדיון המח"י דעלמא הוא מעכב הפריחה כמשי"ב, דמכח דין המחיה הוא דאמר' דאין הפריחה בכולו, דזה הגורם דל"ח פריחה בכולו ולעולם סוף דינא הוא משום דל"ח פריחה, ומוזה צ"ב ג"כ על מ"ש עוד דהרמב"ם ס"ל בדפריחה איכא נמי ס"ט דפשייון אלא דאית ב"י טהרת פריחה ומש"ה ה"ה הכא דחזרו בו ראשי אברים מטמא מחמת שניהם, ומבו' דנקט דחזרת ראשי אברים חשיב ס"ט, אכן ל' דהרמב"ם ידליף מניי' ג"כ דהיא דמעיקרא לא כסתה הפריחה ראשי האברים טמא, נראה דאין משום מחי' היתם ליכא מחי' וכו', ובע"כ דהוא משום פשייון לחוד, ובעיקר ד' המהר"ם דמבו' דפשייון מטמא אע"ג דמעיקרא לא חי' פשייון יל"ד דאזיל לטעמי' בפ"י דהיא דאיכא פשייון מעיקרא אע"ג דאינו ראוי להחלט, היכא דהחליטו מחמת מחי' או ש"ל והלכו להם מטמא נמי מחמת פשייון, דמבו' דאף פשייון דאינו ראוי להחלט מעיקרא יכול לטמאת אח"כ, אכן בד' הרמב"ם ל"מ דס"ל הכי וצ"ב בזה.

מה שהק' הג"ר יוסף דוד שליט"א דאם חזו' דראשי איברים מעכבים בתחילה כעדרשו, כמש"כ הרמב"ם בפ"ז ה"ד, ואף שאין הם מחוץ, א"א לפרש שהעיכוב של מחיה בתחילה הוא משום מחיה, אלא שהוא עיכוב בפריחה, ועוד הוסיף להק' דהרי כפיה"נ הרמב"ם למד זאת מחזרת ראשי אברים, לאחר טומאה שמחזירים את הפריחה, ומינה דהם מעכבים, ומשו"כ כ' דע"כ לדעת הרמב"ם חזרת ראשי אברים הוא רק משום פשיון, ולא משום סימן טומאה, וכמש"כ בסו"ד שלדעת הרמב"ם חזרת ראשי איברים הוא אינו משום פשיון, עכ"ד. אכן הרי תנן להדיא במשנה א' דחזרו ראשי אברים טמא עד שתתמטע בהרתו מכגרים, וע"כ שהוא ס"ט חדש (כד' חזו"א סי' ו' סקי"ג) ולא רק משום פשיון, ורק המהר"ם לשיטתו דפירש זאת על הסגר, יכל לומר שהוא משום פשיון, אבל הרמב"ם פ"ה ה"ה, ביאר את המשנה כפשוטו שזה תמיד, וע"כ שהוא ס"ט חדש, ומה שהוא מעכב את הפריחה, וז"ל דגול, ובעניונית לא היה נראה לי פריחה, והינו פריחה אחר טומאה, ומעכ"ת לא ניח' לו כזה וכו' שהוא דוחק גדול, ובעניונית לא היה נראה לי דוחק, דהוא שהוא ס"ט לאחר פריחה, הוא גם מעכב שלא יחול טהרה, אף דאינו ס"ט בשביל לעכב, דהרי אם יהיה זה פריחה, ממילא יחול בו סימ"ט של מחיה, ומשו"כ גם לא חל טהרת הפריחה, וממילא מנא משום פשיון, אלא דיקשה דבוחק אינו מחזיר ומעכב, י"ל דבוחק אין בכוחו לבטל טהרה, אבל יש בכוחו למנוע טהרה, דלא חלה בו טהרת פריחה דכשיחול ממילא יהיה סמנ"ט, למנוע חלות טהרה.

[א] במש"כ הגאון הגדול שליט"א לכאר דינא דהתנ"כ דאף אם חזרו ונתכסו ראשי אברים בבהוק חזרו לטהרתו, והתקשה בזה דאף דקיי"ל דאין בזה מכלל הפריחה מ"מ הכא הרי נטהר מהפריחה ע"י שנתגלו ראשי אברים ואין חזרו לטהרת פריחה אחרי שיש בו בזה המעכב את הפריחה, וי"ס דזה שכל שנשארה הפריחה ברובו סגי ואין מכלל הפריחה, וע"כ אף בנתכסו בבהוק טהור דסו"ס רובו פרוח עת"ד, ולא הבית"מ הוה"ל בזה דהא מביא אפאי אין בזה מכלל הפריחה דהוא משום דנשארו רובו מנוגע אולם כנוד"ל בנתגלו ראשי אברים ופקע אפאי ונטמא, עדיין צ"ע איך יחזור ויטהר

מלחמתה

שכ

תורה

רקאי רק אתרומת אדנים. בברכה מרובה חיים מאיר
הורוביץ אבדק"ק דז'קוב

בעניין ברכה על נתינת מתנות כהונה הרב אהרן הכהן פרידמן מודיעין עילית

ב"ק האדמו"ר מ'דו"קוב שליט"א כתב להוכיח שאין ברכה על נתינת מתנות כהונה, מדברי הגמ' [חולין קלג' א' שאביי חטף מתנות כהונה, ואם ימא שיש ברכה איך חטף, ונראה שלפני שליף מקרא דונתן ולא שיטול מעצמו, לא הוה דעינן שיש מצוות נתינה במתנות כהונה, וה"ל שהמצווה היא רק בהפרשה, והכהנים יטלו מעצמם, וכמו במצוות ה', שהעבדים מינה הפאה והעניים נטלים, ואין מצוות להכן, וברור גם שאין ברכה ע"כ, ורק אחרי שליף אביי כתב הנתינה על הישראל, ושיש מצוה כזו, לכד ההפרשה של ברכה ע"כ.

תשובת האדמו"ר מדז'יקוב שליט"א

הכהן פרידמן שליט"א והגני בע"ה להשיבו בקצרה. א] מו
כה, הוא דרוק מאוד, ד"כ אמאי לא ידע אביי מהא נופא
אנהירא כ"כ, דהרי מתנות עניים כ' הקצוה"ח ז"ל בס" רמ"א
ז' פלאט ז"ל שהביאו הרשב"א והראב"ד ז"ל הוצרכו לית
ימא דסג' בהא דתלוייה ביד אחרים לפטור מברכה א"ש את
דמהני דאילו תנקבלתי, שפיר קאמר, אלא דלא ידענא אמאי
דמהני כאילו תנקבלתי, א"ס דס' זכור לו בע"א א"א ובעי'
הה חיים מאיר הורוביץ אבדק"ק ד'ויקוב

הרב יעקב ישראל שמריהו כולל פוניבו'

ייתי לעורר בעניני מה שהביא הרב שליט"א השיטות שאין
אורה צ"ב שהרי לעניני וזל"ק מבואר במבאר בפסחים שאין
מן תרומה מבואר ברעק"א כמדומה שלא שייך לברך משום
ואין מברכים על דברים שבלב [ב"י תל"ב] וא"כ למה יש
תנינה לכהן ואם מבואר שהתנינה עצמה לכהן היא משולחן
קשת למה יש ברכה על תר"מ. וכעת איני מרוכז לחזוב אם
תהיה מה שביע על זה מו"ר ח"א דמו"ר שליט"א. והנה בעיקר
אבני חפץ מתנ"ח ומה עם הברכה שהוא הפסיד לנותן לראש
ומו שהקשה הרב שליט"א בהמשך, ואמנם נראה שקודם
נתנה וגם לא היו מברכים על זה ורק מאחר ודרש'י ונתן
זוהו ברכה. [ב] ועוד כמה כתב הרב שליט"א לרון למה אב
אדרכה ממקום שכאנו שהיי כל החיוב הוא רק בתורת נדר
מיוחדת של חכמים אחת אין זה חיוב דרבנן ככל המצוות
לא יפסיק אבא אין זה בגדר מצווה. ובאמת צריך עיון גדול
מעיקר הדין הוא פטור ורק אם התחיל חייב להמשיך ולמה
להוציא ממנה בחיוב חינוך אין ח"ו מבואר ערך ג' ע"ב
השנה חלוצים בפרשת ויגש נגמדרה מעוררין על הידי
על בנו ממוז ועיין [ש]. אלא א"כ נחלק בין מצווה שמחייבת
ואותה לבין מצווה שכל כולה חיוב ממוז שבכה"ג חיוב חינוך
מן האדם מחייב להוציא ממון בשביל השניכמבואר ברמ"א
בביל מצוות תוכחה [ולפני עור]. ואכן כ"ז דבר מחדש עד
דווקא בגלל שאינו בר דעת שהרי יש שיטות שגם קטן עד
א"י שייך לחייב בזה חינוך. [ואמנם באמת צ"ע לאותם שיטות
לחייבו עכ"פ מדין חינוך ואולי זה תלוי בנידון הרחב אם יש
למכות אבילות ואכמ"ל]. והנה באמת ברוקח כתוב שהדין
מדין חינוך ולא הבתני א"כ למה מעיקרא אינו חייב לשקול
ג שליט"א לעניני אשה הנותנת מחצה"ש למה לפי הרשב"א
היציבה. ולכאורה צ"ע שהרי מה שאשמה במברכת וציונו זה
שמצווה במבואר ברא', וא"כ הרי האיש אינו מצווה ברמה
ברך וציונו.

תשובת האדמו"ר מדז'יקוב שליט"א

ישראל שמריהו שליט"א והנני בע"ה להשיבו בקצרה. א
ל ביו"ד ס' ס"א ה"א הוכיח באמת מדברי הרשב"א ז"ל
ה' יהי ממון כהן היינו למימרא דמה"ט לא אמר' בהו כמי
ה' ארץ ישראל פ"ג סקל"כ ט' דבאמת מהאי טעמא נהג
דמהא דדימה הרשב"א ז"ל מחצית השקל למתנ"כ ויותר
מחצית השקל ודאי לא שייך חל סברא דמשולחן גבוה קא זכו,
כפי' להקדש ולכהן, והוא אינו חלק כשילוי, לפיכך דיחא ברכה
יב' הגרעק"א ז"ל, כוננו ז"ל דההפרשה נגמרת בתנייה לכהן
היינו נמי תניתנה לכהן, ולא דמיא לביטול חמץ שהמצוה
נתן' תחדש דצריך ברכה, הוא דחוק מאד, דא"כ היאך לא
יח' דאיכא מצות תנינה, ובדאי דבתנ"י הוי ס"ל לאב"י דגם
כ"פ' ברכה לא שייך דאין העבילים עושה מעשה מצוה. ד'
ב' ברכה, תמיהני שלא אינו דכתבת' דבהכרח דע"ז שם
א"כ בהכרח הנדר הוא לקיים מחה"ש באופן זה, ושפיר שם

ברכה ע"ז כיון דאינו חייב לשקול אלא מתורת נדר לא שייך הטעם שכ' הרשב"א ז"ל. ה' ומה שהעתיק
אמאי ליכא מצות חינוך במחאה"ש, נראה בע"ה דכל מצוה שיסודה תנית ממונ לאחד, אי"מ ממ"א אם אין
לקטן מצות משל עצמו מה חינוך שייך בוה, ולזכות לו ממונ ע"י אחר או להקנות לו המעות בהגיע לעונת
הפצוּטות, נמי אינו חייב דעצם הויכח או הנתניה אינה מצוה, ולא שמענו שהאב חייב לזכות או ליתן מצות
לכנו שיוכל לקיים מצות צדקה, ולא דמיא למצוות ולוב או קרבן ראי' דהאב חייב לקנות בהמה או ליתן
שיבא אותו לברית נדבה, דהתם אין המצוה תנית ממונ לאחר אלא נשילת הלולב או הכאת הקרבן. וק'
ומה שהעתיק הי"ד אשר תברך אם העל אינו חייב בברכה, תמיהני שלא ראה שהכתבתי לצדד כדבריו.
אמנם לגוף הנדון, הרי איש מיישראל אינו מוכר דל מצוה קיומית, ומ"מ אשה שכל מצעשהו"ג הוי גבה
מצוה קיומית מברכת, ויש לחלק. בברכה מרובה חיים מאיר הורוביץ אבדק"ק דז'יקוב

הרב ד. שווארץ

אי נשים יברכו על מחה"ש

א] מ"ש הגאון הגדול רח"מ הורבין שליט"א לדון בדנודת מחה"ש ליכא לטעמא דהרשב"א, תמהה דאטו אי אין מחויב להשיב האבירה, כגון וקו ואניה לפי כבודו, ינמא דחשיבי דנותן מתנה להאבד, הא ודאי אכתי אינו אלא משיב לו את שלו, וה"ה דכל ממונות שבעולם להקב"ה הם ואין נותנין לו ולא מידי ומידך נתנו לך, ומ"ש ע"ז ברכה. ואי משום דאית לי זכות השתמשות בהממון, ולכשנותנו כמחצה"ש פקעה לי האי זכותא ועי"ה הול"ל לכרך, אי"ב זהו קשה על עיקר ד' הרשב"א, סו"ד תתמוה לחלק בין מחה"ש דחובה למחא"ש דנדיבה. ב] ומ"ש עוד לירדק מל' הגר"א דס"ל דתלוי בדעת אחאם אינו מברך משום דאין מצווה נגמרת על ידו, גם ע"ז תמתי טובא דרא להדי" כ' שם הגר"א, שמא לא יקבלנו, והיאך שייך לפרשת בדעתו באופ"א.

תשובת האדמו"ר מדז'יקוב שליט"א

ראיתי הערותיו המחכימות של הה"ג ד. שווארץ שליט"א והנינו בע"ה להשיבו בקצרה. א] מה שהעיר מזקן ואינה לפי כבודו, אינו מן הדומה, דהתם האבידה היא אבידה גם אם אינו חייב להשיבו לבעליו, ולא נעשה ממונו כשמגביהו ע"ד להשיבו, ולעולם יחשב משיב אבידה, אבל בטקן ואשה גבי מחצית השקל דאינו חייבין כזה, אלא כנותנות הרי נותנין משנת לבם, ועיקר סברת הרשב"א ז"ל דזון וזונה חייבין למחצית השקל הוי כאלו נותן משל גבוה דיתנו לו משמים ע"ד ליתנו למחצית השקל, וזה לא שייך במאי שאינו חייב כזה. וכדברי האבודרהם ז"ל שהבאתי מבואר טפי דיליף מתנ"כ ממחצית השקל, וז"ל "שאנינו תמנות כהונה דכהנים משולחן גבוה קא זכו דכתבי ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי וגו' וכיון לדרחמנא ניהו לא מצו לברכוי עליהו דומיא דנתנית שקל לגבוה שאנינו מברך עליו לתת לגבוה וכל מאיר דמי להו משום דלא יחיב ליה מדידה כלום" ומדידה מהו? למחצית השקל, והרי מתנ"כ דמשולחן גבוה קא זכו ודמיא משום דלא נחשב כנותן משלחן אלא יתנו לו כדי שיטננו לכהן, והנ"י מחצית השקל. ב] ומה שהמנה עומש"כ בדברי הרג"א ז"ל, "מחל נא לעי" במה שהשתינו בע"ה להגרמ"י פרנקל שליט"א בברכה מרובה חיים מאיר הורוביץ אבדק"ק דזייקוב

הרב מנחם קסטנבוים כולל בית הלל

בטעמא דאין מברכין על מצוה התלויה באחרים

הגרמ"מ הורביץ שליט"א הביא ב' צדדים בהא דמצוה התלויה ביד אחרים אין מברכין, או משום דחיישי' שהשני לא יסכם ותתבטל המצוה והברכה לבטלה, או דכללא הוא דכל מצוה שאינה נגמרת ע"י העושה לבד אין מברכין עליה, ודיק מד' ההש"ב א' כצד א', ומדברי הראב"ד בתמים דעים, כצ' ב', ההוצי' רקר שתלויה באחרים. והנה מצינו לא' מהראשונים שכ' בהדיא כצד ב', יעויין בספר הפרדס לרש"י (פיסקי) ברכות לרבנו יוסף בן פלץ וצ"ל, לקראת הסוף) שכ' וז"ל: ואע"ג דאיכא מצוות טובא דלא מברכין עלייהו כגון מצוות פדיון שבויים וביקור חולים והלווית המת והכנסת חתן וכלה וצדקה לפניניים, ל"ק ולא מידיי' שהיה לא למדנו ברכת המצוות אלא מן הברכת התורה כדפרשי' (ירושלמי ברכות פ"ג ה"א) קח ק"א אתה שולחית האבן והתורה והמצוה, מה פורה מברכין עליה אף שהיא מצוות כן, ואני אומר מה תורה שאינה מוטלת על האחים עשיתה עבור אחרים, שאינה תלויה על אחרים לקיים מצוות שנינו וזולת עצמו, אקראי כל מצוות שאינה תלויה על אחרים שא"א לקיימן כל המחוייב בה בלא שני עמו, יצא מצות פדיון שבויים וחבריו שאין מברכין עליהן וא"ת הלא פדיון הבן מצוה תלויה בבנו היא וא"א לאב לקיימה בלא שני עמו ומברך עליה על פדה"ב. שאני הבן דהואיל ומגופיה נפיק כגופיה דמי ועובד ירך אמו הוא, אין פדה"ב תלוי באחר שהבן א' מאבדיו, הלכך טעון ברכה, למעוטי פדיון שבויים וחבריו שתלויין באחר ואין טעונין ברכה, עכ"ל. הנה מפורש בדבריו דאינו תלוי כלל במה שהאחר לא יקבל, שהרי הק' מהא דפדה"ב תלויין בבנו והבן בודאי אינו יכול לעכב, אלא כללא הוא וכמ"ש בהדיא דכל מצוה שא"א לקיימה בלא שני עמו אין מברכין עליה, ומשום דילפי' לה מברכת התורה וכונ"ל. ואמנם דבריו צ"ב דאכתי קשיא אמאי מברכין על פדה"ב דאף דבנו חשיב כגופו ולא כאחר, מ"מ הכהן המקבל ודאי הוא אחר וסו"ס א"א לקיים המצוה בלא אחר ואמאי מברכין, וצ"ע. עוד צ"ב אמאי תורה אינה תלויה באחרים הא איכא מצוות ושננתם לבניך [ושמא הכוונה דאפשר לקיים מצוות ת"ת אף בהן אחר]. והיעיקר הנידון אמאי אין מברכין על תניתת מצוה ש, ועיין בפשט' שמשמעון (לקראת פ"ג פאלק אצ"ל, ע"כ) דכיון דאין מברכין אלא הלשכה והכנה למצוה תחלתית הניתנה היא קרבות ציבור, לכן אין לברך על ש"ז כמו על שאר דברים שאין עשייתן גמר מצוה. והוסיף דמה"ש יט לרחות ג"כ דברי חז"ל צ"ב דמברכין על תרומת הלשכה, דגם זה אינו גמר מצוה דהתכלית היא לקנות הקרבות.

תשובת האדמו"ר מדז'קוב שליט"א

ראיתי הערותיו המחכימות של הרה"ג מנחם קסטנבוים שליט"א והנני בע"ה להשיבו בקצרה. א] שזהבא מדברי ספר הפרנס לרבניו רש"י ז"ל יפה הביא ותשו"ח לו, ומה שהעיר דפדה"ב אחתי תלוי ביד הכהן, הנה אם נימא דמהני נתינה בע"כ לכהן בפרדה"ב, יעוי' בזה בדברי הקצוה"ח ז"ל ס"ר מ"ג סק"ד, א"כ לא תליא ביד הכהן דיכול ליתן לו בע"כ, ואע"ג דבעי' שע"כ יכנס לרשות הכהן, מ"מ כיון דיכול לכפותו עי' י"ל דאין זה נחשב תלוי ביד אחרים. ב] ומה שהעיר הא חלק ממצות ת"ת א"כא נמי מצות ושנתם לבניך, הנה לא ידענא אם מצות ושנתם לבניך הוא חלק ממצות ת"ת, דמדברי הגמ' בקידושין כ"ט א' משמע דהוא מצות האב על הבן כמילה ופרדה"ב, ועי' בדברי התורה"ש ז"ל שם כ"ט ב' נראה קצת דאין זה מצות ת"ת של עצמא לא מצוה להמציא את הבן תורה. ג] ומה שהביא מדברי הגר"ש פולק ז"ל בתשובה שם משמעון, שאלא ראה שהלמדתו כן באות ג' בשם הגר"א להוציא ז"ל, ומה שהערתו שם בע"ה בזה. בברכה מרובה חיים מאיר הורוביץ אבדק"ק דויקוב

הרב מ'רצאל יעקב פרוקל כולל אהל חמר

בענין ברכה בתלוי בדעת אחרים

במה שכתב הגאון מוהר"ח ש"ס בד"ה אבל הראב"ד, דדעת הגר"א כדעת הראב"ד, הדברים צ"ע, דהראב"ד הזכיר בלשונו שהובא דמה שתלוי בדעת אחרים אין מברכין עליו, אף דבעשייתה גמר

מלחמתה

של

תורה

תלש סימני טומאה אבל לאחר הפטור לעולם ילקה. ובערוך השלחן הלכ' נגעים סי' צד אות ז' כתב דודאי כשקצץ בהרתו הרי זה לוקה אף לאחר הפטור שבכך גזרה תורה והא דבעינן הועילו מעשיו, היינו דלא מפני שלדין טומאה וטהרה לא הועילו והיינו שלא עשה כלום, והיינו כיון שהטומאה נשאר במקומו ואין הטעם העיקרי כיון שלא נשתנית הטומאה אלא כיון שהיה טמא וגם עכשיו טמא הרי לא עשה מעשה של תלישת שער, אבל במקום שקצצה אע"פ שהיה טהור מ"מ עשה מעשה, מדברי הערוך השלחן נתבאר דבקציצת נגע טהור אע"פ שעלנין דין הטומאה והטהרה לא נשתנה ונשאר טהור מ"מ כיון שקצץ נקרא שעשה מעשה שהועיל. ויעוי

בחזון איש נגעים סי' ח' סק"י דכתב דבאופן שלא אהנו מעשיו שכתב הרמב"ם שאינו לוקה איסור הוא רק מדרבנן, והיינו שהיה מקום לומר דהוה כחצי שיעור שאסור מן התורה [וכמו שראיתי מביאים בשם אחרונים (ולא ציינו מה הם)], ע"ז כתב דהוא רק מדרבנן. והנ"מ בין אם זה כח"ש שאסור מן התורה או דהוה איסור דרבנן לענין ספיקות דאם הוא דרבנן ספיקו לקולא ואם הוא ח"ש שאיסורו מה"ס ספיקו לחומרא.

תשובת האדמו"ר מדין'יקוב שליט"א

ראיתי הערותיו המחכימות של הג"ר פינחס זעליג בלויא שליט"א והנני בע"ה להשיבו בקצרה.
א[מה שהביא מדברי הערוך השולחן ז"ל תשו"ח לו על המ"מ הנפלא, אולם נראה דכ' כן רק בדעת הרמב"ם ז"ל, דהא הריטב"א ז"ל בשבועות שהבאתי במאמר כ' להדיא דטעמא דלוקה בתולש לאחר הפטור היינו משום דאהנו מעשיו שאם יולדו לו ס"ט ה' הכהן מחליטו מיד, וזה כדברי החת"ם ז"ל שהבאתי.
ב[ומש"כ דתולש נגע אחה"פ הוי כחצי שיעור, תמיהני מה ענין ח"ש לכאן, לא מבעיא אי בעי' חזיא לאצטרופי דזה לא שייך בכה"ג, אלא אפי' אי לא בעי', מ"מ מה שיעור איכא דינמא דעשה ח"ש.
בברכה מרובה חיים מאיר הורוביץ אבדק"ק דז'יקוב

בענין כהה לד' מראות	הרב מאיר פלדמן
א. במש"כ שלרש"י גס כהה לתוך ד"מ יש דין עומד ופשוני אחה"פ זה רק בנתקטן, לפי"ד כ"ת נמצא שכל סימנים שאחר הפטור דכוליה מכילתין צריך לצעיר בכה"ג, ומלבד שזה לכשעצמו תימה, עוד יעויין פ"ז מ"ג דמפורש עודהו פטורו ונולדו לו סימני טומאה דמחליטו, ואיך נפרנס המשנה. ב. גס עצם הדבר שכתב כ"ת לא הכנתי, דהרי אם תופסים שזה אותו בהרת בגדל מפחות מגרים אחה"פ [שעצם הדבר הוא לכ' פלוגתא בין ר"י"ד לחכמים אם יראה בתחילה, או שנאר שפיטורו, עיין ר"ש פ"ד מ"ו ובראב"ד בתו"כ] א"כ שוב ל"צ סימן של פשיון אלא דנהיה שוב דין טומאה דעומד בגרים, ואם נתחכם לומר דזה הכונה פשיון שנהיה לגרים, מה נענה על שאר סימני טומאה אחר הפטור הרי בהכרח שחזור לגרים ושוב מה הצורך בסימנים אחר הפטור, כך שודאי מוכרח, שלרש"י כהה לתוך ד"מ פטור וכדמוכח מכוליה מכילתין, ובוה מהני פשיון ובוה מהני סימנים	

תשובת האדמו"ר מדין'יקוב שליט"א

ראיתי הערותיו המחכימות של הג"ר מאיר פלדמן שליט"א והנני בע"ה להשיבו בקצרה.
א[מה שהעיר ממנתי' דקתני עודהו פטורו, ומסתמא כונתו להקשות דלא משכח"ל דיתקטן ויחזור ויגדל תוך כדי ראות הכהן, ואין קושיתו מכרעת, דהרי כל שלא טיהרו הכהן לא נטהר, וא"כ משכח"ל כשראהו הכהן שנתקטן הנגע, ולא הספיק לפוטרו ולומר לו טהור אתה, עד שחזר וגדל לכגרים ועוד.
ב[ומה שהעיר אמאי לא נטמאנו משום עומד בגרים, לא ידעתי לפרש השגתו, והרי פלוגתא דר"י וחכמים היינו בחזר למקומו כמו שהי' קודם הפטור דבוה ס"ל לחכמים דטהור, אבל אם נשאר מעט מהנגע הקודם ושוב חזר לכגרים ועוד, ס"ל לחכמים דטמא מוחלט הוא והיינו משום פשיון לאחר הפטור, וכ"ז מפורש בפ"ד מ"ז בדברי הרמב"ם ז"ל בפיהמ"ש.
בברכה מרובה המודה לו על דבריו הנפלאים.
חיים מאיר הורוביץ אבדק"ק דז'יקוב

מתורת נאליציע

בענין רציני ציצ וכלאים בביכורים	הרב חנני רייכמאן
א[מ"ש הגאון רא"מ באקאן שליט"א (גל' קס"ג) דאין הכרע בדברי החזו"א בנטמא בעודו חולין אם הציץ מרצה. הנה החזו"א (מנחות סי' כ"א סק"ג) כתב שתי הגבולות בענין רציני ציצ, א' דמלבד קדושת הגוף בענין שהיה ראויין להקרבא, [והיינו קידוש כליו, או קמזיגה, וכדו'] והוכיח כן מירושלמי פסחים (פ"ז ה"י) דבנטמא קודם קבלה אין הציץ מרצה, וביאר הדבר דאי"ז עון הקדישם, ב' דגם בראוין להקרבה אם לא נעשה שום עבודה, כי נטמאו אידחו להו, וחילי' מש"ס דמנחות (ק:) דקרי ליי' לטמא בע"מ גם בנכסים שאין בהם קמזיגה, מוכח דאין הציץ מרצה ע"ז, והוסיף דכ"י בקרבן יחיד אבל ק"צ שאני, ודבריו סתומים קצת, ומבוארים יותר בקמא (סי' כ"ו סקי"ב) שכן מוכח ממ"ס דפסחים (עח.) דגם שתי הלחם הבאים בפני עצמן הציץ מרצה למ"ד דמרצה על אכילות הרי דבק"צ גם כשלא נעשה בהם עבודה הציץ מרצה, והא דבלחא"פ אם נטמאת קודם שפרקה דמבואר בתוס' מנחות (יב: תורה, הוא) וכ"מ בפסחים (שם) מדלא משני דציץ מרצה ע"א נוגע בלחא"פ קודם שפרקה יעוי"ש דאין הציץ מרצה, לחה"פ שאני דאף מבלעדי הטומאה לא נתאחדו הלחם והביצין קודם סילוק, והוסיף החזו"א דגם בטמא בעודו חולין הציץ מרצה [בכל ק"צ מלבד לחה"פ ודומיהן] ולא כתב הכרח לזה דמשתי הלחם לא מוכח רק היכא דלא נעשו בהם שום עבודה [ובפשטות י"ל דשניהם אותו סברא דאין הציץ מכשיר חולין שיתקדשו ויל"ע [בזה] אולם במנחות (סי' ל"ב סק ל"ד) הוכיח כן מנטמא אתח מן החלות (מנחות יד) קודם שחיתת הכבשים שעדיין לא נתקדש הלחם הציץ מרצה, וכתב בלאר בלאר דק"צ שאני דעיקרו דוחה טומאה אלא שצריך סיוע דציץ והלכך כל שאפשר ליי' לציץ לסייעו בשעת זריקה ראוי הוא לבא בטומאה וכו' והרי גם בטומאת הגוף הציץ מסייע בציבור לדעת הר"מ פ"ד מביאמ"ק ע"כ ועעו"ש ס"ק ל"ב, [לפ"ד צ"ע שהרי דמיא ללחא"פ שהרי לא נתאחדו הלחם והכבשים קודם שחטיה, וי"ל לאותו צד במנחות מו. דתנופה עושה זיקה, ואפשר דמהכא הוציא הרמב"ם (תמומ"ס פ"ח ה"י) לפסוק כן וזה נכון עד פלפול], כן נראה הצעת דעת החזו"א בינדון ואם שגיתי בהבנת דבריו נא להעמדני על האמת. ואם נימא דדברי הירושלמי בפסחים (פ"ז ה"י) קאי גם אק"צ, א"ש הא דשמן של נס תנוכה נטמא ממנורה שהוא לאחר קידוש בכלי משא"כ ע"כ שמן הישן שנטמא וכן שמן החדש שעשו שנטמאו קודם קידוש בכלי, רק	

מצוותה, והיינו שקיבל ממנו העני, שהרי אם לא קיבל לא עשה המצוה, ואף שקיבל ממנו מכל מקום כל שנעשית המצוה על ידי אחרים אינו מברך, ולא ביאר טעמו, אבל הגר"א כתב שמא לא יקבלנו, והיינו כדעת הרשב"א שתתבטל המצוה, דכיון שאין העני מקבל ממנו ממילא לא קיים המצוה.

תשובת האדמו"ר מדין'יקוב שליט"א

ראיתי הערתו המחכימה של הרה"ג מיכאל יעקב פרנקל שליט"א והנני בע"ה להשיבו בקצרה.
מה שהעיר בדברי הגר"א ז"ל, הנה מהא דפתח הגר"א ז"ל להמצוה אינה תלויה כולה ביד העושה, ואי משום דשמא תתבטל המצוה, למאי הוצרך הגר"א ז"ל להקדים זאת, ומדלא הוזכר הא דנמצא מעשה מתבטל, מוכח דעיקר הטעם משום דתלויה ביד אחרים.
וכן מוכח מדכ' שם עוד דעל משפט אין מברכין שמא לא יקבלו הבעלי דינים וכיוצא, ואי משום דתתבטל המצוה, הרי גם אם לא יקבלו הבע"ד מ"מ המצוה לא תתבטל דהמצוה הוי לשפוט בצדק, אלא בהכרח הכונה דכיון דתכלית המצוה ד'בצדק תשפוט עמיתך' היינו לעשות משפט בישראל, וא"כ גם ציות בעלי הדין הוי חלק מהמצוה ונמצא דהמצוה תלויה נמי ביד אחרים.
ולפי' מש"כ הגר"א ז"ל גבי צדקה שמא לא יקבל העני לא בא אלא לבאר אמאי נחשב תלויה ביד אחרים, דאילו ה' מן הדין שיכול לזכות לעני בע"כ, היתה המצוה תלויה רק ביד הנותן, ושפיר היו מברכין ע"ז.
וממוצא הדברים נתעוררתי לדון אמאי אין מברכין על מצות פריעת בע"ח למאי דקיי"ל דפרעון בע"כ שמה פרעון, ונמצא אינה תלויה ביד אחרים, וגם אין המצוה יכולה להתבטל, ואי משום דיכול המלוה למחול, קודם שיפרע, מה נאמר בלוה מקטן דקטנים לאו בני מחילה ניהו.
בברכה מרובה חיים מאיר הורוביץ אבדק"ק דז'יקוב

נתינה במת"כ ונדבה במחצה"ש	הב' ש. וגשל ישי' בריסק הגרמ"ד
א[מה שרצה האדמו"ר שליט"א לדחות ראייתו מאביי דחטף מתנתא, ע"פ דברי רש"י שביאר דמיירי דחטף מיד הקטנים, ונוקים דכבר זיכה האב לכהן, והאריך להקשות ע"ז, לכאורה בין כך קשה, דאם כנים הדברים נמצא דהאב כבר יצא מצות נתינה משעה שזיכה אותו לכהן, ורק בפועל שלא אותו עכשיו עם הקטן, א"כ למה הפסיק אביי לחטוף משום דכתבי ונתן הלא הבעלים קיימו כבר מצות הנתינה. ב[מה שנקט האדמו"ר בפשיטות דנשים וכן קנים שיתנו מחצית השקל יהא ע"ז שם מחצית השקל ולא בתורת נדבה, ולפי שלא מצוינו בנדבה, דהתורה אמרה שעשיר לא ירבה, הראי' מעשיר לא מוכן דבעצם י"ל דהקיום של נשים הוא בנדבה, ורק דהתורה אמרה שמי שחייב מחצה"ש אינו יכול להוסיף על מחצית בתורת נדבה, כי הקיום הוא מחצית ותו לא, אבל האי מחצית מהיכי יתתי לומר דלא בא בנדבה, וצ"ע.	

תשובת האדמו"ר מדין'יקוב שליט"א

ראיתי הערותיו המחכימות של הבה"ח ש. וגושל ניו"ו והנני בע"ה להשיבו בקצרה.
א[מה שהעיר דכיון דמיירי בשזיכה לכהן א"כ כבר קיים מצות נתינה, הנה אם זיכה לכהן מסוים הרי ה' אסור לאבאי לחטוף דהרי שייך לכהן שזיכה לו, ואם מיירי בשזיכה האב לאבאי למאי הוצרך לחטוף והרי ידיד' הוי, ובהכרח דזיכה לכל שבת הכהונה, וא"כ אכתי מצות נתינה לא נתקיים, דהרי לא נתן לכהן מסוים.
ב[ומש"כ לחלק בין עשיר שלא ירבה, לאשה הנותנת מחצית השקל, אינו מוכרח, דא"כ כל עשיר שהרבה על מחצית השקל, נחשיב המחצית כפרע חיובו והשאר נקבל כנדבה, ומה שנתן הכל בפעם אחת אינו מגרע, ויש להכריח כדברינו דכשאשה שוקלת חל ע"ז שם מחצית השקל, דהרי הרא"ש ז"ל כ' בפ"א מ"ג [בפרישת הרא"ש] דטעמא דמקבלים מנשים משום דכתבי לכפר דכסף הכיפורים ניהו וכולוהו בעי' כפרה, ואם לא חל ע"ז שם מחצית השקל אלא הוי נדבה בעלמא, מה ענין זה להא ד'לכפר' הא אין זה כלל כפרה אלא נדבה.
בברכה מרובה עלה והצלח חיים מאיר הורוביץ אבדק"ק דז'יקוב

בענין השוקל לבנו קטן	הב' זאב טסה ישיבת אורחות תורה
במש"כ הגרח"מ הורביץ שליט"א ע"ד המ"ש שקלים פ"א מ"ג דהאב הנותן לבנו כו' שוב אינו פוסק ובמג"א ס' ת"ע כ' דהרי משום נדר וכ' דוודאי שם מחצית השקל אית ליה [והוכיח כן מהרמב"ן] וא"כ כאו' יברך ע"ז כו' והנה מובא משמיה דמרן רי"ז הלוי שהק' דהנה על חך משנה פליגי קמאי אי מה שקטן פטור זה עד גיל י"ג שנה או עד גיל כ'. והק' הגר"י דבשלמא לשיטות דפטור עד י"ג שנה זהו משום שקודם שייך מחצית השקל אלא דקטן ולכן אם האב שקל עבורו אינו פוסק אמנם אם זה פטור עד גיל כ' ע"כ דפטור בעצם המחצית השקל דל"ש אצל וא"כ אמאי אם אביו שקל לא פוסק דמאזיה דין יתחייב לישקול הרי מופקע מהך מצווה עכ"ד. ולכאו' הקו' תמוהה דהמג"א כ' ת"ע סק"ב בשם ר"פ בהע' על הסמ"ק מצוה קמ"ב כ' דהוי משום נדר וא"כ אף דפטור עד גיל כ' מ"מ שאביו שקל הוי נדר וזה הדין שמתחייב להמשיך לישקול עבורו וע"כ הבאור הוא דקו' הגר"י דהביאור במשנה שאם האב שוקל שוב לא פוסק דנהי שהקטן פטור מ"מ אם שקל עבורו אית ליה שם דמחצית השקל אמנם לשיטות שפטרו עד גיל כ' אלא נהי שחייב משום נדר מ"מ וודאי דאין ע"ז שם דמחצית השקל דמופקע מהך מצווה ואף שיחא מדין נדר מ"מ במ"ש משמע דאם שקל אית ליה שם דמחצית השקל ודו"ק.	

תשובת האדמו"ר מדין'יקוב שליט"א

ראיתי הערתו המחכימה של הבה"ח זאב טסה ניו"ו והנני בע"ה להשיבו בקצרה.
מה שהביא קושיא בשם הגר"י ז"ל, ויליף מקושיא זו כדברינו דחל ע"ז שם מחצית השקל, דבריו נכונים, ולדעתי סברא ברורה היא וא"צ לרא', ולי' הרמב"ם ז"ל בפיהמ"ש בפ"א דשקלים מ"ג "ואם שקל אביו עליו כשהוא קטן אומרים לו כיון ששקלת עליו בשנה שבערה חייבת אותו במצוה זו שקול עליו תמיד עד שיהיה איש ולא תפסיק, וזהו ענין אמרו כל קטן שהתחיל אביו לשקול על ידו אינו פוסק", ומוכח להדיא דאין זו נדר צדקה בעלמא אלא נדר לקיים בו מצות מחצית השקל.
בברכה מרובה עלה והצלח חיים מאיר הורוביץ אבדק"ק דז'יקוב

אם לוקה הקוצץ נגע טהור בלא הועילו מעשיו	הרב פנחס זעליג בלויא – בית שמש
גליון פר' תצוה תשפ"ד עטרת האהל: מביא כ"ק אדמו"ר שליט"א את דברי תוס' בשבועות דף ד' ע"א לענין נגע שעמד בעינו שתי שבועות וטיהרו הכהן אם קוצץ אח"כ את הנגע לוקה, והביא את ד"ק של ק"ז מרן החתם סופר ע"ז דאנו מעשיו לשער לבן או פשיון דאם היה הנגע פושה עתה היה מוחלט וכן אם יולדו לו שער לבן היה מוחלט מיד ולאחר שקצץ הנגע יראה בתחילה, אבל בכה"ג ששהה הנגע או נתקטן הרי בלא"ה יראה בתחילה וכו'. הרמב"ם פ"י מטומאת צרעת כתב שהקוצץ את הנגע עובר באיסור אבל אינו לוקה עד שיועילו מעשיו להצילו מלהטמא בנגע זה וכוונת הגמ' בשבת דף קלב ע"ב שאסור לקוץ נגעים טהורים אף כשאין חיוב מלקות וע"ז ברש"ש שם ד"ה בקוצץ. ובמשנה למלך שם הסתפק אם תולש נגע לאחר הפטור אם לוקה, מי אמרינן כיון שאינו לוקה א"כ הועילו מעשיו א"כ בלאחר הפטור ג"כ אמנם יש איסור אבל אין מלקות כיון שלא עשה כלום דמתחילה גם קודם התלישה היה טהור, או דילמא דכיון דכשהיה טמא ואף לאחר שתלש עדיין עומד בטומאתו א"כ נמצא שלא	

מלחמתה

של

תורה

דלכאו' לשיטת רש"י דציץ מרצה בשעת הטומאה הכוונה
הוא הדציץ מונע הטומאה מלחלו לענין הקרבה, ומעולם לא
נדחו מהקרבה, אטנם לשיטת הגר"י (זבחים טז.) י"ל הדציץ
מונע רק "פסול" טומאה, א"ש דברי הירושלמי גם לשיטת
רש"י, שהרי רק לאחר קידוש בכלי הציץ מרצה, אולם
בדעת הקה"י (ח"ה סי' י"ט) א"א להעמיס כן שיוצא מפורש
מדבריו דאלו הוי הציץ בשעת הטומאה שקודם הקידוש
הוי מרצה לשיטת רש"י, ובגוף ההשגה י"ל דסמך על
ההיתיר דהצריכו להמתין שמהנה ימים מפני ריחוק המקום, ו
ולא משום טומאה כמו שהביא בריש דבריו, ועיקר קושיותיו
היה דאם נטמאו מהמנורה א"כ לא עדיף משרא השמנים
ייב וחציו פטור, יש לציץ לס' אשר לשלמה (ח"ג סי' ט')
ן תרומה וביכורים. ובענין כלאים בביכורים, הנה בתוספתא
אין מביאין מנחות ונסכים מנחת בהמה ולמה של תודה מן
רמב"ם (פ"ה מהל' איסורי' הטעם דהוי מצוה הבא בעעיה
ל' משום פסול כלאים, מוכח דליכא פסול כלאים להקרבה
ביכורים" ו אפשר דאצטרך לענין ביכורים, ויהי' מוכח מזה
ו כקדשים לכמה דינים, אולם בליקוטי הלכות (שם) תיקן
צ"ע שהרי לענין שנה דלאים, בין אם נימא דמורכב הוא מין
משום דלא חויא למנחה ונסכים שנפסל אם נתערבו עם שאר
השעורה וחרגן כולם ראויין לביכורים, וילע"ז כב"י, ויש לחלק
מנחות (פז:) ולא ממה שנזרע ביניהן וכו', ובכורות (יז.) מה
ואכמל'

גידונים למשיחא

הרב יעקב ישראל פרלמוטר
 ש"ת בשבוע שעבר, יש לדון דקיי"ל (גיטין יז) אבה"א קבו
 דור, ויש להסתפק בגט שכתוב בו יום רביעי בשבת בחודש
 יבעת ימים רביעי שקיימים בחודש כסלו, או רק ליום רביעי
 זמן מורחב, כמו חודש, שיכול להיות כל החודש, וה"ה כאן
 זמן ממה לכתבו חודש, ששם כותבים זמן, רק זמן מורחב, אבל
 יום רביעי של שבוע אה"כ אינו מצטרף ליחידת זמן אלא
 שהשערים העידו על יום רביעי הראשון, נחשב גט מאוחר, [צד
 השערים דבריו, ולפי"ז הדיון עם הגרמ"א שליט"א]. אמנם
 דור, ואף שאין עדות מבוררת בתוך הגט לאיזה יום הרביעי
 זה כשר לזמן.

שטר מאוחר בגלל עיבור השנה

ות של חודש אדר נעשו שטר מאוחר, יעוי' בתומים סי' מ"ג
נ בשו"ת חת"ס או"ח סי' קס"ג.

מנחה קדושת ירושלים

ממשיכה עד לשמים, אלא שכשיג הגוי הפסקה לקדושה
(א, ב, א) בתי' הראשון, שכשאין בענפים מקום ד' אינו מקום
דת באויר כנגד הקרקע.

מושגים באהל

בדין חזרו ונתכסו ר"א בבוהק

[illegible]תשובת הגרא"ד קורלנסקי שליט"א

ש' לזון וכבדו לדעוכם ע"י החזרות ראשי איברים בסדר דין
 ודעצם החזרות ראשי איברים מבטל את הפריחה אבל היכול
 ויבאמו את דבר חכמה דאע"פ דסו"ס כעת אין הנגע כבולו
 מהו דמעכב בתחילה מ"מ ידנו לאו מבטל דין פרה כבולו
 ת ראשי איברים ונלדו סימני טומאה מ"מ כעת שיתכסה
 כנולדו בו סימני טומאה חדשים הרי הוא טמא גם מחמתם

וא"כ בעי פריחה לטהרם ולא מהני מה שנתכסה הראשי איברים בבוהק וע"ב. בברכת התורה אברהם דוד קורלנסקי

מדינת ישראל

הרב יוסף רקוב

בגליון הקודם הק' הרה"ג ר"מ זאקס ע"ד תוס' בחולין י': מן המשנה בפ"ק משנה ה'. ויש לומר דאיידי שכןגד מה שנתמעט ע"י השחין, ופשיון אין כאן דיצא זה בזה ומה"ט מיעוט אין כאן.

בהנ"ל הרב יעקב ברמון

מה שפעם שבת הרהגו מ'האקס' שג'א (מב' מרשא - פ' כי תשא) בסטור' לתמוה על שיש
התוס' בחוליו י' דס' שנגע שנתמעט טהור אף שנשאר בו כגרים, ותמה מדתנן פ"א מ"ה "נסמך השחין
לשתיהו לא אחת מהו... הני ללו להקל", ומבואר דמטהרים מחמת שנסמך השחין לשיער לבן שבתוך
הנגע, וקשה לדעת תוס' ה"ל תיפ"ל שנתמעט הנגע מחמת השחין ונטהר, עכ"ד. (וינועו) בס' תנוכת
שלמה פ"ו ס"ק פ"ט שהוסיף אאמו"ר שליט"א להפליא על שיטת התוס' מסיפא דמשנה זו, ומש"כ
לישב). וגראה לישב לפי מה שצידד בחנוכת שלמה (פרק ו' ס"ק צ"ג) דהתוס' איירי רק היכא דההחלט
היה מחמת הנגע עצמו ולא מחמת סימני טומאה (דומיא דמוסגר דאיירי התוס' דשם ל"ש סימני
טומאה), ובזה אמרינן דכיון דכל ענין הטומאה הוא רק מחמת הבהרת עצמה, ולכן כשנתמעטה היא סימן
טהרה דומיא דפשתה הואי ס' טומאה, אבל היכי דהטומאה מחמת סימני טומאה, ו"ל דבזה לא מעלה
ולא מוריד מה שנתמעט הנגע, דהמטמא אינו גודל הנגע אלא הסימן טומאה שהוא חי וקיים, ולפ"ז פשוט
דיכיון דאיירי המשנה בדאיכא שיעור לבן א"ל טהרו מחמת שנתמעט הנגע, ולכן הוצרכנו לדון עולה
השחין. ואולי ו"ל עוד בפשיטות, דהמטמא הוא מחמת שנתמעט הנגע שמועה על הרפוי. אבל אם עלה
מקומם שחין אף שאינו מטמא (פחות מגרים ושאר אופנים) מ"מ לא חשיב רפוי ההדלול במקומו עומד
(ואס' נסמך הבוהק מ"מ שם נגע עלי', ולא חשיב שנרפא הנגע ולכן אינו סימן טהרה). ולכן הוצרכנו
לטעם אחר.

נתקטן הנגע הב' יצחק שלמה ווייזר ישי"ק תורת ישראל אוסקים

מ"ה לא הבנתי דבריו דמה"ת דכבר עבר שבוע בין הנגע לכניסת השחין ביניהם.

בִּידוּר בַּסּוּגִיָּא ד'בְּרִירָה' גְּבִי 'שְׁהֶרֶת הַפֶּתַח חַיִּים' הֶרֶב אֲבֵרָהִם אֱלִימֹלֶךְ לַעֲדֵרִיִּךְ

במה שהעיר הג' הוושע פאלי שיל"ט א' כמלוגות ב' ש"ו גבי הצלת פתלים, שלכאורה לפי רבא ו' אושיעא (ביצה י.) שנחלקו בביררה, עיקר מחלוקת ב"ש וב"ה הוא רק בענין ביררה, שלפי ב"ש שאין ביררה חל טומאה ולא פקע ע"י מחשבה, ולב"ה נחברו שמעולם לא חלו השם טומאה, אבל לא מציינו שב"ה חולקים על סברת ב"ש ששמחשה אינו מוציא מידי טומאה, ואילו בתוספתא מבואר שלב"ה א"י נמלך להוציא מפתח אחר וטוהר פתח הראשון, אשר לכאורה מוכח שלב"ה מהני מחשבה להוציא מידי טומאה, וא"כ נחלקו ב"ש וב"ה בתרתי עת"ד הנפלאים. [א] והנה מה שנקט כדבר פשוט שנמלך אינו מציל פתח הראשון למפרע, הדבר באמת מפורש בכמה אחרונים, חזו"א (אהלות י"ז י"א) ומנחת שלמה (ביצה י.) וטו"ד (פ"ז שהע"ז קמ"ה), וכן מוכח בשו"ת הרמ"ז (ס' ט"ה), אכן ע"י במה"ר קורקוס (טומ"מ פ"ז) כדבר פשוט שנמלך מציל פתח הראשון למפרע, ולדבריו ודאי אין התחלת קושיא, שעדיין לא מציינו שמחשבה מוציא מטומאה, אמנם סברת המה"ר קורקוס צ"ע. [ב] הנה סוגיא דביריה צריך ביורור, ומצינו ג' שיטות בראשונים במחלוקת ב"ש וב"ה אליבא דמ"ה דפליגי בביררה, א- בלשון רש"י עירובין (סח.) מבואר שפליגי בין בכלים שהיו שם למפרע, ובין בכלים מכאן ולהבא, וכדברי מעכ"ת, שלב"ש גם מכאן ולהבא אינו מציל, שאין מחשבה מוציא מידי טומאה, ולב"ה התברר שמעולם לא היה טומאה, ולפי"ז לא שמענו שב"ה חולקים בסברת ב"ש שמחשבה אינו מוציא מידי טומאה, וע"י צל"ח (ביצה י.) וביט ישראל (השב"פ שא"ש) שכתבו כן מדנפשיהו, וע"י גאון יעקב (עירובין סח.) - בתוס' (ביצה י.) ובריש"י (א"ח כמה אחרונים, וכן מפורש במאמרי (שם) דפליגי רק למפרע, והיינו שב"ש ב"ה ליה ביררה ולכן הכלים שהיו שם למפרע טמאים, אבל מכאן ולהבא מודה ב"ש שמחשבה מועלת, ומצאנו אדרבה שלכו"ע מחשבה מוציא טומאה, ולא פליגי אלא בלמפרע, [ולכן הקשו רש"י ותוס' למח לא פליגי בנפתח, ואי פליגי גם מכאן ולהבא, אין התחלת קושיא, שבנפתח ודאי הכלים מכאן ולהבא טהורים, גם לב"ש, ע"י מהרש"א ומהר"ם שיף וראש יוסף וצל"ח ביצה (י.), מאידך ע"י גאון יעקב (עירובין סח.) וקרוב אליצור (ביריה) שלדעת רש"י ע"כ מציל גם מכאן ולהבא, וע"י אור חכמים (ביצה י.) שאין חולק בוה, וע"י רוח אליהו (שם).] ג- בתוס' ר"ד (ביצה שם) יש שיטה מחודשת, שב"ש אית להו ביררה, אלא דס"ל שמחשבה אינו מציל אפי' מכאן ולהבא לכן אינו יכול להציל למפרע, ולכן בנפתח גם לב"ש גם למפרע הכלים טהורים, ע"י מהרש"א ומהר"ם שיף הוכחת רש"י שא"א לומר כן. [ג] עכ"פ לשיטה א' שפליגי בין למפרע בין מכאן ולהבא, יש מקום לקושיא מעכ"ת, ולשיטה ב' שפליגי רק למפרע, ודאי אין מקום לקושיא מעכ"ת, ולשיטה ג' שפליגי רק אם מחשבה מועלת בעצם, אין מקום לקושיא מעכ"ת, שאם לב"ה מטהרים ע"כ מחשבה מועלת בעצם. [ד] והנה לכא' סברת התוס' ר"ד (ביצה י.) מוכחשת, שפילו אם יש ביררה א"י לקבוע בזמן שאינו מבורר יותר ממה שהעתיק להתברר, וא"כ אם ב"ה סבירי שמחשבה אינו מועלת בעצם, איך יציל למפרע, ע"י מהרש"א ומהר"ם שיף שמודים בעצם לסברת התוס' ר"ד, שאכן ע"י צל"ח וגאון יעקב להדיה כסברת מעכ"ת, ואולי ביררה שסוט"ל שאני, ע"י קרית מלך רב (גירושין פ"ב ה"ח), וצ"ע. [ה] כמדומני שבשו"ת פרי הארץ (יו"ד י"ט) כתב להדיא דפליגי בתרתו, ואין הספד ת"י.

כיצד משכח"ל משקין טמאין ובענין טומאת פתחים

א] במשך הההגדרה שניאו קיימן שליש אצות מכל שוין התסקין שנעשין ראשון והוא דק בתור קבלת הטומאה, שנאמר שכשמקבל כשהוא טמא לא יחא כן, והלא הפשטות לכאורה שגורו שאין מציאות לש משקין שני אלא תמיד טומאתה היו ראשון. והכא צ"ל כמו שכתב בספר "שערי דעת" (פרק כ' הערה 131) שכיון שאין סיבה לה משקין שהיו טמאים, וכל סיבת טומאתה לכן שמוש של פוקעת הטומאה שהיתה בהם בעודם אוכל, לכן נשארה בטומאתה הקודמת, ובהכ"ל לא גורו שהמשקין יקבלו טומאה מיניה וביה, שהרי אין זה סיבת טומאה עצמית, אלא מחמת המצב הקודם, לכן לא טמאו יותר מאשר המצב הקודם, וכדן אוכל, וכיון שאין יותר כביצה אינו מטמא את המשקין. ולכאורה אכן והו סברת הקה"י, שמסתברים. ב] טומאת פתחים- במש"כ הר"ה י' יהושע פלאי שליט"א להקשות מדברי התוספתא, לכאורה אין דברי התוספתא סותרים ששם מדובר שבאו אנשים אחרים ומבררים שאין במחשבת הראשון כלום והם הקובעים, והיינו שרק עכשיו נתברר למפרע, ומחשבת הראשון מתבררת

שאינה כלום. ואפשר שאף אם הוא עצמו יחזור בו ויוציא , גם כן יהא כנ"ל שמתברר שרק מפתח זה חשבו להוציא, ואין הכוונה שהמחשבה הראשונה מפקיעה את הטומאה של המחשבה הראשונה, אלא מבררת שלא היה כאן מחשבה ראשונה כלל, ולא ירד לכאן טומאה כלל.

הרב מגדל ראובן הכהן פוקס - חבורת טהרות ק"ס	בענין שבירת כלים למקוה
(א) מקואות, פ"ב מ"ו המניח כלים וכו' ישבר. ונסתפקו הלומדים דמן חיפה שליט"א אם צריך לשבר הכלים ולבטלם מתורת כלי, או דסגי בשמירה בעלמא שזיבוב המים דרך השבירה. הנה לכאנ' זה תלוי במח' הרא' בביאור המשנה. דלהר"מ והרא"ש דהשבירה היא כדי להביא המים למקוה שלא ע"י תפיסת ידי אדם ממש אלא במקצת, פשיטא דא"ג אלא שבירה שע"ז יזובו המים שלא ע"י הגבהת הכלי. אולם לפי הר"ש והמהר"ם דיש כאן תורת המשכה לטהר המים ע"י שבאים מכלים שבורים לכאנ' פשיטא דבעינן לבטל הכלים על שבירתן מתורת כלים והוה טהרת המים. ובלא"ה כיון דהמים באים למקוה מכלים ויש לו ניחותא בזה הו"ל מים בלכים לרצון ודינן כשאובין, ורק על שבירת הכלים הו"ל באין כאחת הניחותא וההימצאות בכלים שבורין והוה טהרות [ויעו' בחי' מהרי"ח דרך המשכה קילא מהמשכת מים שאובין וגמורין ע"ג קרקע דבכה"ג ק"ל דבעינן רוב ממים כשרים, ורק הכא דעדיין לא חל הפסול דשאובין כשר אף ברוב]. (ב) בפ"א מ"ג, נפלו מים טמאים, הרע"ב פי' הכא אשמעינן שמי גבאים הללו מקבלין לטומאה על משקין טמאין שנפלו בהן. ובתסו' רעק"א ובמשנ"א הק' דמתחילת הפקר מפ' הרע"ב כהר"ש דהמי גבאים לא מקב"ט, ורק דמעורב בהן טיפה טמאה, וכאן נטה מפירושו לפירוש הרמב"ם דהמי גבאים עצמן מקב"ט. וי"ל דהרע"ב מוחלק בין שותה טמא (דמ"א) ומלא בכלי טמא (דמ"ב) דהטיפה הטמאה נכנסת למיגבא אגב שתי' והמילוי ובכה"ג לא נטמאין מי הגבא, משא"כ כשנופלין להדיא מים טמאים למי גברא בכה"ג יש ביטול לטהרת המי גבא. וכעין חילוקא דהרע"ב יש משמעות בדברי הר"ש גופי', ע"ש. (ג) פ"ב מ"ב – מקוה שנמדד ונמצא חסר בטומאה קלה דרבנן ספקו טהור ור' יוסי טמטא דהוא מחזקת טומאה. וכו' בא"ד ובתסו' רעק"א דכיוצא בנח' בפ"ב מ"ד דידך, דלת"ק ספק נט"י דהוי דרבנן לקולא אף כנגד חזקה טומאה, ולר"י ספיקו לחומרא דאיכא חזקת טומאה. עו"כ הגרעק"א בדמל"מ (פ"ד ה"א מבכורות) כ' דדוקא בירד לטבול, וספק אם טבל כדין ספיקו לקולא, אבל בנסתפק לו כל מחקר אם ירד לטבול אולינן לחורמא, וכהא דספק ומרוב כשר ואעפ"כ בספק הינוח מחמרין כמבנ' בס' שעז ס"א. ויש להעיר ע"ז דבשו"ע בהל' נט"י (ס' ק"ס סילון) כ' השו"ע דבכל סק נטל אולינן לקולא אף בספק אם נטל ידי סע"ש. וא"כ הני בטבילה לטומאה דרבנן.	

מלחמתה של תורה
בענין לאסור עצמו בקונם בנגיעה לינצל ממיתת ב"ד
בענין הקושיא שכל מי שחייב מיתת ב"ד יאסור את גופו בקונם בנגיעה ולא יוכלו להמיתו, העירוני ליישב שהלא נאמר בסנהדרין [מה,א] שאם אי אפשר להמיתו במיתה הכתובה בתורה, ממיתים אותו בכל דרך, ואף הכא מיתותיו ע"י וריקת אנבים, ואדאתי' עלה דאיתי' בכתבי תלמיד מרן הגר"ד לנרו שליט"א שהקשה לו על דברי הגמ' בסוכה [מתב,ב] שצדוקי שניסך מים על רגליו ורגמותו כל העם באתרוגיהם, והקשה דאי נימא דחולין בעזרה, היינו בכל דבר, ולא רק בקרבן, איך הכניסו אתרוגים לעזרה, וענה לו הגר"י, ומדוע הם זרקו עליו את האתרוגים, דהיכן מצינו חיוב מיתה לאדם זה, אלא שלא כדין עשו, וממילא לא קשיא אף קושיא זו.

בהנ"ל	הרב יהושע אדלר – כולל פוניבז
בגלגליון פרשת ויקהל הובא מכתב הרב אהרן הכהן פרידמן שליט"א שתמה לדברי מוח"ז רבינו הגר"ל שליט"א כפי שהביאים הרב רפאל סויד שליט"א בנידון היוצא ליהרג אם יכול לאסור את גופו בקונם בנגיעה ועי"ז לא יכלו להמיתו, דהשיב בזה רבינו הגר"ל שליט"א דאחר פסק בית דין אינו בעלים על גופו לאסור, ותמה הרב הנ"ל אטו לכל מילי אין לו בעלות על עצמו משנפסק דינו ואטו מי אין לו בעלות בממונו ובמה שהקנו לו, עכת"ד. אכן הפשוט בכונת רבינו הגר"ל שליט"א דלענין דין מיתתו אינו בעלים על גופו ואינו ענין לשאר מילי, והביאור בזה לפי דחייל דהדין מיתה הוי חלות דין בגופו שדינו ליהרג ואינו רק מצוה דבי"ח בעלמא. האומנם דיל"ע בגונא דטריפה שהרג בפני ב"ד דאיכא בגמ' סנהדרין דף ע"ח ע"א דהורגין אותו מדין ובערת הרע מקרבך, ולפי מה שהעלו אחרונים עיי' קוב"ש ח"ב סי' ל"ט פלוג' בראשונים אי הוי גדר מיתה כמיתת בי"ד אלא דילפ"ה מהך קרא דיכולין להרגו ע"פ ראייתן או דהוא דין מיתה אחריתי משום ובערת הרע מקרבך, וכצד אחרון העלה בקוב"ש בדעת הרמב"ם דמבואר בדבריו פ"י מנזקי ממונ דטעם דטריפה פטור ממיתה לפי דאין לו נפש וכמת הוא חשוב וא"א לקיים בו דין מיתה דנפש תחת נפש הכתוב ברוצח, ולצד זה לכאורה יל"ד דיועיל אם יאסור גופו בקונם שלא יוכלו להרגו דהא לא חייל בגופו דין מיתה ואינו אלא אלא דין על הבי"ד וצ"ע.	

בענין בגדים לבנים צבועים	הרב אברהם שלום כהן כולל זכרון יוחנן
תנן במס' נגעים פ"א מ"ג דאין בגדים צבועים נטמאים בצרעת לכ"ע, ויעוין בתו"כ שדרשו לפשתים ולצמר מה פשתים כברייתא אף צמר כברייתא, ודרשו עוד בבגד צמר או בבגד פשתים דמה פשתים לכן אף צמר כן. והנה איתא במס' שבת דף כ"ו: דר' ישמעאל דרש תרי מיעוטי דצמר ופשתים חדא דאין שאר בגדים נטמאים בנגעים בשלש על שלש ושנית דאין נטמאין בשלשה על שלשה, וא"כ קשה דבשלמא הקישא דמה פשתים כברייתא יוכל לדרוש דכתיבא בשתי וערב אבל לא נותר לו צמר ופשתים לדרוש דבעינן לבנים וא"כ י"ל דגם צבועים כן ואמאי לא תנינן ליה.	

אופן נוסף ביישוב הקושיא בענין לידת משה רבינו באד"א	הרב נחום צבי ונדרולדה מודיעין
עילית	
שוב נתעוררתי בס"ד לישב הדברים באופ"א, ובהקדם תרי מילי. א. מצינו בהדיא שעיברו שנים במדבר. דאמנם ברבינו בחיי פר' בא' כ' דכל אותן מ' שנים שהיו במדבר תחת ענני כבוד, היו השנים ע"פ חשבון ולא ע"פ בית דין, אבל בפרקי דר"א (פ"ח) איתא 'וויאמר ה' אל משה ואל אהרן החדש הזה לכם – שלכם הוא לעבר את השנה'. (ויעויין בשקל הקודש פ"ד מקידוה"ח ה"יא מש"כ היאך היו משה ואהרן מעברין, הרי אין מושיבין מלך וכה"ג בעיבור שנה, ומ"ר מלך ואהרן כה"ג.) וכן נקט בפשיטות המנח"ח ד' סק"א בתו"ד בענין עיבור שנה בחוץ לארץ [ונבדאי משה רבינו ע"ה ובית דינו קידשו חדשים ושנים ע"פ הראיה במדבר. ב. במנח"ח שם סק"ו נקט דלדעת הרמב"ם ספ"ג מקידוה"ח שבאמצע החודש ניתן לקדש החדש למפרע, כשיארע כן לאחר שכבר קיימו המועדות הרי שעשו אותם כדין. דרך לגבי מכאן ולהבא הוא שמקדשין למפרע אבל כל לגבי העבר, מה שנתענו ביום עשירי לתשרי שקודם קידוש החדש – כדין עשו. ועפ"י נראה, שאם בשעה שנסתלק משה רבינו היתה עדיין שנה פשוטה, ורק לאחר	

מלחמתה של תורה	ז' לחודש חזרה ונתעברה, א"כ נתקיים שפיר הכל, דנתמלאו ימיו ושנותיו כיון שבשעת פטירתו נידון שאירע ב'ז' אדר' כמו בשנה פשוטה דעלמא, ומאיךך שפיר פסק המג"א בס' תק"פ שתענית צדיקים של יום פטירתו נקבעה לז' אד"א, דודאי מכיון שאח"כ נתעברה השנה נמצא שמכאן ואילך נחשב שנפטר בו' אדר ראשון. (יש להאיר במש"כ הר"מ גולד בשם שו"ת מהר"ל שגם להדעות שנולד מ"ר באדר ראשון, צ"ל שפטירתו היתה באדר שני, שבוה מצינו בפשיטות תנא דמסייע לשיטת המג"א בס' י"ה שגם הנוול באדר ראשון נעשה גדול באדר שני, אא"כ נדחוק דמדמרישם חלוקים, ולא ס"ל להנך אמוראי בילקוט, ד' חז"ל ד"היום מלאו ימי ושנותי").

בענין עדל"ת בחלק מהמצוה	הב' זאב טסה ישיבת אורחות תורה
מש"כ הגר"א פרידמן שליט"א ביש עוד דינים בסוטה והשקאת סוטה רק חלק מהמצוה הנה פשוט שאף חלק ממצוה דוחה ל"ת ועתוס' קידושין ל"ח בשם היר"ו שהק' אמאי לא אכלו מצה דחדש דיהא עדל"ת ואפי' שבעשה רק בסוף הכוית [לשיטות דאין חצי שיעור במצוות] ובחצי הכוית עובר באיסור חדש ומוכח שאף חלק מן מצווה דוחה תו יש להוכיח ממצורע שמקיף ראשו אף דהעשה רק בסוף הגילוח והלאו בפאה הראשונה עיי' התוס' יו"ד ק"מ ובערול"ג בימות כ' דאף חלק ממצווה דוחה הלאו והוכיח כן מהר"ן ב"מ ל. ע"ש וכן יש להוכיח מקו' האחרונים [עיי' מנח"י דאיתא בפ' בסו"מ דעיה"ז שיש מזוזה אינה נעשית עיה"ז דכתיב ואת כל שללה וכו' וא"ו דכתיב לא תעשון והקשו דאמאי לא יאא עדל"ת וליכאו יל"ע דהמצווה דווקא נגמרת ששורפין כל עיה"ז והלאו ששורפין המזוזה אמנם ל"ק דאף חלק מהמצווה דוחה ויש עוד ראיות ואכמ"ל. ובמה שעוד כתב הבח' ישראל נח ליישב דהשקאת סוטה הוי בין אדם לחבירו ושפיר דייקה לאו דבן אדם לחבירו ליכאו' אין זה מובן דהסיבה שלא דוחה זהו משום דאין עשה יכול לידחות לאדם של בין אדם לחבירו [ואטו מצווה ידחה לאו בגול] ולא משנה כלל אם גם המצוה בין אדם לחבירו ופשוט.	

בענין מסירות נפש לקיום מצות	הב' יהודה ונה ישיבת אורחות תורה
במש"כ ידידי הבה"ח ר' זאב טל טסה הי"ו לדון בקושיית הגר"א גניחובסקי זצ"ל, שכתב ליישב קושיית המהר"ל דיסקין (אות קמ"ב) שהקשה לשיטות דאסור למסור נפש על כל אחת מן המצוות היאך הותר, והא מכשיל את העכו"ם בלאו דלפני עור ברציחה, ותי' ע"פ מש"כ הרב מפוניבז (וכ"כ בשו"ת אג"מ ה"א יו"ד סי' ג' בשם חר"א) דאיכא בלאו דלפני עור ב' ענינים. וענין דבני אדם למקום וענין דבין אדם לחבירו, וכעכל"ק ליכא לאו בלפ"ע בבין אדם לחבירו. ואע"פ דאי"צ להגיע לזאת הנה הוסיף עוד דאפשר בזה שאלמחר לכאורה נפש הוא בכה"ג דהוי חד עברא דנהרא, דאיכא עוד א"י בהא להורגו, ואע"פ דבכה"ג גבי ישראל מצינו לדון אי הוי חד עבירו דנהרא או תרי עברי דנהרי, דהא פליגי בהא המל"מ (פ"ד מלוה ולוה ה"ב) והפני משה (חב"ס קה הובא במל"מ) בלמ"מ לא הוי רוב עכשיו שנ. וא"כ ה"ה הכא, אמנם הפני משה ס"ל דהוי חד עברא בנהרא, ועיי' בשו"ת כתב סופר (יו"ד סי' פ"ג) מש"כ לדחות דברי המל"מ. ועי' עוד בתוס' בקידושין (נו.) ובאור לציון (שם) ומדברי רש"י שם נראה להביא ראיה לדברי המל"מ (שם). ושו"ר דכ"כ המקנה בקידושין (שם). ומש"כ האור לציון לפו"ר נראה לפקפק בד"ז דהא אפשר דאין יתגלה למוכר דהוי מעות מע"ש יהיה מק"ט. וא"כ מה ירויח בלא יאמר לו, וא"כ צ"ל דימצא באחר על לאו דלב"ע, ולפ"ז אין לומר דחשיב בחד עברא בנהרא, ובאמת אי"ז כל כך דחיה ולפו"ר כתבתי זאת. ושו"ר דהשו"ת מנחת יצחק (ח"ג סי' ע"ט אות ד') כתב כדברי האלה. ובכ"י יסוד מח' המל"מ והפני משה עיי' בספר ברב"א (עמ"ס בבמ"צ שנין ע"ה י. ענף א' אות ב') ועיי' עוד במנח"ח (מצוה רל"ב) דס"ל כהמל"מ. (עיי' עוד בשנות אליהו להגר"א ריש מס' שבת דמוכח דס"ל כהפני משה, וכן ס"ל להכנסת הגדולה (הגה"ס י' ל"ד אות ל"ו) בשם תשו' מהר"א שם. וכ"כ התפארת שמואל על הרא"ש בבמ"צ (ס"ה אות ב'), אמנם הפני יוסף להחיד"א (חומ"ס סי' ט' ס"ק ג) ורעק"א בבמ"צ (ע"ב:) והקה"י (ח"ב סי' ז') ושו"ת קובץ תשובות להגר"ש"א (ח"א סי' ב') ס"ל כמל"מ. ועיי' עוד בראשונים ביבמות (ס"ב:) דהקשו ע"ד הגמ' בגרושה אסורה להן האזהרה בפני עצמה, והקשו תיפוק בשום לפני עור. והקשה הערוך לנר דלכא"ר הדין עובר דלהיא, ותי' לפי מש"כ המל"מ. ונ"ל ליישב דלפני משה דלכאו' אי ירצה לקדש גרושה זאת אין עוד גרושה בעולם שהיא כמות, וכן תי' הערוך לנר שם. ובמש"כ דבכ"י אי ענין דבין אדם לחבירו, עפ"ז יש לבאר דברי החינוך (מצוה רל"ב) דכל לאו דפ"ע בגוי הוי רק להכשיל באיסור ולא בעצה שאינה הוגנת. ועוד במש"כ לדון אי שייך לאו דלפ"ע, נ"ל דלא שייך כלל לאו דלפ"ע, דאי מותר לו למסור נפש אז נוהג כמנהגו ודרס שאי"צ להמנע מלהכשילו, ובכה"ג אי' לחשוש מלמסור נפש, ושו"מ דכ"כ בשו"ת מנחת אשר (ח"ב סי' נ"ז) וז"ל, ואמרת כן ליישב קושיית המהריב"ל על שיטת התוס' בעז" (כ"ז) והשו"ע (יו"ד סי' קנ"ז סעי' א') במותר לאדם ליהרג ולא לעבור על כל מצוה התורה, והלא עובר בלפ"ע שהרי הוא מישל את הגוי הכופוהו באיסור רציחה, ועת"ד אי"ז קושיא כלל, דכי חייב הישראל לעבור עבירה ולענות ממנהגו ללכת בארחות ישרים משום בשעת הגוי הבא עליו להרגו. ולא עוד אלא לעולם אין האדם חייב לשנות ממנהגו ומהלכו הרגיל כדי למנוע מכשול מהאחרים וכו', עכ"ל. ועוד במש"כ יל"ב בדבש ואל תעשה ליכא ללאו דלפ"ע, דהא כתוב ולפני עור לא תתן מכשול ענין נתינה והכא ל"ח כנתנן. ותו לפי שיטות דס"ל דבנתינה עובר על לאו דלפ"ע (עייין קידושין ל"ב מו"ק י"ו עיי' בר"ן במנ"ק נ"ט, מדה הרי"ף) ועי' בר"ח במו"ק דעוברים רק אם נכשל, וכן ס"ל להריא"ז (הובא לשונו בשלטי גיבורים אות ג') ועי' ביד דוד במו"ק ודבריו מחודשים וצ"ע. ושו"ר דג"כ בפרי יצחק (ח"ב סי' מ"ט) לא הסכים עמו. ועיי' ביד מלאכי (כלל שס') בידים בעל הענינה עוברים, והביא כן בשם שו"ת וקן אהרן (ס' פ"ח) ושו"ר דכ"ס בשו"ת קהרי לב (או"ח ח"א סי' כ"ח). ויש עוד הרבה להאירך בנידון זה, ועיי' בחזו"א ביו"ד (ס' ס"ב סוף ס"ק כ"ה) ובשו"ת הר צבי (יו"ד סי' קכ"ד) דכתב בעובר אלא דלפ"ע בעשית מכשול בתנאי שיכשל אדם במכשול זה. ואכמ"ל.	

למעיישה	בענין ראות הנגע בלוויים
	הב' א. רזניק
	הרב שליט"א כתב כמה פעמים שהמשולחים הלויים ראו נגעים וטימאו וטיהרו. ולכאורה היכן מצאנו שלויים כשרים לראות את הנגעים, דהא מפורש ברמב"ם בכמה מקומות דרך כהנים מיוחסים כשרים לראות את הנגעים. ■

למעיישה

הרב שמואל
פולק
שליט"א

ר' יענקלה המצורע הותיק קיבל לאחרונה שטעלע... היות והוא מתגורר ממש 'בבית החפשי'!! הוא משמש כ'פינת החי' בבית הקברות... כלומר ככה: בדרך כלל מקומו של המצורע זה מחוץ לעיר... הרחק ממקום ישוב... כי היות והוא מטמא בביאה אז הוא צריך להרחיק את עצמו ואפילו לתלות תמרור אזהרה: נא להעתיך ברחמים מרחוק עבור ה'טמא טמא' השוכן כאן... כל זה כשמדובר בעיירה שקטה

שיש מחוץ לעיר מגרש של אלפיים אמה לכה"פ לבהמתם ולרכושם ולכל חייתם... אבל ברגע שמדובר באזור אוכלוסיה צפוף ביותר... אז למצורע אין הרבה איפה להיות... והמקום היחיד זה לא פחות ולא יותר בית הקברות שהוא טמא בלאו הכי ואת השטח הזה בלאו הכי חייבים להקצות...

אז ר' יענקלה שלנו מתגורר בבית קברות בחודשים האחרונים... אפילו נעזרים בו בכל מיני מבצעים... אם הם בקברות נפלים ל"ע שיוצא בחיק ונקבר באישה אחת וצריך שם עוד שני אנשים משום יחוד... אז יענקלה מצטרף למעמד השקט הזה... יענקלה גם זכה להחזיר אבדות או בהמות שנכנסו לכהן בבית הקברות... ויענקלה הוא זה שהציל את המצב ונכנס והציל... בקיצור: יענקלה הוא הרוח החיה בבית הקברות...

והנה!! היו כמה שהבטיחו שמי שיתרום כך וכך כסף יעתירו עליו ארבעים יום בכמה קברים... אז במקום לשלוח מיישהו שיבא כל יום לבית הקברות במיוחד ויעתיר... בשביל זה יש לנו את החפ"ק של יענקלה... יענקלה בלאו הכי פה... פנוי וזמין... יכול להעתיך על מי שאתה רוצה... אפילו כל שם במתניות... ויצאו לדרך...

הפעם יצאו בקמפיין מיוחד!! בבית קברות של העיר יש חלקה של הנסקלים והנשרפים ויש שם כמה קברים נדירים, אם זה בן סורר וזמורה או נערה המאורסה שמי שיתרום כך וכך כסף אחד משליחי הקופה יעתיך עליו על מי שזכה למות זכאי!!! ומשם תבקע הזעקה לכל מי שרוצה שבנו יזכה לחיות כמו זכאי... וארבעים יום!! כל שם במתניות!!!

ויענקלה נקרא לדגל... ומידי יום הוא הולך לאותה חלקה ומעתיך... יש לו הרבה זמן... הוא באמת יכול להזכיר כל שם במתניות!! ועל הדרך הוא כמובן גם העתיך על עצמו... והנה יום אחד הוא קם בבוקר והוא מגלה שאם תפילה עושה מחצה... אז כנראה הפעם זה עשה עבודה מושלמת... והוא גילה שכל כולו התכסה בלבן!!! כולו הפך לבן... הכהן הוזעק לזירה...

אמנם ארך די הרבה זמן לגייס כהן שהסכים להתקרב למצורע כזה שהוא גם טמא מת... שזה אומר שכל המטלטלין שלו והחגורה והמשקפיים וכל הכלי מתכות שלו... כולם טומאת מת ולך תדע איפה מחכה לי פה 'חרב הרי הוא כחל' ומטמא שבעה (לשיטות מסוימות מלבד האיסור שעל הכהן ליטמא למת...) הכהן היתנה את ביקורו ברכימה ארוכה של תנאי סף של סטריליות והגנה מפני חשש טומאת מת שהנזיר מגלח עליהם... והובשלו התנאים והגיע הכהן ואכן בדק את יענקלה מכף רגל ועד ראש... מאצבעות הידיים והרגלים ועד הכפלים הנראים בשעה שעודר ומוסק זיתים... ואכן!!! אכן הכהן אישר את הבשורה המשמחת שיענקלה ככל הנראה נטהר מדיון כולו הפך לבן טהור הוא...

יענקלה פרץ בככי... הוא לא האמין למשמע אוניו... ישועת ה' כהרף עין... עוד באותו

יום הגיעו כמה מבני המשפחה שכבר מזמן טמא מתים בגלל הביקורים וההיחשפות ליענקלה... ואז!!! אז לפתע נזכר יענקלה... מה עם התפילות על הקברים??

אני כעת ביום העשרים ושמונה מתוך הארבעים יום... המשלחת נאלצה להתעכב... ויענקלה עמד והעתיך על כל התורמים... להבטיח לך שגם הפעם הוא הזכיר כל שם במתניות...?? לא בטוח... אבל הקול שלו היה יותר יציב... יותר מעודד... לך תדע... תפילה מתוך שמחה יכולה לפעול עוד יותר... רגע... ומה יהיה מחר?? ומחרתיים??

עכשיו!!! קורא יקר: איך אני אמור להמשיך את הסיפור??

שלמחרת כנראה שוב נראה בו בשר חי בראשי איברים... ואז הכהן שוב טימא אותו... כי... כי אחרת מי יעתיך על תורמי הקופה... אבל לא!!! לא מקובל עלי!! לקחת מצורע שסו"ס כולו הפך לבן ונטהר מטומאתו ושב אל חיק משפחתו... וכעת לחזור שוב ולטמאות אותו בשביל שיהיה לנו עוד איזה סיפור ישועה איך התורמים לא הפסידו... לא!! פרנציפ לא!!! הוא הפך כולו לבן וחזר הבייתה וזהו!!! רוח והצלה יעמוד לקברים ולישועות ממקום אחר...

עכ"פ להזכירכם!!! באחד באדר משמיעים על השקלים... ניתן לתרום לאהלי טהרות... מסתמא זה מחצית השקל מהודרת... סו"ס בשופרות של המקדש השופר הראשון הוא תקלין חדתין... ואחד מהשופרות היה לקרבות מצורע... אבל חוץ מזה!! המשנה אומרת שם שבאחד באדר גם עושים כל צרכי הרבים... והירושלמי מפרט שם בהרחבה את צרכי הרבים... רוצעין עבד עברי, ועורפין עגלה ערופה, ומלקין את החייב מלקות ו... ומטהרין את המצורע!!! כתוב כאן שלקראת סוף שנה יהודית צריך לסיים כל מיני משימות שיש נטיה לדחות אותם לרגע האחרון... וכנראה שאחת מהמשימות שהיו נדחות זה היה טהרת מצורע!!

ככל הנראה אין הכוונה ל'תגלחת וציפרים' כי מסתמא זה דבר ש'לא אתי לאשהווי' שהרי כל זמן שהוא לא עושה את זה הוא מנוע מלהיכנס במחנה ישראל כך שזה מסוג החובות שאין ממשכנין עליהם... אז ככל הנראה הכוונה לקרבות מצורע שזה להתירו לאכול בקדשים!!! ולזה באמת לא תמיד ממהרים!!! סו"ס אל תשכח שרק הרגע הוא נטהר וחזר למחנה שלישיית ושב לחיק משפחתו לאחר ימי ספרו... והשלב של הכניסה למחנה לווייה ושכינה זה משהו ש'יכול לחכות'... אבל לא רק זה!!! אל תשכח שמצורע זה אחד מאלו שמביאים קרבן אחד על עבירות הרבה!!! אז תחשוב שמדובר בידידנו מפרק ח' שכבר הספיק לצבור רגעים של גאות ושפל... עליות ומורדות בהפך כולו לבן ואח"כ נתגלו בו ראשי איברים ואח"כ שוב ישוב הבשר החי ונהפך ללבן... ממילא התחושה הכללית היא שאמנם 'ועלני מבור שאון מטיט היוון' אבל עדיין זה לא לגמרי יציב!! אין עדיין תחושה יציבה של 'ויקם על סלע רגלי כונן אשור', כזה מצורע שנטהר לא ממחר לרוץ להקריב ג' קרבות בו בזמן שהוא לא יודע מה ילד יום... אז בראש חודש אדר משמיעין על השקלים... ואחת מהמשימות של שליח בית דין זה לנקוש על בתיים של כל המצורעים של החורף האחרון... ולהתעדכן לאן פניהם מועדות... אם המצורע מתחייב להתארן ולעשות בדיקת חמץ ולעלות לירושלים לקראת מתן בהונות וכו' מה טוב... ואם לא אזי השליח ב"ד יצטרך ליטול משכון... עכ"פ שבזה יסתכמו הצרות של המצורע לשעבר... שיזכו כל המצורעים להגיע לשלב הזה... ומשכנס אדר מרבים בשמחה...

אנו זקוקים להשתתפות בהוצאות לזיכוי הרבים ניתן לתרום בעמדת קהילות מס' 8317 תורת הטהרה קטגוריה פנימית 3 אהלי טהרות וכן בקו הצדקה בשלוחה הנ"ל: 0732757000

< וכן בעמדות נדרים פלוס
עבור אהלי התורה או בנדרים פון:
037630585 שלוחה 6394

ניתן לשלוח הארות והערות במסכת נגעים למדור מלחמתה של תורה עד ערש"ק (כולל) פרשת פקודי למייל: a153195264@gmail.com או בפקס: 15336166932 עקב ריבוי המכתבים הננו להודיע כי בעת הצורך תינתן עדיפות למכתבים עד 500 מילים.

לקבלת הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת המייל: כמו"כ בכל עניני הגליון ניתן לפנות במייל: 8592161@GMAIL.COM או במייל: 1@אהלי-טהרות.com או בפל: 0548592161 בארה"ב: 13479092906